İyi iş

DAVID LODGE

İngilizceden çeviren:
Ülkü Demirtepe

AYRINTI

DAVID LODGE

1935'te Londra'da doğan David Lodge, College London Üniversitesi'nden 1955'te mezun oldu.1959'da aynı üniversiteden yüksek lisans derecesi aldı. Bu arada Britanya Ordusu'nda askerlik hizmetini yaptı. 1960-1987 yılları arasında İngiliz Edebiyatı Bölümü'nde ders verdiği Birmingham Üniversitesi'nden doktor unvanını aldı.1987 yılında kendini bütünüyle yazarlığa adamak üzere emekli oldu. Birmingham'da Çağdaş İngiliz Edebiyatı Fahri Profesörü unvanı sahibidir ve bu kentte yaşamaya devam ediyor.Yazar, Royal Society of Literature'ın (Kraliyet Edebiyat Derneği) bir üyesidir. 1989'da Booker Prize'da jüri başkanlığı yapmıştır.

Romanları: *The Picturegoers* (1960), *Ginger, You're Barmy* (1962), *The British Museum is Falling Down* (1965), *Out of the Shelter* (1970), Hawthornden Ödülü'nü ve *Yorkshire Post* Kurmaca Ödülü'nü kazanan *Changing Places* (1975; Yerleri Değiştirme, çev.: Abbas Orhan, Adam Yayınları, 1998) ile 1980'de yılın Whitobread Kitabı seçilen *How Far Can you Go*; 1984'de Booker Prize için son elemeye kalan *Small World* (Dünya Küçük, çev.: Abbas Orhan, Adam Yayınları, 1998); 1988'de *Sunday Express*'in Yılın Kitabı Ödülü'nü alan *Nice Work* (*İyi İş*); *Paradise News* (1991). Kitapları on yedi dile çevrildi.

David Lodge edebiyat eleştirileri de yazdı: *Language of Fiction* (1966), *The Novelist at Crossroads* (1971), *The Modes of Modern Writing* (1977), *Working With Structuralism* (1981), *After Bakhtin: Essays on Fiction and Criticism (1990)*. Ayrıca, birkaç klasik romanla, aralarında *Twentieth Century Literary Criticism* (1972), *Modern Criticism and Theory'nin* (1988) de bulunduğu eleştiri antolojilerinin editörlüğünü yaptı. 1986'da dönem dönem yazdığı denemelerinin toplandığı, *Write on* adlı bir kitap yayımladı. En son eleştiri yapıtı *The Art of Fiction*'dır (1992).

Yazarın *Small World* adlı romanı, 1988'de Granada TV tarafından bir televizyon dizisine uyarlandı. David Lodge *İyi İş*'i BBC için dört bölümlük bir televizyon dizisi haline getirdi ve dizi 1989 sonbaharında yayımlandı. Yılın en iyi drama dizisi dalında Royal Television Society's Award'u (Kraliyet Televizyon Derneği Ödülü) kazandı. David Lodge ayrıca bu diziyle Monte Carlo'daki Uluslararası Televizyon Festivali'nde, senaryo dalında Silver Nymph ödülünü aldı. Yazarın ilk tiyatro oyunu *The Writing Game*, Birmingham Repertuar Tiyatrosu'nda Mayıs 1990'da sahneye konuldu.

Ayrıntı: 382
Edebiyat dizisi: 122

İyi İş
David Lodge

İngilizceden çeviren
Ülkü Demirtepe

Yayıma hazırlayan
Gamze Varım

Kitabın özgün adı
Nice Work

Penguin Books/1988
basımından çevrilmiştir

© David Lodge 1988

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak illüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Sait Kızılırmak

Baskı ve cilt
Mart Matbaacılık Sanatları Ltd. Şti. (0 212) 321 23 00-pbx

Birinci basım *2003*
Baskı adedi *2000*

ISBN 975-539-335-8

AYRINTI YAYINLARI
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr
Dizdariye Çeşmesi Sk. No.: 23/1 34400 Çemberlitaş-İst. Tel.: (0 212) 518 76 19 Faks: (0 212) 516 45 77

David Lodge

İyi İş

E D E B İ Y A T D İ Z İ S İ

GÜLÜNESİ AŞKLAR/*Milan Kundera* ◄ KALECİNİN PENALTI ANINDAKİ ENDİŞESİ/*Peter Handke* ◄ YÜZBAŞI VE KADINLAR TABURU/*Mario Vargas Llosa* ◄ BİZ/*Yevgeni Zamyatin* ◄ KESİK BİR BAŞ/*Iris Murdoch* ◄ YENİ TANRILAR/*Alberto Vasquez-Figueroa* ◄ İNFAZA ÇAĞRI/*Vladimir Nabokov* ◄ EVET AMA, BİR LOKOMOTİF BUNU YAPABİLİR Mİ BAKALIM?/*Woody Allen* ◄ ÇALI HOROZU/*Michel Tournier* ◄ BANYO/*Jean-Philippe Toussaint* ◄ BALKON/*Jean Genet* ◄ GÜNEŞ İMPARATORLUĞU/*J.G. Ballard* ◄ BEYAZ ZENCİLER/*Ingvar Ambjörnsen* ◄ SİYAH MADONNA/*Doris Lessing* ◄ KAPANDA ÜÇ KAPLAN/*G. Cabrera Infante* ◄ ZAMANIN KIYISINDAKİ KADIN/*Marge Piercy* ◄ ANARŞİNİN KISA YAZI/*Hans Magnus Enzensberger* ◄ FOTOĞRAF MAKİNESİ/*Jean-Philippe Toussaint* ◄ GÜLÜN GÜNLÜĞÜ/*Ursula K. LeGuin* ◄ HOTEL DU LAC/*Anita Brookner* ◄ AZİZLER ve ÂLİMLER/*Teny Eagleton* ◄ VEDA YEMEĞİ/*Michel Tournier* ◄ ORLANDO/*Virginia Woolf* ◄ UTANÇ BİTTİ/*Anja Meulenbelt* ◄ YAKIN GELECEĞİN MİTOSLARI/*J. G. Ballard* ◄ KARANLIĞIN SOL ELİ/*Ursula K. LeGuin* ◄ AĞ/*Iris Murdoch* ◄ WATT/*Samuel Beckett* ◄ EKOTOPYA/*Ernest Callenbach* ◄ GECEYİ ANLAT BANA/*Djuna Barnes* ◄ İNSAN POSTUNA BÜRÜNMÜŞ KÖPEK/*Ingvar Ambjörnsen* ◄ CUMA/*Michel Tournier* ◄ AFRODİT'İN BAŞKALDIRISI/*Lawrence Durrell* ◄ GÜNDELİK MUTLULUĞA ALIŞMA/*Anja Meulenbelt* ◄ MURPHY/*Samuel Beckett* ◄ MASAL MASAL İÇİNDE/*Khimaira/John Barth* ◄ ZEN VE MOTOSİKLET BAKIM SANATI/*Robert M. Pirsig* ◄ PARFÜMÜN DANSI/*Tom Robbins* ◄ SINIRSIZ RÜYALAR DİYARI/*J. G. Ballard* ◄ FRANSIZ TEĞMENİN KADINI/*John Fowles* ◄ BEYAZ OTEL/*D.M. Thomas* ◄ MYRA/*Gore Vidal* ◄ DALGALAR/*Virginia Woolf* ◄ ATLANTİK ÖTESİ/*Witold Gombrowicz* ◄ HAYRANLIK/*Anja Meulenbelt* ◄ FERDYDURKE/*Witold Gombrowicz* ◄ MELEKLER ZAMANI/*Iris Murdoch* ◄ PAULINA 1880/*Pierre Jean Jouve* ◄ EŞEKARISI FABRİKASI/*Iain Banks* ◄ ROCK LANETİ/*Iain Banks* ◄ KAYIP ZAMAN/*Anja Meulenbelt* ◄ SENİ İÇİME GÖMDÜM/*Andrew Jolly* ◄ BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ/*Sören Kierkegaard* ◄ KONFIDENZI/*Ariel Dorfman* ◄ ALTIN DAMLA/*Michel Tournier* ◄ BİR GARİP VAKA: MATMAZEL *P./Brian O'Doherty* ◄ NIETZSCHE AĞLADIĞINDA/*Irvin D. Yalom* ◄ KIZILAĞAÇLAR KRALI/*Michel Tournier* ◄ AİLEDE BİR ÖLÜM/*James Agee* ◄ KUTSAL BÖLGE/*Carlos Fuentes* ◄ KALPSİZ AMANDA/*Jurek Becker* ◄ 62-Maket Seti/*Julio Cortázar* ◄ ÇARPIŞMA/*J.G. Ballard* ◄ ÜÇLEME-Molloy-Malone Ölüyor-Adlandırılamayan/*Samuel Beckett* ◄ DUR BİR MOLA VER!/*Tom Robbins* ◄ HIRSIZIN GÜNLÜĞÜ/*Jean Genet* ◄ KÜÇÜK DEĞİŞİMLER/*Marge Piercy* ◄ LİLA/*Robert M. Pirsig* ◄ ERGİNLİK YAŞI/*Michel Leiris* ◄ AŞKSIZ İLİŞKİLER/*Samuel Beckett* ◄ ESİRGEYEN GÖKYÜZÜ/*Paul Bowles* ◄ YALANCI JAKOB/*Jurek Becker* ◄ DİVAN/*Irvin D. Yalom* ◄ PORNOGRAFİ/*Witold Gombrowicz* ◄ MERCIER İLE CAMIER/*Samuel Beckett* ◄ BİR ERKEĞE NASIL TECAVÜZ EDİLİR?/*Märta Tikkanen* ◄ /BENDENİZ VE MARCO POLO/*Paul Griffiths* ◄ DOĞMAMIŞ KRİSTOF/*Carlos Fuentes* ◄ RÜYA SAKİNLERİ/*Iris Murdoch* ◄ HİÇ İÇİN METİNLER ve Uzun Öyküler/*Samuel Beckett* ◄ DUYGU YOLCULUĞU/*Laurence Sterne* ◄ BETTY BLUE/*Philippe Djian* ◄ AĞAÇKAKAN/*Tom Robbins* ◄ ANARŞİST/*Tristan Hawkins* ◄ BAKAKAİ/*Witold Gombrowicz* ◄ PORTNOY'UN FERYADI/*Philip Roth* ◄ 101/2 BÖLÜMDE DÜNYA TARİHİ/*Julian Barnes* ◄ SUNİ TENEFFÜS/*Ricardo Piglia* ◄ MANŞ ÖTESİ/*Julian Barnes* ◄ ADA/*Aldous Huxley* ◄ GÜLÜN MUCİZESİ/*Jean Genet* ◄ MÖSYÖ/*Jean-Philippe Toussaint* ◄ ÇİÇEKLERİN MERYEM ANASI/*Jean Genet* ◄ BAŞUCU OĞLANI/*Alison Fell* ◄ YARATIK/*John Fowles* ◄ SENİ SEVMİYORUM/*Julian Barnes* ◄ ZENCİLER/*Jean Genet* ◄ TÜNEL/*Ernesto Sábato* ◄ KARA PRENS/*Iris Murdoch* ◄ KARNINDAN KONUŞANIN ÖYKÜSÜ/*Pauline Melville* ◄ TANRI'NIN AĞZINDAN EVRENİN HİKÂYESİ/*Franco Ferrucci* ◄ HAYATIN VE AŞKIN YASALARI/*Connie Palmen* ◄ KAHRAMANLAR VE MEZARLAR/*Ernesto Sábato* ◄ KAYNAK VE ÇALI/*Michel Tournier* ◄ CENNETE BİR KOŞU/*J.G. Ballard* ◄ DİŞİ ADAM/Joanna Russ ◄ FLAUBERT'İN PAPAĞANI/*Julian Barnes* ◄ ALDATMA/*Philip Roth* ◄ KOKAİN GECELERİ/*J.G. Ballard* ◄ ACABA NASIL?/*Samuel Beckett* ◄ MANTISSA/*John Fowles* ◄ KOLEKSİYONCU/*John Fowles* ◄ BENJAMIN: DAR GEÇİTTEKİ AYDIN/*Jay Parini* ◄ METEORLAR/*Michel Tournier* ◄ ARKADAŞLIK/*Connie Palmen* ◄ AŞK VESAİRE/*Julian Barnes* ◄ SİRİUS'TAN GELEN KURBAĞA/*Tom Robbins* ◄ BAYAN GULLIVER CÜCELER ÜLKESİNDE/*Alison Fell* ◄ GELECEKTEN ANILAR/*William Morris* ◄ BENİMLE TANIŞMADAN ÖNCE/*Julian Barnes* ◄ İNGİLTERE İNGİLTERE'YE KARŞI/*Julian Barnes* ◄ İYİ İŞ/*David Lodge*

H A Z I R L A N A N K İ T A P L A R

BÜYÜCÜ/*John Fowles* ◄ YOLDA/*Jack Kerouac* ◄ GÜZELLİK HIRSIZLARI/*Pascal Bruckner* ◄ CEHENNEM MELEĞİ/*Ernesto Sábato*

Andy ve Marie'ye,
dostluk ve şükranla

YAZARIN NOTU

Daha önce burayı ziyaret etmemiş olan okurlara faydalı olmak bakımından belki açıklamalıyım ki, Rumnidge, hayali üniversiteleri ve hayali fabrikaları olan, kurmaca gereği gerçek diye bilinen dünyanın haritalarında Birmingham'ın bulunduğu uzamı işgal eden hayali insanların ikamet ettiği hayali bir şehirdir.

Bana fabrikalarını ve ofislerini gezdiren, bu romanın hazırlık aşamasında, çoğunlukla naif sorularıma sabırla cevap veren sanayideki birkaç üst düzey yöneticiye ve özellikle birisine, en içten şükranlarımı sunarım..

D.L

Çalışkan esin perileri yağar şimdi ülkenin orta kesimine,
Bizim İngiltere'nin kalbinde kolayca ziyaret edebileceğimiz bölgelere.

(DRAYTON: *Poly Olbion*
(Epigraph to *Felix Holt the Radical*, by George Eliot)

"İki ulus; aralarında hiçbir ilişki, hiçbir duygudaşlık olmayan; sanki farklı bölgelerde yaşıyorlarmış ya da farklı gezegenlerin sakinleriymişler; farklı biçimlerde üremişler; farklı besinlerle besleniyorlarmış ve davranışlarını farklı toplumsal kurallar düzenliyormuş gibi birbirlerinin âdetlerinden, düşünce ve duygularından bihaber olan..."
"Sizin bahsettiğiniz..." dedi Egremont tereddütle.

BENJAMIN DISRAELI: *Sybil; or, the Two Nations*

BİR

Senin için... romantik aşk macerası gibi bir şeyin hazırlandığını sanıyorsan, ey okur, hayatının yanılgısı olurdu bu. Duygu, şiir ya da hayal mi umuyorsun? Tutku, uyarım ya da melodram mı bekliyorsun? Beklentilerini yatıştır, onları mütevazı bir düzeye düşür. Önünde gerçek, serinkanlı ve katı bir şey duruyor; çalışan herkesin, kalkıp işe gitmek zorunda olduğu bilinciyle uykudan uyandığı pazartesi sabahları gibi, romantizmden uzak bir şey.

CHARLOTTE BRONTË: *Shirley*'ye Giriş

I

13 Ocak 1986, Pazartesi, Victor Wilcox karanlık yatak odasında, kuvars çalar saatin zil sesini bekleyerek öylece uyanık yatıyor. Saat, 06.45'e ayarlı. Ne kadar beklemesi gerektiğini bilmiyor. El yordamıyla saate uzanarak, onu göz hizasına kaldırıp dijital kadranını aydınlatan düğmeye basarak bunu kolayca öğrenebilir. Ama tercihi bilmemek. Ya saat daha altıysa? Hatta beşse? Beş olabilir. Saat kaç olursa olsun, yeniden uyuyamayacak. Bu son günlerde yinelenen bir olay halini aldı: Çalar saatin bip sesini bekleyerek, karanlıkta kaygılı yatmak..

Gary'nin video oyunlarından birindeki düşman uzay gemileri gibi, kaygılar üzerine doğru şimşek hızıyla geliyor. Anlık çözümlerle hızla yana çekiliyor, aniden hakkından geliyor bunların, ama saldırıların sonu gelmiyor: Avco hesapları, Rawlinson hesapları, pik demir fiyatı,

sterlinin değeri, Foundrax'ın rekabeti, Pazarlama Müdürü'nün yeteneksizliği, maça üfleme makinesindeki inatçı arıza, kesme ve taşlama atölyesindeki tuvaletlerin tahrip edilmesi, çalıştığı bölümün patronunun baskısı, geçen ayın hesapları, üç aylık tahmin, yıllık inceleme...

Bu bombardımandan kaçma, hatta belki biraz kestirme çabası içinde yana dönüp karısının ılık tombul bedenine yaslanıyor, kolunu beline atıyor. İrkilen ama hâlâ uyumaya devam eden, Valiumla uyuşmuş Marjorie yüzünü ona dönüyor. Burunları ve alınları çarpışıyor; ani bir kol bacak karmaşası, tuhaf bir sözsüz itiş kakış oluyor. Marjorie, tıpkı bir boksör gibi yumruklarını uzatıp inliyor ve onu itiyor. Bir nesne, yatağın Marjorie'nin yattığı tarafından kayıp, pat diye yere düşüyor. Vic bunun ne olduğunu biliyor: Kilo takibi kulübünden bir arkadaşının, Marjorie'ye ödünç verdiği, iki haftadır yatakta pek de inanmış görünmeden okuduğu ve üzerinde uyuyakaldığı *Menapozunuzun Keyfini Çıkarın* adlı kitap. Yatağa girerken Vic'in her zamanki son hareketi, kitabı Marjorie'nin cansız parmaklarından ayırmak ve kollarını yorganın altına sokup onun tarafındaki ışığı kapatmaktır; ama dün gece bu işlerin ilkini unutmuş olmalı ya da belki *Menapozunuzun Keyfini Çıkarın* yatak örtüsünün altına gizlenmişti.

Şimdi sırtüstü dönen ve belli belirsiz horlamaya başlayan Marjorie'den yuvarlanarak uzaklaşıyor. Onun o derin bilinçsizliğini kıskanıyor ama bu bilinçsizlikte ona katılmayı kaldıracak durumda değil. Bir keresinde, bütün gece kesintisiz bir uyku çekmeyi umarsızca istediğinden karısının Valium önerisini kabul etmiş ve yatmadan önceki mutat içkisiyle almış, ertesi sabah da deniz dibinde yürüyen bir dalgıç gibi dolanıp durmuştu. Kafası henüz açılmadan önce de, British Leyland için imal edilen direksiyon dişli kutusu fiyatında, iki puanlık bir hata yapmıştı. *Onu viskiyle karıştırmamalıydın,* demişti Marjorie, *ikisine birden gerek yoktu.* O zaman ben de viskiden vazgeçmem, diye cevap vermişti. *Valium'un etkisi daha uzun,* demişti karısı. Bana sorarsan feci uzun, demişti Vic. Bu sabah, sayende, firmaya beş bin sterlin kaybettirdim. *Yani bu benim kabahatim, öyle mi?* demişti karısı ve alt dudağı titremeye başlamıştı. Bu durum karşısında, karısının ağlamasını durdurmak için, ki onu susturmak için her şeyi yapardı, oturma odası için aklına koyduğu, rustik taş şömineye ve kütük taklidi gaz ateşine daha da sahici bir hava verecek antika görünüşlü pirinç şömine takımını ona almak zorunda kalmıştı.

Marjorie'nin horultusu yükseliyor. Vic onu öfkeyle kabaca itiyor.

Horlama duruyor ama şaşılacak şey, uyanmıyor. Öbür odalarda üç çocuğu da uykuda. Dışarıda, bir kış fırtınası, evin cephelerine karşı bütün şiddetiyle esiyor, ağaçların dallarını öne arkaya sallayarak ıslık sesi çıkarıyor. Kendisini uyuyan bir geminin kaptanı gibi hissediyor, dümende yalnız başına, her şeyden habersiz mürettebatını tehlikeli denizlerden geçiriyor. Tüm dünyadaki tek uyanık adam kendisiymiş gibi geliyor ona.

Çalar saat ötüyor.

O anda, bedeninin ya da sinir sisteminin münasebetsiz kimyasıyla, sıcak yatağı bırakmaya isteksiz, kendisini yorgun ve uykulu hissediyor. Alışık parmağıyla saatin düğmesine basıyor ve çaba göstermeden uykuya dalıveriyor. Beş dakika sonra, tıpkı mekanik bir kuş gibi ısrarla öten zil sesi, onu tekrar uyandırıyor. Vic iç geçiyor, saatin üzerindeki düğmeye vuruyor, yatağının yanındaki ışığı açıyor, (lambanın düğmesi Marjorie'nin hatırına az ışığa ayarlıydı), yataktan çıkıyor, yatak odası halısının yumuşak, uzun tüylerinin üzerinde *en suite* banyoya sendeleyerek yürüyor, içeride ışığı açmadan önce ara kapının kapalı olup olmadığına bakıyor.

Vic işiyor; klozetin alçak, uca doğru daralan formu yüzünden, epeyce özen ve tam isabet isteyen bir iş bu. Koyu renk, morumsu banyo takımını pek fazla umursamıyor ('Damson'ın, emlak komisyoncusunun broşüründe ton deniyordu buna) ama iki yıl önce evi satın alırlarken, Marjorie'ye cazip gelen şeylerden birisi de buydu– böbrek biçimi lavabosu, altın kaplama muslukları, gömme banyosu ve yan yana klozet ve bidesi olan banyo. Her şeyden önemlisi de banyonun *en suite* olmasıydı. *Her zaman en suite bir banyo istemişimdir,* derdi konuklara, telefonda arkadaşlarına, hatta kapıya gelen satıcılara, sokakta yaklaşıp konuştuğu yabancılara söylemesi Vic'i şaşırtmazdı. Marjorie'nin ondan o denli uzun uzun söz etmesine bakılırsa, insanın, '*en suite*' in, hangi dilde olursa olsun en güzel ifade olduğunu, düşüneceği geliyordu nerdeyse. Karısı, adı *En suite* olan bir parfüm yapılsa, onu sürünürdü.

Vic saçaklı pembe naylon banyo halısına çiş sıçratmamaya dikkat ederek, penisini sallıyor, son damlayı düşürüp sifonu çekiyor. Evin dört adet tuvaleti, Vic'in babasına dert kaynağı. *DÖRT tuvalet mi*? demişti, ev ona ilk gezdirildiğinde. *Doğru saydım mı?* Nedir derdin baba? diye Vic takılmıştı ona. Hepsinin sifonunu aynı anda çekersek, depodaki suyun azalacağından mı korkuyorsun? *Hayır, ya su saati çalışmaya başladığında, ha? Başın o zaman dertte olacak.* Vic evin kaç tu-

valeti olursa olsun, bir şey fark etmeyeceğini, meselenin sifonların kaç kere çekilecek olduğunu savunmaya çalışmıştı ama babası evin o kadar çok tuvaletinin olmasının, insanı gereksiz çiş yapmaya teşvik edeceğine, o yüzden de aşırı sifon çekileceğine inanmıştı bir kere.

Haklı olabilirdi bunda. Büyükbabasının evinde, Easton'daki tuvaleti dışarıda, sırt sırta bitişik nizam teras evde, insan gerçekten gitmek zorunda değilse, özellikle kışın, tuvalete gitmezdi. O günlerde sosyal merdivende büyükbabasının evinden bir basamak daha yukarıda olan kendi evlerinde tuvalet içerdeydi; dar, loş, hem annesi klozete ne kadar çok Sanilav ve Dettol boşaltırsa boşaltsın, her zaman biraz kokan, yarı yarıya toprağa gömülü bir oda. Üzerindeki "Challenger" markasıyla sarımsı seramik klozeti, insanın poposuna hoş bir şekilde ılıkça değen cilalı tahtadan oturma yerini, yüksek rezervuardan sallanan uzun zinciri ve ucundaki azıcık bozulmuş yumuşak lastik topu bütün canlılığıyla hatırlıyordu. Orada, kabız bir öğrenci olarak otururken, topla futbol topu gibi kafa vurma alıştırması yapar, duvardan duvara vururdu onu. Annesi badanadaki izlerden yakınırdı. Şimdi ise gurur duyduğu dört tuvalet sahibi: mürdüm eriği, avokado, ayçiçeği ve beyaz, hepsi merkezi ısıtmalı. Belki de bu, herhangi bir gösterge gibi, iyi bir başarı göstergesi.

Tartı aletinin üstüne çıktı. Altmış üç buçuk kilo. Yalnızca bir metre atmış altı buçuk santim boyunda bir adam için yeterli. Bazıları -Vic kulak misafiri olmuştu- boyunun kısalığını, saldırgan davranışlarıyla dengelediğini söylüyorlar. Eh, söylesinler. Birazcık saldırganlığı olmasaydı, bugünkü yerinde olmazdı şimdi. Orada daha ne kadar kalacağı belli olmasa da. Vic yine geçen ayın hesaplarını, üç aylık tahmini, yıllık incelemeyi düşünerek, lavabonun üzerindeki aynada kaşlarını çatıyor... Sıcak suyu koyu mor tasa akıtıyor, sprey kutusundan çıkardığı tıraş köpüğünü yüzüne sürüyor, Wilkinson Sword bıçağı kullanarak güvenli bir tıraş bıçağıyla çenesini kazımaya başlıyor; Vic İngiliz malı satın alma konusunda ateşli bir inanç sahibi ve Fransa'da üretilen, tek kullanımlık, plastik tıraş bıçaklarını tercih eden büyük oğlu Raymond'la sık sık bunun tartışmasını yapıyor. Aralarındaki anlaşmazlık sadece bu yüzden değil, hayır, hiç de değil. Aralarındaki bir dizi anlaşmazlıkta asıl sıkıntı, aslında, görece az karşılaşmaları, Vic işe gitmek için evden çıkarken, oğlu kesinlikle uykuda, eve döndüğünde ise, dışarıda oluyor.

Vic köpük kalıntılarını yanaklarından silip, sonra tıraşlı deriyi parmaklarıyla yokluyor. Koyu kahverengi gözler ona dikiliyor. Kimim ben?

Lavaboyu kavrıyor, birbirine kavuşturduğu kollarına dayanarak eğiliyor, köşeli yüzünü inceliyor; kırçıllaşmış kahverengi düz saçının perçemi altında solgun, alnında küt burnunu yerinde tutan bir klips gibi iki dikey çizgi, ağzının düz hattı, köşeli çene kemiği... Kim olduğunu biliyorsun: Her şey Bölüm'deki dosyada var.

Wilcox: Victor Eugene. *Doğum Tarihi*: 19 Ekim 1940. Doğum yeri: Easton, Rummidge, England. *Öğrenim Durumu*: Endwell Yolu İlkokulu, Easton; Easton Erkek Lisesi, Rummidge, İleri Teknoloji Yüksek Okulu. MI Makine Mühendisliği, 1964. *Medeni Hali*: Evli (Marjorie Florence Coleman ile 1964). *Çocuk Sayısı*: Raymond (1966), Sandra (1969), Gary (1972). *İş Deneyimi*: 1962-64, stajyer, Vanguard Mühendislik; 1964-66, Ürün Mühendisi, Vanguard Mühendislik; 1966-70, Baş Mühendis, Vanguard Mühendislik; 1970-74, İmalat Müdürü, Vanguard Mühendislik; 1974-78 İmalat Müdürü, Lewis and Arbuckle Ltd; 1978-80, İmalat Müdürü, Rumcol Castings; 1980-85, Genel Müdür, Rumcol Castings. *Şimdiki Pozisyon:* Genel Müdür, J. Pringle ve Oğulları Dökümcülük ve Mühendislik.

İşte ben buyum.

Yüzünü buruşturuyor kendi yansımasına: Saçmalama, kimlik bunalımı yok, lütfen. Bu ailede birisi para kazanmak zorunda, dermiş gibi.

Banyo kapısındaki çengelde asılı duran robdöşambrını omuzuna atıyor, ışığı söndürüyor, usulca loş ışıklı yatak odasına giriyor. Marjorie su borularının sesiyle zaten uyanmış.

"Sen misin?" diyor, uyku mahmuru; sonra cevabı beklemeden, "Bir dakika sonra aşağıda olurum".

"Acele etme," diyor Vic. *Rahatsız etme* demek daha dürüstçe olurdu; çünkü basit kahvaltısını kendisi hazırlamak ve rahatsız edilmeden günün ilk sigarasının keyfini çıkarmak için tercihi, sabahın erken saatinde mutfağı kendisine ayırmak. Marjorie gene de Vic işe gitmek için evden çıkmadan önce, âdet yerini bulsun diye olsa bile aşağıda bir görünme gereği hissediyor, Vic'in bu jesti anlamasının ve onaylamasının bir anlamı var. Kendi annesi, sabahları her zaman kocasını ve oğlunu işe ya da okula uğurlamak üzere herkesten önce kalkardı, bu alışkanlığını da neredeyse öldüğü güne dek sürdürdü.

Vic merdivenden inerken, aşağıdan yüksek perdeli, elektronik bir ses yükseliyor. Merdiven halısının altındaki kablo yastığına takılan ayağının basıncı, Raymond'un, insanı hayrete düşürerek, dün gece Tanrı bilir saat kaçta geldiğinde kurmayı akıl etmiş olması gereken hır-

sız alarmını harekete geçirmiş. Vic ön kapının yanındaki kontrol panosuna gidiyor ve aygıtı zararsız hale getiren sayısal kodu giriyor. Ses çığlığa dönüşmeden ve duvardaki alarm zili yaygaraya başlamadan önce bunu halletmesi için, on beş saniyesi var. Çevredeki bütün evlerde bu alarmlardan var. Vic, sıklık ve cesaret açısından giderek artan hırsızlık olayları nedeniyle, bunların gerekliliğini kabul ediyor; ama evin önceki sahiplerinden kalan sistem, manyetik kontağı, kızıl-ötesi tarayıcısı, basınç yastığı ve uzaktan kumandalı panik düğmesi nedeniyle onun fikrince, haddinden fazla ayrıntılı. Sistemi ayarlamak, yatmadan önce beş dakika alıyor ve bir şey için aşağı inecek olursanız, iptal edip yeni baştan kurmak zorundasınız. Vic bir gün bundan yakınınca, Raymond *zengin ıstırabı* diye dalga geçmişti, konforlu ve kirasız merkezi ısıtmalı ev, sürekli sıcak su, parasız çamaşır hizmeti, annenin arabasını kullanma, televizyonu kullanma, video, stereo sistemi vesaire, vesaire gibi avantajların tadını çıkarırken, ailesinin zenginliğini aşağılayan Raymond. Vic büyük oğlunu düşününce, tansiyonunun yükseldiğini hissediyor. Raymond dört ay önce üniversiteyi terk etti, o zamandan beri de yararlı bir iş yapmadı, şimdi yukarıda, kuştüyü yorgana sıkıca sarınmış, tek altın küpesi dışında çıplak, dün gecenin sarhoşluğu geçinceye kadar uyuyor. Vic zihnindeki bu görüntüden kurtulmak için öfkeyle kafasını sallıyor.

Kapalı verandaya çıkan ön kapıyı açıyor, paspasa bir göz atıyor. Bomboş. Gazeteci çocuk ya geç kaldı ya da belki grev yüzünden, bugün hiç gazete gelmez. Okuyacak birşey bulmak için salona giderken, mor-ötesi tarayıcı, kızarık gözüyle ona göz kırpıyor. Döşeme ve mobilyaların üstü, dağınık haldeki *Mail on Sunday* ve *The Sunday Times*'ın kalıntılarıyla karmakarışık. *Times*'ın İş Dünyası bölümünü alıp mutfağa gidiyor. Çaydanlık kaynarken ön sayfayı tarıyor. Başlık gözüne takılıyor: "VERGİ UMUDU AZALINCA, LAWSON ZARARI HESAPLADI."

> Maliye Bakanı Nigel Lawson geçen hafta faiz oranlarının yükselmesi ve işsizlikteki ani artış nedeniyle, ekonomik stratejisinin karşı karşıya bulunduğu tehlikeyi değerlendirmek üzere, hafta sonu Hazine'deki ekibiyle özel bir toplantı yaptı.

Ee, yeni olan ne yani?

Çaydanlık kaynıyor. Bir çaydanlık dolusu koyu çay yapıyor, iki dilim beyaz ekmeği kızartma makinesine koyuyor ve bahçeyi seyretmek

için mutfak penceresindeki Venedik panjurlarının kanatlarını açıyor. Gri, fırtınalı bir sabah, don yok. Sincaplar, rüzgârın uçurduğu tüylü toplar gibi, çimenlerin üzerinde hoplayıp zıplıyor. Saksağanlar, o çiçek tarhından öbürüne, göğüslerini şişirmiş cakayla dolaşıyor, bir gün önce yapılan bahçe işiyle ortaya çıkan tırtılları, solucanları açgözlü bir oburlukla yiyorlar. Karatavuklar, serçeler, ardıç kuşları ve Vic'in adlarını bilmediği öbür kuşlar, saksağanlardan güvenli bir uzaklıkta atlayıp zıplıyorlar. Bütün bu yaratıklar, Vic'in bahçesi kent merkezinden topu topu iki mil uzaklıkta olmasına karşın, adeta evlerindeymiş gibi, çok rahat görünüyorlar. Bir sabah, pek uzun süre önce değil, aynı pencerenin önünden geçen bir tilki görmüştü. Vic camı tıklatınca tilki durmuş, sanki *ne var?* dercesine bir an Vic'e bakmak için kafasını çevirmiş, sonra da kuyruğu havada salınarak sakin sakin yoluna devam etmişti. Vic'in izlenimine göre, İngiliz doğal yaşamı, kırdan, yaşamın daha kolay olduğu kente taşınıyor ve akılcı bir sokak yaşamına dönüşüyor. Kentte tuzaklar, haşere ilaçları, avcılar, sporcular yok, buna karşılık bir sürü iyi muhafaza edilmiş çöp tenekesi, Marjorie gibi kırıntıları bahçeye atarak hayvan aşevi yaratacak denli, yufka yürekli ya da saf ev kadınları var. Doğa, insan cinsinin arasına katılıyor ve işsizlik parasıyla yaşıyor.

Marjorie uykudan şişmiş yüzü, sabahlığı, terlikleri, bigudilerinin üzerindeki eşarbıyla ayaklarını sürüyerek mutfağa girdiğinde, Vic iki dilim ekmeğini yemiş, üçüncü fincan çayını ve günün ilk sigarasını içmekte. Marjorie'nin elinde, tam o sırada kapıya bırakılmış *Daily Mail* var.

Karısı "Sigara," derken, aynı anda hem teslimiyetçi, hem azarlayıcı bir ses tonuyla, her ikisince de çok iyi bilinen tartışmayı, tek bir sözcükle özetlemiş oluyor. Vic aynı derecede alışılmış özlü yanıtını homurdanarak veriyor. Mutfak saatine bir göz atıyor.

"Sandra'yla Gary'nin kalkmaları gerekmiyor mu? Raymond için zaten nefesimi tüketmeyeceğim."

"Gary'nin okulu yok bugün. Öğretmenler grevde."

"*Ne?*" diyor Vic suçlayıcı bir ifadeyle. Öfkelendiği öğretmenlerin yerine, her nasılsa Marjorie'yi geçiriveriyor.

"İşçi eylemi, ya da her ne diyorlarsa adına. Cuma günü eve bir not getirdi."

"İşçi eylem*siz*liği demek istiyorsun herhalde. Öğretmenleri soğuk, yağmurlu havada grev gözcülüğü yaparken göremezsin, bu dikkatini çekti mi hiç? Çocuklar yaramazlık yapmaya eve gönderilirlerken onlar

da sıcak öğretmenler odasında oturup gevezelik ederler. Eylem değil bu. Bakarsan sanayi de değil. Bu bir meslek. Profesyonelce davranmaya başlamalarının zamanı geldi de geçiyor."

"Şey..." diye lafa giriyor Marjorie, yatıştırıcı bir tavırla.

"Ya Sandra? Sixth Form College da mı 'işçi eylemi'nde?"

"Hayır, onu doktora götüreceğim."

"Nesi var?"

Marjorie kaçamak esniyor. "Şey, ciddi bir şey değil."

"Neden kendi başına gidemiyor? On yedi yaşında bir kızın, birisi elinden tutmadan doktora gitmesi lazım."

"Onunla içeri girmiyorum, ancak beni isterse... Onu bekliyorum sadece."

Vic karısına kuşkuyla bakıyor. "Sonra da onunla alışverişe gitmeyeceksin değil mi?"

Marjorie kızarıyor. "E, şey, yeni bir çift ayakkabıya ihtiyacı var da..."

"Sen aptalsın, Marje!" diye hiddetle söyleniyor Vic. "Bu kızı şımartarak ahlakını bozuyorsun. Bütün düşündüğü giysiler, ayakkabılar, saç stilleri. Hangi yüksek notları alacağını sanıyorsun?"

"Bilmiyorum. Ama üniversiteye gitmek istemiyor..."

"Ne yapmak istiyor o zaman? Sonuncusu ne?"

"Kuaförlük düşünüyor."

"Kuaförlük!" Vic, sesine elinden geldiği kadar küçümseme ifadesi katıyor.

"Her neyse, güzel bir kız. Henüz gençken neden giysilerden falan zevk almasın?"

"Neden *sen* onu giydirmenin tadını çıkarmayasın demek istiyorsun? Ona bir taşbebek gibi davrandığını biliyorsun Marje, öyle değil mi?"

Marjorie bu soruyu yanıtlamak yerine, daha önceki soruya geri dönüyor.

Cinsel konulara meraklı olduğu suçlamasını yükleyerek, "Ay haliyle başı dertte, ille de bilmen lazımsa," diyor Vic'e. Oysa Vic'in son isteyeceği şeyin, jinekolojik sırların açıklanması olduğunun pekâlâ farkında, özellikle de sabahın bu saatinde. Kadın bedeninin patolojisi, Vic için büyük bir gizem ve huzursuzluk kaynağı. Kanamaları ve akıntıları, urları, şişlikleri, onlara özgü ıstırap dolu sözcükler gibi kulağa gelen ameliyatları - rahmin kazınması, damarların çıkarılması, memelerin alınması- böyle şeylerin bahsi bile onu ürkütüyor, sindiriyor. Üste-

lik de son zamanlarda menopoz, bu repertuara yeni maddeler eklemiş bulunuyor: Sıcak basması, fazla kanama, şişme denilen lanet bir şey. Marjorie kendisine bir çaydanlık taze çay yaparken, "Onu doğum kontrol hapına başlatacak herhalde," diyor.

"Ne?"

"Ay halini düzenlemek için. Dr. Roberts, Sandra'yı doğum kontrol hapına başlatacak herhalde."

Vic yine homurdanıyor, ama bu kez ses tonunda belirsizlik ve kuşku var. Hayatındaki kadınların dolap çevirdiği hissine kapılıyor. Sandra'nın doktora gitmesindeki gerçek amaç, gebe kalmasını engellemek olabilir mi? Marjorie'nin onayıyla mı? Kendisinin bunu onaylamadığını bilir o. Sandra seks mi yapıyor? On yedi yaşında? Kiminle? Ordu kalıntısı parka giyen, o sivilceli oğlanla olmasın sakın, adı neydi, Cliff, Tanrı aşkına, o olmasın. Hiç kimseyle olmasın. Kızının beyaz dizleri ayrık, üstünde koyu bir şekil, sevişme pozisyonundaki görüntüsü, engellenemeyen bir biçimde kafasında şimşek gibi çakıyor, öfke ve tiksintiyle dolduruyor içini.

Sandra'yla ilgili tartışmayı uzatmak amacıyla, meseleyi zihninde tartarak çay fincanının kenarından onu inceleyen Marjorie'nin soluk mavi gözlerinin bilincinde; ama bununla yüzleşemez, bu sabah değil, önünde onu bekleyen bir iş günü varken değil. Doğrusunu söylemek gerekirse, hiçbir zaman. Sandra'nın seks hayatıyla ilgili tartışma, kolayca kendisi ile Marjorie'nin seks hayatı tartışmasına sapabilir, daha doğrusu bunun yokluğuna, buna girmemeyi yeğliyor. Uyuyan yılanı uyandırma şimdi. Vic saatini mutfak saatiyle karşılaştırıp, masadan kalkıyor.

"Sana biraz beykın yapayım mı?"

"Hayır, kahvaltım bitti."

"Sıcak bir şeyler yemelisin, bu soğuk sabahlarda."

"Vaktim yok."

"Neden bir mikrodalga fırın almıyoruz? Mikrodalgayla iki saniye içinde sana beykın yapabilirdim şimdi."

"Biliyor muydun," diyor Vic, "dünyada mikrodalga fırınların yüzde doksan altısının Japonya, Tayvan ve Kore'de üretildiğini?"

"Tanıdığımız herkesin bir mikrodalgası var," diyor, Marjorie.

"Çok doğru," diyor, Vic.

Marjorie, Vic'in yanıtından kuşkulanarak mutsuz mutsuz ona bakıyor. "Bu sabah belki bir fiyat araştırması yapabilirim, diye düşünmüştüm" diyor Marjorie, "Sandra'nın ayakkabı işinden sonra."

"Nereye koyacaksın ki?" diye soruyor Vic, daha şimdiden sayısız elektrikli aletle -ekmek kızartma makinesi, su ısıtıcısı, kahve makinesi, robot, elektrikli Çin tavası, patates kızartıcısı, krep makinesi- karmakarışık mutfak tezgâhlarına göz gezdirerek.

"Elektrikli tavayı kaldırabiliriz bence. Onu hiç kullanmıyoruz zaten. Mikrodalga çok daha kullanışlı olur."

"Eh, pekâlâ, fiyatlara bak; ama sakın satın alma. Ben pazarlıkla daha ucuza alabilirim."

Marjorie neşeleniyor. Gülümsüyor ve geçen gece sürdüğü krem yüzünden hâlâ parlayan solgun yanaklarında iki gamze ortaya çıkıyor. Yirmi beş yıl önce, Marjorie, Vanguard'da daktilograf olarak çalışırken, onda Vic'i cezbeden de bu gamzelerdi. Bugünlerde bunlar pek seyrek ortaya çıkıyor. Alışveriş seferine çıkma umudu, onların görünmesini garantileyen pek az şeyden biri.

"O fırında pişmiş bir şey yememi bekleme *ben*den," diyor, Vic.

Güneşin, bulutların ardında kaybolması gibi, Marjorie'nin gamzeleri de derhal yok oluyor.

"Neden olmasın?"

"İyi bir pişirme tarzı değil bu, öyle değil mi? Annem mezarında dönecek."

Vic *Daily Mail*'i alıp evin arkasında, temizlikçi kadınlarla bahçıvanların ve işçilerin kullanması niyetiyle yapılan, satıcı kapısının bitişiğindeki gösterişsiz, beyaz tuvalete gidiyor. Söze dökülmeyen bir anlaşmayla, Marjorie *en suite* banyonun havası temiz kalsın diye, hole açılan konuk tuvaletini kullanırken Vic bağırsaklarını her zaman burada boşaltır.

Vic, tuvalette otururken ikinci sigarasını içiyor ve *Daily Mail*'i gözden geçiriyor. Westland ve Heseltine hâlâ manşetlerde.10 NUMARA* FISILTILARINI KES. MAGGIE'NİN KAVGAYI YATIŞTIRMA ATAĞI. Sayfaları şakırdatarak açıp iç sayfalara geliyor. MURDOCH SENDİKA KAVGASIYLA YÜZ YÜZE. MÜEZZİNİN EZANI ÜZERİNE PAPAZ GÜRÜLTÜDEN SÖZ ETTİ. İKİ KEZ EVLENEN GELİNİ AŞK ACISI BEKLİYOR. SÜPER DEVLETLER KÜMESİNDEYİZ. Oyalanıp durun.

Bugün ileri sürüldüğüne göre, Britanya sanayileşmiş süper devletler kümesine geri dönüyor. Natwest'in ekonomi danışmanı Dr. David Lomax, bugün yalnızca Almanya, Hollanda, Japonya ve İsviçre'nin ekonomik büyüme, fiyat istikrarı ve güçlü ödemeler dengesi bakımından bize denk olabileceğini söylüyor.

* Downing Street 10, İngiltere'de başbakanlık konutudur. (ç.n.)

"Denklik"ten kasıt, büyük olasılıkla "yenmek". Hem *Hollanda* ne zamandan beri bir sanayi süper gücü oldu. Öyle olsa bile, hepsi balon olmalı, istatistiklerden yoğrulan bir serap. Sanayileşmiş ülkelerin Süper Kümesinde olup olmadığımızı anlamak için, sadece şöyle bir West Midlands'tan geçmek yeterli, birisi kalenin yerini oynatıyor olmalı. Vic hep Britanya'yı desteklemekten yana ama öyle zamanlar oluyor ki *Mail*'in kibirli şovenliği sinirine dokunuyor. Sigarasından bir nefes alıp külünü bacaklarının arasından silkeleyince, külün suya değmesiyle çıkan cıs sesini duyuyor. 100 M.P.G. AİLE ARABASI TESTLERDE İYİ ÇIKIYOR.

> British Leyland, bir galon benzinle yüz mil yapma kapasitesine sahip, dünyada en çok satılan aile arabalarında devrim yaratacak hafif alüminyum motorlarının denemelerini başlatmıştır.

En son ne zaman dünyadaki en iyi alüminyum motoru yapıyorduk? The Hillman Imp., değil mi? Nerede şimdi onlar? Geçen yılların Hilman Imps'i? Hurdalıkta, hepsi, ya da neredeyse hepsi. Ve Linwood fabrikası rüzgârın uçurduğu oluklu sac çatısıyla, montaj hatlarının aralarında çıkan otlarla bir mezarlık. Hiç kimsenin almak istemeyeceği bir araba, parça imalatçılarından yüzlerce mil uzaklıkta, ticari değil, politik nedenlerle seçilen arazi üzerinde kurulmuş bir fabrika. Vic kent sayfalarına geçiyor. SAYGINLIK NASIL TESİS EDİLİR.

> Sanayi Yılı olarak belirlenen yıl beklendiği gibi aptalca bir başlangıç yaptı. İmalat sanayiindeki çeşitli kuruluşlar, mühendislerin ve mühendisliğin, toplum nezdinde yeteri kadar saygınlığı olmadığı varsayımıyla, her zamanki sabun köpüğü uğraşlarından birisine giriyor.

Vic makaleyi karışık duygularla okuyor. Sanayi Yılı kesinlikle bir sürü balondan ibaret. Öte yandan, toplumun mühendislerini küçümsediği falan da yok.

Vic tuvaletten çıktığında saat 7:40. Hareketlerinin temposu hızlanıyor. Marjorie onun kahvaltı bulaşıklarını, ağır ağır bulaşık makinesine koyarken, bir hamlede mutfağa giriyor, sonra merdivenleri koşarak çıkıyor, *en suite* banyoya geri döndüğünde, hızla dişlerini, saçlarını fırçalıyor. Yatak odasına geçip temiz beyaz bir gömlek ve takım elbise giyiyor. Her gün başka birisini giydiği, altı adet takım elbisesi var. Eskiden beş takımı yeterli görüyordu ama Raymond'ın, "Elbise koyu gri

yünlüyse, bugün günlerden salı olmalı," diye dalga geçmesinden sonra, bir takım daha edindi. Bugün sıra lacivert çizgilide. Koyu kırmızı, mavi ve gri diyagonal çizgili bir kravat seçiyor. Pırıl pırıl cilalı, siyah Oxford ayakkabılarına ayaklarını sokuyor. Yıpranmış ayakkabı bağcıkları, aşırı çekme sonucu kopunca, küfrü basıyor. Uygun bağcıklı siyah bir ayakkabı bulmak için gardırobunu altüst ederken bulduğu bir karton kutunun kapağını açıyor. İçinde şeffaf bir naylon torbaya sarılı, polyester bir kalıba yerleştirilmiş Hong Kong yapımı yepyeni bir saatli radyo var. Vic içini çekip yüzünü ekşitiyor. Böyle keşifler, yılın bu döneminde hiç de olağandışı değil. Marjorie'nin Noel armağanlarını erkenden alıp sincap gibi saklama, sonra da hepsini unutma huyu vardır.

Yeniden aşağı indiğinde karısını, elektrikli süpürgeyle holü süpürürken buluyor.

"Saatli radyo kimin içindi o halde?"

"Ne?"

"Gardırobun dibinde yepyeni bir saatli radyo buldum."

Marjorie eliyle ağzını kapatıyor, "Şişşt!" diyor, "baban için bir şey aldığımı biliyordum."

"Noel armağanı olarak vermedik mi o zaman?"

"Elbette verdik. Hatırlıyorsan, Noel akşamı koşup o elektrikli battaniyeyi almıştın. Aldırma... Gelecek yıl işe yarar."

"Zaten bir saatli radyosu yok muydu? Birkaç yıl önce bir tane hediye etmemiş miydik?"

"Etmiş miydik?", diyor Marjorie belli belirsiz, "O zaman belki çocuklardan biri ister."

Vic cüzdanını, akıl defterini, anahtarlığını, hesap makinesini, sigara paketini ve çakmağını kontrol etmek için ceplerine vurarak, "Onların ihtiyacı olan şey radyo değil, saatli bomba," diyor.

Marjorie kendi daha isabetli yargısına karşın satın alması için ikna ettiği devetüyü paltosunu giymesine yardım ediyor, çünkü palto dizlerinin iyice altına iniyor ve Vic kendisini umut vaat eden bir müşterek bahisçiye benzettiği gibi, boyunu daha da kısalttığı kanısında. Kendisinin bunu Marjorie'den daha iyi değerlendirmiş olmasına karşın, karısı bunu almasında ısrarlı olmuştu.

"Ne zaman eve dönersin?" diye soruyor.

"Bilmiyorum. Yemeğimi sıcak tutarsan iyi olur."

"Çok geç kalma."

Marjorie gözlerini kapayarak, yüzünü ona doğru eğiyor. Vic dudak-

larını karısınınkilere değdiriyor ve kafasını hızla birinci kat yönüne çeviriyor. "O tembel herifi kaldır yataktan."

"Büyürlerken uykuya ihtiyaçları var, Vic."

"Raymond *büyümüyor*, Tanrı aşkına. Bira göbeğini büyütmüyorsa ki bu beni hiç şaşırtmaz, yıllar önce büyümeyi bitirdi."

"E, Gary hâlâ büyüyor."

"Bugün biraz ev ödevi yapmasını sağla."

"Tamam canım."

Vic karısının, talimatlarını yerine getirme gibi bir niyeti olmadığından kesinlikle emin. Sandra'yı doktora götürmeyi planlamamış olmasaydı, muhtemelen şimdi kendisi de bir fincan çay ve *Daily Mail* ile yatağa geri dönerdi. Birkaç hafta önce, işe gitmek için çıktıktan hemen sonra, bazı önemli kâğıtları evde bıraktığını fark edip geri döndüğünde bütün evi sessiz, üç çocuğu ve analarını sabah 9.30'da deliksiz bir uykuda bulmuştu. Memleketin kötüye gitmesinde şaşılacak bir şey yok.

Camlı verandadan geçip açık havaya çıkıyor. Soğuk rüzgâr saçını dağıtıyor ve bir an için onu irkiltiyor ama evin havasız sıcaklığından sonra ferahlatıcı garaja doğru giderken, bir iki derin nefes alıyor. Garaj kapısına yaklaşırken, kapı sanki büyü yapılmış gibi -aslında elektrikle, Vic'in cebindeki uzaktan kumanda aletini çalıştırmasıyla- sallanarak açılıyor, ona her zaman yürekten hissettiği, çocuksu bir zevk veren bir maharetle. İçeride, VIC 100 plakalı pırıl pırıl lacivert Jaguar V12, Marjorie'nin gümüş rengi Metro'sunun yanında bekliyor. Arabayı geri geri çıkarıyor, kumanda aletine bir başka dokunuşla garaj kapısını kapatıyor. Marjorie şimdi salonun penceresinde göründü, bir eliyle sabahlığının önünü göğsünde kavuşturmuş, ötekiyle utangaç utangaç el sallıyor.

Artık günün en güzel yarım saati başlıyor; arabayla işe gitme... Aslında yarım saati pek bulmuyor, genellikle bu yolculuk yirmi dört dakika sürüyor ama Vic daha uzun sürsün istiyor. Evdeki sinir bozukluğuyla işle ilgili endişeleri arasında huzurlu bir mola, salt heyecan, tam kontrol, çabasız üstünlük zamanı. Çünkü Jaguar yoldaki bütün diğer arabalardan üstün, Vic buna inanıyor. Midland Amalgamated'in, Pringle's'daki genel müdürlük pozisyonu için giriştiği profesyonel arayışı sonucu o işe alındığında ona 3500 Vanden Plas bir Rover teklif ettiler ama Vic genellikle başkan için tahsis edilen bir araba olan Jaguar'dan vazgeçmeyip pek yeni olmasa bile, ona büyük tatmin veren bir Jaguar'a sahip olmuştu. Elbette bir İngiliz arabası olması gerekirdi, Pringle's yerel otomotiv sanayii ile çok iş yaptığından –Vic herhangi bir zamanda yabancı araba kullandığından değil: Yabancı arabalar Vic

için lanetlenmiş şeylerdir, 1970'lerde İngiliz yollarını aniden istila etmeleri, bölgede ekonomik çöküşün başlangıcına damgasını vurduama üstün kaliteli Mercedes ve BMW ile aşık atmaya gelince, İngiliz arabalarında çok seçenek olmadığını kabul etmek zorunda kalıyor. Eğer söz konusu olan Rolls-Royce ve Bentley değilse, Jaguar aslında bunların sürücülerinin yüzlerindeki tebessümü gerçekten silebilen hemen hemen tek araba.

Trafiğin şimdiden sıkışmaya başladığı Barton Yolu ile Avondale Yolu'nun kesiştiği kavşakta duraklıyor. Bir Ford Transit kamyonetinin şoförü öncelik kendisinde olmasına rağmen geri kalıyor ve Vic'e saygıyla yol veriyor. Vic başıyla teşekkür edip sola, sonra sağa dönerek alışkanlığın verdiği kolaylıkla evlerin bulunduğu geniş, ağaçlıklı caddelerde yol alıyor. Ağaçların ve bacaların üstünden, kırmızı tuğladan uzun saat kulesi arada bir görünen üniversitenin yanından geçiyor. Üniversitenin dibinde oturmasına karşın, açık söylemek gerekirse, içine hiç girmiş değil. Vic üniversiteyi daha çok, Marjorie'nin de bazen yakındığı mevsimsel trafik sıkışıklığının (üniversitenin çok geç açılıp çok erken kapanması Vic'in kendisi için de uygun değil) ve akşamları yatakhane ile Öğrenci Birliği lokali arasında aşağı yukarı yürürlerken gördüğü, güvenlikleri konusunda endişe duyduğu dikkat çekici güzel kızların kaynağı olarak biliyor. Heybetli mimarisi, düzenlenmiş yeşil alanları ve her girişi denetleyen güvenlik görevlileriyle üniversite Vic'e, daha çok küçük bir şehir-devlet, akademik bir Vatikan gibi görünür. Üniversitenin içine yerleştiği telaşlı ve bayağı sanayi kentinden uzak, ayrıcalıklı havası gözünü korkuttuğundan ve onu onaylamadığından mesafesini korur. İki üç mil uzaklıkta bulunan kendi *alma mater*'i* ise, makineler ve laboratuvar tezgahlarıyla ağzına kadar dolu, yük vagonlarının manevra yaptığı istasyona ve çevre yolundaki kavşağa bakan kasvetli yüksek binasıyla, çok farklı türde bir kurumdur. Vic'in öğrenim gördüğü yıllarda İleri Teknoloji Yüksek Okulu olan kurum, o zamandan beri büyümüş, üniversite statüsüne yükselmişti, ama gösterişten uzak kalarak. Bu da çok doğruydu. Eğer bir üniversiteyi aşırı rahat yaparsanız, hiç kimse uygun bir iş yapmak için bırakıp gitmek istemez.

Vic üniversitenin çevresindeki yerleşim bölgesini geride bırakıyor ve Şehir Merkezi yönünde, Londra Caddesi boyunca ağır ağır ilerleyen trafiğin içine süzülüyor. Bu onun sabah yolculuğunun en yavaş bölümü ama Jaguar otomatikte fısıldayarak, buna göğüs geriyor. Vic bir ka-

* *Alma Mater:* (Lat.) Bir kimsenin eğitim görmüş olduğu yüksek okul ya da üniversite. (ç.n.)

set seçip dört hoparlörlü stereo teybe koyuyor. Arabayı Carly Simon'ın sesi dolduruyor. Vic'in müzik zevki sınırlı ama belirgin. Kadın şarkıcıları, ağır tempoları, caz-soul stilinde ahenkli nağmelerin tantanalı düzenlemelerini seviyor: Carly Simon, Dusty Springfield, Roberta Flack, Dionne Warwick, Diana Ross, Randy Crawford ve son zamanlarda, Sade ve Jennifer Rush. Kadınların aşkını, aşkın sevinç ve düş kırıklıklarını fısıldayan, inleyen, tatlı ya da hafifçe boğuk bu seslerin ustalıklı tonlamaları, sinirlerini yatıştırıyor ve dudaklarını gevşetiyor. Çocuklarının alaylarını göze alarak bu kasetleri evdeki müzik setinde dinlemeyi hiçbir zaman aklına getiremiyor elbette. Arabayla işe gitme ritüelinin her bir parçası, son derece özel bir haz, bir tür müzikal mastürbasyon. Daha da fazla zevk duyabilirdi; ama keşke, çoğu basit bir cinsellikle ilgili kaba anımsatmaları, aynı anda başka arabaların arka camlarında okumak zorunda bırakılmasaydı: GENÇ ÇİFTÇİLER LASTİK ÇİZMELERİYLE YAPARLAR. SU KAYAKÇILARI AYAKTA YAPARLAR. DÜN GECE YAPTIYSAN KORNA ÇAL. Yap, yap, yap... Direksiyonu sıkmaktan Vic'in eklemleri bembeyaz. Nezih insanlar niye bu pisliğe katlansın? Bir yasa olmalı.

Vic şimdi, kendisini bir daha hiç durmadan şehrin ortasından geçirecek tünel ve üstgeçit sistemlerinden önceki son trafik ışığına ulaştı. Kırmızı bir Toyoto Celica ona yanaşıyor ve sürücüsü debriyaja basarak ufaktan ufaktan ilerliyor, hızla tüymeye niyetli olduğu aşikâr. Sarı ışık yanıyor ve Toyoto bilirsiniz işte, arka camında bir vecizeyi, PLANÖRCÜLER HAVADA YAPAR yazısını gözler önüne sererek ok gibi fırlıyor. Vic kurallara itaatkâr, yeşil ışığı bekliyor, sonra gaza sertçe basıyor. Jaguar birden öne doğru kayıyor, iki saniye içinde Toyoto'ya yetişiyor, onu hiç çaba göstermeden geçiyor. Carly Simon, mutlu bir rastlantıyla, tam o anda heyecan verici bir kreşendoya çıkıyor. Vic dikiz aynasına göz atıyor ve yüzünde belli belirsiz bir gülümseme beliriyor. Japon arabası almak ne demekmiş gördü.

Elbette görmedi. Vic küçük zaferinin boşuna olduğunun pekâla bilincinde, kendisinin koskoca 5.3 litrelik obur motoru, Toyoto'nun 1.8'lik ekonomik motoruyla boy ölçüştü. Ama şimdilik sağduyuya aldırma, şimdi evle iş arasındaki nefsini tatmin zamanı; takviye edilmiş kaporta, renkli camlar ve hislere hitap eden müzikle, kentin dumanından ve gürültüsünden yalıtlandığı çabasız hareket zamanıdır bu. Arabanın uzun burnu ilk tünele dalıyor. Girip çıkıyor, tırmanıyor, iniyor. Vic tünellerden geçiyor, şerit değiştiriyor, çocukluğunun arka sokakla-

rının içine, dev bir beton yumruk gibi sokulmuş altı şeritli ekspres yola çıkan üstü kapalı rampaya doğru, kavis çiziyor. Vic'in yolu her sabah büyükbabasının evinin bulunduğu düzlük mevkiden ve birisinin içinde kendisinin de büyüdüğü evlerin baca külâhı seviyesinden geçer; bu evde yatak odası penceresinden otuz metre kadar uzaklıktaki trafik selinin gürültüsüyle hırpalanmış, sağırlaşmış ve soluksuz kalmış dul babası, taşınmaya ikna etmek için Vic'in tüm çabalarına rağmen, batan bir geminin halatlarına yapışan bir gemici gibi, inatla halen yaşamayı sürdürüyor.

Vic kuzeybatı yönünde giderek otoyola giriyor ve Jaguar'a birkaç mil boyunca hız verip, dikiz aynasına bakarak doksanlık bir hızla yumuşakça dış şeride kayıyor. Aslına bakılırsa polisin yoğun trafik saatlerinde can sıkması nadirdir, herkes kadar onlar da, trafiğin akmasını isterler. Sağında solunda alışık olduğu bir manzara uzanıyor, o kadar alışık ki aslında onu görmüyor bile; evler, fabrikalar, depolar, barakalar, tren hatları, kanallar, hurda metal yığınları, araba hurdaları, yükleme sandıkları, yığınla kamyon soğutma kulesi, gaz depoları. Tek renkli bir resim: Alçak gri gökyüzünün altında grilik ve gri pusla bulanık ufuk çizgisi.

Vic Wilcox şimdi artık, tam olarak belirtmek gerekirse, Rummidge Kenti'ni geride bırakıp, Karanlık Ülke olarak bilinen bölgeye giriyor. Bölgeye Endüstri Devrimi'nin altınçağında üzerinde asılı duran dumandan tabut örtüsüyle, çevreyi kaplayan kurum ve kömür tozu tabakası yüzünden böyle söylenirdi. Okuldayken ödüllü bir araştırma projesi gerçekleştirdiği için, bölgenin tarihini biraz bilir. On dokuzuncu yüzyılın başlarında burada zengin maden yatakları keşfedilmişti: Kömür, demir, kireçtaşı. Kireçtaşı katkı maddesi olarak kullanılarak, kok kömürüyle demir cevherini eritmenin yeni tekniklerini uygulamak üzere, madenler çıkarılmış, taşocakları kazılmıştı, birdenbire her yerde fabrikalar ortaya çıkmıştı. Gittikçe artan maden ocağı ağızları, dökümhaneler, fabrikalar, atölyeler ve buralarda çalışan çocuk, kadın ve erkek işçilerin yaşadığı sefil kulübe dizileriyle kaplanmıştı tarlalar: Gelişigüzel plansız yayılmış sanayi kenti, gündüzleri kasvetli, geceleri ürkütücüydü. Thomas Carlyle adlı bir yazar burayı 1824'de, *'Korkunç bir manzara ... öldürücü dumanın meydana getirdiği yoğun bir bulut, kentin üzerinde sonsuza kadar asılı kalıyor ... ve geceleri, tüm bölge bin tuğla borudan ateş püskürten bir volkan oluyor,'* diye tanımlamıştı.

Kısa bir süre sonra da Charles Dickens, *cüruflu patikalar, alev alev yanan yüksek fırınlar, kükreyen buhar motorları, ve şimdiye kadar hiç tanık olmadığım bir pislik kütlesi, kasvet ve sefaletin uzanıp gittiği miller* boyunca yolculuk ettiğini yazıyordu. Kraliçe Victoria, bölgeden geçerken gözleri bu çirkinlikten ve sefaletten rahatsız olmasın diye, treninin perdelerini çektirirmiş.

O günlerden bu yana bölgenin ekonomisi ve dış görünüşü büyük ölçüde değişti. Kömür ve demir damarları tükendiği ya da verimli olmaktan çıktığı için madencilik ile maden arıtmacılığı azaldı. Demirdöküm, demir dövme ve mühendisliğe dayanan sanayi dalları, kapsamı metal-işleme olan imalat sanayiinin tüm bu türleri yayılıp çoğaldılar, ta ki bunların fabrikaları Rummidge'in genişleyen sanayi varoşlarıyla karşı karşıya gelip birleşinceye kadar. Bütün bölgeyi ilmikleyip düğümleyen otoyollardan sürüklenen, kurşunlu benzin egzozunun daha ölümcül dumanları, ülkenin orta kesimine özgü ışığın gri pusunu koyulaştırsa da, ağır sanayinin küçülmesi ve yeni enerji türlerinin geliştirilmesi havanın gözle görülür kirliliğini azalttı. Günümüzde Karanlık Ülke, komşu kentten fark edilecek derecede daha karanlık değil ve göze görünür çok az bir kırsal alan var. Yabancı konuklar, bazen bu bölgenin adının çevresel karakterinden değil de, sakinlerinin pek çoğunun cilt renginden kaynaklandığını sanırlar. Şimdi büyük ölçüde işsizlik sıkıntısı yaşayan Pakistan, Hindistan ve Karayipler'den göçmen aileler, ellili atmışlı patlama yıllarındaki iş bolluğunun cazibesine kapılıp buraya gelmişlerdi.

Az sonra yavaşlama, otoyoldan çıkma, daha küçük ölçekli caddelere girip trafik ışıkları, göbekler, kavşaklar kalabalığına dalma zamanı. Bu yöre büyük-küçük, eski-yeni fabrikaların hâkim olduğu West Wallsbury. Bunların çoğu suskun, bazıları parçalanmış camlarıyla metruk. Sokaklarına terk edilmiş görüntüsü veren iflaslar ve kapatmalar son yıllarda yöreyi harabeye çevirdi. Seksenlerin başında, Kuzey Denizi'nde petrol bulunmasının ardından, sterlinin yükselmesine izin veren ve İngiliz sanayiini, yabancı rekabetinin karşısında savunmasız bırakan ya da (kişinin bakış açısına göre) onun verimsizliğini ortaya çıkaran (Vic'in eğilimi birinci görüşten yana, ama belli ruh halleri içindeyken ikinci görüşün güçlü olduğunu kabul eder) Muhafazakâr hükümetin 1979'da işbaşına gelişinden bu yana, West Midlands'daki mühendislik şirketlerinin üçte biri kapandı. Kapalı bir fabrika kadar hüzünlü bir şey yoktur- çalıştığı bir fabrikanın kapanışı kendi gözetiminde yapıldığı için, Vic Wilcox bilir bunu. Bir fabrikanın hayatiyeti ken-

di çalışma enerjisiyle sürer; makinelerin nabzının atışı, sızlanışı, metallerin şakırtısı, montaj hatlarının fasılasız hareketi, vardiya değiştiren işçilerin meddücezri, hava freninin ıslığı ve kanalın bir ucundan verilip öteki ucundan mamul olarak çıkan hammaddeyi alıp götüren vagonların dizel motorlarının homurtusu... Bunların hepsi noktalanıp mekân sessiz ve boş kaldığında, orası koca bir viranedir- soğuk, pis ve moral bozucu. Eh, Pringle's'da böyle olmaz inşallah, derler ya. İnşallah.

Vic artık fabrikasının çok yakınında. Parlak kırmızı neon ışıklarıyla *Susan's Sauna*, işyerinde belden aşağı şaka konusu ama Vic'e göre ön cephesi kirlenmiş bir dükkânın üzerinde parlayan faydalı bir nirengi noktası yalnızca. Yüz metre kadar sonra, Coney Lane'e dönüyor, Shopix, Atkinson Insulation, Bitomark'ı geçiyor, sonra ana girişe kadar, Pringle's'ın kapladığı alanı çevreleyen parmaklıklar boyunca yola devam ediyor. Burası büyük bir alan ve uzun bir çitle çevrili. Şirketin altınçağında, savaş sonrası hızlı gelişme döneminde, Pringle's dört bin işçi istihdam ederdi. Bugün işgücünde bin kişiyi aşan bir azaltmaya gidilmiş durumda ve tesisin büyük bölümü kullanılmıyor artık. Vic'in içine hiç girmediği binalar ve müştemilatlar var. Onları çürümeye bırakmak, temizlemekten daha ucuza gelir.

Vic bariyerin önünde sabırsızca kornaya basıyor; güvenlik görevlisinin yüzü camda görünüyor ve yağcı bir gülümseme beliriyor suratında. Vic sertçe başını sallayarak karşılık veriyor. Bugger herhalde gazete okuyordu. Bundan önceki, Vic'in ısrarıyla Noel'den hemen önce işten atılmıştı. Geceleyin beklenmedik bir biçimde fabrikaya döndüğünde, adamı izlemesi için para ödenen video monitörü yerine, portatif televizyon seyrederken bulmuştu. Bu adam da durumda pek bir düzelme sağlamışa benzemiyor. Belki de başka bir güvenlik şirketiyle iş yapmaları gerekecek. Vic, Personel Müdürü George Prendergast'la konuşmak üzere, bu sorunu beynine kaydediyor.

Bariyer kalkıyor, Vic arabasını, ofislerin bulunduğu blokun ön giriş kapısına yakın personel park yerine doğru sürüyor. Dijital gösterge tablosunda seyahatinin istatistik rakamlarını kontrol ediyor. Mesafe: 9.8 mil. Zaman: 25 dak. 14 san. Sabahın yoğun trafik saati için olağan. Benzin tüketimi: 17.26 m.p.g. Fena değil –Toyoto'ya haddini bildirmeseydi daha da iyi olurdu.

Vic danışma salonuna açılan döner kapıdan giriyor, oldukça etkileyici bir alan, duvarları müreffeh bir dönemde açık renkli meşeyle kaplanmış; gerçi mobilyalar biraz pejmürde gözüküyor ama. Duvar saati,

üzerinde hiç rakam olmayan kadranıyla illet eden cinsten; saatin az sonra sekiz otuz olacağını bildiriyor. Telefon ve danışmaya bakan Doreen ile Lesley, bankonun arkasında paltolarını çıkarıyorlar. Ahmakça sırıtarak, ufak darbelerle saçlarına biçim veriyorlar, eteklerini düzeltiyorlar.

"Günaydın, Mr. Wilcox."

"Günaydın. Burada birkaç yeni koltuğa ne dersiniz?"

"A, evet, Mr. Wilcox, bunlar o kadar sert ki."

"Söylemek istediğim *sizin* koltuklarınız değil, ziyaretçilerinkiler."

"Şey..." Nasıl tepki vereceklerini bilemiyorlar. O hâlâ biraz korku duyulan Bay New Broom.* Döner kapıyı itip koridor boyunca odasına doğru yürürken, onların patlayan boğuk kahkahalarını duyabiliyor.

"Günaydın, Vic." Sekreteri Shirley, şu anda pudriyerinin aynasında yüzünü inceliyor olsa bile, amirinden önce görev başında olmasından dolayı kendinden emin, göğsünü gere gere masasının arkasından budalaca sırıtıyor. Shirley tepesine topladığı olağan dışı sarı renkteki saçıyla, boynuna bir zincirle taktığı, yakın gözlüğünün bir rafın üzerindeymiş gibi hareketsiz durduğu şehvetli göğsüyle olgun bir kadındır. Vic'e halefinden kalan miras. Belli ki zamanında halefiyle arasında teklifsiz bir ilişki kurulmuş. Vic diye hitap etmeye başlaması, kendisinin cesaret vermesinden kaynaklanmadı ama Vic bu durumu kabul etmek zorunda kaldı. Kadın yıllarca Pringle's'da çalışmıştı ve Vic işe alışırken onun bilgisine fena halde bağımlıydı.

"Günaydın, Shirley. Bize bir fincan kahve yaparsın, değil mi" Vic'in iş günleri fincan fincan neskafe ile yağlanır yıkanır. Devetüyü paltosunu Shirley'ninkiyle kendi çalışma odasını bağlayan aralığa asıp odasına geçiyor. Ceketini omuzlarından aşağı silkerek çıkarıyor ve koltuğun arkalığına geçiriyor. Masasına oturup ajandasını açıyor. Kahve ve büyük bir fotoğraf albümüyle içeri giriyor Shirley.

"Tracey'nin yeni fotoğraf portföyünü görmek istersin, diye düşündüm," diyor.

Shirley'nin fotomodellik tutkusu olan on yedi yaşında bir kızı var. Kadın, dar mayolara tıkıştırılmış ya da iç çamaşırlarını sergileyen, bu fazla gelişmiş küçük aşüftenin parlak resimlerini Vic'in burnuna sokuşturup duruyor. Önceleri, onun şehvet hislerine seslenerek kendisine yaltaklanmaya çalıştığından şüphelenmişti ama daha sonra bunun gerçek bir analık gururu olduğu sonucuna vardı. Budala kaltak, kızını

* *New Broom:* Yeni atandığı işyerinde, halihazırda orada bulunan kişilerce gerekli görülmeyen değişiklikler yapmaya hevesli kişi. (ç.n.)

duvara asılan seksi kadın resmine dönüştürmenin dürüst bir şey olmadığını, gerçekten göremiyordu.

"A, evet!" diyor Vic, saklayamadığı bir sabırsızlıkla. Sonra albümü açıyor: "Aman Tanrım!"

Sarı buklelerin altındaki bükük dudaklı, ince çeneli yüze yeterince aşina ama uçlarında kirazlar olan, pembe paluze gibi, kameraya doğru uzatılan iki kocaman çıplak meme, yeni bir çıkış. Sert plastik kaplı sayfaları hızla çeviriyor.

"Güzel, değil mi?" diyor, Shirley şefkatle.

"Birinin kızının böyle resimlerini çekmesine izin veriyorsun, öyle mi?"

"Ben oradaydım, işte yani, stüdyoda."

"Sana gerçeği samimiyetle söyleyeyim," diyor Vic albümü kapatıp geri verirken. "Ben izin vermezdim *kendi* kızıma."

"Bir sakınca görmüyorum," diyor Shirley. "İnsanlar üstsüz türü şeyleri, günümüzde önemsemiyorlar. Geçen yaz Rodos'taki plajı görmeliydin. Hatta televizyon da öyle. İnsanın güzel bir vücudu varsa bundan neden mümkün olduğunca faydalanmasın? Sam Fox'a baksana!"

"Kim o adam?"

"Kadın. Samantha Fox. *Bilirsin işte!*" Shirley'nin sesi kuşkuyla bir oktav yükseliyor. "En ünlü Üçüncü Sayfa kızı. Geçen yıl ne kadar kazandığını biliyor musun?"

"Benden fazla, şüphem yok. Ek olarak, eğer zamanımı biraz daha alırsan, Pringle's'dan da fazla kazanır."

"Ay, sen de," diyor, Shirley muzip muzip. Azarları şakaya almakta usta.

"Brian'a onu görmek istediğimi söyler misin?"

"Henüz gelmedi galiba."

Vic, Pazarlama Müdürü'nün henüz gelmemiş olduğuna şaşırmaksızın, homurdanıyor. "Gelir gelmez, öyleyse. Bu arada birkaç mektup yazalım."

Telefon çalıyor. Vic âhizeyi alıyor. "Wilcox."

"Vic?"

Midland Amalgamated Mühendislik ve Dökümhane Bölümünün Yönetim Kurulu Başkanı, Stuart Baxter'ın sesi hafifçe hayal kırıklığına uğramış gibi geliyor. Ona Mr. Wilcox'un henüz gelmediği söylensin de, kendisini araması için mesaj bırakabilsin, diye umuyordu kuşkusuz. Böylece onun, Vic'in, masasına, Stuart Baxter kadar erken gelmemiş olduğunu, bölüm başkanının bildiğini bilerek, Vic'in kendini savunmak zorunda hissetmesini sağlayacaktı. Stuart Baxter'ın iletecek yeni hiçbir

şeyi olmadığından, Vic arama nedeninden daha da emin oluyor. Pringle's'ın aralık ayı üretiminde hayal kırıklığı yaratan rakamlar hakkında, geçen cuma öğleden sonra aynı konuşmayı yapmışlardı.

"Her zaman aralık ayında bir düşüş olur Stuart, bunu biliyorsun. Uzun Noel tatili yüzünden."

"O yüzden olduğunu kabul etsek bile, geçen yılla karşılaştırıldığında yine de çok düşük, Vic."

"O zaman bu ay da yine çok düşük olacak, bunu şimdiden bilsen iyi olur."

"Böyle söylemene üzüldüm, Vic. Bu, benim için hayatı çok güçleştiriyor."

"Bizim dökümhane tam kapasiteyle çalışmadı. Maça üfleme makinesi durmadan arıza yapıyor. Yeni bir makine almak isterim, tam otomatik, ötekinin yerine."

"Fazla pahalı. Dışarıdan alım yapsan daha iyi olurdu. Yatırım yapmaya değmez bu dökümhane."

"Dökümhane büyük bir potansiyele sahip. İşgücü iyi. İyi iş çıkarıyorlar. Bunun yolu sadece dökümhane değil. Bütün fabrika için yeni bir üretim modeli üzerinde çalışıyoruz. Yeni stok kontrolü, yeni satın alma politikası... Her şey bilgisayarda. Fakat zaman alır."

"Bizde olmayan şey de zaman, Vic."

"Doğru. O halde bahçe çitleri üzerinden dedikodu yapan ev kadınları gibi çene çalacağımıza, hemen işimize bakmaya ne dersin?"

Anlık bir sessizlik oluyor hatta, sonra Stuart Baxter alınmamaya karar verdiği için zoraki bir kıkırdama. Ama yine de alındı. Gerçi Vic'in söylediği de aptalca bir şeydi, âhizeyi yerine koyarken omuz silkerek her türlü pişmanlıktan arınıyor. İşi Stuart Baxter'ı yağlamak değil. J. Pringle ve Oğulları Şirketi'ni kârlı duruma getirmek.

Vic telefonundaki bir tuşa dokunarak Shirley'i çağırıyor. Baxter'le konuşurken, mektupları alması için, başıyla odadan çıkmasını işaret etmişti. Gelen evrak kutusundaki mektup dosyasını hızlı hızlı çeviriyor; isimler, rakamlar ve tarihler üzerinde yoğunlaştıkça burnunun üst kısmında, alnındaki iki dikey çizgi birleşiyor. Bir sigara yakıp derin bir nefes çekiyor, iki duman halkası çıkarıyor burun deliklerinden. Dışarıda gökyüzü hâlâ kapalı. Stor perdenin dikey aralıklarından süzülen soluk sarı ışık, okumak için pek yeterli değil. Masa lambasını yakıyor, bir ışık huzmesi yazıların üzerine yayılıyor. Pencerelerle duvarlardan, makine sesleriyle birleşen trafiğin boğuk gürültüsü ve çalışan işçilerin yatıştıran, hoşnutluk uyandıran sesleri geliyor.

II

Zamanda bir iki saat, uzamda birkaç mil geriye doğru yolculuk yaparken, çok farklı bir karakterle tanışmak için, Vic Wilcox'u şimdilik orada bırakalım. Bana göre oldukça uygunsuz bir biçimde, karakter kavramına kendisi inanmayan bir karakter. Başka bir deyişle, (kendisinin en sevdiği ifadeyle), Rummidge Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nde Geçici Öğretim Üyesi Robyn Penrose, 'karakter'in, bir burjuva miti, kapitalizm ideolojisini desteklemek için yaratılan bir yanılsama olduğuna inanır. Bu sav için kanıt olarak, on sekizinci yüzyılda romanın yükselişiyle ('karakter'in *par excellence** edebi türü) kapitalizmin yükselişinin çakışmasına; on dokuzuncu yüzyılda romanın diğer bütün edebi türler karşısındaki zaferinin kapitalizmin zaferiyle çakış-

* (Fr.) En üstün, en üstün derecede; her şeyden önce. (ç.n.)

masına; ayrıca klasik romanın yirminci yüzyıldaki modernist ve postmodernist dekonstrüksiyonunun* kapitalizmin nihai kriziyle çakışmasına işaret eder.

Klasik romanın, kapitalizmin ruhuyla işbirliği yapmış olmasının nedeni, Robyn için son derece açıktır. Her ikisi de seküler Protestan ahlak felsefesinin ifadeleri; her ikisi de, diğer özerk benlikler ile rekabet içinde mutluluk ve zenginlik arayan, kendi kaderinden sorumlu ve ona hâkim olan özerk bireysel benlik düşüncesine dayanır. Bu hem bir meta, hem de bir temsil yolu sayılan roman için gerçektir. (Robyn bu nedenle artık tam bir seminer taşkınlığı içinde.) Başka deyişle romancıların kadın ya da erkek kahramanları için geçerli olduğu kadar, kendileri için de geçerlidir bu. Romancı bir hayal gücü kapitalistidir. Kadın ya da erkek romancı bir ürün ortaya çıkarır; tüketici, önüne gelinceye kadar bunu istediğini bilmez; romancı yayıncılar olarak tanınan risk sermayesi sahiplerinin yardımıyla, bunu üretir ve çok az farkı olan aynı tür ürünlerin üreticileriyle rekabet halinde satar. İlk büyük İngiliz romancı Daniel Defoe tacirdi. İkincisi, Samuel Richardson matbaacıydı. Roman, seri üretilen ilk kültürel sanat eseriydi. (Kıvırdığı dirsekleri bedenine yapışık duran Robyn, bu noktada, daha fazla bir şey söylemeye gerek olmadığını ima edercesine, ellerini bileklerinden iki yana açar. Ama kuşkusuz her zaman söyleyeceği çok daha fazla şey vardır.)

Robyn'e göre, (ya da, daha doğrusu, onun bu konulardaki düşüncesini etkilemiş yazarlara göre), kapitalizm ve romanın temelini oluşturan benlik diye bir şey yoktur -başka deyişle, kişinin kimliğini oluşturan sınırlı, benzersiz bir ruh veya öz yoktur; sonsuz söylem ağında yalnızca bir özne konumu vardır -iktidar, seks, aile, bilim, din, şiir vb. söylemi. Hem aynı nedenle, yazar, başka deyişle, kurmaca bir yapıtı *ab nihilo*** dan yaratan kişi diye bir şey de yoktur. Her metin metinlerarası ilişkinin bir ürünüdür; öteki metinlerden aktarmalar ve imalar taşıyan bir doku; Jacques Derrida'nın ünlü sözleriyle, (Robyn gibileri için ünlü, ne de olsa), *"il n'y a pas de hors-texte"*, metin-dışı bir şey yoktur. Kaynaklar yok yalnızca üretim var ve biz dilde, kendi 'benliklerimizi' üretiriz. *"Sen yediğin şeysin"* değil ama *"sen sözünü ettiğin şeysin"* ya da daha doğrusu, *"sen, senden söz eden şeysin"*, Robyn'in felsefesinin belitsel temelidir ki, buna bir ad vermesi gerekseydi, "semi-

* Jacques Derrida'nın geliştirdiği, başta felsefe metinleri olmak üzere, edebiyat, siyaset, bilim metinleri gibi ilkece her türlü metne uygulanabilen, metinlerin altında yatan bütün yapıları söküp bozarak okumayı savunan post-yapısalcı metin çözümleme yöntemi. (y.h.n.)

** *Ab nihilo:* Hiçten, yoktan. (ç.n.)

yotik materyalizm" derdi. Biraz karamsar, biraz insanlık dışı gözükebilir ("antihümanist, evet; insanlıkdışı,* hayır," diye hemen araya girivirir), biraz belirlenimci ('hiç de değil; gerçekten belirlenmiş özne, kendisini belirleyen usavurumlu (muhakemeli) oluşumların farkında olmayan adamdır. Ya da kadın,' diye, diğer özelliklerin arasında bir feminist olarak da dürüstçe eklerdi), ama uygulamada bu onun davranışlarını çok da dikkat çekecek kadar etkilemiş gibi görünmez -mükemmel olmayan bu dünyadaki başka herkes gibi, sıradan insani duygulara, ihtiraslara, arzulara sahip, endişeler, engelleyici durumlar, korkular yüzünden acı çekiyor ve bu dünyayı daha güzel bir yer haline getirmeye çalışmaya ve bunu yapmaya doğal bir eğilimi var gibi görünür. Bu nedenle de, ona kuşkusuz Vic Wilcox'unkinden çok farklı bir sosyal gruba ait olmasına karşın, tür olarak bütünüyle farklı bir karakter muamelesi yapma cüretini göstereceğim.

Robyn bu karanlık ocak ayının pazartesi günü, Vic'den biraz daha geç kalkıyor. Habitat'tan** alınma eski moda bir aletin kopyası, tepesinde benzer bir kadranı ve küçük pirinç bir zili bulunan çalar saati, 7.30'da onu derin uykusundan uyandırıyor. Vic'in tersine, Robyn uyandırılıncaya kadar fasılasız uyur. Sonra tıpkı bütün gece doktorun muayenehanesini açmasını bekleyen yaygaracı hastalar gibi, endişeler bilincine hücum eder, Vic'e de olduğu gibi; ama Robyn bunlarla akılcı, düzenli bir biçimde ilgilenir. Bu sabah kış döneminin ilk günü olmasına, ders verecek ve iki tartışma grubu yönetecek olmasına öncelik veriyor. Kesintili olarak sekiz yıldır ders veriyor olmasına, bundan hoşlanmasına, bu işte iyi olduğunu hissetmesine ve mümkünse hayatının geri kalanında da bunu sürdürmek istemesine karşın, yeni bir dönem başında hep bir endişe nöbetine kapılır. Bu onun özgüvenini sarsmaz; iyi bir öğretmen, tıpkı iyi bir aktris gibi, sahne korkusundan azade olmamalıdır. Yatakta oturuyor bir an, kendisini sakinleştirmek için yoga derslerinde öğrendiği karmaşık nefes verme ve karın kaslarını kasıp gevşetme egzersizlerini yapıyor. Charles'ın, onu gözlemleyerek ve yaptıklarıyla ilgili ironik sorular sorarak, yanında yatmıyor olması, bu egzersizi yapmasını kolaylaştırıyor. Charles, bugün Suffolk Üniversitesi'nde kendi dersleri başlayacağı için, önceki akşam arabasıyla Ipswich'e gitti.

* Orijinal sözcük '*Inhuman*'dır. (ç.n.)

** *Habitat:* İngiltere'de orta sınıfa hitap eden ve çeşitli ev eşyası satan bir mağazadır. Fiyatları makul, pratik, caziptir. Doğal malzemeden yapılan ürünleriyle tanınır. (ç.n.)

Peki ya Charles kim? Robyn daha çok bu sabah on dokuzuncu yüzyıl sanayi romanı üzerine vereceği dersi düşünerek yataktan kalkıp, güne hazırlanırken ben de size Charles'ı ve Robyn'in biyografisine ilişkin diğer önemli gerçekleri anlatayım.

Robyn otuz üç yıl kadar önce, Avustralya Melbourne'da doğdu ve Roberta Anne Penrose adıyla vaftiz edildi, ancak beş yaşındayken, anne ve babasıyla İngiltere'ye gelmek üzere bu ülkeden ayrıldı. O zamanlar genç bir tarihçi akademisyen olan babası, on dokuzuncu yüzyıl Avrupa diplomasisi konusunda, Oxford'da doktora sonrası araştırmasını sürdürmek için bir burs almıştı. Sonra da Avustralya'ya dönmek yerine İngiltere'nin güney kıyısında bir üniversitede görev aldı. O zamandan beri burada ve halen bir kürsüsü var. Robyn'in doğduğu ülkeyle ilgili anıları çok siliktir. Hiçbir zaman da, bunları tazelemek ya da canlandırmak için fırsatı olmadı. Ailenin Avustralya'yı yeniden ziyaret etmesi gerektiğine ilişkin herhangi bir teklif karşısında, Profesör Penrose'un karakteristik tepkisi tüylerinin diken diken olmasıdır.

Robyn deniz manzaralı, hoş, gösterişsiz bir evde büyüyerek, rahat bir çocukluk geçirdi. Öğrenci başkanlığı ve spor kaptanlığı yaptığı ve A Level sınavından dört A alarak bitirdiği mükemmel bir 'direct-grant grammar school'a* (bu okul sonradan özel oldu, bu Robyn'e çok tiksindirici geliyor) devam etti. Okulun, Oxbridge'e** başvurmasını kuvvetle tavsiye etmesine karşın, o bunun yerine, yeni üniversitelerin heyecan verici ve yenilikçi olduğunun düşünülmesinden dolayı, parlak öğrencilerin 1970'lerde çoğunlukla yaptığı gibi, Sussex Üniversitesi'ne gitmeyi tercih etti. İngiliz Edebiyatı dalındaki ders programının şemsiyesi altında Robyn, Oxbridge'de kesinlikle okuyamayacağı Freud ve Marx, Kafka ve Kierkegaard okudu. Aynı zamanda bekâretini kaybetmeye de girişti ve cesaret isteyen bu işi, ilk sömestrde güçlük çekmeden ama pek de haz duymadan başarıyla tamamladı. İkinci döneminde, önüne çıkanla pervasızca sevişti ve üçüncü döneminde Charles ile tanıştı.

(Robyn yorganı ayağıyla itip yataktan çıkıyor. Pamuklu, uzun beyaz Laura Ashley geceliğiyle ayakta dikiliyor, patiskanın üzerinden poposunu kaşıyor ve esniyor. Zımparalanmış ve cilalanmış çam döşe-

* *Grammar school:* İngiliz eğitim sisteminde, orta ve lise öğrenimini kapsayan, on bir yaşın üzerindeki çocuklar arasından bilimsel yeteneği olanların seçilip eğitildiği okullar. (ç.n.)

** Oxford ve Cambridge üniversiteleri. (ç.n.)

me tahtasına serilmiş kilimlere atlama taşı muamelesi yaparak pencereye gidiyor, perdeyi çekip dikkatle dışarıya bakıyor. Gökyüzünde rüzgârın sürüklediği gri bulutlara, dar arka bahçelerin aşağıdaki manzaralarına bakıyor; kimi tatlısu balığı havuzları ve pırıl pırıl boyalı oyun aletleriyle düzenli ve şık; kimi de, atılmış mobilyalar ve kırık alet edevatla karmakarışık, ihmal edilmiş ve bakımsız. Daha az düzenli ve daha az zengin işçi sınıfından kiracılar ile orta sınıftan titiz ev sahiplerinin sıkı fıkı oldukları on dokuzuncu yüzyıl sıra evlerinden oluşan, sınıf atlamaya hazır ve istekli bir sokak. Sert bir rüzgâr birdenbire sürme pencereyi tangırdatıyor ve hava akımı Robyn'i titretiyor. Evin mimari bütünlüğünü korumak için, çift cam yaptırmıyor. Kendini kollarıyla sararak, tıpkı bir İskoç halk dansçısı gibi, halıdan halıya sıçrayarak sahanlığın karşısındaki kapıya, daha küçük pencereli ve daha sıcak banyoya giriyor).

Modernist Palladian tarzda, zevkli bir ahenk içindeki binalarıyla Brighton'ın birkaç mil dışında, South Downs'un eteklerinde, mükemmel bir perspektifte düzenlenmiş Sussex Kampusu, mimarlarda hayranlık uyandırırdı, ama oraya okumaya gelmiş genç insanlar üzerinde biraz zihin karıştırıcı bir etki yaratırdı. Falmer tren istasyonundan güçlükle tepeye doğru tırmanırken, üç boyutlu olduğu aşikâr nesnelerin, boyalı düzlüklere dönüşüverdiği ve gerçekliğin peşinden ne denli hızlı giderseniz o denli hızlı geri çekildiği yerde kurulu, uçsuz bucaksız bir sahnenin içine girdiğinize dair Kafkaesk bir duyguya kapılırdınız. Yetişkin dünyasıyla normal sosyal ilişkisi kesilmiş, Permissive Society'nin* ahlak anlayışıyla yasaklardan kurtulan öğrenciler, önüne çıkanla sevişip uyuşturucuları deneyerek, akıllarına estiği gibi davranma eğilimine girerler ya da melankoliye kapılıp delirirlerdi. 1970'lerin başlarında, siyasi öğrenci hareketlerinin görkemli döneminden hemen sonra üniversiteye gelen Robyn'in kuşağı, gecikmişlik duygusuyla bunalım içindeydi. Ne önemli bir hak kalmıştı talep edilecek, ne de kırılacak tabu. Öğrenci gösterileri, keyfi şiddetin çirkin sınırını çizmişti. Öğrenci partileri de öyle...Bu iklimde akıllı ve duyarlı bireyler, korunma içgüdüsüyle, çevrelerinde bir eş arıyor ve tek eşli yaşıyorlardı. Ebeveynlerinin günah olarak nitelediği biçimde yaşayarak, kendi renklerini gençlik isyanının direğine çivilerken, öte yandan eski moda ev-

* *Permissive Society:* Ahlak kurallarını gevşek tutan toplum. 1960-70'lerde İngiltere'de çok fazla serbestiyet vardı. Özellikle cinsel davranışlarda. Pek çok faklı türde ilişki ve hayat tarzı kabul görüyordu. (ç.n.)

liliğin karşılıklı desteği ve güvenliği hoşlarına gidiyordu. Altmışların bazı uzun saçlı, blucin pantolonlu emektarları Sussex'in, buradan ilk ev satın alanlar yüzünden gittikçe daha fazla toplu konut bölgesi görünümüne bürünmesinden şikayet ediyorlardı. Buralar, el ele tutuşan, kitap ve devrimci bildirilerle olduğu kadar erzak ve çamaşırla da dolu olması muhtemel plastik torbalar taşıyan çiftlerle doluydu. Bu çiftlerden birisi de Robyn ve Charles'dı. Robyn çevresine bakınmış ve onu seçmişti. Charles akıllı ve cana yakındı. Robyn onun için galiba sadık diye de düşünmüştü, (yanılmamıştı da). Charles'ın bir "public school"da* öğrenim gördüğü bir gerçekti ama bu handikapı gizlemeyi pek güzel başarıyordu.

(Robyn, beyaz geceliği kalçalarının çevresine sarılı, Mrs. Gaskell'ın *Mary Barton*'undaki (1848) olay örgüsünü zihninde tekrarlayarak klozette oturuyor ve çişini yapıyor. Tuvaletten kalktığında, geceliğini başından çekip çıkarıp, küvete giriyor. Üzerine tuttuğu plastik borunun ucundaki duşa gelen suyun sıcaklığını etkileyeceği için, o anda tuvalet sifonunun zincirini çekmiyor. Yıkanırken kist kontrolü için göğüslerini yokluyor. Küvetten dışarı adımını atıyor. Robyn'in hayranlık duyduğu feminist sanat tarihçileri tarafından onaylanmayan ama Empresyonist ressamlarca çok sevilen, o beceriksizce mahrem pozlardan biriyle havluya uzanıyor. İnce beli, küçükçe yuvarlak memeleri, daha geniş kalça ve kaba etleriyle uzun boylu ve kadınsı bir vücudu var).

İkinci yıllarında, Robyn ve Charles kampusten ayrılıp, üniversiteye banliyö treniyle gidip gelebilecekleri Brighton'da küçük bir daire tutarak ev kurdular. Robyn öğrenci siyasi hareketlerinde aktif rol aldı. Öğrenci Birliği başkan yardımcılığını başarıyla yürüttü. Aşk hayatları ya da notları yüzünden umutsuzluğa kapılan öğrencilere, bütün gece ulaşabilecekleri telefonla danışma hizmetini organize etti. Kürtaj, hayvan hakları, devlet eğitimi ve nükleer silahsızlanma gibi, ilerici davaların yandaşı olarak, Tartışma Topluluğu'nda sık sık konuşmalar da yapıyordu. Charles daha sakin ve daha özel bir hayat sürüyordu. Robyn dışarıda iyi işler yaparken, o evi düzenli tutuyor ve Robyn eve döndüğünde, yorgun ama değişmez şekilde muzaffer, ona daima bir fincan kakao ya da bir kâse çorba hazırlamış oluyordu. Robyn üçüncü yılın ilk döneminin sonunda, final sınavlarına hazırlanmak için, üstlendiği

* İngiltere'de özel yatılı kolej. Üst sosyal sınıfın ya da zengin çocuklarının gittiği bu okullar, çok pahalı ve prestijlidir. Yüksek akademik standartlarıyla tanınırlar. En ünlüleri: Eton, Harrow, Winchester. (ç.n.)

tüm işlerden istifa etti. Robyn'le Charles çok çalıştılar, hem, aynı dersleri almış olmalarına karşın, birbirleriyle rekabete girmeden. Robyn final sınavlarında birinciliği kazandı gayri resmi olarak bilgi verilmişti, School of European Studies'de* okulun kısa tarihi boyunca, bir öğrencinin şimdiye kadar aldığı en yüksek notları almıştı- ve Charles da son derece yüksek notlarla, başarılı bir ikinci olmuştu. Charles kıskanmadı. Robyn'in başarılarının gölgesinde yaşamaya alışıktı. Aldığı derece her halükârda, Robyn gibi ona da, lisansüstü araştırma yapmak için Major State Studentship'liği** kazandırıyordu. Araştırma yapmak ve akademik kariyer sürdürmek, her ikisinin de ortak düşüncesiydi; aslında hiçbir zaman başka bir seçenek düşünmemişlerdi.

Brighton'da yaşamaya alışmışlardı ve kendilerini bu çevreden koparmak için hiçbir neden görmüyorlardı ama danışman öğretim üyelerinden biri, onları bir kenara çekip "Bakın, şimdiye kadar burada araştırma yapılacak kütüphane olmadı ve olacağı da yok. Siz Oxbridge'e gidin" dedi. Adam tehlike belirtilerini görmüştü: 1973 petrol krizinden sonra, altmışlı patlama yıllarında coşkuyla yaratılan veya genişletilen üniversitelerin tümünü, şimdiye kadar alışmış oldukları tarzda devam ettirecek yeterli para olmayacaktı. Bunu o kadar çabuk algılayan pek fazla insan olmadı.

(Çamaşırlarının üzerinde sabahlığı ve ayaklarında terlikleriyle Robyn, kısa karanlık merdivenden alt kata iniyor, dar ve son derece dağınık mutfağına giriyor. Gaz fırınını yakıp musli, kızarmış esmer ekmek ve kafeinsiz kahveden ibaret kahvaltısını hazırlıyor. *Guardian'ın* paspasın üzerine düşme sesinin, onu ön kapıya koşturmasına kadar, Disraeli'nin *Sybl: Ya da İki Ulus*'unun (1845) yapısını düşünüyor).

Böylece Robyn ve Charles doktora yapmaya Cambridge'e gittiler. İngiliz Dili ve Edebiyatı Fakültesi'nde doktora öğrenciliği dönemi, entelektüel bakımdan heyecan vericiydi. Daha maceracı genç akademisyenlerin Paris'ten ithal ettiği yeni fikirler, Fenland havasındaki toz zerrecikleri gibi parıldıyordu: Yapısalcılık ve yapısalcılık sonrası, semiyoloji ve dekonstrüksiyon, psikanaliz ve Marksizme yeni eklemeler ve değişimler, dilbilim ve yazın eleştirisi. Daha muhafazakâr profesörler bu fikirleri ve yandaşlarını, onlarda geleneksel değerlere ve yazın alanındaki bilimsel araştırmalara yönelik karşı bir tehdit olarak görüp, dehşet içinde izliyorlardı. Seminerlerde, kurul toplantılarında, konfe-

* Avrupa Araştırmaları programı. (ç.n)

** En yüksek devlet öğrenciliği statüsü. (ç.n)

ranslarda ve bilimsel dergilerin eleştiri sayfalarında savaşa tutuşuldu. Bu bir devrimdi. Bir iç savaştı. Robyn heyecanla mücadeleye atıldı, doğal olarak radikal tarafta. Yeniden bütünüyle altmışlara dönülmüştü; yeni, ve daha ciddi bir entelektüel tarzda. Roland Barthes ve Julia Kristeva'nın en son fikirlerini, Trumpington Road'da bilen ilk kişi olabilsin diye, *Poétique* ve *Tel Quel* dergilerine abone oldu. Başı ağrıyıp gözleri kan çanağına dönünceye kadar, Jacques Derrida ve Jacques Lacan'ın cümlelerinin labirentinde aklını zorladı. Fakültenin Jön Türkleri* yazar fikrini, benlik fikrini, edebi bir metin için tek ve kesin bir anlam kurma fikrini çürütürken, Robyn konferans salonlarında oturup, istekli bir onayla başını sallıyordu. Bütün bunlar kuşkusuz çok zamanını alıyor, yeni teoriler de göz önüne alındığı için, sürekli gözden geçirilmesi gereken on dokuzuncu yüzyıl sanayi romanı konulu tezinin tamamlanmasını geciktiriyordu.

Charles yeni akıma kendini pek o kadar adamış değildi. Destekliyordu, doğal olarak- aksi halde o ve Robyn birlikte yaşamaya pek devam edemezlerdi- ama daha bağımsız bir ruhla. Doktora tezi için, gelenekçilere güven veren biçimde ciddi, Jön Türklere can sıkıcı kurulukta gelen, Romantik Şiirde Ulvilik düşüncesi konusunu seçti. Her iki grubun da konu hakkında pek bilgisi yoktu, onun için Charles kendi araştırmasında ön cephede bir tartışmaya sürüklenmedi. Doktora tezini zamanında teslim etti ve doktorasını aldı. Suffolk Üniversitesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde bir öğretim üyeliği elde etmekte şansı yeterince yaver gitti. Bu kendisinin haklı bir abartıyla tanımlamaya alıştığı gibi, "bu yüzyılda Romantizmdeki son yeni iş"ti.

(Robyn *Guardian*'ın, "LAWSON, WESTLAND MESELESİNDE KAVGANIN İÇİNE ÇEKİLDİ" manşetine göz atıyor ama altındaki metni okumaya devam etmiyor. İşlerin Muhafazakâr Parti ve Bayan Thatcher için kötüye gittiğini bilmesi yeterli; Westland olayının ayrıntıları ilgisini çekmiyor. Orta-yaş, orta-sınıf liberalleri hicveden Posy Simmonds çizgi romanının, Doğmamış Çocukları (Koruma) Yasa Tasarısının adaletsizliğiyle ilgili bir makalenin ve Portekiz'de kadınların özgürlük mücadelesi üzerine bir haberin bulunduğu Kadın sayfasını çeviriyor hemen. Çocukken Enid Blyton'ın öykülerine, nasıl transa geçmiş gibi pür dikkatini veriyorsa, bunları da öyle okuyor. "Bülten" adlı sütundan, Marilyn French'in, *Güç Ötesi: Kadın, Erkek ve Ahlak*, adlı

* *Jön Türk*, İngiltere'de, büyük değişimler için mücadele eden bir politik parti ya da örgütün üyeleri için kullanılan siyasi bir kavram. (ç.n)

yeni kitabını, Londra'da hafta içinde, halka açık bir toplantıda tartışacağını öğreniyor. Her zaman böyle heyecan verici olayların olduğu başkentten, bu kadar uzakta yaşamasının ne kadar yazık olduğu, daha önce de olduğu gibi geçiyor Robyn'in aklından. Bu düşünce neden Rummidge'de yaşadığını hatırlatıyor ona. Akşam yemeğinin bulaşıklarıyla halihazırda tıka basa dolu lavaboya, kahvaltı bulaşıklarını da koyuyor ve yukarı kata fırlıyor.)

Charles'ın bir işe konmadaki başarısı, Robyn'de ilk ani kıskançlık azabına, ilişkilerini bozan, özsaygısını yaralayan ilk kasılmaya yol açtı. Başat eş, öğretmenlerin gözdesi, victrix ludorum* olmaya alışmıştı. Bursunun süresi bitmiş olduğu halde, doktora tezini bitirmenin oldukça uzağındaydı. Bununla birlikte Robyn, gözünü Suffolk Üniversitesi'nden, öğrenci vandalizmiyle ünlü, o yeni stil "cam cephe" binalı üniversiteden daha yukarılara dikmişti. Tez danışmanı ve fakültedeki diğer arkadaşları, eğer asılırsa, sonunda Cambridge'de bir iş bulacağını düşünmesi için, ona cesaret veriyorlardı. Üniversite öğrencilerine ücretli danışmanlık yapıp babasından aldığı harçlıkla güç bela yaşayarak iki yıl dayandı. En sonunda tezini bitirdi ve doktorasını aldı. Pek revaçta olmayan kız kolejlerinin birinde, doktora sonrası araştırma görevlisi pozisyonu için rekabet edip, başarıyla kazandı. Bu yalnızca üç yıllıktı ama uygun bir iş için umutlandırıcı bir atlama taşıydı. Sanayi Romanı üzerine tezini kitaba çevirmek için bir sözleşme yaptı ve heyecanla işe koyuldu. Özel hayatı pek değişmemişti. Charles Cambridge'de onunla yaşamaya devam ediyordu. Her hafta, bir ya da iki gece orada kalıyor, Ipswich'teki derslerine arabayla gidip geliyordu.

Sonra 1981'de, Cambridge İngiliz Dili ve Edebiyatı Fakültesi'nde kıyamet koptu. İlerici grupla ilişkili genç bir öğretim görevlisine tenur** verilmesinin reddedilmesiyle ilgili iyice aleniyete dökülen tartışma, eski yaraları deşti ve eleştiriye karşı her zaman garip bir biçimde duyarlı bu camiaya yenilerini ekledi. Eski arkadaşlıklar bozuldu, yeni düşmanlıklar oluştu. Karşılıklı hakaretler ve karalamalar cepheler arasında gitti geldi. Robyn üzüntüden, heyecandan nerdeyse hasta olmuştu. Tartışma birkaç haftadır ulusal basında, hatta uluslararası basında önemli yer tutuyor, sosyete gazeteleri önde gelen kahramanlarla ilgili edepsiz hikâyeler yayıyorlar ve Clapham otobüsündeki sade vatandaşa yapısalcılık ve yapısalcılık-sonrası farkını açıklama girişimleri çor-

* (Lat.)Kadının galip olduğu bir ilişki. Muzaffer kadın. (ç.n)

** Üniversite öğretim üyelerine belli bir yıl çalıştıktan sonra yeni bir iş anlaşması gerekmeksizin tanınan işe devam hakkı. (ç.n.)

baya dönüyordu. Robyn'e göre eleştiri kuramı, sonunda tarih tiyatrosunda hak ettiği yeri, sahne-ortasını almışa benziyordu ve o da dramada kendi rolünü oynamaya hazırdı. Üniversite Senatosunda, İngiliz Dili ve Edebiyatı Fakültesi'nin durumuyla ilgili yapılacak büyük tartışmada, konuşmak için adını yazdı; 18 Şubat 1981 tarihli *Cambridge University Reporter*'da, Robyn'in müfredat programının radikal bir biçimde kurumlaşması yolundaki ateşli isteğini bir buçuk sütunda, ufacık harflerle, üniversitenin en seçkin profesörlerinden ikisinin makalesi arasına sıkıştırılmış olarak bulabilirsiniz.

(Robyn yatak çarşafını düzeltiyor, kuştüyü yorganı sallayıp yayıyor. Tuvalet masasının önüne oturuyor, hızlı ve enerjik hareketlerle saçını fırçalıyor; bakır renkli bukleler yığınını, helezoni, çelik kadar esnek ve sıkı, doğal buklelerini. Bazıları saçlarının onun en hoş tarafı olduğunu söylerdi; Robyn kendisi daha yumuşak ve kolayca biçime giren, ruhsal durumuna göre taranıp şekil verilebilen saça -Simone de Beauvoir'ınki gibi arkada sıkı bir topuz yapılan ya da -Rafael öncesi tablolarındaki gibi bulut bulut omuzlara dökülen- gizli gizli özlem duysa da. Karakterini ifadede ne kadar yetersiz olduklarını göstermek için, ara sıra bu bukleleri acımasızca kısacık kırptırma dışında, onlara yapabileceği pek bir şey yoktu aslına bakılırsa. Mükemmeliyetçiler, gri-yeşil gözlerinin biraz birbirine yakın olduğunu ve burnuyla çenesinin Robyn'in arzusundan bir santimetre daha uzun olduğunu söyleyebilseler de yüzü kısa saçı kaldıracak kadar çekiciydi. Charles Dickens'ın *Hard Times*'ındaki (1854) değişen bakış açılarını zihninde tartarken, bir yandan da dışarıdaki buz gibi kış havasına karşı koruyucu olarak yüzüne şu anda nemlendirici, dudaklarına krem sürüyor ve gözkapaklarını da biraz yeşil farla gölgelendiriyor. Basit makyaj işlemi tamamlandıktan sonra, yeşil opak külotlu çorap, geniş kahverengi tüvit etek ile yeşil, portakal ve kahverenginin yumuşak tonlarında gevşek dokulu kalın bir kazak giyiyor. Robyn genellikle doğal elyaftan, bedenini seksüel ilgi nesnesi yapmayacak, bol ve koyu renk giysileri tercih eder. Bu giysilerin kesimleri aynı zamanda, kilo fazlasını oluşturan genişçe kalçalarını ve küçükçe memelerini de gizleme yolu: Böylece kendini beğenmişliği ve ideolojisi eşit olarak tatmin edilmiş oluyor. Pencerenin yanındaki uzun boy aynasında imgesini süzüyor ve sonucun biraz fazla ruh kapayıcı olduğuna karar veriyor. Çeşitli radikal davaların yandaşı olduğunu belirten emaye rozetleriyle-*Madencileri Destekleyin, İş İçin Mücadele, Otu Yasallaştırın, Kadının Seçme*

Hakkı-karmakarışık duran broşlar, kolyeler ve küpelerin olduğu mücevher kutusunu karıştırıp üzerinde CND sembolü ve Yin işaretinin ustaca iç içe geçirildiği bir gümüş broş seçiyor. Broşu göğsüne iğneliyor. Koyu kahverengi, uzun vidala deriden bir çift son moda çizmeyi, gardırobunun dibinden alıyor ve giymek için yatağın ucuna oturuyor.)

Fakat Cambridge'de toz duman yatıştığında, tepki grubu galip gelmiş gibi görünüyordu. Genç öğretim görevlisinin durumunu araştırmak üzere görevlendirilen bir üniversite kurulu, yönetimce yasadışı bir uygulamanın yapılmamış olduğuna karar verdi. Adam başka bir yerde daha iyi ücretli ve prestijli bir görev üstlenmek için kendisi ayrıldı; dostları ve destekçileri de sessizliğe gömüldüler, emekli oldular ya da Amerika'da çalışmak için istifa ettiler. Kendi veda partisinde içki içince biraz daha kötüleşen ikinci gruptan birisi, Robyn'e de Cambridge'den ayrılmasını tavsiye etti. "Burası bitti," dedi. Kendisinden yoksun kalınca, Cambridge'in daha az enteresan bir yer olacağını söylemek istiyordu. "Asla burada bir iş bulamazsın zaten, Robyn. Sen damgalı bir kadınsın."

Robyn bu iç karartıcı tahmini, daha fazla sınamamaya karar verdi. Araştırma bursu sonuna yaklaşıyordu ve lisans öğrencilerine serbest gözetmen olarak, bir ikinci yıl daha anne babasının sırtından geçinip "bağımlı olma" olasılığına bağlanmaya katlanamayacaktı artık. Cambridge dışındaki bir üniversitede iş aramaya koyuldu.

Fakat hiç iş yoktu. Robyn'in kafası çağdaş edebiyat kuramı meseleleriyle ve bunların Cambridge İngiliz Dili ve Edebiyatı Fakültesi'ndeki yansımalarıyla meşgulken, 1979'da seçilen Bayan Thatcher'ın Muhafazakâr Hükümeti, bir emirle kamu harcamalarını keserek, yüksek öğrenimde ulusal sistemi yok etmeye girişmişti. Bütçelerinin büyük ölçüde azaltılması zorunluluğu ile karşı karşıya kalan üniversiteler, her yerde karışıklık içindeydi. Akademik personelin yüzde yirmiye kadar azaltılması zorunluluğuna üniversiteler, mümkün olduğu kadar çok kişiyi erken emekli olmaya ikna ederek ve bütün boş kadroları dondurarak karşılık verdiler. Londra kolejlerinden birinde, doğum izninde olan bir kadın öğretim görevlisine vekâleten bir sömestrlik iş bulduğu için Robyn kendisini şanslı saydı. Bunu, işsiz kalıp on dokuzuncu yüzyıl İngiliz Edebiyatı alanında öğretim elemanı ilanı için, *Times'ın Yüksek Öğrenim İlave'sinin* arka sayfalarını her hafta boşu boşuna tarayarak geçirdiği bir yıla yakın berbat bir dönem izledi.

Daha önce akla bile getirilmeyen, akademik hayatın dışında bir ka-

riyer ihtimali artık düşünülmeye başlandı -Robyn açısından korku, şaşkınlık ve hayretle. Kuşkusuz üniversitelerin dışında da bir hayat olduğunun idrakindeydi ama hiçbir şey bilmiyordu buna dair, Charles ve ebeveyni de bilmezlerdi. Küçük erkek kardeşi Basil, Oxford'da Siyasetbilim, Felsefe ve Ekonomi Okulu'nun son yılında, mezun olduğunda City'ye* gideceğinden söz ediyordu ama Robyn onun, yakındaki sınavlarıyla ilgili olarak *hubris*'i** savuşturmak ya da Oedipus kompleksi yüzünden akademisyen babasına takılmak amacıyla bunu laf olsun diye söylediğini düşünüyordu. Robyn kendisini bir bankada ya da ofiste çalışırken tahayyül etmeye çalıştığında, tıpkı projektör bozulduğunda ya da film koptuğunda sinema perdesi nasıl oluyorsa, onun da zihni biraz sonra bomboş oluyordu. Kuşkusuz her zaman öğretmenlik olabilirdi; ama lisans sonrasında Eğitim Sertifikası kazanmak için yorucu bir çalışma gerektirecekti bu da. Aksi takdirde, ideolojik itirazlarına karşın, özel sektörde çalışma imkânı vardı. Her halükârda, orta öğretim öğrencilerine İngiliz Edebiyatı öğretmek, bunu genç yetişkinlere öğretmenin her gün verdiği üstün tatmin duygusunu, ona her gün hatırlatırdı yalnızca.

Sonra, 1984'te, Robyn tam umutsuzluğa kapılmaya başlarken, Rummidge'deki iş ortaya çıktı. Rummidge Üniversitesi'nin İngiliz Edebiyatı Bölüm Başkanı Philip Swallow, üç yıllık bir dönem için Beşeri İlimler Fakültesi'ne dekan seçilmişti. Swallow'un, bölümün sorumluluklarına eklenen, bu makamın yüklediği görevleri yüzünden, lisans derslerine katkısı iyice azalmış, geleneğe göre, geçici bir öğretim görevlisi atama yetkisi verilmişti kendisine. Bunlar, "Dekan'ın Rahatlatıcısı" diye garip bir adla anılır ve maaş bordrosunda daha alt bir kademeden ücret alırlardı. Böylece İngiliz Edebiyatı Bölümü'nde üç yıllık bir çalışma için öğretim görevlisi ilanı verilince Robyn başvurdu, kendisi kadar umutsuzluk içinde ve yüksek vasıflı dört adayla birlikte mülâkata girdi ve ataması yapıldı.

Zafer! Yaşasın! Rahat bir nefes. Charles elinde bir şişe şampanya, Robyn'i Rummidge treninden inerken karşıladı. Önündeki üç yıllık uzatma uzun bir zaman gibi görünüyordu, öyleyse kira ödemektense, Rummidge'de küçük bir ev almaya değerdi, (kaparo için parayı babası borç verdi ona). Üstelik geçici görevi sona erdiğinde, şöyle ya da böyle, işe devam ettirileceğine inancı vardı. Bu bölüme üç yılda kendi damgasını basabileceğine güveniyordu. İşinde iyi olduğunu biliyordu

* Londra'da finans merkezi. (ç.n.)

** *Hubris:* (Grek) Aşırı kibir. Bunu gösterene büyük talihsizlik getirdiğine inanılır. Yunan tragedyalarında çok kullanılan temalardan biridir. (ç.n)

ve içten içe çalışma arkadaşlarının çoğundan daha başarılı olduğu sonucuna varalı uzun bir zaman geçmemişti; daha coşkulu, enerjik ve üretken. Daha oraya başladığında, akademik yayınlarda birkaç makale ve eleştiri yayımlamıştı bile, kısa süre sonra da pek çok kez gözden geçirdiği tezi Lecky, Windrush ve Bernstein yayınlarından çıktı. Adı, *Çalışkan Esin Perisi: Sanayi Romanında Öykülenebilirlik ve Çelişki* (kitabın adı ona yayıncılar tarafından zorla kabul ettirilmişti ama alt başlık kendine aitti). Seyrek olmakla birlikte coşku dolu eleştiriler aldı. Yayıncılar, *Ev Melekleri ve Talihsiz Dişiler: Victorya Dönemi Romanında Sembol ve Meta Olarak Kadın* diye, geçici ad verdikleri bir kitap daha ısmarladılar ona. Popüler ve vicdanlı bir hocaydı; Robyn'in, seçme ders olan kadın yazını derslerine talep çok fazlaydı. Yönetimle ilgili payına düşen görevlerini de yetkin bir şekilde yerine getiriyordu. Üç yılın sonunda, gitmesine elbette izin veremezlerdi.

(Robyn, küçük evin arka ve ön odalarının arasındaki duvar yıkılarak düzenlenmiş, çalışma odası olarak da kullandığı, uzun dar oturma odasına giriyor. Her yerde kitaplar, dergiler var -raflarda, masalarda, döşemede- duvarlarda modern resim röprodüksiyonları ve posterleri, şöminenin içinde susuzluktan kavrulmuşa benzeyen saksı bitkileri, masada bir BBC mikrobilgisayar ve monitörü, onun yanında iğne vuruşlu yazıcıdan çıkan, *Ev Melekleri ve Talihsiz Dişiler*'in ilk bölümlerinin deste deste çeşitli taslakları. Robyn kitaplar, *Critical Inquiry* ve *Women's Review*'nun eski sayıları, Bach, Philip Glass ve Phil Collins'in LP albümleriyle (müzik zevki eklektik) bazen bir şarap kadehi, bazen bir kahve fincanı arasındaki boşluklara, biçimli çizmeleriyle dikkatle basarak, ilerliyor. Yerden deri bir Gladstone çanta alıyor ve o gün ihtiyaç duyacağı şeylerle doldurmaya başlıyor: *Shirley, Mary Barton, North and South, Sybil, Alton Locke, Felix Holt, Hard Times*'ın iyice karıştırılmış, çokça altı çizilmiş, çıkmalar yapılıp notlar düşülmüş kopyaları; değişik renkte mürekkepler kullanılarak el yazısıyla yapılan düzeltmeler yüzünden, alttaki ilk daktilo yazısının neredeyse okunamadığı, adeta bir parşömene benzeyen ders notları; Noel tatili süresince okunup düzeltilmiş öğrenci ödevlerinden oluşan kalın bir tomar kâğıt.

Robyn mutfağa dönerek merkezi ısıtmanın termostatını kapatıyor, evin arka kapısının kilitli ve sürgülenmiş olup olmadığını kontrol ediyor. Holde boynuna uzun bir eşarp sarıyor, geniş omuzlu ve kolları ekli krem rengi kapitone bir ceket giyiniyor ve ön kapıdan çıkıyor. Dışarıda, caddede park edilmiş arabası, altı yaşında kırmızı bir Renault. Ar-

ka camında, "BRİTANYA'NIN ÜNİVERSİTELERİNE İHTİYACI VAR" yazılı sarı bir çıkartma var. Daha önce annesiyle babasının ikinci arabasıydı bu. Annesi arabayı değiştirdiğinde, Robyn'e kelepir bir fiyata satmışlardı. Aküsünün zayıflamasına karşın iyi gidiyor. Robyn kontak anahtarını çeviriyor, marş motorunun bronşitli hırıltısını dinlerken nefesini tutuyor. Sonra marş basınca rahatlayarak nefes veriyor.)

Biri geçip gidince, üç yıl o kadar da uzun bir zaman gibi görünmedi. Robyn çalışma arkadaşlarınca fazlasıyla takdir edildiğine memnun olsa da, bu günlerde üniversitedeki bütün konuşmalar, kemer sıkma politikası gereği, gelecek günlerde öğretim üyesi-öğrenci oranını bozarak yapılacak kadro indirimi üzerineydi. O yine de iyimserdi. Robyn doğuştan iyimserdi. Kendi talih yıldızına inancı vardı. Fakat arka planda, Rummidge'deki görevinin günleri ve haftaları taksimetre gibi atarken, kariyerinin geleceği sürekli bir endişe kaynağıydı. Öteki de Charles ile ilişkisiydi.

Neydi, tam olarak, bu ilişki? Tanımlamak zordu. Bir evlilik değil, ama yine de birçok evlilikten daha fazla evlilik gibi: Eve bağlı, bildik, sadık. Cambridge'deki ilk günlerinde bir ara, Yale'den gelen parlak ve yakışıklı bir doktora öğrencisi, Robyn'i kararlı bir şekilde tavlamaya uğraştığında, bu deneyim epeyce başını döndürmüş ve heyecanlandırmıştı (çocuk post-Freudyen son kuramsal jargon ve müthiş açıksözlü seksüel tekliflerin çarpıcı bir karışımıyla ona kur yapıyordu, bu yüzden de Robyn, gönderme yaptığı kendi gerçek penisi miydi, yoksa Lacan'ın* fallusu muydu, hiçbir zaman tam emin olamamıştı). Ancak sonunda görüş alanının kıyısında bucağında dolaşıp duran Charles'ın sessiz, fakat sitemkâr figürünün ayırdına vararak uçurumun kıyısından kıl payı çekilmişti. Onu aldatmayacak kadar dürüst, olasılıkla ilgisi pek uzun sürmeyecek bir âşıkla, onu değiştirmeyecek kadar basiretliydi.

Charles Suffolk'daki işi bulduğunda, her iki tarafın ebeveynince, evlenmeleri için birtakım baskılar yapılmıştı. Charles gönüllüydü. Robyn ise teklifi öfkeyle reddetmişti. "Ne demeye getiriyorsun?" diye sormuştu annesine. "Gidip Ipswich'de Charles'ın evini mi çekip çevireyim? Doktoramdan vazgeçip Charles'ın sırtından geçinerek bebekler mi doğurayım?" "Elbette değil, hayatım," demişti annesi. "Kendi kariyerini sürdürmemen için hiçbir neden yok. İstediğin eğer buysa." Bu

* Lacan, Jacques: (1901-1981) Fransız psikiyatr ve psikanalist, Freud kuramlarının yapısal yenileyicisi. (ç.n)

son sözcüklere, acımayla karışık, biraz akıl erdirememe ifadesi yüklemeyi başarmıştı. Kendisi, bahçecilik ve ev işlerinden arta kalan zamanda, kocasının daktilografı ve araştırma asistanı olarak hareket etmekte eksiksiz bir tatmin bulmuş, hiçbir zaman bir kariyeri amaç edinmemişti. "İstediğim kesinlikle bu," dedi Robyn, o kadar sertti ki, annesi konuyu kapattı. Aile arasında Robyn, güçlü iradesiyle ünlüydü ya da kardeşi Basil'in daha az pohpohlayıcı bir ifadeyle dile getirdiği gibi "buyurganlığı"yla. Avustralya'daki çocukluğuna ilişkin, bu açıdan geleceği haber verdiği kabul edilen, üç yaşındayken nasıl, salt irade gücüyle, (o zamanlar onu yöredeki dükkânlara yürüyüşe götüren) enişte si Walter'ı bütün parasını toz alçıdan sakat bir çocuk şeklindeki yardım toplama kutusuna atmaya zorladığına dair çok anlatılan bir hikâyesi vardı; sonuç olarak bu aptallığı itiraf ederek, akrabalarından borç isteyemeyecek kadar utanan enişte, koyun satış yerine dönerken yolda benzinsiz kalmıştı. Robyn'in kendisi ise, belirtmeye gerek yok, daha sonra ilerici davalara bağlanacağını önceden haber verdiğinden bu anekdotu biraz daha kendi lehine bir bakış açısından yorumluyordu.

Charles Ipswich'de bir *pied-a-terre** buldu ve kitaplarıyla kişisel eşyalarının çoğunu Cambridge'deki katta muhafaza etmeyi sürdürdü. Doğal olarak birbirlerini daha az görüyorlardı ve Robyn bunun, belki de gerektiği kadar canını sıkmadığının farkındaydı. İlişkinin çok çok yavaş, eceliyle ölmekte olup olmadığını ve onu derhal bitirmenin mantıklı olup olmayacağını merak etmeye başladı. Bir gün bunu, sakin ve mantıklı bir biçimde Charles'a önerdi, o da sakin ve mantıklı bir şekilde kabul etti. Charles şahsen şu andaki durumdan gayet mutlu olduğunu ama onun kuşkularını anladığını ve belki de bir deneme ayrılığının, şöyle ya da böyle, bunları çözümleyeceğini söyledi.

(Robyn kırmızı Renault'su ile Rummidge'in güneybatı banliyölerinde iş saati trafiği hemen hemen bitiyor olmasına karşın, bazen yoğun trafiğin akış yönünde, bazen de ters istikamette zikzaklar çizerek gidiyor. Robyn üniversitenin sınırındaki üç şeritli büyük caddelere vardığında saat sabah 9.20. Kestirmeden Avondale yoluna iniyor, bir bakış bile atmaksızın Vic Vilcox'un beş yatak odalı müstakil evini geçiyor, çünkü Adem'den türeyen o insanı hiç tanımıyor ve dış görünüşü itibariyle evin de, bu seçkin yerleşim bölgesindeki diğer modern yönetici sınıfı konutlarının herhangi birinden hiç farkı yok: Kırmızı tuğla ve beyaz boya, "Kral George dönemi" stilinde pencereler, garajı sokağa

* *Pied-a-terre:* (Fr.) Geçici konut. (ç.n.)

bağlayan asfalt yol, çift arabalık garaj, ön cephede göze çarpacak biçimde sergilenen hırsız alarmı).

Böylece Charles kitaplarını ve öbür eşyalarını Ipswich'e taşıdı. Robyn için bu pek elverişli olmadı, çünkü Charles'ın kitaplarını, arada bir de kazaklarını ödünç alma alışkanlığındaydı. Kuşkusuz iyi arkadaş olarak kaldılar. Sık sık telefonlaşıyorlardı. Zaman zaman tiyatro ya da öğle yemeği için, tarafsız bölgede, Londra'da buluşuyorlardı. Sanki neredeyse yasak zevk vesileleriymiş gibi, bu buluşmaları ikisi de dört gözle bekliyordu. İkisi de yeni ilişkiler kurma fırsatından yoksun değildi ama her ikisi de bunu yapma zahmetine, öyle ya da böyle, giremezdi. Her ikisi de zihinleri işleriyle meşgul –Robyn danışmanlık görevi ve doktorasının tamamlanmasıyla, Charles da yeni işinin istemleriyle– yoğun çalışan insanlardı ve bir başka partnere uyum sağlamak zorunda olmak, onun ilgi alanlarını araştırmak, ihtiyaçlarına cevap vermek düşüncesi bile, onlarda daha baştan bıkkınlık uyandırıyordu. Okunacak o kadar çok kitap ve dergi, düşünülecek o kadar anlaşılması güç fikir vardı ki.

Elbette seks vardı ama seksle fazlasıyla ilgilenmelerine ve bunu tartışmaktan daha öte hiçbir şeyden zevk almamalarına karşın ikisi de, doğrusu söylenecek olursa, gerçekte seks yapmakla ya da her neyse bunu çok sık yapmakla pek o kadar ilgili değillerdi. Üniversite yıllarında, aşırı cinsel arzularını tümüyle yakıp bitirmiş gibiydiler. Geriye kalan, D.H. Lawrence'ın dediği gibi, kafadaki seksti. Yazar bu ifadeyi kuşkusuz aşağılama olarak, kasten kullanmıştı ama Robyn ve Charles'a göre, D.H. Lawrence tuhaf, oldukça absürd biriydi ve haşin polemikleri onları tedirgin etmiyordu. İnsan süjesi beyinden başka nerede seks yapacaktı? Cinsel arzu, gösterilenlerin* hayvansı çiftleşmesiyle geçici olarak kesintiye uğrayan haz beklentisinin, sınırsız bir ertelemesi ve yer değiştirmesi, gösterenlerin** bir oyunuydu. Charles zorba bir âşık değildi. Hareketleri bir kedi gibi sessiz, sakin ve inceydi, sekse, sanki bir araştırmaymış gibi yaklaşır, tercih ettiği ön sevişme teknikleri o kadar incelikli ve uzun olurdu ki, ara sıra bunların tam ortasında uykuya dalıveren Robyn suçluluk duyarak uyanınca, onu hâlâ üzerine çömelmiş, bir kutu endeks kartı gibi gayretli gayretli vücudunu par-

* Orijinal sözcük: *Signified*. Yapısalcı dilbilimin kurucusu Ferdinand de Saussure'e göre temel anlam birimi olan göstergenin 'gösteren' ve 'gösterilen' olmak üzere iki ana bileşeni vardır. (ç.n.)

** Orijinal sözcük: *Signifier*. (ç.n.)

maklarıyla yokluyor bulurdu.

Robyn deneme ayrılıkları sırasında Cambridge'de, feminist edebiyat kuramı ve kadın yazınını tartışmak için düzenli, ancak gayri resmi olarak toplanan Kadın Grubu'na yoğun bir biçimde dahil oldu. Bu çevrenin akidelerinden biri, kadınların kendilerini erkeklerin erotik himayesinden mutlaka kurtarmaları gereğiydi. Başka deyişle her roman, film ve TV reklamının dolaylı biçimde anlattığı gibi, bir kadının erkeksiz noksan olduğu doğru değildi. Kadınlar başka kadınları da sevebilirlerdi, kendilerini de. Grubun birkaç üyesi lezbiyendi ya da olmaya çalışıyordu. Robyn kendisinin öyle olmadığından emin sayılırdı; ama grubun sıcaklığından ve dostluğundan, buluşmalarda ve ayrılmalarda kucaklaşıp öpüşmekten hoşlanıyordu. Eğer bedeni ara sıra şiddetli bir arzuyla kavrulursa, kadın oto-erotizmindeki haz üzerine çok etkili anlatımları olan Hélène Cixous ve Luce Irigaray gibi Fransız radikal feministlerin yazılarıyla teorik olarak doğrulandığı gibi, utanma ve suçluluk duymadan, bunu kendi kendine sağlayabiliyordu.

Robyn'in bu sırada rastlantısal iki heteroseksüel ilişkisi oldu, her ikisi de, oldukça sarhoş olunan partiler sonrasında yaşanan birer gecelik ilişkilerdi ve ikisi de tatminkâr değildi. Birlikte yaşamak için yeni bir âşık seçmedi, anladığı kadarıyla Charles da. O zaman, "Ayrılığın anlamı neydi?" sorusu çıktı ortaya. Bu onlara, Londra'ya tren biletleri ve telefon konuşmalarıyla, bir sürü paraya mal olmaktan başka bir şeye yaramıyordu. Charles kitaplarını ve kazaklarını yeniden Cambridge'e taşıdı ve hayat önceden olduğu gibi sürmeye başladı. Robyn zamanının ve duygusal enerjisinin çoğunu Kadın Grubu'na vermeyi sürdürdü, ama Charles'ın da buna itirazı olmadı; ne olursa olsun o da kendisini bir feminist sayıyordu.

Ama iki yıl sonra Robyn Rummidge'e atandığında, yeniden ayrılmak zorunda kaldılar. Rummidge'den Ipswich'e ya da *vice versa**, seyahat imkânsızdı. Bu, Britanya Adaları'nda karayolu ya da trenle yapılması düşünülecek en sıkıcı ve uygunsuz seyahatlerden biriydi. Robyn'e göre, Charles'la yeni bir ayrılık, -bu kez kesin- Tanrı'nın lütfu gibi ortaya çıkan bir fırsattı sanki. Onu ne kadar severse sevsin, arkadaşlığını ne kadar özlerse özlesin, ilişkileri ona, çıkmaza girmiş gibi görünüyordu. Bu ilişkide keşfedecek yeni bir şey kalmamıştı ve başka yerlerde yeni keşifler yapmalarını engelliyordu. Tekrar bir araya gelmeleri hata olmuştu- Cambridge'e tutsaklıklarının, toyluklarının bir

* *Vice Versa:* (Lat.) Ya da tersi. (ç.n.)

belirtisiydi. Evet, (bu kavrayışın kesinliği göğsünü kabarttı), onları yeniden bir araya getiren arzu değil, Cambridge olmuştu. Bu yere, dedikodularına, söylenti ve entrikalarına, her ikisi de o kadar saplantı halinde bağlanmışlardı ki notları karşılaştırarak, fikir alışverişinde bulunarak mümkün olan her anı, orada birlikte geçirmek istiyorlardı: Kim favori, kim değil, P'nin Q hakkındaki kitabı için, Y'nin eleştiri yazısıyla ilgili X ne dedi. Bu yerden de, kibri ve paranoyayı barındıran güzel mimarisinden de bıkıp usanmıştı ve bu mekânın sera atmosferini, Rummidge'in dumanlı da olsa, gerçek atmosferiyle değiştirmekten memnundu. Sonuç olarak, Cambridge'den ayrılmak, ne de olsa sonunda Charles'dan da ayrılmayı gerektiriyordu. Bu sonuç hakkında ona bilgi verdi, o da her zamanki sakinliğiyle kabul etti. Charles acaba onun kararına bağlı kalamayacağına mı güveniyor diye Robyn sonraları merak etti.

Robyn'in hayatında Rummidge yeni bir yaprak, boş bir sayfaydı. Aklının bir köşesinde, bu hayatın içinde yeni bir erkek arkadaşın yer alabileceği düşüncesi vardı. Ancak öyle biri çıkmadı ortaya. Üniversitedeki erkeklerin hepsi görünüşe göre evli, eşcinsel ya da bilimadamıydı ve Robyn'in de daha uzağa bakacak ne enerjisi ne zamanı vardı. Tümüyle yeni olan bir dizi konuda ders hazırlamak, ödevleri değerlendirmek, *Ev Melekleri ve Talihsiz Dişiler* için araştırma yapmak ve kendisini bölüme genel olarak vazgeçilemez kılmaya çalışmak onu iyice geriyordu. Kendini tümüyle amaçlarına ulaşmış, mutlu, ama ara sıra birazcık yalnız hissediyordu. O zamanlarda, bazen telefonu kaldırıp Charles'la çene çalardı. Bir gün düşünmeden onu bir hafta sonu kalmaya davet etti. Aklındaki, yalnızca platonik bir ziyaretti – küçük evinde bir konuk odası vardı. Fakat olay gerçekleşince, belki kaçınılmaz olarak, kendilerini yatakta buldular. İnsanın bu işi kendi başına yapmak zorunda olması yerine, bedenini başka birine sevdirip okşatması ve içindeki haz kaynaklarının serbest kalması güzeldi. Bunun ne kadar güzel olduğunu o kadar uzun bir aradan sonra unutmuştu. Öyle görünüyordu ki, her şeye rağmen birbirleri için vazgeçilmezlerdi; ya da çok keskin bir biçimde ortaya konacak olursa, ihtiyaçlarını karşılıklı tatmin ediyorlardı.

Tanıdıkları, işleri yüzünden ayrı yaşayan birçok akademisyen çiftin, tamamen kavramsal olan ayrılıkları anlamında bile, 'birlikte yaşama'ya geri dönmediler. Charles ziyarete geldiğinde, bir konuk gibi davranıyordu ve giderken hiçbir eşyasını bırakmıyordu. Bununla bir-

likte, bu buluşmalarda istisnasız beraber yatıyorlardı. Garip bir ilişki olduğuna şüphe yoktu. Evlilik değil, birlikte yaşama değil, bir aşk ilişkisi de değildi. Daha çok, iki tarafın bağlayıcı koşullar olmaksızın, arkadaşlık ya da cinsel haz için ara sıra buluştukları bir boşanmaya benziyordu. Bu ilişki olağandışı modern mi, onları özgür mü bırakıyor, yoksa, daha çok baştan mı çıkarıyor, Robyn emin değildi.

Camdan küçük nöbetçi kulübesindeki güvenlik görevlisine başıyla selam verip gülümseyerek arabayla Üniversite'nin kapısından girerken, Robyn Penrose'da kaygı uyandıran şeyler bunlar işte: Sanayi Romanı konusunda verdiği ders, iş geleceği ve Charles'la ilişkisi; sıralama, önemine değil de, bariz olmasına göre. Gerçekten Charles'la ilgili huzursuzluğunun, bilinçli bir kaygı olarak hemen hemen hiç önemi yok; oysa verdiği dersle ilgili endişe, pekâlâ farkında, değersiz ve mekanik bir sorun. Ne söyleyeceğini bilmediğinden değil, bildiği her şeyi söyleyecek yeterli zaman olmadığından. Ne de olsa, on dokuzuncu yüzyıl sanayi romanı üzerinde hemen hemen on yıl çalıştı; kitabını yayımladıktan sonra bile bu konuya ilişkin düşünce ve görüşleri toplamayı sürdürdü. Bu konuda kutular dolusu notları ve dosya fişleri var. On dokuzuncu yüzyıl sanayi romanını, muhtemelen bütün dünyada herkesten daha çok biliyor. Bütün bu bilgi, konu hakkında hemen hemen hiçbir şey bilmeyen öğrenciye verilecek elli dakikalık bir derse nasıl sığdırılabilir? Bilim ve pedagojinin çıkarları bu noktada çatışıyor. Robyn'in yapmak istediği şey, yapısöküm yöntemiyle metinlerdeki boşluk ve noksanlıkları irdelemek, *söylemediklerini* ortaya çıkarmak, onların dürüst olmayan ideolojik amaçlarını gözler önüne sermek, yazınsal geleneklerinin ve semiyotik kodlarının tahrif edilmiş kollarından bir kesit almak. Öğrencilerin ondan yapmasını istedikleri ise, romanları 'gerçekliğin' yalın, doğrudan yansımaları olarak okumalarını ve onlarla ilgili yalın, doğrudan, sınıf geçirecek denemeler yazmalarını sağlayacak bazı temel bilgileri onlara vermesi.

Robyn arabasını, üniversitenin manzaralı park yerlerinden birine park ediyor, Gladstone çantasını ön koltuktan sürüyerek alıyor ve İngiliz Edebiyatı Bölümü'ne doğru yürüyor. Yürüyüşü telaşsız ve vakur. Başını dik tutuyor, kızıl-altın bukleleri gri, puslu atmosferde ışıldayan bir fener gibi. Gözleri pırıl pırıl, alnı kırışıksız, tanıdığı insanlara gülümseyerek kampusü geçtiğini seyreden birisi, çok fazla endişe taşıdığını düşünemezdi bile. Gerçekten de bunları, endişelerini hafife alarak

taşıyor, gençliği var, güveni var ve hiçbir şeyden pişmanlık duymuyor.

Beşeri İlimler Fakültesi binasının giriş salonundan geçiyor. Merdivenlerle koridorları öğrenciler doldurmuş; yeni dönemin ilk gününde selamlaşırlarken ortam onların bağırışmaları ve kahkahalarıyla gürültülü patırtılı. Bölüm Bürosu'nun önünde, Üniversite Öğretim Üyeleri Birliği'nin yerel komitesindeki bölüm temsilcisi Bob Busby'ye, ÜÖ-ÜB'ün* ilan tahtasına bir kâğıt raptiyelerken rastlıyor. İlan'ın başlığı "BİR GÜNLÜK GREV – 15 OCAK ÇARŞAMBA." Robyn paltosunun düğmeleriyle eşarbını çözerken, Bob'un omzunun üzerinden okuyor: *"Eylem Günü ... kesintileri protesto ... ücret aşınması ... Üniversite'nin bütün girişlerine grev gözcüleri konacak ... gönüllüler Bölüm temsilcilerine isimlerini versinler ... diğerlerinin Eylem Günü'nde kampusten uzak kalmaları rica edilir."*

"Grev gözcülüğü için beni kaydet, Bob," diyor Robyn.

Bir raptiyeyi ilan tahtasından çıkarmakta güçlük çeken Bob Busby, siyah sakalını ona çeviriyor. "Sahiden mi? Çok iyisin."

"Neden?"

"Şey, yani genç, geçici bir öğretim elemanısın da..."

Bob Busby hafifçe utanmış görünüyor. "Dikkat çekmeme siyaseti izlemek istesen, kimse seni suçlamaz."

Robyn öfkeyle homurdanıyor. "Prensip meselesi!"

"Tamam o zaman. Seni kaydedeceğim," diyor Busby. Raptiyeleme işine yeniden dönüyor.

"Günaydın, Bob. Günaydın, Robyn."

Kirli anorağı üstünde ve yıpranmış çantası elinde olduğuna göre yeni geldiği belli olan Philip Swallow'a dönüyorlar. Şakaklarında iyice geriye doğru taranmış, arkada yakasına değerek kıvrılan, gümüşi gri saçlı, uzun boylu, zayıf, kamburu çıkmış bir adam. Bir zamanlar bir sakalı olduğu Robyn'e anlatılmıştı, sanki onu özlüyormuşçasına, çenesini habire yoklayıp duruyor.

"A, selam, Philip," diyor Bob Busby. Robyn, "Selam," diyor sadece. Bölüm Başkanı'na nasıl hitap edeceğini bir türlü kestiremiyor. "Philip" aşırı teklifsiz görünüyor ona, "Profesör Swallow" ise fazla resmi. "Sir" ise bir kölenin hitabı ki, bu imkânsız.

"Tatiliniz iyi geçti mi ikinizin de? Kavgaya başlamaya hazır mısınız? Çok iyi." Cevap beklemeden ya da bekler gibi gözükerek, Philip Swallow'un ağzından bu basmakalıp sözler dökülüyor. "Ne iş çeviri-

* AUT: Association of University Teachers: Üniversite Öğretim Üyeleri Birliği. (ç.n.)

yorsun, Bob?". İlanın başlığını okurken yüzü asılıyor. "Bir grevin gerçekten yararı olacağını düşünüyor musun?"

"Olacak, eğer herkes toplanırsa," diyor Bob Busby. "Oylamada 'Karşı oy' verenler de içinde olmak üzere."

"Ben de onlardan biriydim. Kabul etmekte sakınca görmüyorum," diyor Philip Swallow.

"Neden?" diye cesaretle atılıyor Robyn. "Kesintiler için bir şeyler *yap*malıyız. Bunları kaçınılmazmış gibi kabul etmemeli. Karşı çıkmalıyız."

"Kabul," diyor Philip Swallow. Ben bir grevin etkili olacağından şüpheliyim yalnızca. Kimin dikkatini çekecek? Bizim durumumuz otobüs şoförü ya da hava trafik kontrolörlerinkine benzemiyor. Ne yazık ki, halk üniversiteler olmaksızın bir gün idare edebilir."

"Grev gözcüleri dikkatlerini çekecektir," diyor Bob Busby.

"Çok zor bir durum," diyor Philip Swallow.

"Grev gözcüleri. Grev gözcüleri dikkatlerini çekecektir dedim" diyor, Bob Busby çevredeki gürültüye karşı sesini yükselterek.

"Hımm, grev gözcüleri koyacağız ha? İşi tam yapacağız yani." Philip Swallow başını sallıyor, oldukça mutsuz görünüyor. Sonra hafif kaçamak bir bakışla Robyn'e, "Birkaç dakikan var mı?" diye soruyor.

"Evet, elbette." Onu izliyor odasına kadar.

"Tatilin iyi geçti mi?" diyor tekrar, paltosunu üzerinden çıkarırken.

"Evet, teşekkürler."

"Lütfen otur. İlginç bir yerlere gittin mi? Kuzey Afrika, kış sporları?" Olumlu bir cevabın moralini düzelteceğini ima eder gibi, yüreklendirici bir biçimde sırıtıyor.

"Aman Tanrım, hayır."

"Ocak ayında Gambia'ya son derece ucuz paket programlar olduğunu duyuyorum."

"Param olsaydı bile, zaman bulamazdım," diyor Robyn. "Hızla değerlendirmem gereken bir sürü kâğıt vardı. Sonra geçen hafta boyunca mülâkat yaptım."

"Evet, tabii."

"Ya siz neler yaptınız?"

"O, şey ben, ımm, ben artık öğrenci kabulü yapmıyorum. Eskiden, tabii-"

"Hayır," diyor Robyn gülümseyerek. "Yani ilginç bir yere gitti*niz* mi?"

"Ah. Florida'da bir konferansa davet edilmiştim," diyor Philip Swallow hüzünle. "Ama seyahat ödeneği alamadım."

"Yaa, aman Tanrım, ne rezalet!" diyor Robyn bu talihsizlik için, hakiki acıma duygularını pek harekete geçiremeden.

Bölümün en kıdemli üyesi Rupert Sutcliffe'e ve en ısrarlı dedikoduya göre, Philip Swallow kısa bir süre öncesine kadar bir konferans gezisinden ötekine dünyanın dört bir yanında sonsuza dek avare avare gezermiş. Şimdi ise, kesintiler kolunu kanadını kırmışa benziyordu. "Ve tamamen doğru da," diye açıklamıştı Rupert Sutcliffe. "Bu konferanslar, benim düşünceme göre, para ve zaman israfı. *Ben* hayatımda hiç uluslararası bir konferansa katılmadım." Robyn bu bilinçli kaçınmaya başıyla nazikçe onay verirken, içinden Rupert Sutcliffe'in çok sayıda davetle mahcup edilmemiş olduğunu tahmin etmişti. "Ayrıca," diye eklemişti Sutcliffe, "Kanımca onu son zamanlarda evde tutan sadece fon yokluğu değil. Sezgilerim Hilary'nin onu şiddetle uyardığını söylüyor."

"Mrs. Swallow mu?"

"Evet. Söylendiğine göre, o seyahatlerde çılgınca eğlencenin her türüne katılıyormuş o zamanlar. Galiba sana söylemem lazım: İş kadınlara gelince, biraz zafiyeti vardır Swallow'un. Önceden haberdar olan hazırlıklı olur." Bu sözler Sutcliffe'in ağzından dökülürken işaretparmağıyla uzun burnuna yandan hafif hafif vurması, gözlüğünün çay fincanının içine düşüp kırılmasına neden olmuştu – zira bu konuşma Kıdemli Öğretim Üyeleri Odasında cereyan ediyordu ve Robyn Rummidge'e geleli uzun bir süre geçmemişti. Robyn şimdi alçak, yumuşak bir koltukta yüzü ona dönük oturan Philip Swallow'a bakarken, Rupert Sutcliffe'in tanımladığı jet sosyete çapkınını tanımakta güçlük çekiyor. Swallow yorgun, endişeli ve biraz da pejmürde görünüyor. Robyn kendisini neden ofisine çağırdığını merak ediyor. Swallow, ona sinirli sinirli gülümsüyor ve hayalet sakalını parmaklarıyla tarıyor. Uğursuz bir hava esiyor aniden.

"Sadece söylemek istedim, Robyn... Sizin de bildiğiniz gibi şimdiki göreviniz geçici."

Robyn'in kalbi umutla hopluyor. "Evet," diyor, titremesini engellemek için ellerini birbirine kenetleyerek.

"Üç yıl için yalnızca. İkinci yıla girerken, gelecek eylülden itibaren önünüzdeki tam bir yıllık süreyle birlikte, yolun üçte birini almış olacaksınız." Bu gerçekleri yavaş ve dikkatli bir şekilde, sanki aklından kayıp gidebilirlermiş gibi dile getiriyor.

"Evet."

"Söylemek istediğim sadece, elbette sizi kaybetmekten çok üzüntü duyacağız, buraya geleli kısa bir zaman olduğu halde, bölüm için büyük bir değer oldunuz. Gerçekten samimiyetle söylüyorum bunu."

"Teşekkür ederim," diyor Robyn isteksizce, parmaklarını çözüyor.

"Ama?"

"Ama?"

"*Ama* ile başlayan bir şey söyleyecektiniz galiba."

"A, şey, evet. Ama demek istiyorum ki ben, biz, şimdi başka yerlere iş başvurusunda bulunmaya başlarsanız, sizi hiç suçlamayız."

"Başka hiç iş yok."

"Eh, şu sırada değil belki. Ama hiç bilinmez, yıl içinde, daha sonra bir şey bulunabilir. Eğer öyle olursa, onu deneseniz iyi olur. Yani buradaki anlaşmanın üç yılını tamamlama zorunda hissetmemelisiniz kendinizi. Sizi kaybetmek bizi üzecek olsa bile" diyor tekrar.

"Sizin demek istediğiniz, üç yıl sona erdikten sonra görevde kalma şansım yok."

Philip Swallow ellerini açıyor ve omuzlarını silkiyor. "Hiçbir şans yok, görebildiğim kadarıyla. Personel giderlerinde tasarruf yapmak için üniversitenin başka çaresi yok. Bir grup insanı daha erken emekli etmek konuşulan bir diğer konu. Biri bölümden ayrılacak ya da ölecek olsaydı bile -nasıl denir, içimizden birinin ayağını kaydıracak olsan bile" – bunun bir şaka olduğunu göstermek için, ihmal edilmiş bir mezarlıktaki mezar taşları gibi, diş etlerine çarpık çurpuk gömülü, rengi bozulmuş sipsivri dişlerini ortaya çıkararak gülüyor- "o zaman bile, yeni birini alacağımızdan son derece şüpheliyim. Dekan olarak diyeceğim şu ki, Üniversite'deki mali kısıtlamanın yeterince farkındayım. Kaynak yokluğundan yakınan, gidenlerin yerine başkalarını isteyen ya da yeni atamalar talep eden öbür bölüm başkanları Tanrı'nın her günü bu odadalar. Hedefe ulaşmanın tek yolunun, tam bir kadro dondurması olduğunu onlara anlatmam gerekiyor. Sizin durumunuzdaki genç insanlar için çok güç. İnanın bana, sizi çok iyi anlıyorum."

Swallow uzanıyor ve ellerini rahatlatıcı bir şekilde Robyn'inkilerin üzerine koyuyor. Robyn, bir natürmortmuş gibi, hiçbir duygu belirtisi göstermeden bu üç ele bakıyor. Uzunca zaman ertelenmiş, bol havadisli bir asılma mı bu? Odanın bir yerinde bir terfiler-atamalar kanepesi var mı? Görünüşe göre yok, çünkü Philip Swallow aniden elini çekiyor, ayağa kalkıyor ve pencereye doğru gidiyor. "Dekan olmak hiç de eğlenceli değil bu günlerde, bunu sana söyleyebilirim. Bütün yaptığı-

nız insanlara kötü haber vermek. O zaman, Shakespeare'in gözlemlediği gibi, kötü haberler doğası gereği bunu söyleyene de bulaşır."

"Budala veya korkağı ilgilendirdiği zaman" diye, Robyn *Antonius ve Kleopatra*'dan bir sonraki dizeyi ezbere okuyor pervasızca. Philip Swallow neyse ki işitmemiş görünüyor. Karamsarlıkla aşağıya, kampusün merkezindeki dörtgen alana bakıyor.

"Emekli oluncaya kadar, savaş sonrası yüksek öğrenimin bütün evrelerini baştan sona yaşamış olacağım gibi geliyor bana. Kendim öğrenciyken, Rummidge gibi taşra üniversiteleri çok küçüktü. Derken atmışlara geldiğimizde, hepsinde genişleme, büyüme, yeni binalar. Altmışlarda bizlerin en büyük şikâyetinin, inşaat gürültüleriyle ilgili olduğuna inanır mıydınız? Şimdi hepsi sessizliğe gömüldü. Yıkım ekiplerini göndermeleri uzun sürmeyecek, buna hiç kuşku yok."

"Grevi desteklememenize şaşırdım o zaman," diyor Robyn sertçe. Fakat Philip Swallow, Robyn'in bambaşka bir şey söylediğini zannediyor besbelli.

"Tamamen. Evrenin başlangıcındaki Büyük Patlama kuramı gibi. Belli bir noktada, genişlemenin duracağı ve yeniden daralmanın başlayarak, ilk orijinal çekirdeğe geri dönüleceği söyleniyor. Robbins Raporu bizim Büyük Patlamamız'dı. Şimdi geriye döndük."

Robyn saatine kaçamak göz atıyor.

"Veya belki de yolumuzu şaşırıp bir kara deliğe girdik," diye devam ediyor Philip Swallow, belli ki astronomi fantezileriyle büyülenmiş.

"İzninizi rica edeceğim," diyor Robyn ayağa kalkarak. "Derse hazırlanmam lâzım."

"Evet, evet tabii. Özür dilerim."

"Önemli değil, Ben sadece..."

"Evet, evet tamamen benim hatam. Çantanızı unutmayın." Bu sıkıntılı görüşmenin bitmesinin verdiği belirgin bir rahatlamayla, yüzünde bir gülümseme, başını sallayarak Robyn'i odasından çıkarken geçiriyor.

Bob Busby bir çiçek tarhını düzenleyen titiz bir bahçıvan gibi, yeni duyurunun çevresindeki eskileri yeniden düzenleyerek hâlâ ilan tahtasıyla uğraşıyor. Robyn geçerken, mütecessis bir ifadeyle kaşını kaldırıyor.

"Philip Swallow'un biraz işitme güçlüğü var mı sence?" diye soruyor Robyn ona.

"A, evet, son zamanlarda daha da kötüleşti," diyor Bob Busby. "Yüksek-frekans sağırlığı. Sesli harfleri işitebiliyor ama sessiz harfleri hiç duyamıyor. Sesli harflerden kendisine ne söylendiğini tahmin etmeye çalışıyor. Genellikle de, o sırada kendisiyle ilgili, tesadüfen kafasında olan şeyi tahmin ediyor."

"Bu da konuşmayı rastgele bir duruma getiriyor tabii," diyor Robyn. "Önemli bir şey var mı?"

"A hayır," diyor Robyn. Hayal kırıklığını Bob Busby ile paylaşmaya gönlü yok. Sakin sakin gülümsüyor ve yürüyüp gidiyor.

Odasının kapısında, duvara dayanmış ya da yere oturmuş birkaç öğrenci var. Ne isteyecekleri konusunda fikir sahibi olduğu için, yaklaşırken yüzünü ekşiterek bakıyor öğrencilere.

"Merhaba," diyor, paltosunun cebinden kapı anahtarını çıkarırken, her zamanki selamlama şekliyle. "İlk kim?"

"Ben," diyor, bluciniyle kazağının üzerine ressam önlüğü gibi çok büyük bir erkek gömleği giymiş siyah saçlı güzel bir kız. Robyn'in arkasından giriyor odaya. Robyn'in odasının manzarası, Philip Swallow'unkiyle aynı ama daha küçük –aslında içindeki mobilyalara göre fazlasıyla küçük: bir çalışma masası, kitap rafları, dosya dolabı, bir masa, ve üst üste yığılmış bir düzine kadar sandalye. Duvarlar peşinden gidilen çeşitli radikal davaların posterleriyle kaplı– nükleer silahsızlanma, kadın özgürlüğü, balinaların korunması– ve Dante Gabriel Rossetti'nin, "The Lady of Shalott" adlı tablosunun büyük boy bir röprodüksiyonu; Robyn'in tablonun kadınsılığına dair erkek klişelerinin kalıbı olarak ikonik önemini yorumlayışını duymadıysanız, bu tablo çevreye uyumsuz gibi gelebilir.

Adı Marion Russell olan kız doğrudan konuya giriyor. "Ödevimin süresinin uzatılmasına ihtiyacım var."

Robyn iç çekiyor. "Yapabileceğini düşünmüştüm." Gerçi nedenleri var ama, Marion bu bakımdan ısrarlı bir ihmalci.

"Sömestr tatilinde iki işte birden çalıştım. Gündüzleri postanede, akşamları da pub'da."

Marion'un annesiyle babası varlıklı oldukları için devlet yardımı almaya hakkı yok, ama aynı zamanda anne baba hem birbirlerine, hem de kıza uzaklar. Onun için de yarım günlük çeşitli işlerde çalışarak üniversitede okumak zorunda.

"Biliyorsun ki yalnızca sağlık nedeniyle süreyi uzatma yetkimiz var."

"Noel'den sonra feci bir soğuk algınlığına yakalandım."

"Doktor raporu aldın mı peki?"

"Hayır."

Robyn içini çekti yine. "Kaç gün istiyorsun?"

"On gün."

"Sana bir hafta vereyim." Robyn masasının çekmecesini açıyor ve gerekli talep belgesini çıkarıyor.

"Teşekkürler. Bu dönem her şey daha iyi olacak. Daha iyi bir işe girdim."

"Öyle mi?"

"Daha az saat, buna karşılık daha iyi para."

"İş nedir?"

"Şey, bir tür ... mankenlik."

Robyn yazmayı kesip sertçe Marion'a bakıyor. "İnşallah ne yaptığını biliyorsundur."

Marion Russell kıkırdıyor. "A, öyle bir şey değil."

"Nasıl bir şey değil?"

"İşte, porno, fahişelik gibi."

"İyi, bu bir teselli. Neyin modelliğini yapacaksın o zaman?"

Marion Russell başını eğip, hafifçe kızarıyor. "Şey, bir tür çamaşır."

Şu anda önünde duran böylesine hoş ve rahat giyinmiş kızın, çamaşır endüstrisinin dişi bedenini sıkıca sarmasını istediği lasteks ile naylondan uzun çoraplar, jartiyer, külot ve sutyenden oluşan tamamen fetiş bir takım içinde, büyük mağazalardan gelen sert suratlı kadınlarla, yiyecek gibi bakan erkeklerin önünde boy göstermek zorunda olduğu bir defiledeki görüntüsü gözünde canlanıyor. Merhamet ve öfke dalgası, kendi kötü durumuyla ilgili gecikmiş bir kendine acıma duygusuyla birleşiyor ve toplum ona bir anda genç kadınları sömüren ve ezen dev bir tuzak gibi gözüküyor. Göğsünde bir tıkanma duygusu ve gözyaşı bezlerinde tehlikeli bir baskı hissediyor. Kalkıyor ve afallamış Marion Russell'ı kucaklıyor.

"İki hafta alabilirsin," diyor en sonunda, oturup, burnunu silerken. "Teşekkürler Robyn, harika."

Robyn bir sonraki ricacıya daha az cömert. Yılbaşı gecesi motorsikletten düşüp ayak bileğini kıran bir delikanlı bu. Ama en az hak eden talip bile birkaç günlük süre alıyor. Çünkü Robyn'in kendisi de sistemin bir parçası olduğu halde, kendilerine değer biçen sisteme kar-

şı çıkan öğrencilerle özdeşleşme eğiliminde. Sonunda hepsinin işi hallediliyor ve Robyn on birdeki dersine hazırlanmak üzere serbest. Gladstone çantasını açıp notlarının olduğu dosyayı çekiyor ve çalışmaya koyuluyor.

III

Üniversite'nin saati on biri vuruyor. Çan sesi uzaklardaki ve yakınlardaki başka saatlerin çan sesleriyle karışıyor. Rummidge'in dört bir yanında ve çevresinde, insanlar şu anda iş başındalar – ya da değiller, duruma göre.

Robyn Penrose sınıf değiştiren öğrencilerle dolup taşan koridorlardan geçip, merdivenlerden inerek, A Dershanesine doğru ilerliyor. Öğrenciler dalgaların, görkemli bir geminin pruvası önünde yarılması gibi, Robyn'in önünde iki yana açılıyorlar. Robyn tanıdıklarına gülümsüyor. Küçük bir kafilenin lideri, dişi bir Pied Piper* gibi görünmesi için,

* Alman efsanesine göre kavalıyla fareleri daha sonra boğuldukları nehrin kıyısında toplayarak, Hamelin'i farelerden kurtaran müzisyen. Ödülünü alamayınca

bazıları ardına düşüp, amfiye kadar onu izliyor. Bir kolunun altında ders notları dosyasını, öbüründe ise açıklayıcı alıntıları okumak için bir derste kitap taşıyor. Hiçbir genç ona yükünü taşımayı teklif etmiyor. Kadınlara bu türden nezaket göstermek demode. Robyn'in kendisi de böyle bir şeyi ideolojik bakımdan onaylamaz ve bu diğer öğrenciler tarafından da dalkavukluk olarak yorumlanabilir.

Vic Vilcox, 9.30'daki toplantı çağrısına otobandaki yol tamiratından yakınarak karşılık veren ve Vic kendisi 9.30'da mektup dikte ettirdiğinden, on birde tekrar gelmesini söylediği Pazarlama Müdürü Brian Everthorpe ile toplantıda. Everthorpe iri yarı bir adam. RAF* stili bıyıkları ve gür favorileriyle görünüşü başlı başına Vic'e sevimli gelmiyor. Üç parçalı takım elbise giyiyor, yelekli göbeğinde halka halka kıvrılan eski moda bir saat zinciri takıyor. Vic'in devraldığı yönetici ekibinin en üst düzey, en halinden memnun üyesi.

"Kentte yaşamalısın, tıpkı benim gibi, Brian," diyor Vic. "Otuz mil uzakta değil."

"Oh, Beryl'in nasıl biri olduğunu biliyorsun," diyor Brian Everthorpe, acıklı gözükmesi amaçlanmış bir gülümsemeyle.

Vic bilmiyor. Everthorpe'nin ikinci karısı, daha önce de sekreteri olduğu söylenen Beryl ile hiç karşılaşmadı. Bildiği kadarıyla, Brian Everthorpe'ın kusurlarına bir mazeret olarak ileri sürmesi dışında, Beryl var olmayabilir bile. *Beryl çocukların kır havasına ihtiyaçları olduğunu söylüyor. Beryl bu sabah rahatsızdı, onu acele doktora götürmek zorunda kaldım. Beryl özür diliyor, mesajını bana söylemeyi unutmuş.* Bir gün, aslında çok yakında, Brian Everthorpe aklını bir eş ile, bir işveren arasındaki fark üzerinde yoğunlaştırmak zorunda kalacak.

Rummidge'in merkezinde kapalı alışveriş merkezinin içindeki bir kafede, Marjorie ve Sandra Wilcox, Sandra'nın alacağı ayakkabının rengini tartışarak kahvelerini yudumluyorlar. Kafenin duvarları hafif renklendirilmiş aynalarla kaplı. Tavanda saklı hoparlörlerden, yumuşak ritimli bir müzik sesi geliyor.

"Ben bej düşünüyorum," diyor Marjorie.

"Ya da açık bir zeytin rengi," diyor Sandra.

Alışveriş merkezi küçük gruplar halinde toplanmış sigara içen, de-

---

bu kez köyün çocuklarını bir dağa toplar; çocuklar kaybolurlar. Alman halk masalı, Robert Browning'in bir şiirine konu olmuştur.(ç.n.)

* Royal Air Force (Kraliyet Hava Kuvvetleri). (ç.n.)

dikodu yapan, gülüşen, itişip kakışan yeniyetmelerle dolu. Işıklandırılmış parlak mağaza vitrinlerindeki mallara bakıyorlar, butiklere girip çıkıyorlar ama hiçbir şey satın aldıkları yok. Bazıları da Marjorie ile Sandra'nın oturduğu kafenin içine bakıyorlar.

"Bu veletlerin hepsi," diyor Marjorie tasvip etmeyerek. "Okul kırmışlar sanırım."

"Aylak takımından olmaları daha olası," diyor Sandra esnemesini bastırırken, bir yandan da, annesinin arkasındaki aynalı duvarda görüntüsünü kontrol ediyor.

Robyn geç gelenlerin yerlerini almalarını beklerken, kürsüde notlarını düzene koyuyor. Hücre hapsinden henüz salıverilmişler de, hepsi aynı anda konuşuyormuşçasına, yüzün üzerinde öğrencinin çene çalmasıyla amfi davul gibi gümbürdüyor. Robyn kalemin arkasıyla kürsüye vuruyor ve boğazını temizliyor. Amfiye ani bir sessizlik çöküyor ve yüz surat birden ona doğru dönüyor –meraklı, umutlu, somurtuk, ilgisiz– tıpkı doldurulmayı bekleyen boş tabaklar gibi. Marion Russell'ın yüzü yok ortada ve Robyn bu nankörce kaçış karşısında duyduğu kırgınlığın minicik, bayağı acısını bastıramıyor.

"Harcama hesabına bakıyordum, Brian," diyor Vic, üst üste konulmuş fatura ve makbuzları çevirerek.

"Evet?" Brian Everthorpe hafifçe sertleşiyor.

"Çok mütevazı."

Everthorpe rahatlıyor. "Teşekkür ederim."

"Bunu bir iltifat olarak söylemedim."

Everthorpe şaşırmış gözüküyor. "Anlamadım."

"Bu büyüklükte bir firmanın pazarlama müdürünün, bir gecelik konaklamalarda, bunun iki kat fazlasını talep etmesini beklerdim."

"Ah, biliyorsun işte, Beryl evde tek başına kalmayı sevmez."

"Ama çocuklarınız yanında."

"Okul zamanı yoklar, dostum. Onları uzaktaki bir okula gönderiyoruz. Kırın ortasında yaşadığımız için böyle yapmak zorundayız. O yüzden, ne kadar uzakta olursam olayım, toplantılardan sonra eve dönmeyi tercih ediyorum."

"Yaptığın yol da çok mütevazı, değil mi?"

"Öyle mi?" Mesajı almaya başlayan Brian Everthorpe yeniden sertleşiyor.

"1840'larda ve 1850'lerde," diyor Robyn, "bazı ortak özelliklere sahip birtakım romanlar yayımlandı İngiltere'de. Raymond Williams bunlara, 'Sanayi Romanı' adını verdi. Çünkü bunlar, Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkardığı sosyal ve ekonomik sorunlara eğiliyordu ve bazı örneklerinde de fabrika işinin doğası betimleniyordu. Doğrudan doğruya ülkenin durumunu ele aldıkları için, kendi dönemlerinde bunlar çoğu kez, 'İngiltere'nin Durum Romanları' diye adlandırıldılar. Bu romanlarda ana karakterler âşık olurlar, aşkları biter, evlenirler, çocukları olur, meslek peşinde koşarlar, servet edinirler ya da kaybederler ve daha geleneksel romanlardaki karakterlerin yaptıkları başka her şeyi yaptıkları gibi, bir de güncel sosyal ve ekonomik konuları tartışırlar. Sanayi Romanı, İngiliz kurmaca yazınında, modern çağda da varlığını sürdüren farklı bir iz bıraktı. Örneğin Forster ve Lawrence'ın eserlerinde izlenebilir bu. Ancak tarihte 'Aç Kırklar' denilen bir dönemde bunun ilk kez ortaya çıkması, hiç de şaşırtıcı değil."

"On dokuzuncu yüzyılın, beşinci on yılına kadar, Sanayi Devrimi azınlığa zenginlik, çoğunluğa ise sefalet getirerek, İngiliz toplumunun geleneksel yapısını tamamen altüst etti. On sekizinci yüzyıl sonunda ve on dokuzuncu yüzyıl başındaki çitleme hareketleriyle, topraktan geçinmekten yoksun bırakılan tarım işçileri *laissez-faire* ekonomisinin onları hiçlik mertebesindeki ücretler için, sefil koşullarda uzun saatler çalışmaya zorladığı ve pazarda iş hacminde bir düşüş olur olmaz da hep birlikte istihdam dışına attığı ülkenin orta kesimindeki ve kuzeyindeki kentlere akın akın gittiler."

"İşçilerin sendikalar kurarak çıkarlarını savunma girişimlerine, işverenler sert bir direnişle karşılık verdi. İşçi sınıfı, Chartist Hareket* yoluyla siyasi temsil hakkını güvenceye almaya çalıştığında, daha da katı bir direnişle karşılaştı."

Robyn gözlerini notlarından kaldırıyor ve izleyicileri tarıyor. Kimileri, onun ağzından çıkan her sözcüğü kaydetmekle meşgul, diğerleriyse tükenmezkalemlerinin tepesini çiğneyerek, soru soran gözlerle onu seyrediyor, başlangıçta sıkılmış görünenler, şimdi boş boş pencereden dışarı bakıyorlar ya da adlarının baş harflerini, sıralara gayretli gayretli kazıyorlar.

" 'Halk Anayasası' *erkekler için* genel oy hakkı talep etti. O en iddialı radikaller bile, *kadınlar için* genel oy olasılığını belli ki düşünemediler."

* Chartism: 1837-1848 yılları arasında Büyük Britanya'nın siyasi yaşamını canlandıran, Halk Anayasası'nın (People's Charter, 1838) içerdiği reformları gerçekleştirmeyi hedefleyen işçi hareketi. (y.h.n.)

Tüm öğrenciler, pencereden dışarıyı seyredenler bile, buna tepki gösteriyorlar. Gülümseyip, başlarını sallıyorlar ya da dostça bir üslupta ıslık çalıp, hafif inleme sesleri çıkarıyorlar. Robyn Penrose'dan bekledikleri de bu. Ara sıra bu türden gözlemlerde bulunmasa, arka sıradaki rugby oyuncusu oğlanlar bile biraz hayal kırıklığına uğrarlar.

Vic Wilcox Brian Everthorpe'tan teknik ve imalat müdürleriyle yapacağı bir toplantıya katılmasını rica ediyor. Büyük mağazalardan alınmış takım elbiseler içinde, kurşunkalemleriyle dolmakalemleri göğüs ceplerine takılı ciddi ciddi adamlar, Vic'in karşısında hafif bir huşu içinde sırayla ofise girip uzun meşe masanın çevresine oturuyorlar. Brian Everthorpe masanın en uzak ucundan bir sandalye alıyor, mühendislerden farklı olduğunu belirtircesine, biraz geriye çekiliyor. Vic yarım fincan soğuk kahve sağ elinde, gömleğiyle masanın başında oturuyor. Bilgisayar yazıcısından çıkan kâğıtları açıyor.

"Bilen var mı" diyor Vic, "bu firmanın geçen yıl kaç çeşit farklı ürün yaptığını?" Sessizlik. "Dokuz yüz otuz yedi. Hemen hemen dokuz yüz, bu çok fazla bence."

"Ürünleri değil de, farklı şartnameleri kastediyorsunuz, değil mi?" diyor teknik müdür, epeyce cesaret göstererek.

"Tamam, farklı şartnameler. Ama her yeni şartname üretimi durdurmak, fabrikayı yeni aletlerle donatmak, makineleri yeniden kurmak, üretim hattını durdurmak ya da benzeri şeyler yapmak zorunda olmamız demektir. Bunun maliyeti zamandır ve vakit de nakittir. Düzen sürekli değiştiğinde, işçilerin hata yapma olasılıkları daha artar, bu da israfın büyümesine yol açar. Haklı mıyım?"

"Chartist Hareket'in tarihinde iki doruk anı oldu. Birincisi, milyonların imzasını taşıyan bir dilekçenin, 1839 yılında Parlamento'ya teslimiydi. Dilekçenin reddi bir dizi sanayi grevine, gösteriye ve hükümetin aldığı baskıcı önlemlere yol açtı. Mrs. Gaskell'ın romanı *Mary Barton* ile Disraeli'nin romanı *Sybil*'in arka planlarında bu vardır. İkincisi de, 1848'de bir başka büyük dilekçenin teslimiydi ki, bu Charles Kingsley'in *Alton Locke*'unun arka planını biçimlendirdi. 1848 bütün Avrupa'da devrim yılıydı ve İngiltere'de birçok insan Chartism'in, devrimi, belki de terörü İngiltere'ye getireceğinden korkuyordu. İşçi sınıfının her tür militanlığı, o dönemin kurmaca yapıtlarında, sosyal düzene bir tehdit olarak sunulma eğilimindedir. Bu Charlotte Bron-

te'nin *Shirley*'si (1849) için de geçerlidir. Napoleon savaşları sırasında geçtiği halde, Luddite ayaklanmasını işleme biçimi, net olarak daha güncel olayların dolaylı bir yorumudur.

Rengârenk örülmüş kocaman keplerini, tutam tutam bukle yapılmış Rasta tarzı saçlarının üzerine çaydanlık örtüsü gibi geçirmiş üç siyah genç, kafeyi işleten kadın tarafından kışkışlanıncaya kadar, alışveriş merkezindeki kafenin vitrin camına yaslanmış parmak uçlarıyla reggae ritminde davul çalıyorlar.

"Hafta sonları Angleside'da daha da fazla sorun olduğunu duyuyorum," diyor Marjorie, ince kâğıt peçeteyle, kapuçinonun sütlü köpüğünü dudaklarından silerken.

Genç nüfusta işsizlik oranının yüzde seksene vardığı ve isyanların çıktığı Angleside, Rummidge'in siyah gettosu. Bu sabah, Angleside Sosyal Sigorta ofisinin önünde, her sabah olduğu gibi uzun kuyruklar var. Angleside'da tek münhal iş, başvuruda bulunanların mülâkatçılara saldırmaya çalışma ihtimaline karşı, möblenin zemine çivilenmiş olduğu Sosyal Sigortalar kurumundaki mülâkatçılık işi.

"Ya da belki istiridye rengi," diyor Sandra hülyalı. "Pembe pantalonumla iyi gider."

"Benim görüşüm tam olarak olarak bu," diyor Vic. "Küçük siparişlerle karşılaştığımız için, kısa vadede çok fazla farklı şey üretiyoruz. Verimli hale gelmeliyiz. Piyasada rekabet edebilecek fiyatlarla, az çeşitte standart ürünler sunalım. Müşterilerimizi, sistemlerini *bizim* ürünlerimiz çerçevesinde düzenlemeye teşvik edelim."

"Neden yapsınlar ki?" diyor Brian Everthorpe, başparmaklarını yelek ceplerine sokmuş vaziyette kaykılıp sandalyesini arka bacaklarının üzerinde geriye yatırarak.

"Çünkü ürün ucuz, güvenilir ve kısa zamanda hazır olacaktır," diyor Vic. "Eğer bir şeyin kendi teknik şartnamelerine göre üretilmesini isterlerse, tamam, ama o zaman çok büyük sipariş ya da yüksek fiyatta ısrarlı oluruz."

"Bu oyuna girme isteğinde değillerse?" diyor Brian Everthorpe.

"O zaman da bırak başka yere gitsinler."

"Hoşlanmadım bundan," diyor Brian Everthorpe. "Küçük siparişler, büyük siparişler getirir."

Bu tartışma sırasında orada bulunan öteki adamların başları, bir te-

nis maçı seyircisi gibi, bir o yana, bir bu yana dönüp duruyor. Büyülenmiş ama hafif de ürkmüş görünüyorlar.

"Ben buna inanmıyorum, Brian," diyor Vic. "Kısa vadeli sipariş vererek stoklarını düşük seviyede tutabileceklerken, neden uzun vadeli siparişlere girsinler?"

"İyi niyetten söz ediyorum," diyor Brian Everthorpe. "Pringle's'ın bir sloganı var."

"Evet, biliyorum, Brian," diyor Vic Wilcox. *'Yapılabilirse, Pringle's yapar.* Eh ben de yeni bir slogan öneriyorum. *'Eğer kârlıysa, Pringle's yapar."*

"Sınai kapitalizminin ruhu, Dickens'in bakış açısıyla, *Hard Times*'daki Mr. Gradgrind'de vücut bulur. Mr. Gradgrind'in felsefesi faydacılıktır. Duygu ve hayal gücünü küçümser, sadece Olgu'lara inanır. Roman, başka şeyler arasında bu felsefenin, Mr. Gradgrind'in kendi çocukları –hırsız olan Tom, neredeyse zina yapan Louisa– ve Coketown kentinde çalışan insanların hayatları üzerindeki felaket etkilerini gösterir ki, yazarın hayalinde canlandırdığı kasvetli yer şöyledir:

> birbirine tıpatıp benzeyen birkaç cadde ve birbirlerine daha çok benzeyen daha çok cadde, aynı saatlerde, aynı kaldırımlarda aynı seslerle, aynı işi yapmak üzere hep birlikte içeri giren ve dışarı çıkan, her günleri dünün ve yarının aynısı ve her seneleri sonuncunun ve bir sonrakinin sureti olan, aynı ölçüde birbirlerine benzeyen insanların oturdukları caddeler.

"Bu yabancılaşmış, kendini tekrarlayan hayat tarzının taban tabana zıddı, bir sirktir; kendiliğindenliğin, yüce gönüllülüğün ve yaratıcı hayal gücünün olduğu bir topluluk. *"Bizi almağısınız,"* diyor peltek sirk sahibi Mr. Sleary Gradgrind'e. *"İnsanlağın eğlenmesi geğek."* Mr. Gradgrind'in hayatındaki kurtarıcı gücü kanıtlayan, evlat edindiği aşağılanan at binicinin kızı Cissie'dir. Romanın mesajı açıktır: Sınai kapitalizminin etkisiyle işe yabancılaşma, Cissie ve sirkin temsil ettiği sevecen iyilik ve yaratıcı etkinlik karışımıyla alt edilebilir."

Robyn yarışan kalemlerin sözlerini yakalaması ve bir sonraki cümlesine vurgu yapmak için duraklıyor: "Elbette böyle bir okuma tamamen yetersiz. Dickens'in kendi ideolojik durumu tutarsızlıklarla muammaya dönüşüyor."

Her şeyi kaydetmiş olan öğrenciler, başarılı bir aldatma ediminin kurbanları gibi, şimdi başlarını kaldırıp Robyn Pesrose'a bakıyor ve ona alaycı bir ifadeyle gülümsüyorlar. Robyn duraklayıp açıklamalarının bir sonraki safhasına hazırlanmak için notlarını karıştırırken, öğrenciler kalemlerini kenara bırakıp parmaklarını esnetiyorlar.

Avondale Road'da, Wilcox oğlanları nihayet yataklarından kalkmış, kimse tepelerinde olmadan evden en iyi biçimde yararlanıyorlar. Gary mutfakta tepeleme bir kâse dolusu mısır gevreği yerken, süt şişesine dayadığı *Home Computer*'u okuyor ve salondaki müzik setinde en yüksek volümde çalan, iki açık kapı ve holden kendisine ulaşan UB40'ın bir plağını dinliyor. Yatak odasında Raymond, fişini dikine tabut büyüklüğündeki bir ampflikatöre taktığı elektrogitarına eziyet ediyor, çıkardığı uluma ve inleme sesleri geriye döndükçe, şeytanca sırıtıyor. Bütün ev bir ses kutusu gibi titreşim yapıyor. Raflardaki süsler titreşiyor ve büfelerdeki bardaklar çınlıyor. Birkaç dakikadır ön kapının zilini çalan bir satıcı vazgeçip uzaklaşıyor.

"Sanayi romanlarının çoğunu kadınların yazmış olması ilginçtir. Onların yapıtlarında, orta-sınıf liberal hümanist tavrın Sanayi Devrimi karşısındaki ideolojik çelişkileri, bilhassa seksüel bir karakter yüklenir."

'Seksüel' kelimesinin dile getirilmesiyle birlikte, küçük bir ilgi dalgası, sessiz dinleyicilerin sırasını canlandırıyor. Hayale dalanlar ya da adlarının baş harflerini sıraların üzerine kazıyanlar, yerlerinde doğruluyorlar. Sürekli not alanlar, daha da dikkat kesilerek yazmayı sürdürüyorlar. İnsanlar öksürmeyi, burun çekmeyi ve ayaklarını yere sürtmeyi kesiyorlar. Robyn söze devam ederken sesine karışan tek parazit, dolan A4 kâğıdının, aceleyle bloknottan koparılma sesi.

"Sınai kapitalizminin, fallus merkezli olduğuna dikkat çekmeye hiç gerek yok. Onu ateşleyen ve sürdüren mucitlerin, mühendislerin, fabrika sahiplerinin ve bankerlerin hepsi erkek. Sanayinin en sıradan çağrışım yaptıran göstergesi -fabrika bacası- metaforik olarak, aynı zamanda bir fallik semboldür. On dokuzuncu yüzyıl edebiyatında, endüstriyel kır ya da kasaba manzarasının karakteristik betimlemesi göğü delen uzun bacalar, fışkıran kara duman şeritleri, güçlü motorların ritmik vuruşlarıyla sarsılan binalar ve edilgin kırsal bölgenin içine doğru, karşı konulmaz biçimde koşan bir tren – bunların hepsi tıka basa egemen ve yıkıcı türden bir erkek cinselliğiyle doludur.

"Kadın romancılar için, sanayinin bu yüzden karmaşık bir büyüsü vardı. Bilinç düzeyindeyse, o, Öteki'ydi, yabancıydı, içinde kendilerine hiç yer olmayan erkek iş dünyasıydı. Bu dönemde, bütün kadın romancılar orta-sınıftan kişiler olarak tanımlandığı için, ben elbette ortasınıf kadınlardan söz ediyorum. Bilinçaltı düzeyindeyse kendi hadımlıklarını, kendi eksiklik duygularını iyileştirme arzularıydı."

Bir berberin usturayı ustalıkla kullanmasını takdir etmek gibi, öğrencilerden bazıları, "hadım" sözcüğünü telaffuz eden Robyn'in soğukkanlı kendinden emin duruşunu takdir ederek, sözlüğe bakıyorlar.

"Mrs. Gaskell'in *North and South* romanında, bunu çok açık bir biçimde görürüz. Bu romanda, Güney İngiltereli yüksek tabakadan genç roman kahramanı Margaret, babasının yoksullaşması yüzünden Manchester yakınlarındaki Milton isimli bir kentte yaşamaya gider ve Thornton adlı yerel bir değirmen sahibiyle sosyal ilişkiye girer. Thornton arz ve talep kanunlarına fanatikçe inanan halis muhlis bir kapitalisttir. Zaman kötü, ücretler düşük olduğunda işçilere hiç insafı yoktur, kendisi de iflasla karşı karşıya gelince, merhamet dilemez. Thornton'ın çalışma konusundaki katı ahlak sistemi önceleri Margaret'i iğrendirir; fakat grevlerden birinde şiddet patlak verince, Margaret onun hayatını kurtarmak için, hiç düşünmeden harekete geçer; böylece içgüdüsel sınıf sadakati kadar, farkında olmadan Thornton'ın cazibesine kapıldığı da ortaya çıkar. Margaret işçilerden kimisine dostluk elini uzatır ve ıstırapları karşısında merhamet gösterir ama karar anı geldiğinde, efendinin safında yer alır. Margaret'ın fabrika hayatı ve üretim sürecine ilgisi, –ki annesi bunları iğrenç ve aşağılık bulur– Thornton'a duyduğu henüz kabullenilmemiş erotik duygularının, yer değiştirmiş bir tezahürüdür. Annesi ile Margaret arasında geçen bir konuşmada, çok açık biçimde ortaya çıkar bu. Konuşmasında fabrika argosu kullanmaya başlayan Margaret'e, annesi hoşnutsuzluğunu belirtir. Margaret anında cevabı yapıştırır:

"Eğer ben bir fabrika kentinde yaşıyorsam, istediğimde fabrika dili konuşmalıyım. Yaa anne, hayatında hiç duymadığın çok sayıda sözcükle seni şaşırtabilirim. Tokmak ne anlama gelir, bildiğini sanmıyorum."
"Bilmiyorum çocuğum. Bildiğim, sadece sesletiminin son derece bayağı olduğu; ve o kelimeyi kullandığını duymak istemiyorum."

Robyn bu pasajı okuduğu *North and South* romanından başını kaldırıyor ve izleyicilerini soğuk gri-yeşil gözleriyle inceliyor. "Tokmak'ın

mecazi anlamını, sanırım hepimiz biliyoruz."

İzleyiciler keyifle kıkırdıyorlar ve tükenmezkalemler A4 sayfalarının üzerinde daha da hızlanıyor.

"Başka soru var mı?" diyor Vic Wilcox saatine bakarak.

"Sadece bir nokta var Vic," diyor Bert Braddock, İşletme Müdürü. "Dediğin gibi üretimde randımanı artırıp, maliyeti düşürmemiz, işçi çıkarma anlamına gelecek mi?"

"Hayır," diyor Vic, Bert Braddock'un tam gözlerinin içine bakarak. "Randımanı artırıp maliyeti düşürmeniz, satışın artması anlamına gelecek. Sonuçta daha fazla işçiye ihtiyacımız olacak, daha azına değil." Sonuç olarak, belki her şey plana uygun bir gelişme gösterebilirse; ama Vic kadar Braddock da biraz işçi çıkarılmasının kısa vadede kaçınılmaz olduğunu biliyordu. Tedirgin işyeri sendika temsilcileri münasebetsiz sorular sormaya başlarlarsa, Bert Braddock onların güvenlerini tazelesin diye izin verilen, sadece bir âdet yerini bulsun konuşmasıydı bu.

Vic toplantıyı dağıtıyor ve adamlar sırayla dışarı çıkarken ayağa kalkıp geriniyor. Vic pencereye gidip panjurun oluşturduğu açıyı kurcaladı. Boş, sessiz arabaların sabırlı evcil hayvanlar gibi sahiplerini bekledikleri karşıdaki park yerine bakarken, toplantının başarısını zihninde ölçüp biçiyor. Çalışma masasındaki telefon çalıyor.

"Roy Mackintosh, Wragcast," diyor Shirley.

"Bağla."

Roy Mackintosh yıllardır Pringle's'a döküm temin eden yerel bir dökümhanenin müdürü. Pringle's'ın yeni sipariş vermeyeceğini biraz önce duymuş, nedenini araştırmak için telefon ediyor.

"Birisi baltalıyor bizi galiba," diyor.

"Hayır, Roy," diyor Vic. "Şu anda ihtiyaçlarımızı tedarik ediyoruz."

"Sizin şu eski dökümhaneden mi?"

"Geliştirdik biz orayı."

"Yapmanız gere..." Roy Mackintosh'un sesi kuşkulu geliyor. Biraz gevezelikten sonra kayıtsızca, "Belki bir ara uğrayabilirim. Sizin dökümhaneye bir göz atmak isterim," diyor.

"Tabii." Vic bu teklifi pek hoş karşılamıyor ama protokol kuralları, cevabın olumlu olmasını gerektiriyor. "Sekreterine söyle, benimkiyle konuşup bir randevu ayarlasın."

Vic takım elbisesinin ceketini omuzuna atarak, Shirley'nin odasına gidiyor. Shirley'nin masasına ilişen Brian Everthorpe, suçlu suçlu doğruluyor yerinden. Patrondan sızlandığına kuşku yok.

"Selam Brian. Hâlâ burada mısın?"

"Şimdi gidiyorum." Mülayim bir havayla gülümseyerek yeleğinin uçlarını şiş göbeğinin üzerine çekiyor ve bürodan sıvışıyor.

"Roy Mackintosh dökümhaneyi görmek istiyor. Sekreteri aradığında elinden geldiğince, uygun bir biçimde ertele. Bütün dünyanın KW'yı bilmesini istemiyorum."

"Peki," diyor Shirley not alarak.

"Şimdi Tom Rigby'yi görmek için oraya gidiyorum. Yolumun üzerindeyken, makine atölyesine de uğrayacağım."

"Tamam," diyor Shirley bildiğini belli eden bir gülümsemeyle. Vic'in atölye katına sık ama beklenmedik ziyaretleri dillerde dolaşır.

Robyn'in öğrencisi Marion Russell, sırtında uzun, biçimsiz siyah bir palto ve elinde küçük bir plastik çantayla, Rummidge'ın ticaret merkezindeki büyük bir binaya aceleyle girip bankonun gerisindeki güvenlik görevlisine yolu soruyor. Adam çantanın içini görmek istiyor, içindekileri görünce sırıtıyor. Kızı asansöre yönlendiriyor. Marion asansöre binip yedinci katta iniyor ve kapısı hafifçe aralık bir odaya varana kadar halı kaplı bir koridor boyunca yürüyor. Gülüşüp konuşan erkeklerin sesleri, şampanya patlatma sesleri koridora süzülüyor. Bir hırsızın kolayca girip hızla çıkmak için, soyacağı yeri kolaçan ettiği gibi, Marion Russell da eşikte durup, kapının dibinden, insan ve eşya düzenini inceleyerek içeriyi ihtiyatla dikizliyor. Odayı yeterince inceledikten sonra, bir kadınlar tuvaleti buluncaya kadar geldiği yoldan geri dönüyor. Lavabonun üzerindeki bir aynada pudra, ruj ve eyeliner sürüyor, saçlarını tarıyor. Sonra kabinlerden birine girip kilitliyor. Çantasını klozetin üzerine koyuyor ve iş araçlarını çıkarıyor: Jartiyerli kırmızı saten korsa, siyah dantel külot, siyah file çoraplar ve parlak yüksek topuklu ayakkabılar.

"Sanayi romanı yazarları, toplum içindeki kendi durumlarının asli bir unsuru olan ideolojik çelişkileri, kurgu açısından hiçbir zaman çözümleyemediler. Tam o sırada, onlar bu sorunlar hakkında yazarlarken, Marx ve Engels de siyasi çözümlerin açıklandığı, sonraki gelişmenin tohumlarını atan metinler kaleme alıyorlardı. Ancak romancıların

Marx ile Engels'ten hiç haberleri yoktu – zaten onlardan ve düşüncelerinden haberdar olsalardı da, kendi imtiyazlı durumlarına tehdit olarak algılayıp muhtemelen delişetle irkilirlerdi. Romancıların, sınai kapitalizminin husule getirdiği sömürü ve pislik karşısındaki tüm umutsuzluklarına rağmen, bir anlamda kendileri de edebiyat üretiminin, büyük ölçüde ticarileşen halinden kazanç sağlayan kapitalistlerdi."

Kampusün saati on ikiyi vurmaya başlıyor, boğuk ses amfiden duyuluyor. Öğrenciler yerlerinde huzursuzca kıpırdanıyorlar, kâğıtlarını toparlıyor, dolmakalemlerinin kapaklarını kapatıyorlar. Klasörlerin yaylı klipslerini, tabanca patlaması gibi bir sesle kapatıyorlar. Robyn dersi bitirmek için acele ediyor.

"Romanlarında tanımladıkları sosyal problemlere siyasi çözüm düşünmekte âciz kalan sanayi romancıları, karakterlerinin kişisel ikilemlerine ancak masalsı çözümler sunabiliyorlardı. Bu masalsı çözümler istisnasız negatif veya baştan savmadır. *Hard Times*'da, haksızlığa uğramış olan işçi Stephen Blackpool, kutsallık kokuları içinde ölür. *Mary Barton*'da, işçi sınıfından bir kahraman ve kocası yeni bir hayata başlamak üzere kolonilere giderler. Kingsley'in Alton Locke'u, Chartism hareketinin hayal kırıklığının akabinde göç eder, kısa bir süre sonra da ölür. *Sybil*'de, aciz kadın kahramanın mirasa konduğu ortaya çıkar ve sınıf sistemiyle uzlaşmadan iyi niyetli aristokrat âşığıyla evlenebilir. Benzer şekilde aniden servete konma durumu, *Shirley* ve *North and South*'daki aşk hikâyelerinde de çözümleyici olur. George Eliot'un *Felix Holt*'daki kahramanı, mirastan feragat etse bile, bu yalnızca sevdiği adamla evlenebilmek içindir. Kısacası, tüm Victoria dönemi romancılarının, sanayi kapitalizminin sorunlarına çözüm olarak sunabildikleri; miras, evlilik, göç ya da ölümdür."

Robyn Penrose hızla dersi bitirirken ve Vic Wilcox makine atölyesi turuna başlarken, Philip Swallow (Doktora yönetmeliğinde, düzeltilmesi teklif edilen bir madde için, iki saat tartışan, sonra da yapılan oylama sonucu, maddeyi olduğu gibi bırakan, zaten bugünlerde sosyal bilim dallarında, doktora için yeni başvuru hiç olmadığından, iyice boş gözüken bir zaman israfına neden olan) Beşeri İlimler Fakültesi Lisanüstü Programlar Komitesi'nin oldukça sıkıcı toplantısından dönüyor ve Rektör Yardımcısı'nın bürosundan gelen, oldukça can sıkıcı bir mesaj buluyor.

Sekreteri Pamela not defterinden okuyor: RY'nın PA, Sanayi Yılı

Gölge Programı için adayınızın adını alıp alamayacaklarını sormak için telefon etti ."

"Nedir bu Tanrı aşkına?"

Pamela omuz silkiyor. "Bilmiyorum. Öyle bir şey hiç duymadım. Phyllis Cameron'a telefon edip sorayım mı?"

"Hayır, hayır öyle bir şey yapma," diyor Philip Swallow, sakalsız çenesiyle asabi asabi oynayarak. "O son çare. Beşeri İlimler Fakültesi'ni yetersiz göstermek istemiyorum. Zaten kâfi derecede başımız dertte."

"Ona ilişkin bir mektup görmediğime eminim," diyor Pamela savunmaya geçerek.

"Hayır, hayır, benim kabahatim, eminim."

Sahiden de öyle. Philip Swallow, Rektör Yardımcısı'nın talimatını açılmamış olarak evrak sepetinin dibinde, birkaç hafta önce, seyahat acentasından aldığı, 'Belçika'da Ucuz Kış Dinlencesi' ile ilgili broşürün yaprakları arasına sıkışmış halde buluyor. Bu resmi mektuba umursamaz davranışı tümden şaşırtıcı değil, çünkü zarfın dış görünüşü, saygıdeğer gönderenle ilgili hemen hemen hiçbir fikir vermiyor. İlk olarak, adı ve adresi sol üst köşeye basılmış ve kısmen silinmiş bir eğitim yayınları firması tarafından Üniversite'ye gönderilmiş olan kahverengi ambalaj kâğıdından zarf, buruşmuş ve parçalanmış. Tel zımba ve seloteyple yeniden kapatılıp halihazırda dahili postada da iki kez kullanılmış durumda.

"Bazen Rektör Yardımcısı'nın ekonomi yapmakta fazla ileri gittiğini düşünüyorum," diyor Philip, yamalı lime lime zarftan, teksir edilmiş kâğıdı dikkatle çekip çıkarırken. Belge, 1 Aralık 1985 tarihli. "Aman Tanrım," diyor Philip, okumak için döner koltuğuna çökerken. Pamela gözlerini dikerek omuzunun üzerinden onunla birlikte okuyor.

Gönderen: Rektör Yardımcısı
Alacak: Tüm Fakültelerin Dekanlarına
Konu: SANAYİ YILI GÖLGE PROGRAMI

"Şüphesiz sizlerin de bildiği gibi, 1986 yılı, hükümet tarafından Sanayi Yılı ilan edildi. DES, UGC vasıtasıyla, CVCP'yi Birleşik Krallık'taki bütün üniversitelerin...

"Kısaltmaları çok seviyor, değil mi?" diye mırıldanıyor Philip.

"Efendim?" diyor Pamela.

"Bütün bu ilk harfler," diyor Philip.

"Daktilo etme zamanından ve kâğıttan tasarruf etmek için olsa gerek," diyor Pamela. "Üniversite'deki yazışmalarda gerektiğinde kullanılmak üzere, 'hangi kısaltma, nedir'i açıklayan bir sirkülerimiz vardı."

...sanayinin ihtiyaçlarına duyarlı olduklarını göstermek amacıyla, gelecek yıl hem araştırma ve geliştirmede işbirliği açısından, hem de iyi eğitimli ve istekli mezunların sanayie kazandırılması için, özel bir çaba göstermelerini güvenceye almaya sevk etti.

Bu üniversitenin SY'na katkıda bulunmasına ilişkin tavsiyelerde bulunması için, geçen temmuzda bir çalışma grubu oluşturuldu. 18 Kasım'daki toplantısında Senato'nun onayladığı önerilerden biri, her fakültenin öğretim kadrosundan birini RSK'nın aday gösterdiği, yerel sanayide üst düzey yönetici olarak çalışan birisinin kış dönemi süresince "gölge" si olmak üzere aday göstermesidir.

"Senato toplantısında bunun konuşulduğunu hatırlamıyorum," diyor Philip. "Tartışma yapılmadan geçilmiş olmalı. RSK nedir?"

"Rummidge Sanayiciler Konfederasyonu mu?" diye biraz tedirgince soruyor Pamela.

"Olabilir. Aferin Pam."

Ülkede, çağdaş ticari dünyanın gerçekliklerinden bihaber personelleriyle üniversitelerin, birer "fildişi kule" kurumları olduklarına ilişkin çok yaygın bir kanaat var. Bu önyargı ne ölçüde haklı olursa olsun, bunu yok etmek için azami gayret sarf etmek, bugünkü ekonomik ortamda önemli. SS, sanayinin ihtiyaçlarıyla ilgili bilgi edinme arzumuzu kamuoyuna duyuracak.

"SS mi? Kendisinin Nazi komando örgütü mü var, RY'nın?"

"Bence Shadow Scheme* anlamına geliyor," diyor Pamela.

"Evet, galiba haklısın."

İsmin de akla getirdiği üzere gölge, her zamanki normal işini yapan birisini, bütün gün izleyen kimsedir. Bu yöntemle, gölge o işin basit bir brifing ya da düzenlenmiş bir ziyaret yoluyla kazanılamıyacak, sahici,

* Gölge Programı. (ç.n.)

içsel kavrayışına varır. İdeal olarak, gölge mukabiliyle kesintisiz bir hafta ya da on beş gün geçirmelidir. Ancak bunun uygulanma olasılığı yoksa, bütün bir dönem boyunca haftada bir günlük düzenli ziyaret de tatminkâr olacaktır. Gölgelerin, uygulama sonunda öğrendiklerini, kısa bir raporla bildirmeleri rica olunur.

Hareket biçimi: Adayların, 8 Ocak 1986 Çarşamba gününe kadar, RY'nın Ofisi'ne başvurmaları gerekmektedir.

"Aman Tanrım!" diyor Philip Swallow, bir kez daha, yazıyı okuyup bitirdiğinde.

Endişe çişini getiriyor. Erkekler tuvaletine koşuyor. Orada Rupert Sutcliffe ve Bob Busby'yi, üç bölümlü pisuara halihazırda yerleşmiş buluyor.

"Oo, ne güzel tesadüf," diyor Philip ikisinin arasında yerini alırken. Üniversitede ekonomik tedbir olarak erkek tuvaletlerinden, bir iki yıl önce bütün otomatik sifon sistemleri kaldırıldığı zaman yerleştirilmiş olan, zincire asılı, lastikten altıgen bir tutamaç burnunun önünde sallanıyor. Pazar günleri, resmi tatillerde, karanlık saatler boyunca bu pisuarlardaki sifonların düzenli aralıklarda su boşaltmasının anlamsızlığına takılan Works and Buildings Department atölyelerinden birisi, üniversitenin su giderlerini azaltma yolu olarak bu çareyi bulmuştu. "Bir gönüllüye ihtiyacım var," diyor Philip ve Gölge Programı'nı kısaca açıklıyor.

"Bana uygun değil maalesef," diyor Rupert Sutcliffe. "Neye gülüyorsun Swallow?"

"Çiş fincanına.* Çok iyi, Rupert, kabul etmem lazım."

"Çay. Çay fincanı dedim," diyor Rupert Sutcliffe buz gibi. "Bütün gün bir fabrikanın etrafında amaçsız dolaşmak bana göre değil. Bundan daha sıkıcı bir şey düşünemiyorum." Pantolonunun önünü iliklerken (Sutcliffe'in pantolonu, önü düğmeli çağdan kalma ve öyle gözüküyor) tuvaletin öbür yanındaki lavabolara doğru kaçar gibi uzaklaşıyor.

"Ya sen Bob?" diyor Philip, kafasını tam aksi yöne çevirerek. Bob Busby de pisuardaki işini bitirmişti; ancak aleti sanki öyle muazzam büyüklükte ki, onu pantolonunun önündeki "Y" den içeri sokabilmek için, gönlünü yapabilmekte büyük güçlük çekiyormuş gibi, dizlerini

* Sutcliffe "İlgi alanıma girmiyor" anlamında, "Not my cup of tea," diyor. Swallow sağır olduğundan "Cup of pee" (çiş fincanı) anlıyor ve gülüyor. (ç.n.)

esnetip büyük bir beceriksizlikle üstünü başını düzeltiyor.

"Bu dönem hemen hemen imkânsız Philip. Başka şeylerin ötesinde, AUT'un ekstra işleri yüzünden." Bob Busby, Philip'in yüzünün tam önüne elini uzatıyor ve zinciri çekiyor. Rezervuar Philip'in ayakkabılarına ve pantolon paçalarına ince bir su püskürterek boşalıyor ve Busby'nin bıraktığı sallanan sifonun kulbu burnuna çarpıyor. İş Atölyeleri, pisuarların çoklu kullanımı durumunda, sifonun nasıl çekileceğini düşünmemiş.

"O zaman kimi aday göstereyim?" diyor Philip Swallow sızlanarak. "Bu öğleden sonra 04.30'a kadar bir isim bulmam lâzım. Öbür Bölümler ile istişare etmek için zaman yok."

"Sen kendin neden yapmıyorsun?" diye öneriyor Rupert Sutcliffe.

"Saçmalama. Dekan olarak yaptığım o kadar işle birlikte mi?"

"Eh, fikrin tümü oldukça saçma zaten," diyor Sutcliffe. Beşeri İlimler Fakültesi'nin, Sanayi Yılı ile ne ilgisi var ya da Sanayi Yılı'nın, Beşeri İlimler Fakültesi'yle ne ilgisi var?"

"Keşke bu soruyu Rektör Yardımcısı'na yöneltseydin, Rupert," diyor Philip. *"BİF'in SY ile ne ilgisi var veya SY'nin BİF ile ne ilgisi var?"*

"Eminim ki neden söz ettiğini bilmiyorsun."

"Sadece benim küçük bir şakam," diyor Philip, dönüp giden Sutcliffe'in arkasından. "Bu sevimli BİF'in dekanıyken şaka yapacak pek fazla şey yok." diye aynada saçlarını dikkatle tarayan Bob Busby'ye dönüp konuşmaya devam ediyor. "Yetkisiz sorumluluk. Sen de biliyorsun ki, bu gölge saçmalığını birinize *emirle* yaptırabilmem gerekirdi."

"Yaptıramazsın," diyor Bob Busby kendisiyle gurur duyarak. "Önce bunu tartışmak için bir Bölüm toplantısı yapıp adaylık talep etmeden olmaz."

"Biliyorum, hem zaman yok."

"Neden Robyn Penrose'a sormuyorsun?"

"Bölümün en genç elemanına mı? Kesinlikle olmaz..."

"Tam onun ilgi alanı."

"Öyle mi?"

"Elbette– kitabı Victoria dönemi sanayi romanı üzerine."

"Ha, *o*. Pek de aynı şey... Yine de bir fikir Bob."

O gün geç saatte, epeyce geç, Shirley ve öbür ofis çalışanları evlerine gittiğinde, Vic yönetim blokunda yalnız başına oturmuş, tek bir masa lambasının aydınlattığı karanlık ofisinde çalışırken, Stuart Baxter'den bir telefon geliyor.

"Sanayi Yılı ile ilgili bir şey duydun mu, Vic?"

"Zaman ve para israfı olduğunu bilmeye yetecek kadar."

"Ben de seninle aynı fikirdeyim. Ancak Yönetim Kurulu bunu sürdürmemiz gerektiğini düşünüyor. Grup için iyi bir tanıtım, biliyorsun. Bizim Başkan çok meraklı. Girişimlerde bulunmam istendi benden..."

"Ne yapmamı istiyorsun?" Vic sabırsızca sözünü kesiyor.

"Ona geliyordum, Vic. Gölgenin ne olduğunu biliyorsun, değil mi?"

Stuart Baxter anlatıp bitirdiğinde, Vic şöyle diyor: "Hiçbir şekilde olmaz."

"Neden olmasın Vic?"

"Bütün gün beni izleyen budalanın teki bir akademisyeni istemiyorum."

"Yalnızca haftada bir gün, Vic, birkaç haftalığına."

"Neden ben?"

"Bölümdeki en dinamik yönetici sensin de ondan. Onlara en iyisini göstermek istiyoruz."

Vic bu iltifatın tümüyle samimiyetsiz olduğunun farkında ama içinde bunu reddetmek için istek duymuyor. Gelecekte bir gün, Stuart Baxter'e bunu hatırlatmak faydalı olabilir.

"Düşüneceğim bunu," diyor Vic.

"Özür dilerim Vic. İşi şimdi bağlamam gerek. Başkanı bu gece bir toplantıda göreceğim."

"Bunun için biraz geç kalmadın mı?"

"Doğruyu söylemek gerekirse benim sekreter sıçıp batırmış. Mektubu kaybetmiş."

"A öyle mi?" diyor Vic kuşkulu bir tavırla.

"Eğer işbirliği yaparsan çok minnettar kalırım."

"Yani bu bir emir mi demek istiyorsun?"

Vic Baxter'i minnet altında bırakmanın avantajlarını gözden geçirirken, onu birkaç dakika gerilim içinde bekletiyor. "Otomatik maça üfleme makinesi..."

"Bana bir Capex gönder. Çabucak hallederim."

"Teşekkürler," diyor Vic. "Gönderirim."

"Öbürü?"

"Tamam."

"Mükemmel! Senin gölgenin adı Dr. Robyn Penrose."

"Tıp doktoru mu?"

"Hayır."

"Deli doktoru değildir inşallah."

"Hayır, Anladığım kadarıyla İngiliz Dili ve Edebiyatı'nda öğretim görevlisi.

"İngiliz *ne?*"

"Adama ilişkin başka şey bilmiyorum– sadece bu öğleden sonra bir mesaj aldım."

"Hey Tanrım!"

Stuart Baxter kıkırdıyor. "Son zamanlarda hiç kaliteli kitap okudun mu bari Vic?"

İKİ

Mrs. Thornton bir an durakladıktan sonra devam etti: "Milton hakkında bir şey biliyor musunuz, Miss Hale? Fabrikalarımızdan herhangi birisini gördünüz mü? Ya görkemli depolarımızı?"
"Hayır," dedi Margaret. "Bu tarife uyan herhangi bir şey görmedim henüz."
Sonra hissetti ki, öyle yerlerin tümüne karşı duyduğu mutlak ilgisizliğini gizleyerek, hiç de doğruyu söylemiyordu; bu yüzden sözlerini sürdürdü: "İlgi duymuş olsaydım, tahmin ediyorum ki babam bugüne kadar beni götürürdü. Ancak fabrikaları gezip görmek bana gerçekten pek zevk vermiyor."

ELIZABETH GASKELL: *North and South*

Dokuz gün sonra, 22 Ocak Çarşamba sabahı, saat 08.30'da Robyn Penrose, Rektör Yardımcısı'nın Ofisinden çıkan talimatta tayin edildiği üzere Rummidge Üniversitesi, Beşeri İlimler Fakültesi Sanayi Yılı Gölgesi ya da RÜBİFSYG olarak geçici görevine başlamak üzere, bir kar fırtınasında keyifsizce yola koyuluyor. Bu evrakların birisinde, J.Pringle ve Oğulları Şirketi Genel Müdürü Mr. Victor Wilcox'u, kış döneminin kalan kısmında, haftada bir gün izleme görevine tayin edildiği bildirilmişti; o da bu külfetli iş için normal olarak dersinin olmadığı gün olduğu için çarşambayı seçmişti. Çarşamba günleri, aynı zamanda evde kalıp sınav kâğıtlarını okuduğu, ders hazırlığı ve araştırma yaptığı gündü ve bunu feda etmek zorunda kaldığı için fena halde içerliyordu. Her şey bir yana bu sebepten dolayı, Philip Swallow'un

kendisini Gölge Programı için aday gösterme teklifini kibarca reddetmeye çok yaklaşmışı. Eninde sonunda üniversite onu görevinde tutmayacaksa, (Swallow'un ricası, oldukça incelikten yoksun bir biçimde, tam da o umutsuz tahminini bildirdiği gün, daha geç saatlerde gelmişti) niye üniversiteye iyilik yapmak zahmetine katlansındı ki?

"*Tamamen öyle!*" dedi Penny Black, ertesi akşam üniversitenin Spor Merkezi'ndeki kadın soyunma odasında blucinini çıkarırken. "Neden kabul ettiğini anlamıyorum." Penny, Robyn'in haftada bir kere squash oynadığı, sosyoloji bölümünden feminist bir arkadaşıydı.

"Keşke kabul etmeseydim," dedi Robyn. "Keşke ona deseydim ki..."

"Gölge Programı'nı kıçına sokmasını. Ne diye söylemedin?"

"Bilmiyorum. Şey, aslında biliyorum. Hafif bir ses, kötü, hesapçı küçük bir ses, günün birinde Swallow'dan bir referans almam gerekeceğini kulağıma fısıldadı."

"Haklısın tatlım. Yetke sahibi bu erkekler bizi böyle beceriyorlar işte. Gücü senden alıp sana karşı kullandıkları bir döngü bu. Tanrı cezasını versin bu amsalakların."

Penny Black sutyenini, kemer gibi beline indirip ters çevirmiş, beceriksizce kopçasını takmaya uğraşıyordu. Bu işi başardıktan sonra, çamaşırı çevirdi, heybetli memelerini kaldırıp yuvalarının içine oturttu ve kollarını askılardan geçiriyor. Lastik askılar sımsıkı etinin üzerinde şehvetle şakladı. Penny yalnızca squash oynarken sutyen takıyordu; söylediğine göre, sutyensiz memeleri, aksi halde duvardan duvara, toptan daha hızlı zıplardı.

"Swallow için bunu pek söyleyemem", diye itiraz etti Robyn. "Adil olmak gerekirse, pek de gücü *var* gibi görünmüyor. Razı olmam için neredeyse yalvarıyordu."

"O zaman niye pazarlık etmedin onunla? Eğer sürekli kadro verme niyeti varsa, o zaman onun lanet gölgesi olacağını niye söylemedin?"

"Saçmalama Penny!"

"Nedir saçma olan?"

"Pekâlâ. Birincisi, bunu bana verecek pozisyonda değil, ikincisi de, o tür bir şeye tenezzül etmezdim."

"Seni İngiliz seni!" dedi Penny Black, umutsuzca kafasını sallayarak. Gerçi kendisi de İngiliz'di aslında ama radikal feminizme döndüğü California'da doktora öğrencisi olarak birkaç yıl geçirdiği için, artık kendisini ruh olarak bir Amerikalı sayıyor ve mümkün olduğu ka-

dar da bir Amerikalı gibi konuşmaya çalışıyordu. "Peki," diye sürdürdü sözlerini, kırmızı Amazon spor tişörtünü üstüne geçirirken, "husumetini, sadece squash kortunda terleyerek atman gerekiyor". Penny, gömleğin yakasından dışarı fırlayan koyu, karmakarışık saçlarıyla, kapağını açınca bir yayın dışarı fırlattığı sırıtık Jill gibi: "Top, Swallow'unkilerden biriymiş gibi yap."

Orta yaşlı, gri saçlı, havluya sarınmış bir kadın, saunadan duşa giderken, Robyn'e başıyla selam verdi. Robyn "Tanrı aşkına sesini kıs Penny, o kadın karısı," diye, dişlerinin arasından tıslarken öte yandan da, kadına ışıl ışıl gülümsedi.

Robyn o akşam geç vakit telefon edip anlattığında, bu hikâye Charles'ı eğlendirdi. Ancak o da Penny gibi, Robyn'in Beşeri İlimler Fakültesi'nin Gölge'si olarak aday gösterilmeyi kabul etmesine şaşırdı.

"Sana göre bir şey değil, öyle değil mi?"

"Sanayi romanı üzerine *benim* uzman olduğum düşünülüyor. Swallow bunu vurguladı."

"Ama *gerçekçi bir biçimde* değil. Yani herhangi bir olası *ilişki* olduğunu öne sürmüyorsu..."

"Hayır, hayır elbette değil," dedi Robyn, gerçeğin pis kokusunu reddetme telaşı içinde. "Bana yapılan baskıyı açıklamaya çalışıyorum sadece." Hata yapmış olduğunu ve kendisini istismar etmelerine izin verdiğini hissetmeye başlıyordu. Robyn için ender bir duyguydu bu, o yüzden daha da tatsızdı.

Bu kuşku daha sonraki günlerde pekişerek kesinliğe kavuştu. Gölge Programı görevine başlayacağı günün sabahı, yüreğinde bir sıkıntıyla uyandı, ki bunu hafifletmek için havanın da bir yardımı olmadı. "Of, hayır," diye inledi, sallanan bir kâğıt tutucu gibi, kar taneciklerinin döne döne indiği bir gökyüzüne, yatak odası perdesini açınca. İnce bir tabaka daha şimdiden donmuş toprağı kaplamış, ağaç dallarına, çamaşır ipine ve arka bahçe ıvır zıvırına zarafetle tutunmuştu. J. Pringle ve Oğulları'na yapacağı ziyareti ertelemek için havayı mazeret olarak göstermeye karşı içinde dayanılmaz bir istek duydu. Ama onu, araştırma ve pek çok sınavla geçen onca yıl boyunca başarıyla taşımış iş ahlakı, bir kez daha vicdanındaki kaldıraç gücünü kullandı. ÜÖÜB grevi yüzünden uygulama bir hafta ertelenmişti zaten. Bir erteleme daha hoş olmayacaktı.

Kahvaltıda, (*Guardian* dağıtılmadı, kuşkusuz kar yüzünden) oraya giderken ne giyeceği sorusu üzerinde uzun uzun kafa yordu. Kısa bir

süre önce Next'ten aldığı bir bahçıvan pantolonu vardı, teoride uygun gibi gözüküyordu ama göğüs kısmında, aplike edilmiş sarı bir çiçekle, canlı bir portakal rengindeydi ve bunun ciddiyetten yoksun olduğunu düşündü. Öte yandan mülâkatlarda tercih ettiği, ısmarlama dikilmiş zeytin yeşili takımını giyerek aşırı özen de göstermeyecekti. Özgür bir kadın, bir fabrikayı ziyaret ederken ne giyerdi? Güzel bir semiyoloji problemiydi bu. Robyn giysilerin yalnızca bedenimizi örtmeyle ilgili pratikteki amaca hizmet etmediğinin, aynı zamanda kim olduğumuz, ne iş yaptığımız ve kendimizi nasıl hissettiğimize dair mesajlar da taşıdığının, adamakıllı farkındaydı. Yine de sonunda, seçimi biraz da havanın belirlemesine bıraktı: Uzun çizmelerinin içine Kazak stili sokulan kalın fitilli kadifeden pantolon, Liberty-desenli bluzun üzerine şal yakalı yün örgü hırka. Bu giysilerin üzerine de, krem rengi pamuklu kapitone ceketini giydi ve yapay kürkten Rus stili bir şapka taktı. Bu şekilde giyindikten sonra, tipiye dalmayı göze aldı.

Küçük Renault şimdiden kardan yontulmuş bir heykele benziyordu ve anahtar kuşkusuz donmuş kapı kilidinin içinde dönmeyecekti. Onu Finlandiya'dan ithal, sık sık kesintiye uğrayarak sıvı fışkırtan, Superpiss patentli bir aletle Superpiss* çözdü. Bunu Charles ona, espri olsun diye vermiş, birinci sınıf lisans öğrencilerini Saussureyen dilbilimiyle tanıştırırken, tüpü görsel malzeme olarak yukarıda tutup bir dil ailesinde doğal bir sesi yansıtan bir sözcüğün, bir diğerinde müstehcen olabileceğini göstermek için kullanmasını önermişti. Arabanın camlarına yapışan kar, içeride bir mezar kasveti yaratıyordu. Robyn motoru çalıştırma girişiminde bulunmadan önceki birkaç dakikayı, camlardaki karları fırçalamakla geçirdi. Hayrettir, aksi şeytan, ne yazık ki (boşalmış bir akü, ziyaretten vazgeçirecek demir gibi bir gerekçe olacaktı) motor çalıştı. Yan koltukta açık duran, *A'dan-Z*'ye Rummidge rehberinden, kentin öteki tarafında bir yerdeki, J. Pringle ve Oğulları'nı aramaya koyuldu: Rummidge'in karanlık yüzü, ayın karanlık yüzü kadar yabancıydı kendisine.

Robyn hava yüzünden otobanı kullanmamaya karar veriyor ve evlerin bulunduğu arka sokakları güvenilmez ve terk edilmiş taşıtlarla kaplı bulduğu için, kentin dışından geçen yolda yavaş yavaş ilerleyen uzun bir trafik konvoyuna katılıyor; bu, belli bir amaçla inşa edilmiş bir yol

* 'Superpiss'teki 'piss' sözcüğü, İngilizce'de işemek anlamına geldiğinden, yazar eylem ve doğal ses benzerliği ile bir sözcük oyunu yapıyor. (ç.n.)

değil, karın çalkalana çalkalana çoktan kesilmiş süte ve pis bir çökeleğe döndüğü kentin dış mahallelerinin alışveriş caddeleriyle, anayollarından oluşan karmakarışık bir dizi. Yavaş, sağınımlı bir resmigeçit halinde kentin sindirim organlarından yavaşça geçiyormuş hissine kapılıyor. Düşük viteste, dur-kalk yaparak dükkânlar, işyerleri, yüksek binalar, garajlar, araba pazarları, kiliseler, fast-food dükkânları, bir okul, bir bingo salonu, bir hastane ve bir hapishaneyi geçiyor. Çift katlı otobüslerin gelip geçtiği, ev kadınlarının alışveriş çantaları ve tekerlekli pazar çantalarıyla her günkü alışılmış işlerini yaptıkları sıradan bir banliyönün ortasında, Victoria döneminin bu son kasvetli hapishanesine, her nasılsa, rastlamak sarsıcı. Hapishane Robyn için yalnızca bir sözcük, bir gazete ya da bir kitaptaki bir sözcük, bir şeyin sembolü; kanun, egemenlik, baskı. (Little Dorrit'deki *'Hapishane motifi, Dickens'ın Victoryen kültür ve toplumuna yönelik eleştirisinin metaforik bir açıklamasıdır.' -İrdeleyiniz*). Onu, sürgülü pencereleri, koca koca çivili demir kapısı ve dikenli tellerle çevrili yüksek duvarlarıyla isten yol yol olmuş, dört köşe taş yapıyı orada görmek Robyn'in ürpererek, aralarında tecavüzcülerin, pezevenklerin, karısını dövenlerin ve çocuk tacizcilerinin de bulunduğu, ter ve sidik kokan sıkışık hücrelere tıkılmış adamları düşünmesine neden oldu ve –erkekler değişmedikçe, hepsi Charles gibi olmadıkça, ki bu da olanak dışı gözüküyor– suçla cezanın korkunç ve aynı ölçüde kaçınılmaz olduğu düşüncesi altında eziliyor yüreği.

Konvoy emekliye emekliye ilerliyor. Yine dükkânlar, işyerleri garajlar, hazır yemek satan yerler. Robyn bingo salonuna çevrilmiş bir sinema, halkevine dönüştürülmüş bir kilise, Freezer Centre'a çevrilmiş bir Kooperatif'i geçiyor. Kentin bu bölgesi, sağlıklı yiyecek dükkânlarının, spor giyim mağazalarının, alternatif kitapçıların, oralarda yaşayan özgür düşünceli yuppi'lerle, öğrencilere hizmet vermek için mantar gibi her taraftan fışkırdığı, Robyn'in oturduğu banliyönün kendine özgü karakterinden yoksundur; burası üniversite çevresindeki meskûn sokakların yeşilliğinden de yoksundur. Göze görünür ağaç pek az, park ise hiç yoktur. Yer yer bitişik nizam evler dizisi var. Kiracıları, çevre yolunun yarattığı kirlilik ve gürültüye karşı, eşitliksiz mücadeleden vazgeçmiş ve arka odalara çekilmişe benziyorlar; çünkü ön cepheleri kabuk kabuk soyulmuş ve harap durumda; pencerelerdeki perdeler indirilmiş, hiç açılmıyor gibi görünüyor. Şurada burada yenileme çabalarında bulunulmuş ama hep acınacak bir zevk düzeyinde; Victoria ve

Edward dönemine ait cephelere giydirilmiş İskandinav stili çam sundurmalar ya da George üslubunda çıkıntılı pencereler. Dükkânlar ya cafcaflı ya da köhne. Cafcaflı olanların vitrinlerine ucuz seri üretim malları, aynı anda geçen resimler ve yanıp sönen ışıklarıyla birbirine bağlı sıra sıra televizyonlar, göz kamaştırıcı beyazlıkta buzdolapları ve çamaşır makineleri, çirkin ayakkabılar, çirkin giysiler ve inanılmaz çirkinlikte, tümüyle plastik kaplama ve sentetik kumaşlı mobilyalar yığılmış. Köhne dükkânların vitrinleri ise sevilmeyen ve istenmeyen eşya mezarlıkları gibi; solmuş çiçekli giysiler, sararmış iç çamaşırları, üstlerinde sinek pislikleri oturmuş çikolata kutuları ve tozlu plastik oyuncaklar. Geçen arabaların çamur sıçrattığı kaldırımda ayağı kayıp düşen insanlar, sanki daha iyi bir hayat beklemiyorlarmış gibi kayıtsız bir perişanlık içindeymişler gibi görünüyorlardı. D.H. Lawrence'dan bir satır, –*Women in Love*'dan mı, yoksa *Lady Chatterley*'den miydi?– geliyor Robyn'in aklına. *"Kadın bütün bunlardaki kasvetli, cesur umutsuzluğu bir dehşet dalgası içinde hissetti."* Dirseğinin dibinde buram buram tüten bir fincan kahve, tıslayan gaz sobası, çevresinde kitaplar ve dosyalar, bir Victoria çağı klasik romanını sözcüklere ayırarak proairetik* koddan hermeneutic kodu,** sembolik olandan kültürel olanı hassasiyetle çıkararak rahat ve sıcacık küçük evinde bilgisayarının başında olmayı ne kadar arzuluyor. Çamaşırhaneleri, berber dükkânlarını, müşterek bahis dükkânlarını, Sketchleys, Motaparts, Currys, Postane, bir DIY merkezi, diş protez merkezi, bir egzoz merkezini geçiyor. Onun da yakında bir egzoz merkezine ihtiyacı olacak. Kent yayıldıkça yayılıyor gibi gözüküyor; yoksa sonsuz bir daire içindeki çevre yolunda dönüp duruyor mu? Hayır, dönmüyor, çevre yolunun dışında. Yolunu kaybetti.

Robyn Angleside'da olması gerektiğini düşünüyor, çünkü kaldırımda kayan ya da otobüs duraklarında perperişan toplanmış insanların yüzleri, çoğunlukla esmer ve gözleri koyu renk, kadınların çamur sıçramış sarilerinin parlak ipekli kumaşları mat kahverengi paltolarının eteklerinin altında pırıldıyor. Dükkânların önlerindeki isimlerin tümü Asya'dan: Nanda Bakkaliyeleri. Sabar Tatlı Merkezi. Rajit Kardeşler İthalat İhracat. Pencablı Matbaacılar Ltd. Usha Sari Merkezi. Kırmızı ışıkta durduğunda A'dan-Z'ye kent rehberine başvuruyor; ama aradığı yeri haritada henüz bulamadan trafik ışıkları değişiyor ve arkasındaki

* Metindeki olay örgüsü. (ç.n.)
** Yorumsama kodu. (ç.n.)

arabalar sabırsızca kornaya basıyorlar. Sola rastgele bir dönüş yapıyor ve kendini yanıp kül olmuş, tahta perdeyle çevrilmiş metruk binaların olduğu bir alanda, geçen yılki isyanın çıktığı yer olduğunu kavradığı bölgede buluyor. Şimdi kaldırımda Karaiblilerin yüzleri çoğalıyor. Kocaman şapkalar takmış, ellerini ceplerinin derinliklerine daldırmış gençler, dükkân ve kafe girişlerinde tembel tembel dikilerek, sigara içip çene çalıyorlar, üşümemek için oralarda koşuşuyorlar ya da geçen arabaların üstlerinden yolun karşısına, birbirlerine kar topu atıyorlar. Bütün bu tropikal yüzleri kışın ortasında bir İngiliz sanayi kentinin kasvetli kumlu umutsuzluğunun, sulu kirli karın ortasında görmek ne kadar garip, garip ve hazin.

Kaldırımın kenarındaki şeritte durduğunda Robyn, bukle bukle uzun Rastafaryan* tarzı saçlarıyla, Batı Hint Adaları'ndan bir gençle göz göze geliyor genç tahta perdeyle kaplı bir dükkânın girişinde iki büklüm durmuş, gülümsüyor: dostane, duygudaşlık içeren, ırkçılık karşıtı bir gülümseme. Genç adam Robyn'i ürküterek aniden doğruluyor, siyah deri ceketinin cebinden ellerini çıkarıyor ve Robyn'in arabasına yaklaşıp, başını cam seviyesine getirmek için eğiliyor. Camın arkasında ağzını oynatarak Robyn'in duyamadığı bir şeyler söylüyor. Öndeki araba birkaç metre ilerliyor, ama Robyn santim santim ilerlerken, genç adam ona engel olmak için Renault'un çamurluğuna elini koyuyor. Robyn yan koltuğa eğiliyor ve camı birazcık aralıyor.

"Evet?" diyor, bastırdığı panik yüzünden pürüzlü bir sesle.

"Şey istersin mi?" diyor genç, belirgin bir Rummidge aksanıyla.

"Ne?" diyor Robyn ifadesiz bir şekilde.

"Şey istersin mi?"

"Ne gibi bir şey?"

"Ot, erkek, düşünürsün mü?"

"Oo," diyor Robyn jeton düşerken. "Hayır, teşekkür ederim."

"Başka bir şey? Beyaz, hap? Adını sen söle."

"Hayır, gerçekten, çok naziksiniz, ama-" Öndeki araba ilerliyor yine ve arkadaki arabanın sürücüsü sabırsızca basıyor kornaya. Robyn "Özür dilerim duramam!" diye bağırıyor ve debriyajı bırakıyor. Bereket versin ki, trafik yeniden kilitlenmeden epeyce ilerliyor ve Rasta onu daha fazla takip etmiyor. Fakat Robyn tedirgin olarak dikiz ayna-

* *Rastafaryan:* Batı Hint Adaları yerlilerinin bir gün Afrika'ya geri dönecekleri ve Etyopya eski imparatoru Haile Selasiye'ye tapmaları gerektiği öğretisine dayanan Jamaika kaynaklı bir dinin üyesi. (ç.n.)

sına bakmaya devam ediyor.

Robyn, J.Pringle ve Oğulları'nın olduğu Batı Wallsbury bölgesini gösteren bir işaret görüyor ve onu şükranla izliyor. Ne var ki son yarım saatte hafifleyen kar, görüş mesafesini daraltarak aniden hızlı, öfkeli öfkeli düşmeye başlıyor yine. Robyn civardaki evlerin seviyesinin üzerinde, görünürlerde hiçbir çıkış olmayan çift yönlü bir yolda, neredeyse bir otobanda buluyor kendisini. Arkasından yaklaşan, radyatör petekleri dikiz aynasında sarp kayalar gibi birdenbire beliriveren, yüksekteki sürücüleri görünmeyen kamyonların koca cüsseleri yüzünden gözü korktuğundan, istediğinden daha hızlı gitmeye zorlanıyor. Ara sıra bu araçlardan biri yan camlarına pislik sıçratarak ve rüzgârının etkisiyle küçük Renault'yu sarsarak hızla geçip gidiyor. Bu adamlar (tabii ki hepsi erkek) nasıl cehennem kamyonlarını bu kötü koşullarda böyle delice bir hızda kullanabiliyorlar? Robyn, korku içinde, kahverengimsi sarı izlerle yol yol olan ön camda hızla gidip gelen sileceklerin arasından önündeki yolu görebilmek için, başı öne uzanmış, fırtınalı havada yol alan bir dümenci gibi, direksiyona yapışıyor. Son anda sol tarafta bir yan yol gözüne çarpıyor ve hemen direksiyonu o tarafa kırıyor. Yolun sonunda Robyn'in yön işaretlerini anlamaya çalışarak iki kez döndüğü göbek var. Rastgele bir yerden çıkıyor ve A'dan-Z'ye kent rehberine başvurmak için arabayı yolun kenarına çekiyor. Ancak bulunduğu yeri saptamasını sağlayacak görünürde hiçbir cadde adı yok. İleride sarı kırmızı Shell işaretinin ışığını görerek arabayı oraya doğru sürüyor ve bir self-servis benzin istasyonuna giriyor.

Küçük dükkânda müzik kasetleri, şekerler, tükenmezkalemler ve ucuz dijital saatlerin yığıldığı tezgâhın arkasında, tek parmaklı eldiven giymiş, mahzun görünümlü bir Asyalı genç, Robyn caddenin adını sorduğunda, kafasını iki yana sallıyor ve omuz silkiyor. "Kendi benzin istasyonunun olduğu caddenin adını bilmediğini mi söylüyorsun yani?" diye sertçe çıkışıyor Robyn, öfkesi ırksal azınlıklara karşı olan duyarlılığına galip gelerek.

"Bu istasyon benim değil ki," diyor genç, belirgin bir Rummidge aksanıyla. "Burda çalışırım yalnız."

"Pekâlâ, bari burasının West Wallsbury olup olmadığını biliyor musun?"

Genç onaylıyor bunu. Pringle's ve Oğulları'na nasıl gidildiğini biliyor mu? Genç yine kafasını iki yana sallıyor.

"Pringle's mı? Sizi oraya ben götüreyim."

Robyn döndüğünde dükkâna yeni girmiş bir adamla karşı karşıya geliyor. Uzun boylu, iri yapılı, gür favorili ve bıyıklı, üç parçalı takım elbisesinin üzerine, koyun derisinden, önü açık duran kürklü bir kaban giymiş.

"Memnuniyetle," diye ekliyor adam, gülümseyerek ve Robyn'i baştan aşağıya süzerek.

"Eğer haritada bana güzergâhı gösterebilirseniz," diyor Robyn, gülümsemesine karşılık vermeksizin, "çok müteşekkir olurum."

"Ben götürürüm sizi. İzninizle Ali Baba'yla para işini halledeyim de."

"Benim kendi arabam var, teşekkür ederim."

"Beni takip edebileceğinizi söylemek istiyorum."

"Size öyle bir zahmet vermek istemezdim. Yalnızca..."

"Hiç zahmet değil tatlım, ben de oraya gidiyorum." Robyn'in çehresinde kuşkulu bir ifade görünce, gülüyor. "Ben orada çalışıyorum."

"Ah şey, bu durumda... Teşekkür ederim."

"Peki *sizi* Pringle's'a getiren şey ne?" diyor adam, kredi kartı fişine fiyakayla imza atarken. "Siz de bizim orada mı çalışacaksınız? Sekreter misiniz?"

"Hayır."

"Yazık. Müşteri değilsiniz sanırım."

"Hayır"

"O zaman ... ne? Yirmi soru oyunu mu oynatıyorsunuz bana?"

"Rummidge Üniversitesi'ndenim. Ben ... ıı görev aldım, yani ... bir tür eğitim ziyareti."

Adam cüzdanını cebine yerleştirme eyleminde donup kalıyor. "Olamaz! Vic Wilcox'un gölgesi mi?"

"Evet."

Adam Robyn'e bir an ağzı açık bakakalıyor, sonra kıkırdıyor ve bacağına bir şaplak atıyor. "Vic şaşıracak."

"Neden?"

"Şey, beklediği ... epeyce farklı biri. Daha yaşlı." Kahkasını bastırmaktan dolayı burnundan hırıltı çıkıyor. "Daha az çekici."

"Gitsek iyi olacak," diyor Robyn buz gibi bir tavırla. "Çok geç kalacağım."

"Bu havada doğal. Ben de biraz geç kaldım. Otoban karmakarışıktı. Ben Brian Everthorpe, bu arada. Pringle's'ın Pazarlama Müdürü." Yelek cebinden küçük bir kart çıkarıp uzatıyor.

Robyn yüksek sesle okuyor: "Riviera Solaryum. Günlük ve haftalık kiralanır."

"Hoop, başka birinin kartı, benimkiyle karışmış," diyor Brian Everthorpe, kartı bir başkasıyla değiştirirken. "Güzel, küçük bir iş aslında Riviera Solaryum işi. İnsanları tanıyorum. Eğer ilgilenirseniz bir iskonto ayarlayabilirim size."

"Hayır, teşekkür ederim," diyor Robyn.

"Nefis bir teniniz olur. Tenerif'e bir seyahat yapmış gibi iyi olur, küçük bir maliyete."

"Ben asla güneşlenmem," diyor Robyn. "Deri kanseri yapar."

"Gazetelere inanırsanız," diyor Brian Everthorpe, "iyi olan her şey, insan için kötü." Dükkânın kapısını açınca içeriye kar uçuşuyor. "Benim Granada, şurada, iki numaralı pompanın yanında. Benim kuyruğuma takıl, arının çiçek tozuna yapıştığı gibi ona yapış."

Çoğu kapalı, bazılarının üstünde "Satılık", bazılarında "Kiralık" ilanlarının olduğu, bazıları restorasyon umudunun ötesinde harap, kırık camlarından içeri kar yağan fabrika ve depoların sıralandığı sokakların içinden, karmakarış bir yolda kılavuzluk yapıyordu Brian Everthorpe. Kaldırımlarda ilaç için olsun tek bir Tanrı kulu yoktu. Robyn, Everthorpe'un kılavuzluğundan memnundu ama davranışlarından hoşlanmıyordu ve kendisinin Pringle's'a gidişini organize etmeye karşı duyduğu açık arzuya öfke duyuyordu. Everthorpe fabrika girişindeki bariyerde kontrol yapan adamla bir tartışmaya girişti, sonra Robyn'le konuşmak için arabasından indi. Robyn camını açtı.

"Özür dilerim, fakat güvenliğe bakan herif ziyaretçi defterini imzalamanızda ısrarlı. Aksi halde Vic'in ona bağırmasından korkuyor. Vic biraz katı bir disipline sahiptir. Sizi uyarsam iyi olur." Kontrol panelinin üzerinde duran küçük tüpe takıldı gözü. "Superpiss! Neye yarar?" diye kıkırdadı.

"Soğukta donan araba kilitlerini çözmeye," dedi Robyn, sonra tüpü aceleyle torpido gözüne yerleştirdi. "Finlandiya yapımı."

"Kendiminkini kullanmayı tercih ederim," dedi Brian Everthorpe, yaptığı espriden fazlasıyla hoşnut kalarak. "Sıfır maliyet, üstelik her zaman muslukta hazır."

Robyn arabadan indi ve parmaklıkların arasından, park yerinin karşısındaki tuğla ofis blokuna ve onun arkasındaki penceresiz yüksek binaya baktı. O sabah gördüğü hapishane kadar iç karartıcı bir görünüm-

deydi. Bu kasveti kıran sadece yerdeki kar halıydı ki o da önü kepçeli küçük bir traktörü süren adam tarafından küreniyordu.

"Bacalar nerede?" diye sordu Robyn.

"Ne bacası?"

"Biliyorsunuz işte. Büyük uzun şeyler, dumanın çıktığı."

Brian Everthorpe güldü. "Onlara ihtiyacımız yok. Her şey gaz veya elektrikle çalışır." Robyn'i istihzayla süzdü. "Daha önce bir fabrikanın içine girdiniz mi hiç?"

"Hayır," dedi Robyn.

"Anlıyorum. Bir bakire, ha? Fabrika bakımından demek istiyorum." Sırıttı ve favorilerini okşadı.

"Ziyaretçi defteri nerede?" diye sordu Robyn soğuk bir sesle.

Robyn deftere imza attıktan sonra, Brian Everthorpe onu ziyaretçilere tahsis edilen park yerinin bulunduğu yere götürdü ve Yönetim Bloku'nun girişinde bekledi. Lambrili aşırı sıcak bir lobiye götürdü onu.

"Dr. Penrose," dedi, danışma bankosunun arkasındaki iki kadına. Kadınlar uzaydan gelen bir yabancıymış gibi ona bakakaldılar. O sırada kürk şapkasından ve kapitone ceketinden karları silkiyordu Robyn. "Mr. Wilcox'a onun burada olduğunu söyleyeyim ben," dedi Brian Everthorpe. Anlaşılmaz bir nedenle göz kırpışını gördüğünü düşündü Robyn. "Bir yere oturun," dedi Brian Everthorpe ve Robyn'e çok eski moda sinema fuayelerini hatırlatan türden, oldukça yıpranmış bir kanape gösterdi. "Bir dakikalığına gideceğim ben. Ceketinizi alabilir miyim?" Ona yukarıdan aşağıya bakma şekli, Robyn'e ceketini üzerinde tutma isteği duyurdu.

"Teşekkürler, yanımda kalsın."

Everthorpe gitti ve Robyn de oturdu. Danışma bankosunun arkasındaki iki kadın gözden uzaktaydı. Biri daktiloda yazı yazıyor, öbürü de telefon santralını idare ediyordu. Telefon operatörü her dakika, "J.Pringle's ve Oğulları, günaydın, yaardım edebiliir miyim?", sonra da "Bağlıyorumm," ya da "Özür dilerimm, cevap vermiyor," diyordu nağmeli monoton bir sesle. Bu telefonlarının arasında, arkadaşıyla duyulmayan bir sesle mırıldanarak konuşuyor ve platin sarısı, yapılmış saçlarını hasta bir evcil hayvanmışçasına okşuyordu. Robyn odaya göz gezdirdi. Lambrili duvarlarda çerçevelenmiş fotoğraflar ve takdimameler, camdan bir mahfazada, parlatılmış bazı makine parçaları duruyordu. Önündeki sehpada, birtakım mühendislik dergileri ve bir *Fi-*

nancial Times nüshası vardı. Dünyada bundan daha sıkıcı bir odanın olması, Robyn'e imkânsız göründü. İlan tahtasında oynatılabilir plastik harflerle, o günkü tarihin altında, "*J.Pringle's ve Oğulları, Rummidge Üniversitesi'nden Dr. Robin Penrose'u karşılayacak*" sözleriyle yapılan duyuru dışında, gözüne ilişen hiçbir şey, onda en ufak bir ilgi uyandırmadı. Robyn iki kadının şu anda kendisine baktıklarını fark ederek, onlara gülümsedi ve "Robyn, 'y' ile yazılıyor aslında." dedi. Her ikisinin de kendisini tutamayıp kıkır kıkır gülmesi, Robyn'i serseme çevirdi.

II

Brian Everthorpe kapıya vurup, her nedense ağzı kulaklarında sırıtarak kapı aralığından başını uzattığında, Vic Wilcox Shirley'e mektup dikte ettiriyordu.

"Misafirin var, Vic."

"Öyle mi?"

"Senin gölge."

"Adam geç kaldı."

"Şaşılacak bir şey yok, hava böyleyken değil mi?" Brian odaya davet edilmeden girdi. "Otoban karmakarışıktı."

"Daha yakına taşınmalısın, Brian."

"Evet, şey. Beryl'in sayfiye ile ilgili ne düşündüğünü biliyorsun... Bu gölge dalaveresi: Nedir tam olarak?"

"Ne olduğunu biliyorsun? Adam bütün gün beni izleyecek."

"Ne yani, her yere mi?"

"Düşünce bu."

"Ne yani, erkek tuvaletine bile mi?" Brian Everthorpe, bu soru ağzından çıkar çıkmaz bir kahkaha patlattı.

Vic merakla Brian'a, sonra Shirley'ye baktı. Shirley kaşlarını kaldırıp anlamadığını belirterek omuz silkti. "İyi misin, Brian?" diye sordu Vic.

"Oldukça iyiyim, teşekkürler Vic, oldukça iyiyim." Everthorpe öksürdü, hırıltıyla soludu ve göğüs cebindeki ipek mendille yapmacıklı bir biçimde gözlerini sildi. "Şanslı adamsın Vic."

"Neden bahsediyorsun?"

"Senin gölge. Ama karın ne diyecek?"

"Bunun Marjorie ile ne ilgisi var?"

"Onu görünceye kadar bekle."

"Marjorie'yi mi?"

"Hayır, senin gölgeyi. Senin gölge bir piliç, Vic!"

Shirley heyecan ve şaşkınlıktan küçük bir çığlık attı. Brian Everthorpe ayrıntılarla ilgili bilgi verirken, Vic nutku tutulmuş gibi bakıyordu.

"Nefis bir kızılkafa. Ben şahsen daha büyük göğüs tercih ederim ama her şeye birden sahip olamazsın ya!" Shirley'ye göz kırptı.

"Robin!" dedi Shirley. "Kız ismi olabilir, öyle değil mi? Ama yazılışı farklı, 'y' harfiyle."

"Mektupta 'Robin', 'i' ile yazılmıştı," dedi Vic.

"Basit bir yanlış," dedi Brian Everthorpe.

"Stuart Baxter kadın olduğuna ilişkin hiçbir şey söylemedi bana," dedi Vic.

"Getireyim buraya. Görmek inanmaktır."

"İzin ver önce mektubu bulayım," dedi Vic, zaman kazanmak için evrak sepetindeki kâğıtların arasında körlemesine aranırken. Kanın damarlarına hücum etmesiyle birlikte, içinden bir öfke yükseldi. İngiliz Dili ve Edebiyatı'ndan bir öğretim görevlisi olması yeterince kötüydü, üstüne üstlük İngiliz Dili ve Edebiyatı'ndan bir de *kadın* öğretim görevlisi! Kendisini izlemesi için böyle bir kişinin gönderilmesi saçma sapan bir yanlışlık mı, yoksa hesap edilmiş bir hakaret mi, hangisi olduğundan emin olamadı. Ortalığı kırıp geçirmek, telefonda birilerini bağırarak susturmak ve kendisini kızdıran mektubu hemen göndermek

istiyordu. Ancak Brian Everthorpe'un davranışındaki bir şey onu engelledi.

"Kaç yaşlarında?" diye sordu Shirley, Brian Everthorpe'a.

"Bilmiyorum. Genç. Otuzlarında diyebilirim. Getireyim mi onu?"

"Git ve önce şu mektubu bul," dedi Vic, Shirley'e. Shirley odasına gitti. Brian Everthorpe'un da onu takip etmesi Vic'i rahatlattı. Everthorpe onu aptal durumuna düşürmeye çalışarak, bir anlaşmazlıktan fayda sağlıyordu. Vic bütün iş çevresine onun hikâyeyi yayacağını tasavvur edebiliyordu. *"Ona anlatırken yüzünü görmeliydiniz. Gülmekten kendimi alamadım. Sonra iyice endişelenip öfkelendi. Shirley kulaklarını tıkamak zorunda kaldı..."* Hayır, zararı sınırlamak, öfkesini kontrol etmek, bunu önemsiz saymak, aldırmıyor gibi davranmak daha iyiydi.

Masasından kalktı, ara odadan geçip Shirley'nin odasına girdi. Duvarın birinin üst kısmında camlı bölmeler vardı. Camların üstleri boyalıydı ama birisi boyanın küçük bir bölümünü kazımıştı. Bu casus deliğinden bakan Shirley, düşmesine mâni olmak için Brian Everthorpe tarafından kalçasından tutulurken, dosya dolabının tepesinde, hassas bir dengede duruyordu. "Hımmm, fena bir kız değil," diyordu, "Eğer o tipten hoşlanırsan."

"Yalnızca kıskançlık ediyorsun Shirley," dedi Brian Everthorpe.

"Ben mi kıskancım? Aptallık etme! Çizmelerini beğendim, anlasana."

"Tanrı aşkına o tepede ne yapıyorsunuz?"diye sordu Vic.

Brian Everthorpe ve Shirley dönüp ona baktılar.

"Senin selefin ufak bir hilesi," dedi Brian Everthorpe. "Bir toplantıdan önce, misafirlerine buradan bakmayı severdi. Bunun kendisine psikolojik bir üstünlük sağladığını düşünürdü." Elini Shirley'nin poposundan çekerek, yere atlamasına yardım etti.

"O mektubu bulamadım," dedi Shirley.

"Oradan danışma görülebiliyor mu yani?" dedi Vic.

"Bir göz atsana," dedi Brian Everthorpe.

Vic tereddüt etti. Sonra dosya dolabının üstüne sıçradı. Bir teleskop, lobinin uzak tarafında oturan genç kadına göre halihazırda odaklanıp sabitleştirilmiş gibi, camın üzerindeki boyanın dökülmesiyle oluşan deliğe gözünü yerleştirip uzun uzun baktı. Arkası bir erkek çocuk gibi kısa kesilmiş, önüne bukle yığını pervasızca dökülmüş bakır renkli saçları vardı kadının. Çizmeli ve pantalonlu uzun bacaklarını bi-

leklerinden kavuşturmuş, kanapede rahatça oturuyordu. Ama yüzünde sıkılmış ve kibirli bir ifade vardı. "Onu daha önce gördüm," dedi Vic.

"Aa, nerede?" dedi Shirley.

"Bilmiyorum." Hatırlayamadığı bir rüyadaki bir figür gibiydi. Kendisini hatırlamaya zorlayarak sarı-kırmızı buklelerin tepesine gözlerini dikti. Kadın o sırada ağzını kapatmadan önce iki sıra beyaz düzgün dişi gözler önüne sererek, tıpkı bir kedi gibi esnedi. Bunu yaparken kafasını yukarı kaldırdı ve sanki doğrudan Vic'e baktı. Utanan, cinsel tatmin için röntgencilik yapıyormuş gibi, kendini fena hisseden Vic, yere atladı.

"Bu aptalca hırboluğu keselim," diyerek uzun adımlarla odasına geri döndü. "Kadına odayı göster."

Brian Everthorpe, Vic Wilcox'un ofisinin kapısını sonuna kadar açtı ve fiyakalı bir el hareketiyle, Robyn'e eşiğin öte tarafını işaret etti. "Doktor Penrose," diye bildirdi budalaca sırıtarak.

Odanın öbür ucundaki büyük cilalı bir masanın arkasından kalkarak, elini sıkmak için öne doğru gelen adam, Robyn'in beklediğinden daha ufak tefek ve sıradan görünüşlüydü. 'Genel Müdür' unvanı onun hayalinde tombul kırmızı yanaklı, ağarmış şakakları, terzi elinden çıkma pahalı bir takım elbise içine tıkıştırılmış yusyuvarlak bir bedeni, altın kravat iğnesi ve kol düğmeleriyle manikürlü parmaklarının arasına sıkıştırılmış bir purosu olan iri ve şişko bir figür canlandırmasına neden olmuştu. Bu adam ise kısa bacaklı bir terrier gibi bodur ve zayıftı, burnunun üzerinde diklemesine derin iki endişe çizgisiyle, yüzü soluk ve süzgündü, alnına düşen koyu renk, düz bir saç demetinin usta bir berberin özenli ellerine teslim edilmediği aşikârdı. Gömlekleydi ve gömlek de üzerine pek uymuyordu, giysileri 'büyüyünce üstüne uyar' bakış açısıyla satın alınmış bir okul çocuğu gibi, gömleğin düğmeli manşetleri bileklerinin üzerinden sarkıyordu. Robyn kendisine doğru gelen figüre değer biçerken, içi rahatladığından, neredeyse gülümseyecekti– Charles ya da Penny'ye onu, "komik küçük bir adam" olarak betimlerken, kendisini duyar gibiydi – ama el sıkarkenki gücü ve koyu kahverengi gözlerindeki pırıltı, onu hafife almaması uyarısında bulunuyordu.

"Teşekkürler, Brian," dedi oyalanıp duran Everthorpe'a. "Yapacağın işler vardır sanırım."

Everthorpe belirgin bir isteksizlikle çıktı. "Daha sonra görüşürüz,

umarım," dedi kapıyı kapatırken Robyn'e dalkavukça.

"Kahve ister misiniz?" dedi Wilcox, Robyn'in ceketini alıp kapının arkasına asarken.

Robyn memnun olacağını söyledi.

"Oturun." Masasıyla bir açı oluşturacak biçimde yerleştirilmiş, dik arkalıklı bir koltuğu işaret etti. Kendisi de çalışma masasına döndü. Masasındaki cihazın bir düğmesine hafifçe vurdu, "İki kahve lütfen, Shirley" dedi. Robyn'e doğru bir paket sigara uzattı. "İçer misiniz?"

Robyn başını hayır anlamında salladı. Kendisi bir tane yaktı, oturdu ve koltuğunu Robyn'e doğru döndürdü. "Biz daha önce karşılaşmadık mı?" dedi.

"Farkında değilim."

"Son günlerde sizi gördüğüme ilişkin bir duygu var içimde."

"Nerede olabileceğini tahmin edemiyorum."

Wilcox bir duman bulutunun içinden ona dikkatle bakmaya devam ediyordu. Eğer Robyn'in karşısındaki Everthorpe olsaydı, incelikten yoksun bir asılma olarak, bu uygunsuz davranışın üstünde durmazdı ama Wilcox'un kafası, gerçek bir anıyla karışmış görünüyordu.

"Özür dilerim biraz geç kaldım," dedi Robyn. "Yol berbattı ve kayboldum."

"Bir hafta geciktiniz," dedi Vic. "Geçen çarşamba bekliyordum sizi."

"Mesajımı almadınız mı?"

"Sabahleyin yarım yamalak."

"İnşallah sizi güç durumda bırakmadım."

"Bıraktınız aslında. Bir toplantıyı iptal etmiştim."

Vic bu azarı bir gülümseyişle hafifletmedi. Robyn'e, kendi davranışının tamamen kusursuz olmadığının bilinci ile birlikte, Vic'in kabalığına duyduğu kızgınlıktan ateş bastı. Geçen çarşamba için ilk planı, sabahleyin çok erken bir iki saat grev gözcülüğü görevini yerine getirmek, sonra da Pringle's'daki randevusuna gitmekti. Ancak grev gözcüleri sırasındaki Bob Busby, Gölge Programı'nın üniversitenin resmi işi olduğuna, eğer randevusuna giderse, grev kırıcısı olacağına dikkatini çekmişti. Tabii ki durum öyleydi ve o da aynen öyle davranacaktı. *Stupida*! Kendinden utanarak kafasına yumruğuyla vurmuştu. Sanayi alanındaki davranış kuralları konusunda tecrübesizdi ama Pringle's'a ziyaretini bir hafta geciktirirken bir mazeretinin olmasından dolayı, sadece fazlasıyla memnuniyet duymuştu.

"Özür dilerim," dedi Wilcox'a. "Geçen çarşamba üniversite biraz karışıktı. Bir günlük grevimiz vardı, anlıyorsunuz ya. Santral normal çalışmıyordu. Telefon etmem feci zaman aldı."

"Sizi gördüğüm yer orası!" diye bağırdı Vic, koltuğunda doğrulup, parmağını bir tabanca gibi ona yönelterek. "Geçen Çarşamba, sabahleyin sekiz civarında, üniversite kapısının önünde duruyordunuz."

"Evet," dedi Robyn. "Duruyordum."

"İşe gitmek için her gün oradan geçerim," dedi Vic. "Geçen çarşamba orada takıldım. Yolda geçen süreme iki dakika ekledi bu. Siz bir pankart taşıyordunuz." Pankart sözcüğünü hoş olmayan bir şey söylüyormuş gibi telaffuz etti.

"Evet, grev gözcülüğü yapıyordum."

Ne de keyifli olmuştu ama! Arabaları durdurmak, camlardan bildiriler uzatmak, kamyonları geri çevirmek, yerel TV kameraları için pankart sallamak, bir kamyon şoförü, grev gözcüleri hattını yarmamaya karar verdiğinde alkış tutma, termosun kahve dolu bardağının çevresinde parmakları ısıtmak, daha önce hiç karşılaşmadığın iş arkadaşlarınla, yoldaşlığın ılık kızıllığını paylaşmak. Robyn Greenham Common'daki büyük kadın mitinginden bu yana bu kadar coşku duymamıştı.

"Ne için grev yapıyordunuz? Ücret mi?"

"Kısmen. O ve kadro indirimi."

"Hiç kadro indirimi olmadan daha fazla ücret mi istiyorsunuz?"

"Doğru."

"Ülkenin bunun altından kalkabileceğini mi düşünüyorsunuz?"

"Elbette," dedi Robyn. "Eğer savunmaya daha az harcama yaparsak..."

"Bu firmanın savunma alanında birkaç anlaşması var," dedi Wilcox. "Challenger tankları için şanzıman kasası, Zırhlı Taşıyıcıları için de piston kolu yapıyoruz. Bu anlaşmalar iptal edilse, ben adam çıkarmak zorunda kalırım. Sizdeki kadro indirimi, o zaman bizde olur."

"Başka bir şey yapabilirsiniz," dedi Robyn. "Barışçı bir şey."

"Ne?"

"Ne yapmanız gerektiğini söyleyemem," dedi Robyn sinirli. "Benim işim değil."

"Hayır, benim işim," dedi Wilcox.

O anda Vic'in sekreteri iki fincan kahveyle odaya girdi, kahveleri, her ikisine de kaçamak meraklı bakışlar fırlatarak, anlamlı bir sessiz-

lik içinde ikram etti. Sekreter gittiğinde Wilcox, "Kime zarar vermeye çalışıyordunuz?" diye sordu.

"Zarar mı?"

"Bir grevin birisine zarar vermesi lazım. İşverene, halka. Aksi halde hiç etkisi olmaz."

Robyn tuzağı gördüğünde, "Hükümet," demek üzereydi: Hükümetin grevle sıkıntıya girmeyeceğini tartışmak, Wilcox'a oldukça kolay gelecekti. Tıpkı Philip Swallow'un öngördüğü gibi, kamuoyu da büyük ölçüde rahatsız olmamıştı. Öğrenci Birliği grevi desteklemişti. Üyeleri de kendilerini derslerden kurtaran bir günlük tatil için, şikâyet etmemişlerdi. O zaman üniversite? Ancak üniversite kadro indiriminden ve öğretim üyelerinin ücretlerinin azalmasından sorumlu değildi. Robyn'in zihni bir bilgisayardan daha hızlı, grevin hedefi olarak bu adayları inceledi ve bunların hepsini reddetti. "Yalnızca bir günlük grevdi," dedi en sonunda. "Daha çok bir gösteri, aslında. Öbür sendikalardan çok destek aldık. Birkaç kamyon sürücüsü, grev gözcüleri hattını geçmeyi reddetti."

"Ne yapıyorlardı, mal mı dağıtıyorlardı?"

"Evet."

"Ertesi gün veya ertesi hafta tekrar geldiler değil mi?"

"Öyle sanıyorum."

"Bu ek dağıtımı kim ödedi? Kim olduğunu size ben söyleyeyim," diye devam etti Robyn cevap vermeyince. "Sizin üniversiteniz ... parasının az olduğunu söylediğiniz sizin üniversiteniz. Şu anda parası daha da azaldı."

"Maaşlarımızdan kesinti yaptılar," dedi Robyn. "Kamyonlara oradan ödeyebilirler."

Tartışma noktasını Wilcox'un onaylamış gibi homurdanmasından Robyn'in çıkardığı sonuç, onun bir kabadayı olduğu ve karşı çıkılması gerektiğiydi. Üniversite yönetiminin, kadrosundaki tüm üyelere, eğer greve girmişlerse, ücretlerinin kesilebilmesi için bir yazıyla bilgi verme (çünkü öğrenmenin başka yolu yoktu) yükümlülüğünü taşıdığını, ona anlatmayı gerekli bulmadı. Söylentiye göre, cevap veren personel sayısı, ÜÖÜB'ün düzenlediği grevdeki katılımcıların sayısından hayli azmış. "Burada çok grev oluyor mu?" diye sordu Robyn, konuşmanın odağını değiştirme çabasıyla.

"Artık değil," dedi Wilcox. "Çalışanlar çıkarlarının hangi tarafta olduğunu biliyorlar. Bu çevrede etraflarına bakıyorlar ve geçen birkaç

yıl içinde kapanmış fabrikaları görüyorlar, ne kadar işsiz insan olduğunun farkındalar."

"Greve gitmekten korkarlar mı demek istiyorsunuz?"

"Neden grev yapsınlar ki?"

"Bilmiyorum ama isterlerse. Daha yüksek ücret, söz hakkı için?"

"Rekabetin keskin olduğu bir sanayi dalı bu. Bir grev bizi borca batırır. İşimize son verebilir bölüm. İşçiler bunu bilirler."

"Bölüm mü?"

"Midland Amalmagamated'in Mühendislik ve Dökümhane Bölümü. Biz onlara bağlıyız."

"J.Pringle ve Oğulları'nı şirketin sahibi sanmıştım."

Wilcox boğuk, hırıltılı bir kahkaha attı. "Pringle Ailesi yıllar önce bıraktı. Paralarını aldılar ve gidişat iyiyken koşarak gittiler. O zamandan bu yana şirket iki kez alınıp satıldı." Çekmeceden kahverengi kalın kâğıttan bir dosya çıkarıp, Robyn'e uzattı. "İşte bunun içinde üç tane şema var. Şirketler topluluğu içinde bizim yerimizi ve şirketin yönetim yapısını gösteriyor. İş hayatı hakkında çok şey bilir misiniz?"

"Hiçbir şey bilmiyorum. Amacın bu olduğu varsayılmıyor mu zaten?"

"Amacın mı?"

"Gölge Programı'nın."

"Amacının ne olduğunu biliyorsam Allah cezamı versin," dedi, Wilcox tersçe. "Yalnızca bir halkla ilişkiler mahareti, bana sorarsanız. İngiliz Edebiyatı dersi veriyorsunuz değil mi?"

"Evet."

"Nedir o? Shakespeare? Şiir?"

"Birinci yıl derslerinden birine giriyorum, içinde bazı..."

"O-Level için *Julius Caesar*'ı yapmıştık," diye araya girdi Wilcox. "Onun büyük kısmını ezbere öğrenmek zorunda kalmıştık. Bundan nefret etmiş ama başarmıştım. Öğretmen züppe bir güneyliydi, aksanlarımızla alay ederdi."

"Benim alanım on dokuzuncu yüzyıl romanı," dedi Robyn. "Ve kadın araştırmaları."

"Kadın araştırmaları mı?" diye tekrarladı Wilcox çatık kaşlarla. "Nedir onlar?"

"Kadınların eserleri. Edebiyatta kadının temsili. Feminist eleştiri teorisi."

Wilcox burnunu çekti. "Bunun için diploma mı veriyorsunuz?"

"Lisans programının bir bölümü," dedi Robyn sertçe. "Seçmeli ders."

"Kolay bir ders, bana sorarsanız," dedi Wilcox. "Yine de sanırım kızlar için uygun."

"Erkekler de alıyorlar," dedi Robyn. "Okuma yükü çok ağırdır aslına bakılırsa."

"Erkekler mi?" diye dudak büktü Wilcox. "Şorololar mı?"

"Fevkalade normal, rabıtalı, zeki genç adamlar," dedi Robyn, sinirine hâkim olmaya çabalayarak.

"O zaman niye daha faydalı bir şey okumuyorlar?"

"Makine mühendisliği gibi mi?"

"Onu siz dediniz."

Robyn içini çekti. "Size anlatmalı mıyım gerçekten?"

"İstemiyorsanız hayır."

"Çünkü onlar makinelerin çalışma biçiminden çok fikirlerle, duygularla ilgileniyorlar."

"Kiralarını fikirlerle, duygularla ödeyemeyecekler ama değil mi?"

"Para tek ölçüt mü?"

"Daha iyisini bilmiyorum."

"Ya mutluluk?"

"Mutluluk mu?" Wilcox şaşırmış görünüyordu ve ilk kez dengeyi kaçırdı.

"Evet, ben çok para kazanmıyorum ama işimde mutluyum. Ya da eğer onu muhafaza edeceğimden emin olsaydım, olurdum."

"Neden edemiyorsunuz?"

Robyn durumunu açıkladığı zaman, Robyn'in meslektaşlarının güvenli durumu, onun kendi savunmasız durumundan daha çarpıcı geldi sanki Wilcox'a. "Onların işlerinin hayat boyu olduğunu mu söylüyorsunuz yani?" dedi.

"Evet. Hükümet gelecekte, işe devam hakkını kaldırmak istiyor."

"Öyle olması gerekir bana göre de."

"Ama gerekli!" diye bağırdı Robyn. "Akademik özgürlük için tek teminat bu. Geçen haftaki toplu gösteride savunduğumuz şeylerden biri de buydu."

"Bir dakika," dedi Wilcox. "*Siz* öteki öğretim üyelerinin hayat boyu işe devam hakkını desteklemek için mi gösteri yapıyordunuz?"

"Kısmen," dedi Robyn.

"Ama onlar değiştirilemezse, işinizde onlardan ne kadar iyi olur-

sanız olun, size asla yer açılmayacak."

Bu düşünce daha önce Robyn'in de aklından geçmişti ama bunu alçakça bularak bastırmıştı. "İşin ilkesi bu," dedi. "Üstelik, kadro indirimi olmasaydı, ben şimdiye kadar sürekli iş sahibi olurdum. Daha fazla öğrenci almalıyız, daha az değil."

"Üniversitelerin sınırsız olarak genişlemesi gerektiğini mi düşünüyorsunuz?"

"Sınırsız değil, ama..."

"Kadın araştırmalarında okumak isteyenlerin hepsini barındırmaya yetecek kadar mı?"

"Eğer meseleyi bu şekilde ortaya koymak istiyorsanız, evet," dedi Robyn meydan okuyarak.

"Kim ödeyecek bunu?"

"Her şeyi paraya getirip duruyorsunuz."

"İş hayatından sizin öğreneceğiniz şey bu. Bedava ekmek yok. Kim demişti bunu?"

Robyn omuz silkti. "Bilmiyorum. Sağcı bir ekonomist herhalde."

"Kim olursa olsun aklı başında bir adamdı. Gazetede bir yerde okumuştum. Bedava ekmek yok." Gülerken ağzından boğuk bir hırıltı çıktı. "Birileri daima faturayı ödemek zorunda." Saatine göz attı. "Eh artık tesisi size göstersem iyi olur herhalde. Bana birkaç dakika izin verin lütfen." Ayağa kalktı, ceketini aldı ve kollarını geçirdi.

"Sizi her yerde izlemem gerekmiyor mu?" dedi Robyn ayağa kalkarak.

"Gideceğim yere kadar beni takip edebileceğinizi sanmıyorum," dedi Wilcox.

"Oh," dedi Robyn kızararak. Sonra kendini toparlayıp, "Bayan tuvaletinin yolunu bana gösterebilir misiniz?" dedi.

"Shirley'ye göstermesini söyleyeyim," dedi Wilcox. "Beş dakika sonra burada buluşuruz."

Aman Tanrım! Yalnızca İngiliz Edebiyatı'nda öğretim üyesi değil, yalnızca İngiliz Edebiyatı'nda bir *kadın* öğretim üyesi değil, aynı zamanda İngiliz Edebiyatı'nda son modaya uygun solcu bir feminist! İngiliz Edebiyatı'nda *uzun boylu*, son moda, solcu bir feminist. Bir mabede girer gibi müdürler tuvaletine seğirtti. Tuvalet refah döneminde yken, mermer lavabolar ve pirinç musluklarla savurganca donatılmış, ama şu anda büyük, rutubetli, soğuk bir yerdi ve fena halde elden

geçmeye ihtiyacı vardı. Pisuarın önünde durdu ve çürüyen borulardan gelen paslı su damlalarıyla çizgi çizgi olmuş, beyaz seramik fayansa öfkeyle işedi. İki ay boyunca her çarşamba bu kadınla ne halt edecekti? Stuart Baxter böyle birini gönderdiği için aklını kaçırmış olmalıydı. Acaba bu bir kumpas mıydı?

Garipti, geçen hafta üniversitenin önünde, daha önceden onu görmüş olması garip ve uğursuzdu. Araba kuyruğunda sabrı taşarak otururken, sabahın erken saatlerinde sisin içinde bir mangal gibi, alev alev yanan saçı, uzun çizmeleri, omuzları abartılı krem rengi kapitone ceketiyle gözüne takılmıştı. O sırada grev gözcüleri, üniversiteye girmeye çalışan, arkasına bir yük arabası takmış bir kamyonun sürücüsüyle tartışıyorlardı. Ayaklarında pembe moonbut, parlak kırmızı kayak elbiselerinin içine bedenini tıkıştırmış, koca memeli bir kadınla heyecanlı heyecanlı konuşup gülüyor, "EĞİTİM KISINTISI GÜLÜNÇ DEĞİL," gibi bir şey yazan zırva bir pankartı tutarak kaldırımda duruyordu. Vic kendi kendine düşündüğünü hatırlıyordu: Böylece en sonunda olanlar oldu– yapay endüstriyel eylem. İki kadın, özellikle bakır kafa, böyle gösterilerde en çok tiksinti duyduğu her şeyi örnekliyor gibiydi. Orta sınıfın işçi sınıfı politikalarını kendine mal etmesi. Şimdi de iki ay boyunca bu kadına bağlanacaktı.

Yıpranmış zeminin ortasında, bir sunak gibi, üstü mermer bir masa vardı. Üzerinde, Vic Pringle's'a geldi geleli hiç kimsenin düzenini bozduğunu görmediği, simetrik biçimde tanzim edilmiş erkek tuvalet malzemeleri ve elbise fırçaları duruyordu. Bu öfke ve hayal kırıklığıyla, uzun kıvrık saplı bir elbise fırçasını kaptığı gibi masaya sertçe vurdu. Fırça ikiye ayrıldı.

"Lanet olsun!" dedi Vic yüksek sesle.

Sahnede oyunun başlama işareti gibi, bir sifon çekildi ve bir tuvalet kabininin açılan kapısından Personel Müdürü George Prendergast arz-ı endam etti. İrritabl kolon hastalığından mustarip olması nedeniyle, Prendergast'la müdürler tuvaletinde sıkça karşılaştıklarından ötürü, bu onun için tümüyle sürpriz olmadı, ancak Vic yalnız olduğunu sanıyordu. Suç delili bir silah gibi, elbise fırçasının kırık sapı elinde orada öyle dikilirken, kendini tam bir aptal gibi hissetti. Görüntüyü kurtarmak uğruna, hemen bir başka fırça kaptı ve elbisesinin kollarıyla, yakalarını fırçalamaya başladı.

"Gölgen için mi süsleniyorsun Vic?" dedi Prendergast şaka yollu. "Duydum ki epeyce ... şey..." Vic'in yüzündeki ifade gözüne ilişir iliş-

mez kekeleyip sustu. Açık mavi gözleri, çerçevesiz gözlüğünün kalın camlarının arkasından, endişeyle Vic'i inceliyordu. Üst yönetim kadrosunun en genciydi ve Vic'e korkuyla karışık bir saygı beslerdi.

"Onu gördün mü?" diye sordu Vic.

"Şey, hayır, aslında görmedim ama Brian Everthorpe dedi ki-"

"Brian Everthorpe'un söylediklerine aldırma, sadece onun göğüslerinin büyüklüğüyle ilgileniyor. O kadın, bir kadın hakları savunucusu, eğer buna itirazın yoksa, lanet olası bir komünist aynı zamanda, hiç şaşırmam. Üstünde o CND rozetlerinden biri vardı. Tanrı aşkına ben..." Durdu, birden bir şey geldi aklına. "George, senin telefonunu kullanabilir miyim?"

"Elbette. Seninki arızalı mı?"

"Hayır, sadece özel bir telefon görüşmesi yapmak istiyorum. Birkaç dakika verebilir misin bana? Beklerken elbiseni fırçala. Burada." Elbise fırçasını, sersemlemiş Prendergast'ın eline tutuşturup pat pat omuzuna vurdu, kendi odasının önünden geçmeyen dolambaçlı bir yoldan, Personel Müdürü'nün odasına doğru gitti.

"Mr. Prendergast şimdi dışarı çıktı," dedi sekreteri.

"Biliyorum," dedi Vic, kadının yanından uzun adımlarla geçti ve Prendergast'ın odasına girip, kapıyı arkasından kapattı.

Masaya oturup, Stuart Baxter'in özel numarasını çevirdi. Baxter şansına yerindeydi.

"Stuart- ben Vic Wilcox. Benim gölge şimdi geldi."

"Ah, sahi mi? Nasıl bir adam?"

"Kadın, Stuart, kadın. Yani bilmiyor muydun?"

"Yemin ederim ki," dedi Stuart Baxter, kahkahası bittiğinde, "Hiçbir fikrim yoktu. 'y' ile yazılan Robyn, iyi iyi. Güzel mi?"

"Sanki herkesin ilgilendiği tek şey bu. Müdürlerim jigolo gibi davranıyor, sekreterler de kıskançlıktan çılgına döndüler." Kabul edilmeli ki bu bir abartıydı ama Robyn Penrose'un varlığının potansiyel olarak bozucu etkisini vurgulamak istiyordu. "Onu atölye katına götürdüğümde, neler olacağını Allah bilir," dedi Vic.

"O zaman güzel."

"Bazısı öyle diyebilir, sanıyorum. Daha önemlisi o bir komünist."

"Ne? Nereden biliyorsun?"

"Eh, solcu her halükârda. O sosyal bilimler bölümlerindeki üniversite tiplerinin ne olduklarını bilirsin. CND'nin üyesi."

"Bu bir suç değil ki Vic."

"Hayır ama MoD anlaşmamız var. Güvenlik bakımından riskli birisi o."

"Hımm," dedi Stuart Baxter. "Tam olarak gizli silahlar üretmiyorsunuz, değil mi Vic? Tanklar için şanzıman kasası ve kamyonlar için motor parçaları... Senin işçilerinden herhangi birinin araştırılması gerekmiş miydi? Resmi Sırlar Belgesi'ni imzalamış mıydın?"

"Hayır," diye kabul etti Vic. "Sağlama almak üzülmekten iyidir. Bence onu bu programdan alsan iyi olur."

Düşünmek için kısa bir duraklamadan sonra Stuart Baxter, "Hayır yapamam Vic. Bu pilicin sadece bir CND üyesi olmasından dolayı, Sanayi Yılı projesini baltalıyor gözükürsek, çok büyük bir kavga kopar. Gazete manşetleri gözümün önüne geliyor şimdi– RUMMIDGE FİRMASI KIZIL ROBYN'E KAPILARI KAPATTI. Planları çalarken yakalarsan, bana haber ver, o zaman icabına bakarım."

"Çok teşekkürler," dedi Vic yavanca. "Çok yardımcı oldun."

"Bu yüzden neden bu kadar olumsuzsun Vic? Rahat ol! Kızın arkadaşlığından keyif almaya bak. Ben olsam şans sayardım bunu." Stuart Baxter kıkırdadı ve telefonu kapattı.

III

"Şey –nasıl buldunuz?" diye sordu Vic Wilcox, 'bir koşu işyerini dolaşmak' diye söz ettiği gezinti bitip de, bir saat kadar sonra ofise döndüklerinde.

Robyn bir sandalyeye çöktü. "Dehşetengiz buldum," dedi.

"Dehşetengiz mi?" diye kaşlarını çattı Vic. "Dehşetengiz demekle neyi kastediyorsunuz?"

"Gürültü. Pislik. Aynı işin düşünmeden tekrar tekrar yapılması. Şey... her şey. Erkeklerin böylesine insanlık dışı şartlara katlanmak zorunda olmaları..."

"Şimdi bir dakika..."

"Kadınların da. Kadınları gördüm, değil mi?" Fabrikanın bazı bölümlerinde, erkeklerin yanı başında çalışan kahverengi derili, şekilce

belli belirsiz kadın; ama donuk renkli, yağlı iş önlükleri ve pantolonlarıyla kadınlıktan çıkmış yaratıkların, bulanık bir izi kalmıştı belleğinde.

"Birkaç kadın var. Tam eşitlik yanlısı olduğunuzu düşünmüştüm."

"Baskıda eşitlik değil."

"*Baskı mı?*" Vic haşin, müztehzi bir biçimde güldü. "Biliyorsunuz, insanları burada çalışmaya zorlamıyoruz. Her vasıfsız işçi ilanımız için, yüz başvuru alıyoruz– yüzden fazla. O kadınlar da burada çalışmaktan memnunlar– bana inanmıyorsanız gidin kendilerine sorun."

Robyn sustu. Yaşadığı son bir saatin duygusal izlenimleriyle, kendini tükenmiş, hırpalanmış ve kafası karışmış hissediyordu. Hayatında ilk kez tartışma zemininden emin değildi, söyleyecek söz bulamıyordu. İşsizliğin işçi sınıfına karşı kullanılan çok kötü, Thatcher tarzı bir silah olduğunu her zaman sorgulamadan kabullenmişti, ama eğer iş buysa, o zaman insanlar işsiz olsaydı, daha iyi olurdu belki de. "Ama gürültü," dedi Robyn tekrar. "Pislik!"

"Dökümhaneler pis yerlerdir. Metal işlemek gürültülüdür. Ne bekliyordunuz?"

Ne *beklemişti*? Şüphesiz, hiçbir şey, Sanayi Devrimi'nin ilk zamanlarının, şeytani imalathaneleri gibi. Robyn'in kafasındaki modern fabrika imgesi, esas olarak TV reklamlarından ve belgesellerden kaynaklanıyordu: Parlak renkli makinelerin ustalıkla kurgulanmış mesafeleri ve temiz iş önlükleri içindeki çevik operatörlerin çalıştırdığı pürüzsüzce akan montaj hatları, Mozart'ın müziği eşliğinde arabaları ya da transistörlü radyoları üretiyordu. Pringle's'da ise hemen hiç renk, görünürde tek bir temiz iş önlüğü yoktu. Mozart'ın müziği yerine, şiddeti hiç dinmeyen, sağır edici şeytani bir kakofoni vardı. Robyn ne olduğunu tam olarak algılayabilmiş de değildi. Fabrikadaki aktivitenin yönü ve mantığı yoktu sanki. Tek tek kişiler ya da erkeklerden oluşan küçük gruplar, birbirleriyle algılanabilir bir ilişkisi olmayan ayrı ayrı işlerde çalışıyorlardı. Fabrikanın dört bir yanına bir tavanarasındaki eşyalar gibi, yığınlar halinde parçalar istif edilmişti. Mekânın tümü, dış dünya için mal değil de, içerde zorla tutulan insanlar için ıstırap üretmek üzere tasarlanmışa benziyordu. Vic Wilcox makine atölyesini bir hapishane, dökümhaneyi de cehennem diye adlandırmıştı.

"İşletmemizin iki cephesi var," diye açıklamıştı Vic, Robyn'i ofislerin olduğu binadan dışarı çıkarıp, rüzgâra açık, duvarla çevrili avlunun

karşı tarafında, oluklu demirden penceresiz yüksek duvara doğru, ayak izlerinin karın içinde diyagonal bir yol oluşturduğu yerde ona rehberlik ederken. "Dökümhane ve makine atölyesi. Aynı zamanda biraz da montaj işi –küçük motorlar ve direksiyon düzenekleri, bunu kurmaya çalışıyorum şimdi– yapıyoruz. Ancak esas itibariyle çoğunlukla motor sanayii için parça üreten, genel bir mühendislik firmasıyız. Parçalar dökümhanede yapılıyor ya da dışarıya ihale ediliyor, sonra biz bunları birleştiriyoruz. 1970'lerde dökümhane ihmal edilmiş ve Pringle's dışarıdaki firmalardan alım yapmaya başlamış. Kendi dökümhanemizi şimdi daha verimli hale getirmeye uğraşıyorum. Onun için dökümhane, şu anda maliyet-merkezli bir çalışma, mühendislik bölümü ise kâr-merkezli. Ama her şey iyi giderse, zamanla biz kendi dökümlerimizi satabileceğiz ve bundan da kâr elde edebileceğiz. Aslında yapmamız da gerekir, zira gerçekten verimli bir dökümhane, kullanabileceğinden fazlasını üretir."

"Dökümhane tam olarak nedir?" dedi Robyn oluklu demirden duvarda küçük, üzerinde bir iz bulunan tahta kapıya vardıklarında. Wilcox eli kapıda duraksadı. Robyn'e inanmaz gözlerle bakakaldı.

"Söylemiştim size hiçbir şey bilmediğimi..." 'Sanayi' diyecekti ama bu itirafın, Sanayi Romanı üzerine uzmanlaşmış birisinden gelmesinin, tuhaf kaçacağı aklına geldi. "Böyle şeyler," diye tamamladı cümlesini. "Edebiyat eleştirisi hakkında, çok şey bildiğ*inizi* sanmıyorum, bilir misiniz?"

Wilcox homurdandı, Robyn'in girmesi için kapıyı itti. "Dökümhane, döküm yapmak için demir ya da diğer metallerin eritilip kalıba döküldüğü yerdir. Sonra makine atölyesinde frezelenip taşlanır ve delikler açılır ki, motor gibi daha kompleks ürünler montajlanabilsin. Söylediklerimi kavrayabiliyor musunuz?"

"Sanıyorum," dedi Robyn soğuk bir sesle. Solgun floresan çubuklarıyla aydınlanan, camla bölünmüş ofislerin arasındaki geniş koridor boyunca yürüyorlardı, burada soluk yüzlü, gömlekli adamlar bilgisayar ekranlarına dikkatle bakıyor ya da bilgisayar yazıcısından çıkmış kâğıtları inceliyorlardı.

"Burası üretim kontrol," dedi Wilcox. "Bunu şu anda size açıklamaya çalışmamın, çok anlamı olmayacağı kanısındayım."

Ofislerdeki adamlardan bazıları, onlar geçerlerken başlarını kaldırıp Wilcox'u başlarıyla selamladılar ve Robyn'i merakla süzdüler. Pek azı gülümsedi.

"Aslında dökümhaneden başlamalıydık," dedi Wilcox, "çünkü işletmemizin ilk basamağıdır. Ancak dökümhaneye giden en kestirme yol, makine atölyesinden geçiyor, özellikle de bu havada. Bu şekilde, üretim sürecini tersten görmüş oluyorsunuz." Eski yüzlü, iki tarafa açılan başka bir kapıyı daha itti ve Robyn için açık tuttu. Robyn bir depo suya dalarmış gibi, gürültünün içine daldı.

Makine atölyesi, ızgara zeminde çalışma tezgahları ile makinelerin olduğu kocaman bir barakaydı. Wilcox özel işlemleri göstermek için, bazen sağa ya da sola saparak, geniş merkezi geçitten götürdü onu. Biraz sonra Robyn, onun açıklamalarını takip etme çabasından vazgeçti. Gürültü patırtı yüzünden, anlatılanları hiç duyamıyordu. Yakaladığı birkaç kelime ya da ibareydi– 'yüzde beş tolerans', 'delme', 'CNC makinesi', 'indeks tezgâhı'– hiçbir şey ifade etmiyordu ona. Makineler çirkin, pis ve şaşırtıcı biçimde eski model gözüküyordu. Görünüşe göre tipik işlem, işçinin biçimsiz bir metal topağını bir teneke kutudan alması, makinenin içine itmesi, emniyet kafesi gibi bir şeyi kapatması ve kolu çekmesiydi. Sonra kafesi açıyor, parçayı dışarı çıkarıyor (şimdi biraz farklı görünüyordu) ve bir başka teneke kutuya atıyordu. İşçi tüm bu işlem sırasında, alabildiğine gürültü çıkarıyordu.

"Bu adam bütün gün aynı şeyi mi yapıyor?" diye bağırdı Robyn Wilcox'a, işbaşındaki bir adamı, birkaç dakika seyrettikten sonra. Wilcox kafasını salladı. "Korkunç monoton gözüküyor. Otomatik olarak yapılamaz mıydı?"

Wilcox atölye katının nispeten daha sessiz bölümüne götürdü onu. "Eğer yeni makine yatırımı yapmak için sermayemiz olsaydı, evet. Buna ek olarak, işlem sayımızı azaltabilseydik– çünkü o adamın çalıştığı kısmı, otomatik yapmaya değmez. Miktar olarak fazlasıyla küçük."

"Onu arada bir, başka bir işe kaydıramaz mısınız?" dedi Robyn, aniden gelen ilhamla. "Birkaç saatte bir, hepsini kaydırıp değişiklik imkânı sağlasanız onlara?"

"Müzikli sandalye oyunu gibi mi?" Wilcox'un yüzünde çarpık bir gülümseme belirdi.

"Orada durup saatler boyunca, günler boyunca aynı şeyi yapmak, o kadar kötü görünüyor ki."

"Bu fabrika işi. İşçiler de böyle isterler."

"İnanmak zor geliyor."

"Onlar yerlerinin değiştirilmesinden hoşlanmazlar. Bir işten ötekine işçileri kaydırırsınız, sonra onların şikâyetleri ya da daha üst bir seviyeye konulma talepleri başlar. Değiştirmenin yol açacağı zaman kay-

bını söylemeye gerek yok."

"Böylece iş gelip paraya dayanıyor yine."

"Her şey paraya dayanır, hayat tecrübeme göre."

"İşçilerin ne istediklerine hiç aldırmıyor musunuz?"

"Onların tercihleri böyle. Size söylüyorum. Düğmeyi kapatıyorlar, hayale dalıyorlar. Sıkılacak kadar akıllı olsalardı, öncelikle bu tür bir iş yapmazlardı. Otomatize edilmiş imalatı görmek isterseniz bu tarafa gelin."

Geçitlerin birinden aşağıya doğru uzun adımlarla yürüdü. Mavi önlüklü işçiler, büyük bir balığın huzurundaki golyan balığı sürüsü gibi, tepki verdiler. Başlarını kaldırıp bakmadılar ya da onunla göz göze gelmediler, ama patron geçerken çalışma tezgâhları boyunca, algılanabilir bir korku, hareketlerindeki hassasiyet ve dikkatte hafif bir artış vardı. Ustabaşları farklı davranıyordu. Wilcox, yan tarafında tebeşirle, "HURDA" yazılı parça kutusuna ilişkin soru sormak için durduğu zaman, ya da bozuk bir makinenin yanında elleri yağlı bir teknisyenle mekanizmadaki aksamanın nedenini tartışmak üzere çömeldiğinde yüzlerinde dalkavukça bir tebessümle koşarak geldiler. Robyn kendisinin buralarda bir merak nesnesi olduğunun farkına varmasına rağmen, Wilcox onu kimseyle tanıştırmaya teşebbüs etmiyordu. Kayıtsız gözlerin her bir tarafta, onun varlığını fark ettikleri anda, dikkat kesildiklerini görüyordu. Yüzlerindeki sinsi gülümsemeyi ve komşu tezgâhlar arasında geçen fısıltılı söz alışverişini gözlemliyordu. Robyn bu sözlerin içeriğini dört bir yandaki duvarlarda ve sütunlarda sergilenen kadın resimlerinden, dudaklarını şişirmiş, kalçalarıyla göğüslerini çıkarıp hayasızca poz vermiş, parlak dudaklı, çıplak kadınların resimlerinin olduğu soft-porno dergilerden yırtılmış sayfalardan tahmin edebiliyordu.

"Bu resimler konusunda bir şey yapamaz mısınız?" diye sordu Wilcox'a.

"Hangi resimler?" Wilcox çevresine bakındı, bu soruya sahiden şaşırdığı belliydi.

"Tüm şu pornografik resimler."

"Ha, onlar. Öyle şeylere alışılır. Bir süre sonra fark etmezler bile."

Bu resimlerin rahatsız edici ve aşağılayıcı yanının da, zaten bu olduğunu fark etti Robyn: Kızların çıplaklığı ya da pozları değil, kendisinin dışında hiç kimsenin, onlara bakmadığı gerçeği. Bir zamanlar bu görüntüler, birilerinde kesip duvara yapıştırma zahmetine katlanacak kadar, cinsel heyecan yaratıyor olsa gerekti; derken bir iki gün ya da bir iki hafta sonra, resimlerin tahriki sona ermiş ve alışılmış olup çık-

mışlardı. Soluk, yırtık pırtık, yağ lekeli resimler, fabrikanın geri kalanındaki molozlardan ve pislikten neredeyse ayırt edilemez oluyordu. Bu, modellerin tevazuyla kurban olmalarını, acı bir biçimde anlamsızlaştırıyordu.

"İşte size," dedi Wilcox. "Tek CNC makinemiz."

"Ne?"

"Bilgisayar-sayısal-kontrollü makine. Görüyor musunuz, nasıl hızla değişiyor aygıtlar?"

Robyn mika pencereden içeriye baktı ve bir şeylerin döndüğünü, ani spazmlarla ileri geri gidip geldiğini, sütlü kahve gibi görünen bir sıvıyla yağlandığını seyretti.

"Ne yapıyor?"

"Silindir başlığı işliyor. Güzel, değil mi?"

"Tercih edeceğim sözcük bu değil."

Ok gibi ileri fırlayan, sonra geri çekilen, avını oburca gövdeye indiren ya da pasif eşiyle çiftleşen çeliğimsi bir sürüngen gibi, makinenin ani, şiddetli, yine de kontrollü hareketleri, Robyn'in gözünde esrarengiz, neredeyse müstehcen bir şeydi.

"Bir gün," dedi Wilcox, "bunun gibi makinelerle dolu ışıksız fabrikalar olacak."

"Neden ışıksız?"

"Makinelerin ışığa ihtiyacı yoktur. Makineler kördür. Tamamen bilgisayarlarla donatılmış bir fabrika kurulduğu zaman, ışıklar yok edilebilir. Motor, elektrikli süpürge ya da başka bir şey yapması için kapıyı kapatıp onu karanlıkta tek başına bırakabilirsiniz. Günde yirmi dört saat."

"Ne ürpertici bir düşünce."

"Amerika'da daha şimdiden var bunlar. İskandinavya'da da."

"Ya yönetici? O da karanlık ofisinde oturan bir bilgisayar mı olacak?"

Wilcox soruyu ciddiye aldı. "Hayır, bilgisayarlar düşünemez. Her zaman yöneten birisi olması gerekecek, ne üretilmesi gerektiğine ve nasıl olacağına karar verecek en azından bir kişi. Ama bu işler" –kafasını tezgâh sıralarında hızla dolaştırdı– "artık olmayacak. Geçen yıl burada on iki adamın yaptığı işi, şimdi bu makine yapıyor."

"Oo, cesur yeni dünya,"* dedi Robyn, "sadece yöneticilerin iş sahibi olduğu."

* Robyn, Aldous Huxley'in, '*Cesur Yeni Dünya*' romanına atıfta bulunuyor. Ütopyanın başyapıtlarından sayılan bu roman, bilim ve teknikteki gelişmenin insanı nerelere sürükleyeceğini, geleceğe uzanan bir yapıda gözler önüne serer; bilim ve

Bu kez Wilcox, Robyn'in alaycı imasını kaçırmadı. "İşten adam atmayı sevmiyorum," dedi, "ama her iki halde de güç durumda kalıyoruz. Eğer modernize olmazsak, rekabet alanını kaybeder, işçi atmak zorunda kalırız. Modernize olursak da, onlara ihtiyacımız olmayacağı için, yine işçi atmak zorunda kalırız."

"Yapmamız gereken, insanları yaratıcı boş zaman kullanmaya hazırlamak için, daha fazla para harcamaktır," dedi Robyn.

"Kadın araştırmaları gibi mi?"

"Başka şeylerle birlikte."

"Erkekler çalışmayı severler. Komik bir şey ama böyle. Her pazartesi sabahı işe giderken sızlanabilirler, daha uzun izin ve daha kısa iş saatleri için kampanya yapmaya girişebilirler ama kendilerine saygı duymaları için çalışmaya ihtiyaçları vardır."

"Bu sadece şartlandırma. İnsanlar işsiz hayata alışabilirler."

"*Siz* yapabilir miydiniz? İşinizi sevdiğinizi düşünmüştüm."

"O farklı."

"Neden?"

"Şey, benim yaptığım hoş bir iş. Anlamlı, doyurucu. Parasal şartlarından söz etmiyorum. Hiç para ödenmeseydi bile, yapmaya değerdi. Koşullar yeterince iyi, böyle değil." Robyn kolunu, motorların kükremesi, metallerin şangırtısı, elektrikli vagonun vızıltısı ve her şeyin yıpranıp kirlenmiş çirkinlikliğini içine alan yağ yüklü atmosferi kucaklayacak biçimde çepeçevre dolaştırdı.

"Burayı zahmetli buluyorsanız eğer, dökümhaneyi görünceye kadar bekleyin," dedi Wilcox, kararlı bir gülümsemeyle. Sonra çevik terrier yürüyüşüyle yeniden yola koyuldu.

Bu uyarı bile, dökümhanenin yaratacağı şoka, Robyn'i hazırlayamamıştı. Kardan battaniyeleri altında paslanmakta olan eski model makinelerin yığılı olduğu bir avludan daha geçtiler. Loş havada saklanan, yüksek tonozlu bir kubbesi olan büyük bir binaya girdiler. Bu alan Robyn'in hayatında duyduğu en barbarca sesle çınlıyordu. İlk içgüdüsel hareketi kulaklarını kapamak oldu. Fakat sessizliğe kavuşamayacağını kısa sürede fark etti ve elleri yanına düştü. Zemin, kuruma benzeyen siyah bir maddeyle kaplıydı, ama çizmelerinin tabanlarının altında kum gibi gıcırdıyordu. Reçine ve sülfürle dolan hava pis pis kokuyor,

tekniği kendi amaçlarına uydurmuş zorba bir yönetim, yığınları köleleştirmek, bütün bireysel ayrılıkları törpülemek üzerine kurulmuştur. (ç.n.)

çatıdan başlarına ince ince bir siyah toz çisentisi yağıyordu. Orada burada fırınların açık kapakları, tehlikeli bir kızartı saçıyordu. Binanın öteki ucunda kaya eriğinden bir dere, çatıdan tabana inen eğimli bir borudan sızıyordu. Çatının kendisi çeşitli yerlerinden delinmişti ve erimiş kar çatıdaki delikten yere damlıyor, çamurlu su birikintisinin içine sıçrıyordu. Aşırı sıcakla aşırı soğuğun buluştuğu bir yerdi: Bir an, dış duvardaki boşluktan gelen buz gibi bir hava cereyanında titriyor, hemen sonra da, bir fırının nefesinin ürkütücü sıcaklığını, yüzünde hissediyordu insan. Her yerde tarifi imkânsız bir dağınıklık, pislik ve düzensizlik vardı. Iskartaya çıkartılmış dökümler, kırık âlet edevat, boş kutular, eski demir parçaları, tahtalar bütün çevreye yayılıydı. Her şeyin doğaçtan yapılıvermiş gelişigüzel bir havası vardı ki, sanki o sırada, tam onların tesadüfen durdukları yere, eskiden kalanların yanına yeni makineler kurulmuş gibiydi. Bu mekândan temiz, yeni ve mekanik olarak verimli bir şeyin çıkabileceğine inanmak imkânsızdı. İşçiler daha çok şeytana mı benziyorlar, yoksa lanetlilere mi, söylemek zor olsa bile, bütün bunlar Robyn'e bir ortaçağ cehennem resmini çağrıştırdığı kadar hiçbir şeyi çağrıştırmıyordu. Gözlemine göre, çalışanların çoğu Asyalı ya da Karaibliydi ve çoğunluğu beyazlardan oluşan makine atölyesiyle, bir kontrast oluşturuyordu.

Wilcox aşınmış döner çelik merdivenden yukarıya, binanın ortasında, kuş yuvası gibi sırıkların üzerinde duran, prefabrik bir ofise götürdü onu ve genel müdür Tom Rigby ile tanıştırdı. Tom Rigby, Robyn'i bir kez şöyle bir yukarıdan aşağı süzdü, sonra önemsemedi. Rigby'nin genç yardımcısı, ona daha bir ilgiyle baktı; ama hemen sonra, üretim programıyla ilgili bir tartışmanın içine çekildi. Robyn ofise göz gezdirdi. Görüntüsü böylesine harap ve nahoş bir oda hiç görmemişti. Mobilyalar kirli, hasarlı ve uyumsuzdu. Yerdeki muşamba çizilmiş ve yırtılmış, camlar kalın kir tabakası yüzünden neredeyse saydamlığını kaybetmiş, duvarlar binanın inşa edilişinden beri bir daha hiç boyanmamış gibiydi. Floresan çubuklarının ışığı, her sefil ayrıntıyı insafsızca aydınlatıyordu. Donuk dekordaki tek renk lekesi, Rigby'nin genç yardımcısının masasının üzerindeki duvara yapıştırılmış, olmazsa olmaz bir çıplak kadın resmiydi: Aralık ayının sayfası açık olan geçen yılın takvim yaprağında; üstsüz, cafcaflı ermin süsleri olan bir bikini altı ve kürk çizmeler giymiş, sırıtık bir modelin resmi vardı. Odada, kadından başka, eski ve modası geçmiş görünmeyen yegâne parça, önünde üç adamın çömelip ciddi ciddi konuştukları bilgisayardı.

Robyn sıkılıp dışarıya, fabrika zeminini tepeden gören çelik balkona çıktı. Kendini şimdiye dek ilk kez bu denli Inferno'daki Dante gibi hissederek manzarayı inceledi. Her şey gürültü, duman, buhar ve alevden ibaretti. Koruma gözlüklü, maskeli, kask ya da türbanlı, iş önlüklü figürler sülfürlü karanlığın içine doğru yavaş yavaş hareket ediyorlar ya da fırın ve makinelerin yanındaki akıl sır ermez görevleri için yere çömeliyorlardı.

"İşte– Tom bunu giymenizin iyi olacağını söyledi."

Wilcox yanında belirdi. Transparan vizörü olan, mavi plastikten bir güvenlik kaskını Robyn'in eline tutuşturdu.

"Ya siz?" diye sordu Robyn, kaskı giyerken. Wilcox omuz silkip, kafasını salladı. Takım elbisesini koruyacak bir önlük ya da bir palto bile yoktu üzerinde. Bir tür maço gururuydu galiba. Patron incinmez gözükmeliydi.

"Konuklar giymek zorundalar," dedi Tom Rigby. "Bundan biz sorumluyuz."

Son derece tiz bir düdük sesi, meler gibi çılgınca çalmaya başlayınca, Robyn yerinden sıçradı.

Rigby sırıttı: "KW bu, yeniden başlayacak."

"Ne sorunu var?" dedi Wilcox.

"Sadece bir valf sanırım. Ona göstermelisin" dedi başıyla Robyn'i göstererek. "Görmeye değer bir şey KW, formunun zirvesindeyken."

"KW nedir?" diye sordu Robyn.

"Kunkel Wagner Otomatik Kalıplama Hattı," dedi Wilcox.

"Patronun gururu ve keyfi," dedi Rigby. "Henüz birkaç hafta önce kuruldu. Ona göstermelisin," dedi yine Wilcox'a.

"Uygun zamanda," dedi Wilcox. "Önce kalıp atölyesi."

Kalıp atölyesi görece bir huzur ve sükûnet barınağıydı. Aile sanayiini hatırlatıyordu, marangozların kalıp işleminin ilk basamağında kullanılan tahtadan şekiller yaptıkları bir yerdi. Robyn bundan sonra işçilerin önce elle, sonra dev gözleme ızgarasına benzeyen makinelerle kumdan kalıplar yaptıklarını gördü. Kadınların ağır görünen, pis pis reçine kokan kalıpları makinelerden kaldırıp, vagonlara yükleyerek, erkeklerin yanı başında çalıştıklarını burada gördü. Hava direnci, kaplama, maça sandığı ve kalıplama derecesi hakkında Wilcox'un teknik açıklamalarını anlamadan dinliyordu. "Şimdi kupol fırınına bir göz atacağız," diye bağırdı. "Dikkat edin."

Kupol fırınının, daha önce aşağıya doğru akan yanardağ lavına

benzediğini fark ettiği, binanın bir köşesine dikilmiş, bir tür dev kazan olduğu ortaya çıktı. "Sürekli olarak kömür, demir, hurda demir ve pik demir– ve kireçtaşı tabakalar halinde doldurulup oksijen oranı artırılmış havayla ateşlenir. Kömürden uygun miktarda karbon alan demir erir ve dipteki maden akıtma deliğinden dışarı çıkar." Vic onu uyduruk köprülerden ve sallanan geçitlerden geçirerek, kıvrılarak yukarı çıkan, basamakları yıpranmış ve eğrilmiş başka bir çelik merdivene götürdü. Vic ile Robyn, ergimiş metalin tam kaynağının yanında, çömelme durumuna gelinceye kadar, merdivenden yukarı çıktılar. Beyaz sıcak dere, Robyn'in ayakkabısının burnundan sadece birkaç metre uzağından geçerek kabataslak yapılmış açık bir oluğa akıyordu. Burası karanlık ve sıcak, Pandemonium'da,* sivri tepeli küçük bir kuleye** benziyordu ve Robyn'e doğru ak göz kürelerini yuvarlayan ve pırıl pırıl dişlerini gösteren iki Sih, ergiyen metali çelik sopalarla anlaşılmaz bir amaç için karıştırırlarken, tam olarak eski bir freskteki iblislere benziyorlardı.

Durum öylesine garip, öylesine Robyn'in alışık olduğu çevrenin dışındaydı ki, bunda, bu kadar sıkıntı ve tehlikede, bir tür coşku bulunsa gerekti. Kâşiflerin uzak ve vahşi bir ülkede kendilerini böyle hissetmeleri gerektiğini varsaydı Robyn. Okuldaki arkadaşlarının ve öğrencilerinin bu çarşamba sabahı ne yapıyor olabileceklerini düşündü; John Donne'ın şiirini, Jane Austen'in romanlarını ya da modernizmin yapısını merkezi ısıtmalı, halı kaplı dersliklerde ciddi ciddi tartışıyorlardı. Suffolk Üniversitesi'nde, belki romantik pastoral şiir üzerine, dia gösterisiyle ders veren Charles'ı düşündü. Penny Black bilgisayarına, Orta İngiltere'nin batısında dövülen kadınlar ile ilgili daha fazla istatistik yüklüyordu herhalde, Robyn'in annesi de deniz manzaralı, Liberty perdeli salonunda, yardım amaçlı sabah kahvesi veriyordu belki. Eğer bütün bu kişiler kendisini şimdi görseler ne düşünürlerdi acaba?

"Komik bir şey mi var?" diye Wilcox kulağına bağırınca, Robyn kendi düşüncelerine, ağzı açık sırıtmakta olduğunu fark etti. Bedenini dikleştirdi ve kafasını hayır anlamında salladı. Wilcox kuşkulu bir bakış fırlattı ona ve açıklamalarını sürdürdü:

"Ergimiş metal şu aşağıdaki toplama fırınına alınır. Isı elektrikle ayarlandığı için, sadece ihtiyacımızı karşılayacak kadarını kullanırız.

* İngiliz Şairi John Milton'un ünlü şiiri *Paradise Lost*'da (Kayıp Cennet) Şeytan'ın emriyle cehennemin başkenti olarak inşa edilen saray. (ç.n.)

** Kule için kullanılan orijinal sözcük, *pinnacle*'dır. Gotik mimaride sivri tepelerin kullanım amacı, yapıdaki dikey görünümü pekiştirmektir. (ç.n.)

Bunu kurmadan önce, erittikleri demirin hepsini kullanmak zorunda kalıyorlardı, aksi halde ziyan oluyordu." Birden ayağa kalktı Vic, açıklama yapmadan, yardım teklifinde de bulunmaksızın fabrikanın zemin katına inmek için yola koyuldu. Robyn yüksek ökçeli çizmeleri, erkek neslinin ayağı altında ufalanan siyah kumun cilaladığı kaygan yüzeyde kayarak, elinden geldiğince onu izlemeye çalıştı. Wilcox son basamağın dibinde sabırsızca onu bekliyordu. "Şimdi KW'ye bir göz atabiliriz," dedi tekrar yürümeye başlayarak. "Acele etsek iyi olur, yoksa biraz sonra öğle yemeği paydosuna gidecekler."

"Ofisteki adamın, Mr. Rigby'nin, bunun yeni bir makine olduğunu söylediğini sanıyordum," diye Robyn ilk yorumunu yaptı, makinenin yanında durduklarında. "Yeni görünmüyor."

"*Yeni* değil," dedi Wilcox. "Gıcır gıcır yeni bir makine almaya gücüm yetmezdi. Geçen yıl Sunderland'de kapanan bir dökümhaneden, ikinci el olarak aldık. Kelepirdi."

"Ne işe yarıyor?"

"Silindir blokları için kalıp yapıyor."

"Öteki makinelerden daha sessize benziyor," dedi Robyn.

"Şu anda çalışmıyor," dedi Wilcox, acıyan bir bakışla. "Ne oluyor?" diye sordu, makinenin yanında duran mavi önlüklü işçiye arkadan seslenerek.

"Lanet olası paletler sıkıştı," dedi adam, kafasını çevirmeden. "Tamirci çalışıyor üstünde."

"Konuşmana dikkat et. Burada bir hanım var."

Adam geriye döndü ve Robyn'e şaşkın bakışlarla baktı. "Kusura bakma," diye mırıldandı.

Fabrika düdüğü tiz sesiyle tekrar çalmaya başladı.

"Tamam, gidiyoruz," dedi Wilcox.

İşçi, bir kafesin kapatılması için bazı düğmeleri ve kolları kullandı, geri çekildi ve konsoldaki bir düğmeye bastı. Çelikten kocaman kompleks, titreyerek hayata döndü. Bir şey öne çıktı, bir şey düşük süratte çalıştı, bir şey sesi iyice yükseltilmiş havalı matkap gibi, en dehşetengiz sesi çıkarmaya başladı. Robyn kulaklarını kapattı. Wilcox gitmeleri gerektiğini göstermek için başıyla işaret etti. Tüm operasyonu kuş bakışı izleyebileceklerini söylediği yere, çelik bir balkona çıkan bir merdivenden çıkardı onu. Birkaç adamın durduğu bir platforma tepeden baktılar. Yürüyen bir bant, o korkunç sesi çıkaran makineden, içinde siyah kumdan (gerçi Wilcox buna yeşil diyordu) şekil verilmiş ka-

lıplar olan bir dizi kutuyu platforma getirdi. Adamlar turuncu kumdan yapılmış ana kalıpları kutulara koydular, bu kutuları ters çevirdiler ve kalıpların diğer kısmını ihtiva eden kutularla birleştirdiler (alt parçaya erkek kalıp, üst parçaya dişi kalıp deniyordu; öğrenmeyi başardığı jargonun ilk kısmıydı bu) ve raylar üzerinde döküm alanına doğru ilerledi bunlar. İki adam vinçlerle taşınan dev potaları içeri aldılar, vinçleri tek elleriyle tuttukları elektrik kablolarına bağlı kontrol kutularının düğmelerine basarak yönetiyorlardı. Öbür elleriyle, potaya yandan raptedilmiş dev çelik direksiyonu kavramışlardı, onu çevirerek ergimiş metali, zamanı geldiğinde kalıp kutularındaki küçük deliklere döküyorlardı. Sıra ile çalışan iki adam, astronotların ve deniz dibi dalgıçlarının ağır, telaşsız yürüyüşüyle hareket ediyor, dönüp duruyorlardı. Maske ve koruyucu gözlük taktıkları için yüzlerini göremiyordu Robyn– sebepsiz değildi bu; potaları dökmek için yana eğdiklerinde, beyaz-kızgın metal, tıpkı kek hamuru gibi sıçrayıp havada kıvılcımlar saçarak uçuşuyordu.

"Bu işi bütün gün mü yaparlar?" diye sordu Robyn.

"Bütün gün, her gün."

"İnsanı yakıp kavuran korkunç bir iş olmalı."

"Kışın o kadar kötü değil. Ama yazın... Sıcaklık aşağıda kırk sekiz dereceye kadar çıkabilir."

"Böyle şartlarda çalışmayı kesin olarak reddedebilirler mi?"

"Evet. Ofiste çalışanlar, derece yirmi altının üzerine çıkarsa, şikâyete başlarlar. Ancak o ikisi erkek." Wilcox bu sözcüğe heybetli bir vurgu yaptı. "Hat aşağıda doksan derece bir dönüş yapar," diye sürdürdü sözlerini göstermek için kolunu uzatarak, "ve dökümler soğutucu tünele girer. Tünelin sonunda hâlâ sıcaktırlar ama gerekli sertleşmeyi kazanmışlardır. Atık bölümünde, kum titreşim yaptırılarak üzerlerinden atılır."

Atık, ne de yerinde bir adlandırmaydı. Elbette Robyn'i sersemletti. Bütün fabrikanın anüsü gibi geldi ona: Sıcak, pis kokan, demirden tezek gibi hâlâ siyah kumla kaplı dökümleri haddeleyerek kumu silkelemek için sürekli ve vahşice titreşim yaptıran metal ızgaraya getiren siyah tünel. Yüzü terden parlayan, gürültü, sıcak ve dumanın ortasında bacaklarını ikiye ayırarak dengesini sağlayan, Batı Hint Adaları'ndan gelme dev işçi çelik bir çubukla ızgaradan ağır dökümleri sürüklüyor, soğutma işleminin bir diğer evresine taşıyan döner kayıştaki çengellere –şimdi kasaplık et gibi görünüyorlardı– tutturuyordu onları.

Robyn'in hayatında bulunduğu en korkunç yerdi burası. Bunu kendi kendine söylemesi "korkunç" sözcüğünü özgün anlamına geri döndürdü: Dehşet, hatta bir tür huşu uyandırıyordu. Sıcak, toz ve pis kokunun girdabında ağır, hantal metal parçalarıyla boğuşan, titreşen ızgaranın tarifsiz gürültüsünde sağır olmuş, saatlerce, günlerce böyle çalışan o adam olduğunuzu düşünmek... Onun siyah derili olması son aşağılanma gibiydi: Manzaranın etkili sembolizmini kabul ederken yüreği kabardı. Adam soylu bir vahşiydi, zincirlenmiş bir zenci, sömürülen insanlığın ilk örneği, kapitalist-emperyalist-endüstriyel sistemin özüne ait kurban örneğiydi. Robyn dayanışma ve duygu paylaşımı içeren bir jestle öne doğru bir hamle yapıp adamın elini sıkıca tutmak için kendine zar zor engel olabildi.

"Dökümhanede çalışan birçok Asyalı ve Karaibli var ama öbür bölümlerde pek o kadar yok," diye gözlemini ifade etti. Robyn, Wilcox'un ofisinin görece lüks ve huzurlu dinginliğine döndükleri zaman.

"Dökümhane işi ağır ve pis iştir."

"Dikkatimi çekti."

"Asyalılar ve Batı Hint Adalılar bunu yapmaya istekliler. Buranın yerlileri artık istemiyor. Şikâyetim yok. Sıkı çalışırlar, özellikle Asyalılar. Onlar iyi çalıştıklarında, Tom Rigby, şiir gibi olduğunu söyler. Şunu da unutmamak gerek ki, dikkatli yönetilmeleri lazım. Birbirlerine yapışıktırlar. Birisi işi bırakırsa, hepsi bırakır."

"Tüm düzen bana ırkçı gözüküyor," dedi Robyn.

"Saçma!" dedi Wilcox hiddetle. 'Saçma' sözcüğünü 'Sıçma' diye telaffuz etti- Rummidge aksanının özellikle dikkat çekici olduğu bir sözcüktü bu. "Bizim tek ırk sorunumuz Hintlilerle Pakiler ya da Hindularla Sihler arasındadır."

"Siyahların, bütün kötü işleri, en kirli, en zor işleri yaptıklarını az önce kabul ettiniz."

"Birilerinin bunları yapması lazım. Arz talep meselesi. Bugün bir iş ilanı verseydik –dökümhanede bir işçilik için– temin ederim ki, yarın sabah iki yüz kadar siyah ve kahverengi yüzlü, aralarında belki sadece tek bir beyaz, kapıda olurdu."

"Peki ya vasıflı işçi ilanı verseydiniz?"

"Vasıflı işlerde beyaz ırktan olmayan bir sürü adamımız var. Ustabaşları da öyle."

"Ya beyaz olmayan yönetici?" diye sordu Robyn.

Wilcox el yordamıyla bir sigara aldı ve yaktı, öfkeli bir ejderha gi-

bi dumanı burun deliklerinden çıkardı. "Toplumun problemlerine çözüm bulmamı istemeyin benden," dedi.

"Sizin gibi gücü olan insanlar çözmeyip de kim çözecek bu problemleri o zaman?" dedi Robyn.

"Kim dedi benim gücüm olduğunu?"

"Oysa bana gün gibi açık gelmişti bu," dedi Robyn odayı ve mobilyaları kucaklayan havalı bir jestle.

"O, evet büyük bir odam, bir sekreterim ve şirketin verdiği bir arabam var. İnsanları işe alabilir ve biraz daha güç olsa da, kovabilirim. Bu sınırları belli mekanizmada en büyük dişli çarkım. Çok daha büyüğündeyse, –Midland Amalgamated'te– küçük bir dişli çarkım. Ne zaman isterlerse beni kovabilirler."

"Tazminat denen bir şey yok mu?" diye Robyn soruşturdu inceden inceye alayla.

"Bir yıllık ücret, eğer şanslıysam iki. Bu sonsuza kadar sürmez ve sepetlendikten sonra da, ikinci bir iş bulmak için kendinizi ruhsal olarak ayağa kaldırmanız kolay değildir. Bunun işten kovulan birçok iyi genel müdürün başına geldiğini gördüm. Firmanın başarısız olması genellikle onların kusurları değildi ama suçu yüklenmek zorundaydılar. Dünyada rekabet alanında ilerlemek için en mükemmel fikirlerin sahibi olabilirsiniz ama öbür insanların bunları uygulayacaklarına güvenmeniz lazım, üst yöneticiden aşağıdaki işçiye kadar."

"Belki herkesin işte bir hissesi olsaydı daha iyi çalışırlardı," dedi Robyn.

"Nasıl yani?"

"Şey, kârdan pay alsalardı."

"Tabii zarardan da değil mi?"

Robyn bu münasebetsiz konuda düşünüp taşındı. "Şey," diye omuzlarını silkti, "kapitalizmin sorunu bu, değil mi? Bu bir piyango. Kaybedenler ve kazananlar var."

"Bu hayatın sorunu," dedi Wilcox, saatine bakarak. "Yemeğe gitsek iyi olur."

Öğle yemeği, fabrikadaki diğer şeyler gibi, kendi üslubuna uygun olarak, beş duyuya nahoş geliyordu. Robyn'in beklentilerinin aksine, yönetim için özel bir düzenleme yoktu. "Pringle's'ın eskiden bir Müdürler Yemek Odası ve özel aşçısı vardı," diye açıklama yaptı Wilcox, Robyn'i yönetim blokunun kasvetli koridorlarından geçirip, dışarıya,

daha önce temizlenmiş, yeniden taze karla kaplanan avlunun karşı tarafına götürürken. "Lewis ve Arbuckle'da çalışırken ara sıra orada yemek yerdim. Şahane kayıntıydı. Ayrıca orta seviyedeki yönetim için ayrı bir restoran da vardı. Bunların tümü, ilk işten çıkarma dalgasında, baştakilerce yok edildi. Şimdi yalnızca bir kantin var."

"Eh daha demokratik," dedi Robyn onaylayarak.

"Aslında değil," dedi Wilcox. "Üst düzey" müdürlerim pub'a gidiyorlar, işçiler kendi yiyeceklerini getirmeyi tercih ediyorlar. Onun için burada çoğunlukla teknikerlerle sekreterler yer." Floresan çubuklarıyla aydınlatılan, formika masaların ve plastik dökümden sandalyelerin bulunduğu kasvetli kantinin kapısında, Robyn'e yol gösterdi. Camlar buğulanmıştı ve havadaki koku, okul yemeklerinin mide bulandırıcı kokusunu hatırlatıyordu. Yemekler tahmin edileceği üzere ağırdı– etli tart veya un-yumurta-süt bulamacında kızartılmış balık, patates kızartması, haşlanmış lahana, konserve bezelye, kremalı puding– ama şaşılacak kadar ucuzdu. Bütün menü elli peniydi. Robyn daha fazla işçinin neden bu avantajı kullanmadığını merak etti.

"Çünkü önlüklerini çıkarmak zorunda kalacaklar," dedi Wilcox, "sıkıntıya girmek istemezler. Fabrika zeminine oturup ellerini bile yıkamadan azıklarını yerler. İşçiler için çok fazla duygusal olmaya gerek yok" diye devam etti. "Onlar ince duygulardan oldukça yoksundurlar. Görünüşe göre pisliği seviyorlar. Geçen kasım ayında, parça temizleme atölyesine yeni tuvaletler yaptık. İki hafta içinde hepsi tahrip edildi. İğrençti bu, o tuvaletlere yaptıkları."

"Belki de bu bir intikam biçimiydi," dedi Robyn.

"İntikam mı?" diye sabit gözlerle baktı Wilcox. "Kimden intikam? Benden mi, onlara yeni tuvalet sağladığım için mi?"

"Sistemden intikam."

"Hangi sistemden?"

"Fabrika sisteminden. Çok derin bir içerleme üretiyor olmalı."

"Kimse onları burada çalışmaya zorlamıyor," dedi Wilcox, çatal bıçakla etli tartın kabuğunu keserken.

"Benim söylemek istediğim de bu, bastırılan duyguların ve isteklerin geri dönüşü. Bilinçdışı olarak."

"A, kim diyor?" diye araştırdı Vic kaşlarını kaldırarak.

"Freud," dedi Robyn. "Sigmund Freud, psikanalizin mucidi."

"Biliyorum kimi kastettiğinizi," dedi Wilcox sertçe. "Ben tam bir taşkafa değilim yani, bir fabrikada çalışıyor olsam da."

"Öyle olduğunuzu söylemek istemedim ki," dedi Robyn kızararak. "Freud'u okudunuz mu o halde?"

"Okumak için fazla zamanım yok," dedi Wilcox, "ama ne yaptığına ilişkin kabaca bir fikrim var. Her şeyin sekse dayandığını söylüyordu, değil mi?"

"Bu aşırı derecede basitleştirilmiş bir ifade biçimi," dedi Robyn, fazla pişmiş balığı kızarmış kabuktan kazıyarak.

"Ama temel olarak doğru, değil mi?"

"Eh, tamamen yanlış değil," dedi Robyn. "Freud erken döneminde, libidonun insan davranışlarının temel itici gücü olduğunu düşünüyordu. Daha sonra ölüm içgüdüsünün daha önemli olduğu düşüncesine vardı."

"Ölüm içgüdüsü- nedir o?" Wilcox bu soruyu sormak için bir et lokmasını ağzına götürürken, çatal havada kaldı.

"Açıklaması çok zor. Özetle, biz bilinçsiz olarak var olmayı değil, ölümü, var olmamayı arzularız, çünkü var olmak çok acı verir düşüncesine dayanır."

"Ben sık sık sabahları saat beşte böyle hissederim," dedi Wilcox. "Ama yataktan kalktığım zaman, kendime gelirim."

Wilcox'un ofisine döneli pek fazla zaman geçmemişti ki Brian Everthorpe kapıda belirdi. Yüzü kızarmıştı ve yeleği göbeğine gözle görülür biçimde dar geliyor gibiydi.

"Merhaba Vic. Man in the Moon'da seni bekliyorduk. Tabii biraz daha şık bir yerde, hoş bir *tête-à-tête* yemek yediğine şüphe yok ya, ne dersin? The King's Head'miydi?" Robyn'e yan yan baktı ve geğirirken ağzını elinin tersiyle kapattı.

"Biz kantinde yedik," dedi Wilcox soğuk bir havayla.

Everthorpe, abartılı bir şaşkınlık içinde geri adım attı. "Onu asla o deliğe götürmedin değil mi Vic?"

"Hiçbir sorunu yok oranın," dedi Wilcox. "Temiz ve ucuz."

"Yemeği beğendiniz mi?" Everthorpe, durumu bir de Robyn cephesinden araştırdı. "Pek de birinci sınıf bir yer değildir, ne dersiniz?"

Robyn koltukta oturuyordu. "Fabrikanın bir parçası işte."

"Çok diplomatik. Bir başka sefere– bir başka sefer olacağını ümit edeyim mi? Bir dahaki sefere, Vic'ten seni King's Head Carvery'ye götürmesini iste. O götürmezse, ben götürürüm."

"Benimle bir şey mi görüşmek istiyordun?" dedi Wilcox sabırsızca.

"Evet küçük bir fikrim vardı. Takvim almamız gerektiğini düşünüyorum. Bildiğin gibi, yıl sonunda müşterilere bir şey vermek için. Firma için çok büyük bir reklam. Takvim yılda üç yüz altmış beş gün duvarda duruyor."

"Ne tür takvim?" dedi Wilcox.

"Şey, yani, alışılmış türden. Memeli piliçler." Robyn'e bakıp göz kırptı. "Zevkli yani, kaba bir şey değil. Pirelli takvimleri gibi. Koleksiyoncu işi demek istiyorum."

"Sen kafayı mı yedin?" dedi Wilcox.

"Ne söyleyeceğini biliyorum," dedi Everthorpe, tombul pembe parmaklarını yatıştırıcı biçimde kaldırarak. " 'Mali gücümüz yetmez buna.' Earl of Lichfield ve bir sürü Londralı modeli tutmayı düşünmüyorum ya. Ucuza yaptırılmasının bir yolu var. Shirley'nin modellik yapan bir kızı olduğunu biliyor musun?"

"O yapmak istiyor yani."

"Tracey, gereken şeylere sahip. Portfolyosunu görsen iyi olur."

"Gördüm. Çift porsiyon pembe paluze gibi görünüyor, vereceği heyecan da o kadardır ancak. Bunu Shirley mi senin aklına soktu?"

"Hayır Vic, benim kendi fikrimdi," dedi Everthorpe incinmiş görünerek. "Tabii ki bunu Shirley'le tartıştım. Tamamen taraftar."

"Evet, taraftar olduğuna bahse girerim."

"Benim düşüncem aynı kızı kullanmak, –Tracey'i yani– her ay için, ama arka plan mevsime göre farklı olur."

"Çok orijinal. Fotografçının kendi fikri olmayacak mı?"

"Ah, evet bu da planımın öteki kısmı. Bir fotoğraf kulübüne üyeyim anlarsın ya..."

"Özür dilerim," dedi Robyn, ayağa kalkarak. Tartışmanın kızışması yüzünden onun varlığını unutan iki adam, kafalarını çevirip baktılar. Robyn Everthorpe'a döndü. "Ürünlerinizin reklamını, kadınları aşağılayan bir takvim yoluyla yapmak önerisinde bulunduğunuzu mu işitiyorum?"

"Onları aşağılamayacak tatlım, onları..." Everthorpe bir sözcük bulmaya çalıştı.

"Yüceltecek mi?" diye Robyn yardımda bulundu.

"Tamamen."

"Evet, bunu daha önce de duymuştum. Peki, *siz* tüm fabrikanın dört bir yanına yapıştırılan resimler gibi, çıplak bir kadın ya da çıplak kadınların resimlerini kullanmayı mı öneriyorsunuz?"

"Şey, evet, ama daha zarif. İnce zevk, yani. *Penthouse* tarzı cinsel organ fotoğrafı değil. Sadece meme ve popo."

"Birazcık kamış ve popoya ne dersiniz?"

Everthorpe yeterince afallamış görünüyordu. "Ha?" dedi.

"İstatistiksel olarak müşterilerinizin en az yüzde onu homo olmalı. Birazcık porno onların da hakkı değil mi?"

"Hah, hah, ha," Everthorpe bir kahkaha attı rahatsız olmuş gibi. "Pek fazla ibne yok bizim sektörde, değil mi Vic?"

Bu konuşmayı memnun bir ilgiyle izleyen Wilcox hiçbir şey demedi.

"Bu takvimlerin asılı olduğu ofislerde çalışan kadınlardan ne haber ya?" diye sözlerini sürdürdü Robyn. "Neden her zaman bu çıplak kadınlara bakmak zorunda olsunlar? Yılın birkaç ayını da çıplak erkeklere ayıramaz mısınız? Belki poz vermek sizin de hoşunuza giderdi, Tracey ile, ne dersiniz?"

Vic Wilcox kahkahayı koyverdi.

"Ne yazık ki yanlış anladın sevgilim," dedi Everthorpe, soğukkanlılığını korumaya çabalayarak. "Kadınlar öyle değildir. Çıplak erkek resimleriyle ilgilenmezler."

"Ben ilgilenirim," dedi Robyn. "Ben erkeklerin, göğüsleri kıllı ve dört santimlik kamışları olanlarından hoşlanırım." Everthorpe ona şaşkın şaşkın bakakaldı. "Şoka girdiniz değil mi? Ama kadınların memeleriyle popolarından söz etmeyi, onların resimlerini her yana yapıştırmayı gayet doğru buluyorsunuz. Hayır, doğru değil. Poz veren kadınları ve onlara bakan erkekleri küçük düşürür, seksi de aşağılar bu."

"Bütün bunlar çok büyüleyici," dedi Wilcox, saatine bakarak, "ama benim yaklaşık beş dakika sonra teknik müdürüm ve onun personeliyle bir toplantım var."

"Seninle daha sonra konuşurum," dedi Everthorpe, suratını asarak. "Daha az müdahale olduğunda."

"Ne yazık ki boş hayal bu, Brian," dedi Wilcox.

"Stuart Baxter öyle düşünmüyordu," dedi Everthorpe, favorilerini elinin tersiyle kabartarak.

"Stuart Baxter'in düşüncesini iplemiyorum," dedi Wilcox.

"Seninle tekrar konuşacağım, gölgen, koruyucu meleğin yahut da adı her neyse, bana bir iki laf etme şansı verdiğinde." Everthorpe uzun adımlarla ofisi terk etti.

Adrenalini düştüğü için bacaklarında aniden halsizlik hisseden

Robyn oturdu. Ofisi terk eden Everthorpe'un arkasından kaşlarını çatan Wilcox, Robyn'e döndü ve neredeyse gülümsedi. "Bu çok hoşuma gitti," dedi.

"O zaman benimle aynı fikirdesiniz öyle mi?"

"Elaleme maskara oluruz sanırım."

"Ben ilkeleri kastediyorum. Kadın bedeninin sömürüsü."

"Benim böyle şeyler için pek zamanım yok," dedi Wilcox. "Ama bazı adamlar hiç büyümezler."

"Ama bunun için bir şeyler yapabilirdiniz. Patron sizsiniz. Fabrikadaki bütün çıplak kadın resimlerini yasaklayabilirdiniz."

"Tamamen aklımı kaçırsaydım yapardım tabii. İhtiyacım olan tek şey, çıplak kadın resimleri yüzünden çılgın bir grev zaten."

"En azından örnek oluşturabilirdiniz. O kızlı takvimlerden biri de sizin sekreterinizin odasında."

"Öyle mi?" Wilcox sahiden şaşırmış görünüyordu. Döner sandalyesinden fırlayıp kalktı ve öteki odaya gitti. Birkaç dakika sonra çenesini düşünceli düşünceli kaşıyarak geri geldi. "Tuhaf, hiç dikkatimi çekmemişti. Gresham's Pumps vermiş bize onu."

"O zaman onu aşağı indirecek misiniz?"

"Shirley'nin dediğine göre, Gresham'ın satın almacısı buraya geldiğinde, onu duvarda görmek istiyormuş. Bir müşteriyi gücendirmenin anlamı yok."

Robyn başını hızla kaldırdı küçümseyerek. Karanlığın kültürel can damarına yaptığı bu geziden, Charles ve Penny'ye anlatacağı, övgüye değer bir başarı kazanarak geri dönme olanağını, bir an görüp kaçırdığı için hayal kırıklığına uğradı.

Wilcox odanın öteki tarafındaki toplantı masasının üzerindeki lambaları yaktı. Pencereye gitti, alacakaranlık çöküyordu. Dikey parçalar halindeki stor perdenin aralığından dışarı baktı. "Kar yağıyor yine. Siz yola koyulsanız iyi olur. Yollar sorunlu olacak."

"Saat daha iki buçuk," dedi Robyn. "Sizinle bütün gün kalmam gerektiğini sanıyordum."

"Ne isterseniz yapın," dedi Vic, omzunu çekerek. "Ama sizi uyarayım, geç saate kadar çalışırım."

Robyn tereddüt ededursun, koyu renk takım elbiseler giyen, kravatları donuk renkli, fabrikada çalışan herkeste yaygın olduğu gözlenen solgun tenli adamlar, odayı doldurmaya başladılar. Çekingen çekingen girdiler içeri, saygıyla selamladılar Wilcox'u ve göz ucuyla

Robyn'e baktılar. Masaya oturdular; sigara paketlerini, çakmaklarını ve hesap makinelerini ceplerinden çıkarıp bu nesneleri önlerine dikkatle yerleştirdiler. Bunlar sanki, oynamak üzere oldukları oyun için gerekli olan malzemelerdi..

"Nereye oturayım?" diye sordu Robyn.

"Nereye isterseniz," dedi Wilcox.

Robyn masanın öteki ucuna, Wilcox'un karşı tarafına oturdu. "Rummidge Üniversitesi'nden Dr. Robyn Penrose," dedi Wilcox. Bakmalarına izin verilmiş gibi, hepsi aynı anda başlarını Robyn'e doğru döndürdüler. "Herhalde Sanayi Yılı'nı hepiniz duymuşsunuzdur. Hepiniz gölgenin de ne demek olduğunu biliyorsunuzdur. Dr. Penrose da benim Sanayi Yılı gölgem." Gülümsemeleri için cesaret vermek istercesine, masaya çepeçevre göz gezdirdi. Hiç kimse gülümsemedi. Gölge Programı'nı kısaca açıkladı ve "o burada değilmiş gibi devam edin," diye sözlerine son verdi.

Toplantı başladığında, bunu yapmakta zorluk çekmedikleri belli oldu. Konu fireydi. Wilcox ürün oranının yüzde beşinin kendi denetimcilerince reddedildiğini, bunun haddinden fazla yüksek olduğunu düşündüğünü, öbür yüzde birlik bölümün de, müşteriler tarafından geri çevrildiğini belirterek söze başladı. Çeşitli olası sebepleri –makinelerdeki bozukluk, özensiz işçilik, yetersiz denetim, hatalı laboratuar testleri– sıraladı. Her bölüm başından, kendi alanındaki firenin temel nedenini saptamasını istedi. Robyn bu tartışmayı izlemekte güçlük çekiyordu. Müdürler Robyn'e anlaşılır gelmeyen teknik jargon kullanarak şifreli, dolaylı ifadelerle konuşuyorlardı. Şivelerinin lenfatik cızırtısı işitmesini zorlaştırıyor ve sigara dumanı gözlerini sızlatıyordu. Sıkıldı, kış gününün solan ışığına ve uçuşarak düşen kara baktı pencereden. Rummidge'nin her tarafı karla kaplıydı, diye düşünceye daldı, kendisini oyalamak için, James Joyce'un ünlü bir pasajı üzerine varyasyonlar yaparak. Karanlığın her kesimine yağıyordu kar, birleşen ancak kimliklerini koruyan yerleşim bölgelerine, beton otoyola, ağaçsız sanayi mülklerine; üniversite kampusünün yeşil alanlarına, daha batıya doğru akan, Rummidge-Wallsbury kanalının karanlık asi sularına, yumuşakça düşüyordu. Sonra birdenbire dikkatle dinlemeye başladı.

Sürekli olarak bozulan bir makineyi tartışıyorlardı. "Teknisyenin hatası," diyordu müdürlerden biri. "Bu işte yeterli değil o. İndeksi uygun biçimde ayarlayamıyor, o yüzden tutukluk yapıyor."

"Adı nedir onun?" diye sordu Wilcox.

"Ram. Bir Paki," dedi birisi.

"Hayır değil, Hintli," dedi öteki.

"Her neyse, farkı kim anlayabilir ki? Danny diyorlar ona. Danny Ram. Geçen kış eleman açığımız sırasında, işçilikten terfi ettirilip bu işe transfer edildi."

"Atalım onu o halde," dedi Wilcox. "İşi çıkmaza sokuyor. Terry, bu işe sen bak olur mu?"

Terry, pipo içen iri yapılı adam, pipoyu ağzından çıkardı ve "Onu işten atmak için gerekçemiz yok," dedi.

"Saçma. Eğitim verilmişti, değil mi?"

"Emin değilim."

"Araştır. Eğitim verilmediyse, eğitim verin ona, kavrayamasa bile. Beni anlıyor musun?"

Terry başını salladı.

"Makineyi kurmayı her başaramadığında, ona bir ihtar verirsiniz o zaman. Üçüncü ihtarda kovulur. Bu iş on beş günden fazla zaman almamalı. Tamam mı?"

"Tamam," dedi Terry, piposunu dişlerinin arasına sokarak.

"Öbür sorun," dedi Wilcox, "makine atölyesinde kalite kontrol. Şimdi elimde bazı rakamlar var, burada..."

"Özür dilerim," dedi Robyn.

"Evet, nedir?" dedi Wilcox, vergi, satış ve kârı gruplar halinde gösteren bilgisayar programından kafasını kaldırarak sabırsızlıkla baktı.

"Anladığım kadarıyla, bir adamı kovabilmek için hata yapsın diye, baskı altına alma önerisinde bulundunuz, doğru mu?"

Wilcox Robyn'e bakakaldı. Bir Western filminde, saloon bardaki bir karşılaşma anındaki gibi, uzun bir sessizlik havada asılı kaldı. Öteki adamlar değil konuşmak, kımıldamıyorlardı bile. Nefes bile almıyorlardı sanki. Robyn'in kendisi ise, oldukça hızlı, sözün kısası kesik kesik soluyordu.

"Bunun sizi ilgilendirdiğini sanmıyorum Dr. Penrose," dedi Wilcox sonunda.

"Oh, ama ilgilendiriyor," dedi Robyn kızgınlıkla. "Doğruluk ve adalet isteyen herkesi ilgilendirir. Bir adamı işten atmak için oyun oynamanın, ne kadar yanlış olduğunu görmüyor musunuz?" dedi masanın etrafındakilere bakarak. "Hiçbir şey söylemeden orada nasıl oturabiliyorsunuz?" Adamlar huzursuz, sigara ve hesap makineleriyle oynayıp duruyorlar, Robyn'le göz göze gelmekten kaçınıyorlardı.

"Sizin hiç de yeterli olmadığınız bir yönetim sorunu bu" dedi Wilcox.

"Bu bir yönetim sorunu değil, ahlâki bir mesele," dedi Robyn.

Wilcox'un yüzü öfkeden bembeyaz kesildi. "Dr. Penrose," dedi, "Buradaki konumunuza ilişkin yanlış bir fikir edinmiş olmalısınız. Siz bir gölgesiniz, müfettiş değil. Burada işe müdahale etmek için değil, öğrenmek için bulunuyorsunuz. Sessiz kalmanızı ya da toplantıyı terk etmenizi rica etmek zorunda kalacağım."

"Pekâlâ, terk ederim öyleyse," dedi Robyn. Gergin bir sessizlik içinde eşyalarını topladı ve odayı terk etti.

"Toplantı bitti mi?" diye sordu Shirley, ışıldayan anlamsız bir gülümsemeyle.

"Hayır, hâlâ sürüyor," dedi Robyn.

"Erken gidiyorsunuz o zaman, öyle mi? Bu havada sizi suçlayamam. Yarın geliyorsunuz değil mi?"

"Gelecek hafta," dedi Robyn. "Her çarşamba- düzenleme böyle." Bu düzenlemenin süreceğinden doğrusu çok şüpheliydi; ama biraz önce olan kavgayı gizlemek amacına uygundu. "Fabrikada çalışan Danny Ram adlı işçiyi tanır mısınız?" diye kayıtsız bir ses tonuyla sordu.

"Tanıdığımı söyleyemem. Ne iş yapıyor?"

"Emin değilim. Bir makineyi çalıştırıyor."

"Eh, çoğu bunu yapar, öyle değil mi?" dedi Shirley gülerek. "Sizin için epeyce değişik değil mi, bu tür bir yer? Üniversiteden sonra yani."

"Evet epeyce değişik."

"Arkadaşlarınızdan biri öyle mi bu Ram?" Shirley meraklanmış, belki de şüphelenmişti..

"Hayır ama sanıyorum öğrencilerimden birinin babası," diye uyduruverdi Robyn.

"Muhasebedeki Betty Maitland'a sorabilirsiniz," dedi Shirley. "Koridorda, iki kapı ötede."

"Teşekkürler," dedi Robyn.

Betty Maitland, son derece nazik bir şekilde Danny Ram'ı (aslında adı Danyatal Ram'dı) maaş bordrosunda arayıp buldu ve Robyn'e dökümhanede çalıştığını söyledi. O gün daha erken saatlerde rehber eşliğinde yaptığı turun rotası, dökümhaneye giden, bildiği tek yol olduğu için bu rotayı izlemek zorundaydı.

Ona eşlik eden Victor Wilcox olmaksızın, Robyn makine atölyesinde son moda çizmeleri, kadife külot pantolonu ve krem rengi kapitone

ceketiyle, aynı mekândaki bir nadir hayvan, beyaz dişi geyik ya da tek boynuzlu bir at kadar dikkat çekiciydi. Mekanik gürültüye rağmen duyulabilen çapkınca ıslıklar, yuhalamalar, fabrikanın içinde aceleyle ilerlerken onu takip ediyordu. Adamlar daha çok ıslık çalıp, daha da edepsiz laflar attıkça, Robyn hızını artırıyordu; ancak yürüyüşü hızlandıkça, büsbütün cinsel nesne ya da cinsel av haline geliyordu. Tezgâh sıraları arasında kıvrılarak, sağa sola dönerek ilerliyordu (çünkü bir süre sonra pusulayı şaşırmıştı). Bir metal parçaları yığınına ayağı takıldı, yağlı zeminde kaydı, yanakları saçları gibi kıpkırmızı, burun delikleri bembeyaz olmuş, işkencecilerin bakışlarıyla karşılaşmayı reddederek, gözleri değişmez biçimde ileriye sabitleşmişti. *"Selam canım, beni mi arıyosun? Birazcık bunu canın çekiyo mu? Şu bacaklarını göstersene bize! Gel burya, benim âletleri tut, ha?"*

Sonunda dev barakanın en ucundaki çıkışı buldu ve sabahki geziden hatırladığı, terk edilmiş makine hurdalarıyla darmadağınık, karanlık avluya attı kendini. Sanayi cehenneminin üçüncü katına bir kez daha dalmadan önce, temiz soğuk havayı ciğerlerine çekerek soğukkanlılığını yeniden kazanmak için, zayıf elektrik ışığının altında bir an durakladı. Gün ışığı dökümhanenin içine nüfuz edemediği için, daha da cehennemi gözüküyor, dumanlı zulmet içinde, fırınlar bütün şiddetiyle yanıyordu. Burada makine atölyesinden daha az işçi vardı ve daha utangaçtılar– belki de çoğu Asyalı olduğundandı. Robyn'in varlığı, sanki onları belli belirsiz alarma geçirmiş gibi, o yaklaşırken bakışlarını kaçırıyorlar, kafalarını çeviriyorlardı. "Danny Ram?" diye arkalarından sesleniyordu Robyn. "Danny Ram'ın nerede çalıştığını biliyor musunuz?" Kafalarını hayır anlamında sallıyorlar, gözlerini deviriyorlar, sinirli sinirli sırıtıp o akıl sır ermez işlerine devam ediyorlardı. Beş santimlik alev püskürten bir gaz musluğundan, aldırışsızca sigarasını yakan beyaz bir adama rastladı. Robyn'e cevap vermeye hazırdı: "Danny Ram mı?" dedi, yanmasın diye kafasını yana eğerek. "Haa tanıyorum, niye?"

"Ona bir haberim var."

"Şurda," dedi, dikilerek ve karmaşık bir aygıt parçasının yanında duran, zayıf, oldukça üzgün görünen bir Asyalı'yı işaret etti. Aygıt o kadar çok gürültü çıkarıyordu ve adamın tüm dikkatini o denli üzerinde topluyordu ki Robyn'in yaklaştığını fark etmedi.

"Mr. Ram?" diye sordu önlüğünün koluna dokunarak.

Adam kımıldadı ve döndü. "Evet?" diye mırıldandı sabit gözlerle bakarak.

"Sizinle ilgili önemli bir haberim var," diye bağırdı Robyn.

"Haber mi?" meraklanarak tekrarladı. "Siz kimsiniz, lütfen?"

Neyse ki bu noktada makine devrini tamamladı ve Robyn daha normal bir ses tonuyla sürdürebildi konuşmasını. "Kim olduğum önemli değil. Bu bilgi gizli, ama sizin bilmeniz gerektiğini düşünüyorum. Yaptığınız işte durmadan hata bulacaklar ve ihtarlar verecekler ki, sizi işten atabilsinler. Anladınız mı? Önceden haber almak, hazırlıklı olmak demektir. Size söylediğimi kimseye söylemeyin." Umut aşılayacak biçimde gülümseyip elini uzattı. "Hoşça kalın."

Adam ellerini boşu boşuna kalçalarına sildi ve Robyn'in elini gevşekçe sıktı. "Siz kimsiniz?" diye sordu. "Bunu nasıl biliyorsunuz?"

"Ben bir gölgeyim," dedi Robyn. Adam sanki sözcüğün bir tür doğaüstü habercinin adı olduğunu düşünmüş gibi iyice şaşırmış ve biraz dehşete düşmüş gibi görünüyordu. "Teşekkür ederim," dedi.

Makine atölyesindeki dayak geçidi cezasından kaçmak için, Robyn dönüşte binanın dışından dolaşarak park yerine yöneldi, ancak dar yollar, rüzgârın yığdığı karla kaplıydı ve geçiş çok güçtü. Birçok binayı birbirinden ayıran geçitler ve avlular labirentinde kayboldu. Fabrika alanını kaplayan bu binalardan çoğu, belli ki kullanılmaz ya da harap haldeydi ve etrafta ona yol gösterecek hiç kimse yoktu. Sonunda, neredeyse yirmi dakikalık bir dolaşmadan sonra, ayakları su alan çizmelerinin içinde ıslanarak ve karda bata çıka ilerlemekten bacak kasları ağrıyarak, yönetim blokunun dışındaki park yerine ulaşıp arabasını buldu. Camlardan kalın kar tabakasını fırçayla süpürüp attı ve rahat bir nefes alarak direksiyonun arkasına geçti. Kontak anahtarını çevirdi. Hiçbir ses yoktu.

"Siktir," diye söylendi kendi kendine yüksek sesle, donmuş park yerinin ortasında tek başına kalarak. "Serseri. Salak."

Eğer aküyse, ruhunu teslim etmiş olmalıydı, çünkü marş motorundan gelen en ufak bir tık sesi bile yoktu. Ne olursa olsun kendisinin yapabileceği bir şey yoktu, zira Renault'nun motor kapağı altında ne olup bittiğine ilişkin en ufak bir fikre sahip değildi. Arabadan canından bezmiş bir halde inip danışma lobisine doğru, park yerinin karşısına ağır

adımlarla yürüdü. Oksijen sarısı saçlı danışma memuruna AA'ya* telefon edip edemeyeceğini sordu. Robyn telefonun numaralarını çevirirken, Wilcox biraz ötede, koridordan geçiyordu. Onu görünce yanına geldi.

"Hâlâ burada mısınız?" dedi bir kaşını kaldırarak.

Robyn başını salladı, âhizeyi kulağında tutarak.

"AA'ya telefon ediyor," dedi oksijen sarışını. "Araba çalışmıyor."

"Problem nedir?" diye sordu Wilcox.

"Kontağı çevirdiğimde hiçbir şey olmuyor. Tamamen ölü."

"Bir bakalım," dedi Wilcox.

"Hayır, hayır," dedi Robyn. "Siz zahmet etmeyin lütfen. Ben hallederim."

"Haydi." Başıyla park yerini işaret etti. "Böyle bir günde AA'yı saatlerce getirtemezsiniz."

Robyn'in kulaklarında çınlayan bağlayıcı ton, bu hükümdeki sağduyuyu doğruladı; ancak isteksizlikle âhizeyi yerine bıraktı. İstediği en son şey, bu nazik anda, Wilcox'a karşı minnet altında kalmaktı.

"Paltonuzu almıyor musunuz?" diye sordu Robyn, döner kapıdan geçip dışarının donduran havasına çıkarlarken.

Wilcox sabırsızca kafasını iki yana salladı. "Arabanız nerede?"

"Şuradaki kırmızı Renault."

Wilcox ince siyah ayakkabılarını örten ve pantolon paçalarına yapışan kara aldırış etmeden, dosdoğru yürüyüp gitti.

"Niye yabancı bir araba aldınız?" dedi.

"Ben almadım, araba değiştirdiklerinde annemle babam verdi."

"O zaman onlar neden aldılar?"

"Bilmiyorum. Annem bunu seviyordu, sanırım. Küçük, iyi bir araba."

"Metro da öyle. Küçük bir araba istiyorsanız neden Metro almayasınız ki? Ya da bir Mini? Son on yılda yabancı araba satın alan herkes, onun yerine bir İngiliz arabası almış olsaydı, bu sektörde yüzde on yedi işsizlik oranı olmazdı." Sınır çitinin ötelerindeki metruk fabrikalar yığınını içine alan bir hareket yaptı koluyla.

Robyn *Marxism Today*'in bir abonesi olarak, işe araba yerine bisikletle gitmediği için zaman zaman suçluluk duymuştu, ancak daha önce bir yabancı araba sahibi olduğu için saldırıya uğramamıştı. "Eğer İngiliz

* Automobile Association: Britanya Otomobil Derneği. Araba kullananlara çeşitli yardımlarda bulunan, avantajlar sağlayan kurum. (y.h.n.)

arabaları yabancı arabalar kadar iyi olsaydı, insanlar onları satın alırdı," dedi Robyn. "Ama herkes biliyor ki güven açısından umutsuz."

"Saçma," dedi Wilcox. *Sıçma.* "Kabul ediyorum, bazı modeller bakımından öyle, ama kalite kontrol, şu anda diğerleri kadar iyi artık. Asıl mesele, insanların İngiliz ürünlerine dudak bükmeyi marifet sayması. Sonra da işsizlik rakamlarına sızlanma küstahlığında bulunuyorlar." Sanki öfkesi soğuk havada yoğunlaşıyor gibi, nefesi buharlaşıyordu. "Babanız ne kullanıyor?" diye sordu.

"Audi," dedi Robyn.

Wilcox daha iyisini beklemiyormuş gibi, aşağılayıcı bir edayla homurdandı.

Renault'nun yanına geldiler. Wilcox ona arabaya binip kaputu açan kolu çekmesini söyledi. Wilcox kaputu açıp arkasında kayboldu. Bir iki dakika sonra, ona seslendiğini duydu. "Kontağı çevirin." Robyn söyleneni yapınca motor çalıştı.

Wilcox kaputu indirdi ve kilitledi el ayasıyla. Elbisesindeki karları silkeleyerek sürücü camına geldi.

"Çok teşekkür ederim," dedi Robyn. "Nesi vardı?"

"Elektrik kablolarının gevşemesi," dedi Wilcox. "Daha doğrusu kabloyu birisi çıkarmışa benziyor."

"Çıkarmış mı?"

"Ne yazık ki bizim burada biraz tahripkârlık vardır, bu bir eşek şakası. Araba kilitli miydi?"

"Bütün kapılar kilitli olmayabilir. Neyse çok teşekkür ederim. İnşallah soğuk algınlığına yakalanmazsınız," dedi Robyn, onu gitmeye teşvik ederek. Fakat Vic. Robyn'in camı kapamasına engel olarak, yanında oyalanıyordu.

"Bugün öğleden sonraki toplantıda biraz sert davrandıysam özür dilerim," dedi boğuk bir sesle.

"Zararı yok," dedi Robyn. Zararı vardı aslında, dedi kendi kendine, hiç de zararsız değildi. Ona bakmak zorunda kalmamak için jikle düğmesiyle oynuyordu.

"Sadece firmanın iyiliği için, bazen birazcık hilekârca gibi gözüken yöntemler kullanılması gerekiyor."

"Bu konuda anlaşacağımızı hiç sanmıyorum," dedi Robyn. "Ama bunun yeri ve zamanı da değil pek..." Göz ucuyla beyaz ceketli bir adamın, karlara bata çıka onlara doğru geldiğini gördü ve bu Robyn'in, bir tür sezgiyle, bir an önce gitme endişesini artırdı.

"Evet, yola koyulsanız iyi olacak. Gelecek çarşamba görüşecek miyiz o zaman?"

Robyn henüz cevap veremeden, beyaz ceketli adam seslendi, "Mr Wilcox! Mr Wilcox!" ve Mr Wilcox yüzünü ona döndü.

"Mr. Wilcox, dökümhanede ihtiyaç var size," dedi adam, soluksuz kalarak yanlarına geldiğinde. "İş bırakma eylemi var."

"Hoşça kalın," dedi Robyn ve debriyajı bıraktı. Renault öne fırladı, çıkış kapısına doğru hızla giderken, karın içinde iki yana savruldu. İki adamın hızla yönetim blokuna doğru koştuğunu, dikiz aynasından gördü.

Ü Ç

"İnsanlağ eğlendiğilmelileğ. Heğ zaman öğeniyoğ olamazlağ, heğ zaman çalışıyoğ da olamazlağ. Bunun için yağatılmamışlağdığ."

CHARLES DICKENS: *Hard Times*

"Dönüş yolu berbattı," dedi Robyn. "Tipi. Paten pisti gibi yollar. Orada burada terk edilmiş arabalar. Eve ulaşmak iki buçuk saatimi aldı."

"Tanrım," dedi Charles anlayışla.

"Kendimi tamamen tükenmiş ve kire batmış hissettim; ayaklarım iliklerine kadar ıslanmış, o pis fabrikanın kokusu giysilerime sinmiş, saçlarım islenmişti. Tüm istediğim saçlarımı yıkamak, uzun uzun sıcak bir banyo yapmaktı. Suya girer girmez rahatlamıştım. "Oh ne mutluluk!" derken kapının zili çaldı. Ah, diye düşündüm, çok kötü, ben de açmayıveririm. Kim olduğuna dair bir fikrim yoktu zaten. Ne var ki, zil çalıp duruyordu. Belki sahiden acil bir durum vardır, diye düşünmeye başladım. Her neyse, bir süre sonra, orada yatar vaziyette, o lanet zili dinlemeye artık daha fazla dayanamadım. O yüzden küvetten çık-

tım, yarım yamalak kurulanıp sırtıma bir bornoz geçirdim ve kapıyı açmak için aşağıya indim. Kim olsa beğenirsin?"

"Wilcox'muydu yoksa?"

"Bunu tahmin etmen çok akıllıca. Öfkesi tepesine çıkmış görünüyordu, son derece kabaca eve daldı. Ayaklarını silmek zahmetine bile katlanmadı. Ayakları kar içindeydi. Holdeki halının üzerinde, ıslak kocaman ayak izleri bıraktı. Onu oturma odasına aldığımda, çevresine şöyle bir bakıp duyabileceğim kadar yüksek bir sesle kendi kendine, 'Amma da çöplük!' deme küstahlığında bile bulundu."

Charles güldü. "Hayatım, itiraf etmelisin ki dünyanın en düzenli ev sahibesi değilsindir."

"Hiçbir zaman öyle olduğumu iddia etmedim zaten," dedi Robyn. "Ev işi yapmaktan daha önemli işlerim var."

"Ah, gayet tabii ki doğru bu," dedi Charles. "Wilcox ne istiyormuş peki?"

"Tabii ki Dany Ram ile ilgili. Görünüşe göre, ben oradan ayrılır ayrılmaz, adam yönetimin çevirdiği dalavereyi iş arkadaşlarına anlatmış ve hepsi birden bunu protesto etmek için işi bırakmışlar. Aslında bu Danny Ram'ın salaklığından oldu. Yani, onu kimin uyardığını çözmek Wilcox'un pek uzun zamanını almamış anlayacağın."

"Sonra da Wilcox kızgınlığını belirtmek için, dosdoğru sana gelmiş öyle mi?"

"Çok daha fazlası için. Ertesi sabah fabrikaya gelmemi, onu kovmak için hiçbir kumpas kurulmadığını ve benim hatalı olduğumu, Danny Ram ve arkadaşlarına anlatmamı istedi."

"Aman Tanrım, bu ne cüret! Birazcık öteye kayar mısın?"

Yatakta yüzükoyun çırılçıplak yatan Robyn, şiltenin ortasına doğru kıvrılarak vücudunu kaydırdı. Aynı şekilde çıplak olan Charles, Robyn'in bacaklarının arasında diz çökerek Body Shop'tan alınma güzel kokulu yağı Robyn'in, omuzlarına ve omurgasından aşağı döktü. Sonra dikkatle kapağını kapayarak yan tarafa koydu. Yağı uzun, duyarlı, yumuşak parmaklarıyla Robyn'in boynuna ve omuzlarına sürmeye başladı. Charles, Robyn'in Pringle's'ı ziyaretinden sonraki hafta sonu için kalmaya gelmişti. Civardaki bir Asya lokantasında ucuz ve mükemmel bir yemek yedikten ve Arts Laboratory'nin erken bir matinesinde bir film seyrettikten sonra, cumartesi akşamını böyle bitirmek âdetleriydi. Bu gerçek bir masaj olarak başlar, sonra farkında olmadan erotik bir biçim alırdı. AIDS yüzünden değil de, (1986'nın kışında, he-

teroseksüellere göre, bu sadece ufuktaki bir buluttan ibaretti ve bir erkeğin elinden daha büyük bir tehlike arz etmiyordu), pratik ve ideolojik nedenlerle, Robyn'le Charles son zamanlarda, duhulsüz seks ilişkisini tercih eder olmuşlardı. Bu ilişki biçimi hem feminist teoriye uygundu, hem de doğum kontrol sorununu çözümlüyordu. Robyn doğum kontrol hapını, sağlık açısından bırakmıştı. Charles ise, prezervatifi estetik bulmuyordu (Robyn her yönüyle özgür bir genç kadın olarak, ihtiyaç doğarsa diye, daima el altında bir paket bulundursa da). Şu anda hâlâ masajın erotik olmayan evresindeydiler. Elektrikli radyatörle ısıtılan yatak odası, sıcacık ve loştu. Charles bedenini ovup pat pat masaj yaparken, Robyn yastığı başına destek yaparak yana dönmüş, omuzunun üzerinden onunla sohbet ediyordu.

"Herhalde kabul etmedin değil mi?"

"Şey, evet başlangıçta."

"Sadece başlangıçta mı?"

"Faydası olmayacağını anlayınca, bir süre sonra bana zorbalık yapmaktan vazgeçti ve akıl yolunu kullanmaya başladı. Dediğine göre, bu iş bırakma eylemi bir greve dönüşseydi, tüm fabrika sekteye uğrardı. Asyalı işçiler birbirlerine bağlı ve çok inatçıymışlar. Bir kez akıllarına bir şeyi koymaya görsünler, sonradan bunu değiştirmek çok zormuş."

"Bu bir ırkçı söylemi," dedi Charles.

"Evet, biliyorum," dedi Robyn. "Ama bu açıdan o kadar Neanderthal'ler ki, yönetimin tamamı yani, bir süre sonra, insanın artık sadece bundan daha iğrenç önyargı örnekleri dikkatini çekiyor. Her neyse, Wilcox bir grevin haftalarca sürüklenebileceğini söyledi. Dökümhane, makine atölyesinin gereksinimini karşılamayacak ve böylece tüm fabrika duracakmış. Midland Amalgamated, işletmenin tümünü kapatarak zararı bir yerde kesmek isteyebilirmiş. O zaman da yüzlerce işçi, başka bir iş bulma umudu olmaksızın, işten atılırmış. Bunların hepsinin benim yüzümden olduğu ima ediliyordu. Kabahatin birinci planda kendisinde olduğunu ona anlattım. Danny Ram'ı işten atmak için kumpas kurmamış olsaydı, bunların hiçbiri olmazdı."

"Kesinlikle," dedi Charles, ellerinin kenarı, Robyn'in omurgasının girinti ve çıkıntılarının arasında dolaşırken.

"İtiraf etmeliyim ki Wilcox beni biraz endişelendirdi aslında. Aslında Danny Ram'ın kendisini savunmasını amaçlamıştım, ciddi bir sanayi kavgasını kışkırtmayı değil."

"Wilcox kabul etti mi kendi yanlışını?"

"Şey, tamamen. Bu çok kritikti. Ona dedim ki, bakın, benden yalan söylememi, söylediğim şey doğru olmasına karşın, yalan olduğunu bildirmemi istiyorsunuz. Peki *siz* ne yapacaksınız?"

"O ne dedi buna karşılık?"

"Dedi ki, 'Mantık sınırları içinde herhangi bir şey.' Öyleyse, dedim, tamam, Danny Ram'ı işten atmayı teklif ettiğiniz yolla bir işçiyi işten atmanın, ahlaka aykırı olduğunu kabul etmenizi istiyorum. Tabii buna epeyce canı sıkılmış gözüktü ama sineye çekmek zorunda kaldı ve kabul etti. O zaman ben de günün sonunda, kendimi bir başarı elde etmiş saydım. Ama ne gündü!"

"Sözünü tutacağına güveniyor musun?"

Robyn bunu bir an düşündü. "Evet, güveniyorum, gerçekten."

"Hintli'ye karşı olan davranışına karşın mı?"

"Bunun ahlaka aykırılığını samimi olarak görmüyordu, yani ben karşı çıkıncaya kadar. İnsanları bu şekilde işten atmak, belli ki olağandışı değil. Islah etmeye yönelik bir iş eğitimi uygulaması yok. Eğer birisi, daha üst düzeyde bir işe terfi ettirilmişse ve o iş için yeterli değilse, o sorunla ilgilenmenin hiç yolu yok. Bunu inanılmaz bulmuyor musun?"

"Değil aslında. Şöyle bir düşünüyorum da, Suffolk'taki bazı yeteneksiz profesörlere de uygulanıyor bu," dedi Charles. "Ancak onları işten çıkaramazsın."

Robyn kıs kıs güldü. "Ne demek istediğini anlıyorum...Neyse, Danny Ram'a özel iş eğitimi imkanı sağlaması için razı ettim onu."

"Öyle mi, vay canına!" Charles'ın her bir eli, Robyn'in yuvarlak sıkı kalçalarının birisine hizmet verirken, durakladı. "Sen gerçekten olağanüstü bir kızsın, Robyn."

"Kadın," diye düzeltti Robyn, ama nefret duymadan. Hikâyesinin başarısından ve içinde kendisine göre biçimlendirdiği kahramanlık rolünden memnundu. Danny Ram'ın durumunu hasır altı etmek konusunda yaptığı işbirlikçilik ile ilgili duyduğu vicdan azabını, Charles'dan gizledi. Bir Victoria çağı romanında, kritik bir durum ortaya çıktığında, eylemin bir parçası olarak bu davranışı bir burjuvanın öbürünü desteklemesi biçiminde ele alarak, çok sert bir biçimde yargılayabilirdi. Ne var ki, daha çok fabrikadaki işçilerin iyiliği için –yoksa Wilcox'un paçasını kurtarmak için değil– yalan söylemiş olduğuna ikna etmişti kendisini; Wilcox'a zorla kabul ettirdiği şartlar, onun iyi niyetinin bir teminatıydı.

"Üzerinde anlaşmaya vardığımız hikâye şöyleydi: Danny Ram'a, toplantıda konuşulanları ters anlamış olduğumu, yanlış anladığım bu tartışmanın, aslında onu işten atmakla değil, ona özel iş eğitimi vermekle ilgili olduğunu söyleyecektim."

"Yaptın mı peki?" Charles Robyn'in bacaklarının arasındaki pozisyonunu, ona masaj yapmak için değiştirdi. Uyluklarının arkalarını oğuşturuyor, adalelerine vuruyor, bileklerini gevşetiyor, ayak parmaklarını yumuşakça ayırarak, yağlı parmaklarıyla onların arasındaki çukurları nemlendiriyordu.

"Tam tamına. Ertesi sabah tam yedi-otuzda Wilcox yine kapımdaydı, beni fabrikaya götürmek üzere o koca Jaguar'ıyla...Yol boyunca bana tek bir kelime etmedi. Beni çabucak odasına soktu. Sekreterler ve diğerleri ürkmüş tavşanlar misali Wilcox'un yolunun üstünden zıplaya zıplaya kaçışırlarken, sanki tutuklanmış bir teröristmişim gibi, korkulu gözlerle bana bakıyorlardı. Sonra o ve iki arkadaşı, Asyalı dökümhane işçileriyle kantinde yapılacak özel bir toplantıya götürdüler beni. Üzerlerinde iş önlükleri değil, günlük giysileriyle, Danny Ram da dahil olmak üzere, yetmiş kişi kadarlardı. İçeri girdiğimde, Danny Ram bana ürkekçe gülümsedi. Orada birkaç beyaz da vardı.Wilcox onların, grevi resmileştirip resmileştirmeme kararını vermek üzere gözlemci olarak gelen, işçi temsilcileri olduğunu söyledi. Böylece benim küçük haberi Danny'ye, aslında hepsine anlattım. Özür dilemek zorunda kaldığımda, sözlerin boğazımda düğümlendiğini belirtmeliyim ama her şeye rağmen sonuna kadar sürdürdüm konuşmamı. Sonra işçiler kendi aralarında müzakere yaparlarken, kantin yöneticilerinin ofisi olduğunu sandığım, başka bir odaya çekildik biz. Yaklaşık yirmi dakika sonra bir temsilci gönderdiler. Temsilci, Danny'nin iş eğitimi aldıktan sonra işe geri döneceğinin garanti edilmesi ve vardiya sonunda yıkanma süresi olarak verilen beş dakikanın karşılığının ödenmesi koşuluyla, işe dönmeye hazır olduklarını bildirdi. Sonra onlar dışarı çıktılar ve Wilcox'la arkadaşları baş başa bir görüşme yaptılar. Wilcox çok öfkeliydi, yıkanma süresi meselesinin ilk tartışmayla bir ilgisi bulunmadığını, bunu işçi temsilcilerinin onların aklına soktuğunu söyledi. Fakat öbür ikisi, işçilerin bu isyandan bir şey kazanmaları gerektiğini, aksi halde itibarlarını yitireceklerini, ancak bu şekilde yatışacaklarını anlattı. Wilcox biraz sonra iki dakikalık ücrete razı oldu. Son olarak üç dakika için mutabakata vardılar ama isteksizce olduğunu söylemem gerekir. Her şeye rağmen güç bir durumdan kurtulması için *yalan* söylemiş ve bunu yap-

maktan hoşlanmamıştım. Ne var ki, bir tek teşekkür sözcüğü ya da nazikçe herhangi bir söz duymadım. Wilcox toplatıdan sonra bir veda bile etmeden, odadan çıktı. Personel müdürü beni üniversiteye geri götürdü. Sürekli olarak bağırsak hastalığını anlatan inanılmaz sıkıcı bir adamdı. Üniversiteye, *Middlemarch*'daki saat on dersi devam ederken vardım. Garip bir duyguydu gerçekten. Gece vardiyasından çıkmak böyle olsa gerek diye düşündüm. Bölüm için gün henüz başlıyordu, öğrenciler hâlâ esniyor, uykulu gözlerini ovuşturuyorlardı, ancak ben saatlerdir ayaktaymışım gibi hissediyordum. Toplantı ve müzakereler gibi olağandışı bir dizi olayla, duygusal olarak tükenmiştim galiba. Her şeyi öğrencilere anlatmak için, içimde saçma bir dürtü duydum ama elbette öyle bir şey yapmadım. O günkü dersimin başarılı derslerimden biri olduğunu düşünmüyorum. Aklım başka yerlerde dolaşıyordu."

Robyn sustu. Masaj erotik evresine ulaşmıştı. Teşvik edilmeksizin sırtüstü döndü. Charles'ın tecrübeli işaretparmağı, Robyn'in en duyarlı kısmına yumuşakça vuruyor ve yokluyordu. Çok geçmeden çok tatmin edici doruğa ulaştı. Sonra sıra Charles'a geldi.

Robyn'in masaj tekniği, Charles'ınkinden daha enerjikti. Baştan aşağı tüm sırtına yağı serpiştirdi ve avuçlarının kenarlarıyla gayretli gayretli vurmaya başladı. Poposunun tombulca yanakları bu saldırı karşısında titreşirken Charles, "Ooo! Ooh!" diye hoşnutluğunu belirten sesler çıkarıyordu.

"Kalçanda berbat bir sivilce var Charles," dedi, "sıkacağım onu."

"Ah, hayır, yapma," diye sızlandı. "Bunu yaptığın zaman çok canımı yakıyorsun." Ancak bu protesto notası biraz da yalancıktandı.

Robyn sivilceyi başparmaklarının arasında sıkıştırdı ve sertçe bastırdı. Charles bağırdı ve gözleri yaşla doldu. Bir parça pamukla sivilcenin kalıntısını silerken, "Tamam bitti," dedi Robyn. Pat pat vurmayı bırakıp oyluklarını ovmaya başladı. Charles yastığına gömülüp, zayıf çığlıklar atmaktan vazgeçti. Gözlerini kapayıp, düzenli soluk alıp vermeye başladı. "Gelecek hafta gidecek misin?" diye mırıldandı. "Fabrikayı kastediyorum."

"Elbette hayır," dedi Robyn. "Dönsene, Charles."

II

O akşam aşağı yukarı aynı saatlerde, Vic Wilcox Avondole Road'daki beş yatak odalı, dört tuvaletli, neo-Georgian stili evin salonunda, küçük oğlu Gary ile huzursuz bir halde televizyon seyrediyordu. Marjorie yukarı katta, yatakta, *Menopozunuzdan Keyif Alın*'ı okuyordu ya da daha büyük olasılıkla onun üzerinde uyuyakalmıştı. Raymond dışarıda bir yerlerde, arkadaşlarıyla kafa çekiyordu. Sandra ise, sivilceli Cliff'le diskodaydı. Gary cumartesi geceleri dışarı çıkamayacak kadar küçüktü. Vic... pek yaşlı değildi, kuşkusuz, ama buna istek duymuyordu. Kulüplerin ve pubların sahte *neşeli*, gürültücü ortamını sevmiyordu; aslında sinemayı, flört eden çiftler için, her zaman kış aylarında münasip bulmuş, evlendikten kısa süre sonra da sinema merakı son bulmuştu; hayatında hiç konser ve tiyatro müdavimi olmamıştı. Van-

guard'da çalışırken, Marjorie ile öbür genç yöneticiler ve eşlerinden oluşan neşeli bir gruba girmişlerdi. Düzenli olarak cumartesi akşamları birbirlerinin evlerinde buluşurlardı. Ancak sonradan ortaya çıktı ki bu partilerde, bu partiler sırasında ya da sonrasında, bir sürü aşna fişne oluyordu. Bu grup en sonunda karşılıklı suçlama ve skandal havasıyla dağılıp gitti. O günlerden bu yana, Vic'in kariyer merdiveninde yükseldiği noktada, sanki artık hiç arkadaşı yoktu, yalnızca işle ilgili tanıdıkları vardı ve tüm sosyal hayatı işinin uzantısından ibaretti. Vic'e göre, keyifli bir cumartesi gecesi düşüncesi, elinin altında bir şişe Scotch ile TV'nin karşısına geçip küçük oğluyla "Günün Maçını" seyretmek ve onunla oyunun ince noktalarını tartışmaktı.

Ancak TV şirketleriyle Futbol Lig'i arasındaki kavga yüzünden, bu kış "Günün Maçı" hiç yayınlanamadı. Futbol Lig'i açgözlülük yapıp yayın hakları için muazzam bir ücret talep etmiş, TV şirketleri de blöfü görmüştü. Bu iş yönetimi dersinden Vic'in duyduğu tatmin de, kişisel mahrumiyet duygusu yüzünden azalmıştı. Televizyonda futbol, geriye kalan, hemen hemen tek kaçış şekliydi ve ayrıca oğullarıyla mantık çerçevesinde dostça sohbet etmeyi sürdürebildiği nadir konulardan biriydi. Raymond çocukken, onu Rummidge City'yi seyretmeye götürürdü ama 1970'lerde bir ara futbol sahaları küfürbaz, genç suçlu serseriler tarafından tümüyle ele geçirilince, bundan vazgeçmişti. Şimdi televizyonda futbol bile ondan esirgeniyordu ve bir cumartesi gecesi, ya sıkıcı ya da utanç verici TV dizilerini ve eski filmleri Gary ile oturup seyretmek zorunda bırakılıyordu.

Şu anda seyrettikleri film, görünüşe göre, sıkıcı olmaktan çıkıp utanç verici olmaya yüz tutmuştu. Erkek ve kadın kahraman, kızın dairesinde, stereo müzik eşliğinde yanak yanağa dans ediyorlardı. Müzik türünden ve yüzlerindeki hülyalı şehvet görüntüsünden, çok geçmeden birlikte çırılçıplak yatakta olacakları, yatak örtüsünün altında, ya da hatta üstünde alışılmış zorunlu inleme ve iç çekme sesleri çıkararak, solucanlar gibi kıvranacakları anlaşılabiliyordu. Kitle iletişim araçlarında futbolun azalışı ve kör kör parmağım gözüne seksin artışı, ulusal çöküşün karşılıklı olarak ilişkili semptomları gibi gözüküyordu. Gerçi Vic, bazen bu birbiriyle ilgili iki olayı fark eden tek kişinin, kendisi olduğunu düşünüyordu. Onun gençliğinde tezgâh altında olan pornografi, günümüzde televizyonda seyrediliyordu. Bu da ailenin televizyon seyretmesini, bir endişe ve huzursuzluk kaynağı haline getiriyordu. "Bunu daha fazla seyretmek istemiyorsun değil mi?" dedi Gary'ye yapmacıklı bir kayıtsızlıkla.

"Bu iyi, kalsın," dedi Gary, koltukta yayılmış vaziyette, gözlerini ekrandan alamayarak. Eli patates cipsi paketi ile ağzı arasında ritmik olarak gidip geliyordu.

"Bakalım öteki kanallarda ne var."

"Hayır baba, yapma!"

Gary'nin karşı çıkmasına fırsat kalmadan, Vic uzaktan kumanda aletinin düğmesine basıverdi. Öbür kanallarda gösterilenler: Çoban köpekleriyle ilgili bir belgesel, cinayet kurbanı bir fahişeyle ilgili bir Amerikan detektif dizisinin tekrarı (Vic hatırlıyordu bunu), artık yatağa girmiş, yatak örtüsünün altında enerjik bir biçimde güreşen kadın ve erkek kahramanların olduğu bir başka sinema filmi. Vic hızla birinci kanala geri döndü. Kız bluzunun düğmelerini aynanın önünde yavaş yavaş açarken, adam şehvetle kızın omzunun üzerinden bakıyordu. Sadece bir zaman meselesiydi, diye düşündü Vic, pornografik ikramiyeyi, aynı anda dört kanalda da numaradan cinsel ilişkiyi yakalamadan önce.

"Bu süprüntüyü daha fazla seyretmen gerekmiyor," dedi kapatma düğmesine basarak.

"Aman *Baba*!"

"Zaten yatma zamanı," dedi Vic. "Saat on biri geçiyor."

"Bugün cumartesi baba," diye sızlandı Gary.

"Hiç önemi yok. Senin yaşında uykuya çok ihtiyaç vardır."

"Onu yalnız başına seyretmek istiyorsun, değil mi?" dedi Gary muzipçe.

Vic alaycı bir kahkaha salıverdi. "Bu saçma şeyi mi seyredeceğim? Hayır, ben yatıyorum, sen de öyle."

Vic'in uykusu olmamasına karşın, oğlunu yukarıya kadar izlemeye mecbur kaldı. Kamu ahlakındaki çöküş konusunda son durumu kaçırmamak için, aslında kendi başına kalıp filmi izlemeyi sürdürmek isterdi. Bu öfkeye ek olarak, yatak odasına girdiğinde Marjorie hâlâ uyanıktı ve konuşmaya niyetlenmiş gözüküyordu. Vic dişlerini fırçalarken, salonun boyanması, üçlü takıma örtü alınması hakkında, banyonun açık duran kapısından, uzaktan uzağa gevezelik ediyordu. Odaya dönüp pijamalarını giydiği sırada, karısı yeni geceliğini beğenip beğenmediğini sordu. Dar omuz askıları ve derin dekoltesiyle, Marjorie'nin çilli beyaz göğsünü, hatırı sayılır genişlikte sergileyen şeftali renkli naylondan yarı-saydam bir gayretti. Düz meme uçlarının çevresindeki koyu renk halkalar, ince kumaşın içinden iki leke gibi görünü-

yordu. Tam olarak kestiremiyordu ama karısının görünüşünde alışılmadık bir şey vardı.

"Bu hava için biraz ince değil mi?" dedi Vic.

"Peki sen beğendin mi?"

"İyi iyi."

"*Hanedan* görünümü vermesi lazım."

Vic homurdandı. "Televizyonla ilgili şeyler konuşma benimle."

"Neden, biraz önce sen ne seyrediyordun?"

"Malum süprüntüyü." Vic yatağa çıktı ve başucu lambasını söndürdü. "Bu gece çok konuşkansın," dedi. "Valium etkisini mi kaybediyor?"

"Henüz almadım," dedi Marjorie, başucu lambasını söndürerek. Karısı yorganın altında elini Vic'in uyluğuna koyduğunda, niyeti fazlasıyla açıklığa kuvuştu. Aynı anda, Marjorie'nin çok keskin bir koku süründüğünü fark etti ve yatakta otururken görünüşünün farklı olduğunu, bigudi takmadığını algıladı. "Vic," dedi karısı. "Uzun zaman oldu, biz... biliyorsun."

Vic anlamamazlığa geldi. "Ne?"

"*Biliyorsun.*" Marjorie elinin tersiyle kocasının uyluklarını *ovaladı.* Bu, flört ettikleri günlerde yaptığı bir şeydi ve demir çubuk gibi sertleştirirdi onunkini. Ama erkeklik organı şimdi kımıldamadı bile.

"Bana ilgini kaybettin sanıyordum," diye homurdandı Vic.

"Sadece bir dönemdi. Hayatın değişimindeki zaman dilimi. Kitapta öyle yazıyor." Marjorie başucu lambasını yaktı ve *Menopozunuzdan Keyif Alın*'a uzandı.

"Tanrı aşkına Marjorie!" diye söylendi Vic. "Ne yapıyorsun?"

"Gözlüğüm nerede?.. A, evet işte burada. Dinle."

" '*Bir süre evlilik ilişkilerine karşı bir tiksinti duyabilirsiniz. Bu çok normaldir ve endişelenecek bir şey yoktur. Zaman, sabır ve anlayışlı bir eşle, sizin lib...lib...*' "

"Libido," dedi Vic. "Ölüm içgüdüsünü keşfetmeden önce, Freud ortaya atmıştı onu."

"'*Libidonuz geri dönecektir, eskisinden de güçlü olarak*'." Marjorie kitabı komodinin üzerine koydu tekrar, gözlüğünü çıkardı, ışığı söndürdü ve yatakta kocasının yanına gömüldü.

"Yani libidon geri mi döndü?" diye açıkça sordu Vic.

"Şey bilmiyorum," dedi Marjorie. "Bilemem değil mi, biz bunu deneyinceye kadar? Bence bir deneme yapmalıyız, Vic."

"Niye?"

"Şey evli çiftler için doğal değil mi? Eskiden yapmak isterdin..." Marjorie'nin sesinde, tehlike işareti veren bir titreme oldu.

"Her şey sonuna geldi artık," dedi Vic umutsuzca. "Yaşlanıyoruz."

"Ama biz yaşlı değiliz ki, o kadar da yaşlı değiliz. Kitap diyor ki..."

"Siktir et kitabı," dedi Vic.

Marjorie ağlamaya başladı.

Vic içini çekti ve başucu lambasını yaktı. "Özür dilerim aşkım," dedi. "Sadece benden bekleyemezsin ki birdenbire... ilgilenmemi, pat diye. Bütün bunları geçmişte bıraktık sanıyordum. Demek ki değil –iyi– ama yeniden uyum sağlamam için bana zaman ver, olur mu?"

Marjorie başını salladı ve burnunu zarifçe bir kâğıt mendile sümkürdü. "Biliyorsun, benim kendi sorunlarım var," dedi Vic.

"Biliyorum Vic," dedi Marjorie. "Biliyorum, işle ilgili o kadar çok endişen var ki."

"Üniversiteden gelen o budala kahpe karı, sorunlarının ziyadesiyle artmasına sebep oldu... Sonra o aptalca takvim fikriyle Brian Everthorpe. İddia ettiğine göre, Stuart Baxter bunu onaylıyormuş. Bilmek istediğim şey, Stuart Baxter'ın Brian Everthorpe'a neden güvendiği?"

"Sorun ben olmadığıma göre," dedi Marjorie burun kıvırarak.

Vic uzandı, ışığı söndürmeden önce, karısının yanağına duygusuzca bir öpücük kondurdu. "Elbette sen değilsin," dedi.

Ama elbette oydu. Yıllar vardı ki Marjorie'ye karşı kendini zorlamadan, içinde bir arzu duymamıştı ve artık kendini zorlamaya gerek bile görmüyordu. Marjorie hayatın akışı içinde, dönem sorunuyla ilgili olarak sekse karşı ilgisini yitirmiş gözüktüğünde, gizlice rahata kavuşmuştu aslında. Evlendiği balık etindeki, gamzeli kız; aşırı makyajlı, saçları boyalı, orta yaşlı bir şişko olup çıkmıştı. Tesadüfen onu çıplak gördüğünde, tostoparlak bedeni kendisine utanç veriyordu, tıpkı aklı gibi, eh onu sergilediğinde de hemen hemen o kadar utandırıcı oluyordu. Karısının kendisini değiştirip akıllı, nüktedan ve kültürlü olmasının hiçbir yolu olmadığına göre, bundan yakınmak beyhudeydi. Bu da ince, uzun ve atletik olabileceği ihtimalinden daha fazla değildi. Marjorie'yle, onu hızla şişmanlığa dönüşen etine dolgun hoş görüntüsüyle, sade, sadık, yumuşak başlı genç bir kadın olarak, olduğu gibi kabul ederek evlenmişti, şimdi de ahlaki olarak ona mecburen katlanıyordu. Vic evlilik konusunda demode fikirlere sahipti. Bir eş bir araba-

ya benzemezdi; yeniliğini kaybedince ya da kaporta eskimeye yüz tutunca, eskisi verilip yerine yenisi alınamazdı. Hata yapmış olduğunu keşfetsen bile, çok kötü, yapacağın tek şey onunla yaşamaktır. Yapılamayacak tek şey, diye düşündü içi kararırken, o arabayla sevişmek.

Üniversiteden gelen o kendini beğenmiş, müdahaleci kadın hakları savunucusu bile, zavallı yaşlı Marjorie'den fazla arzu uyandırıyordu onda. Fikirleri uçuk kaçık olsa bile, en azından fikirdi, halbuki Marjorie'nin fikre dair fikri, koltuk örtüleri ya da duvar kâğıdından ibaretti. Kadın gençti, ki bu daima bir avantajdır ve bir biçimde çekiciydi. Erkek çocuk gibi ense tıraşıyla, eğer o saç stilinden hoşlanırsan, ki kendisi hoşlanmazdı, gülünç Kazak stili acayip kılığına aldırmazsan. O akşam dondurucu bir öfkeyle buz tutmuş yollarda, tüylerini diken diken eden tehlikeyi göze alarak, Jaguarı ile evine uğradığında ve kapısını neredeyse indirecek gibi yumrukladığında bornozu içinde biraz daha normal gözükmüştü kendisine.

Onu adamakıllı korkutmak ve kendisini rahatlatmaktan öte bir niyeti yoktu onun evine giderken. Gölge Programı'nın iptal edildiğini ve üniversiteye bunun nedenini bildireceğini söylemek amacındaydı. Bunu yapmak yerine, yol açtığı zararı telafi etmesi için onu ikna etme fikri, onunla yüz yüze geldiğinde aklına gelmişti. O sırada banyoda olması talihin bir tezahürüydü belki de. Uygun biçimde giyinmiş olmaması, onu elverişsiz bir duruma sokmuştu.

Vic'in hafızası, Robyn Penrose'un imajını, şaşırtıcı bir canlılıkla sundu kendisine; bakır rengi ıslak bukleleri, çıplak ayakları, darmadağınık oturma odasındaki gazlı şömineyi yakmak için eğildiğinde aralanarak tatlı bir eğimle aşağı inen göğüslerini ve pembe meme uçlarını, profilden ona şöyle bir gösteriveren, böylece altına hiçbir şey giymediğini ortaya çıkaran bornozlu halini. Bu anının gözünde canlanmasıyla birlikte, aynı anda penisinin sertleşmesi onu şaşırttı, neredeyse korkuyla karışık bir umutsuzluk yarattı. O anda dostça sıkmak üzere eline uzanan Marjorie, onun yerine penisine dokundu, kıkır kıkır güldü ve "Ooo, yine de ilgi duydun ha?" dedi.

Vic'in bu işin sonunu getirmekten başka seçim hakkı yoktu artık. Marjorie onun altında soluk soluğa hırıldarken, o bunu Robyn Penrose ile yapıyor olduğunu hayal ederek gelebildi ancak: Gaz ateşinin önündeki halının üzerine sereserpe uzanmışlardı; altına hiçbir şey giymediğini ortaya koyan bornozu bir kenara fırlatılmıştı; evet, kendisini Brian Everthorpe'un maskarası yaptığı, lanet olası aptal sorularıyla

toplantının akışını kestiği, atölyede hikâyeler anlattığı ve altı ay boyunca dil dökerek dökümhaneyi tekrar verimli hale getirmek için harcadığı emeği neredeyse heba ettiği için budala, kendini beğenmiş kancıktan tatlı tatlı intikam almıştı. *Marxism Today* ile *Spare Rib* dergileri, plak kılıfları, şarap kadehleri, kirli kahve fincanları ve inanılmaz bir kitap karmaşası arasında çırılçıplak, saçları kadar alev alev yanan bacak arası tüyleri, o sokar, sokar ve sokarken, Robyn kendisine rağmen zevkten inleyerek, TV filmlerindeki aktrisler gibi altında kıvranıp çırpınırken, yerde, oracıkta ona sahip oluvermek, evet, güzeldi.

Üzerinden yuvarlandığında Marjorie içini çekti –tatminden mi yoksa rahatlamadan mı, Vic anlayamadı– geceliğini aşağı indirerek badi badi banyoya gitti. Vic yalnızca suçluluk ve çöküntü hissetti, tıpkı delikanlılığında otuz bir çekerken hissettiği gibi. Tiksinmek için her türlü nedeninin olduğu bir kadına ilişkin kaba fantazilerle kendini tahrik ederek karısıyla sevişebilmesi, yeterince kötüydü; ama ona en çok acı veren düşünce, Robyn Penrose'un, onun ne yaptığını bilse, feminist ön yargılarına bu kadar mükemmel bir kanıt eline geçirdiği için, kendini beğenmişçe başını sallayacak olmasıydı. İntikam almak şöyle dursun, Vic ahlaki yenilgiye uğradığı hissine kapıldı. Marjorie'nin bidedeki şapır şupur su seslerini, sonra Valium'unu yutmak için lavabodan bir bardak su doldurduğunu duyarken, içi kararak iyi bir hafta değildi, diye düşündü. Bir valium da kendisine getirmesi için ona seslenmesine ramak kaldı.

Marjorie yatak odasına döndüğünde ön kapının kapanma sesi, Vic'in yattığı yerden sıçramasına sebep oldu. "Sandra mı?" diye sordu.

"Herhalde odur, ne oldu?"

"Tamamen aklımdan çıkmış."

Cumartesi geceleri Sandra içeri girinceye kadar uyumadan beklemek, Vic'in âdet edindiği bir davranıştı; kısmen onun eve sağ salim geldiğinden, kısmen de Cliff'in, o sivilce kralının, konut alanının dışında olduğundan emin olmak için. Ama Gary onu erkenden yatağa girmek zorunda bıraktığından, kızını tümden unutmuştu.

"Sandra emniyette. Cliff her zaman eve gelir onunla."

"Beni endişelendiren de bu zaten. Şu anda herhalde aşağıdadır." Yorganı üstünden fırlatıp yatağın altında terliklerini aradı.

"Nereye gidiyorsun?" dedi Marjorie.

"Aşağıya."

"Tanrı aşkına, onları kendi hallerine bıraksana Vic," dedi Marjorie, şaşırtıcı bir cesaret gösterisiyle. "Kendini gülünç duruma düşüreceksin. Onlar sadece kahve falan içiyorlar. Kendi kızına güvenmiyor musun?"

"O Cliff'e güvenmiyorum," dedi Vic. Ama yatağın kenarına oturarak geçirdiği birkaç dakikalık bir tereddütten sonra, usulca tekrar battaniyelerin altına girdi ve o gece doksan yedinci keredir aynı hareketi yapıyormuş hissine kapılarak, ışığı söndürdü. "Onun gibi gençler sadece bir tek şeyle ilgilenirler," dedi.

"Cliff iyidir. Zaten sen de şimdi bunu konuşmaya tam da uygun birisin ya!" diye Marjorie alaycı bir şekilde kıs kıs güldü ve dirseğiyle dürttü. "Sen daha yeni çok iyisini yaptın ya!"

Vic yüzündeki ifadeyi karanlığın gizlediğine şükrederek, hiçbir şey söylemedi.

"İyiydi ama değil mi?" diye mırıldandı Marjorie mahmur mahmur.

Vic onu tatmin etmek için olduğu anlaşılan, belli belirsiz bir onay homurtusu çıkardı. Olağandışı yapılan seksüel egzersizin üstüne gelen Valium, etkisini biraz sonra gösterdi ve Marjorie düzenli ve derin derin soluk alıp vermeye başladı. Uykuya dalmıştı.

Vic'in içi geçmiş olmalıydı. Kendi kalp çarpıntısına benzeyen bir sesle uyandı. Çalar saate baktığında, dijital ekran bir çeyreği gösteriyordu. Kalp vuruşlarının, aslında salondaki müzik setinde birisinin çaldığı plağın bas notalarının vuruşları olduğunu hemen anladı. O akşamın erken saatlerinde seyrettiği filmdeki sahne zihninde tekrar canlandı ve yanak yanağa dans eden tutkulu çiftin yerini Sandra ile Cliff aldı. Yatağın altına eğildi, el yordamıyla terliklerini aradı, gözleri karanlığa alışınca, banyo kapısının arkasından robdöşambrını aldı ve sessizce yatak odasından çıktı. Sahanlık ve hol karanlıktı ama hırsız alarm kontrol kutusunun üzerindeki loş ışık, merdivenden aşağı yolu gösteriyordu ona. Müziğin sesini duyabiliyordu. Ancak salon kapısının altından hiç ışık gözükmüyordu. Kapıyı açıp, içeri girdi.

Göçebe bir kabilenin gecelemiş olduğu bir mağaraya tesadüfen yolu düşmüş beyaz bir kâşifmiş gibi hissetti kendini Vic. Odadaki tek ışık, şöminenin ortasındaki yapay kütükleri çepeçevre yalayan gaz alevlerinden geliyor, yerde yarım daire biçiminde yayılmış altı bedenin üzerine, kesik kesik ışık saçıyordu. Tavandaki ana ışığı açtı. Aralarında Raymond'un da bulunduğu, altı genç adam, ellerinde bira kutuları ve parmaklarının arasında tüten sigaraları gözlerini kırpıştırarak

boş boş baktılar Vic'e.

"Meraba baba," dedi Raymond, belli belirsiz bir neşeyle ki bu her zaman onun sarhoş olduğunun belirtisiydi..

"Ne oluyor?" diye hesap sordu Vic, robdöşambrının kuşağını sıkarken.

"Şey, çocuklardan birkaçını getirdim," dedi Raymond.

Vic adlarını bilmiyor olsa da, hepsini daha önce çeşitli zamanlarda görmüştü, zira Raymond hiçbir zaman onları tanıtma zahmetine girmemişti, onlar da kendilerini tanıtabilecek kapasitede görünmüyorlardı. Şimdi de ayağa kalkmadılar, herhangi bir utanma ya da saygı belirtisi göstermediler. Üzerlerinde pejmürde paltoları, dirsekleriyle yere dayanmışlar, ayaklarında hiç çıkarılmamış görüntüsü veren Marten çizmeleri, yapış yapış punk kesimi saçlarının altından Vic'e, kayıtsızca bakıyorlardı. Raymond gibi hepsi üniversiteyi bırakmıştı. Yahut da üniversiteye başlama gücünü bile kendinde bulamamış gençlerdi. Ailelerinden ve devletten aldıkları işsizlik parasıyla yaşıyor, zamanlarını pub'larda içerek ya da Rummidge müzik mağazalarında amplifikatör fiyatlarını araştırarak geçiriyorlardı; çünkü hepsi çeşitli biçim ve büyüklükte elektrogitar çalıyorlardı ve günün birinde bir "müzik topluluğu" kurma hayallerini besliyorlardı; gerçekte ise hiçbiri müzik eğitimi alamamıştı ve çıkardıkları kolektif ses o kadar korkunçtu ki nadiren prova yapacak bir yer bulabiliyorlardı. Onlara şöyle bir bakmak bile, Vic'te askerlik hizmetinin, düşkünler evinin ya da sürgün cezasının –bu aylak, baş belası gençleri kıçlarını kaldırmaya ve namuslu bir işe girmeye teşvik edecek her şeyin– geri getirilmesi için kampanya başlatma isteği duyurdu.

"Sandra nerede?" diye sordu Raymond'a. "Geldi mi?"

"Yattı. Az önce geldi."

"Ya şu, adı neydi?"

"Cliff eve gitti." Raymond, her zamanki gibi, konuşurken Vic'in gözlerine değil, müziğin ritmine göre hafifçe başını sallayarak, kendi ayaklarına bakıyordu. Vic pijamaları, robdöşambrı ve –bu gençlerin hiçbirisinin buluğ çağına erdiklerinden beri giymediklerine neredeyse emin olduğu– iç çamaşırlarıyla orada öyle dikilmekten artık rahatsızlık duyarak odaya göz gezdirdi. "O biralar benim mi?" diye sordu. Soru ağzından döküldüğü anda, birdenbire pintilik yapıyormuş hissine kapıldı.

"Hıı, sakıncası var mı?" diye sordu Raymond. "Bir sonraki aylığı-

mı aldığımda yerine koyarım."

"Bira içmenize aldırmıyorum," dedi Vic, "halının üzerine kusmadığınız sürece."

"O Wiggy," dedi Raymond, birkaç ay önceki bir olayı ima ettiğini bilerek. "Artık bizimle dolaşmıyor."

"Aklı başına geldi, öyle mi?"

"Yok. Evlendi." Raymond sırıttı, bu fikri kendisi kadar eğlendirici buluyor gözüken arkadaşlarına şeytanca baktı. Arkadaşları geğirirlerken, bir yandan da kahkahayı koyuverdiler. Bir kısmının ise sessiz gülmekten omuzları sarsılıyordu.

"Karısının Tanrı yardımcısı olsun. Bütün söyleyeceğim bu," dedi Vic. Birkaç çift yayılmış bacağın üzerinden atlayarak müzik setine ulaştı, sesi ve bas kontrol düğmesini kıstı. "Sesi yükseltmeyin," dedi, "yoksa anneni uyandıracaksınız."

"Tamam," dedi Raymond yumuşakça, Marjorie'yi şu anda ancak bir bombanın uyandıracağını Vic kadar biliyor olmasına karşın. Vic kapıya yönelirken, "Işığı söndür olur mu baba?" diye ekledi.

Vic merdivenlerden çıkarken, salondan boğuk kahkaha sesleri duyduğunu zannetti. Gittikçe artarak bıkıp usandığı bir sesti bu.

Vic ertesi sabah ön bahçedeki araba yolunda, basınçlı hortumla arabasının altındaki tuzları temizlemekle uğraşırken, dün geceki göçebelerden birkaçının gittiğini gördü. Gözlerini dikip sertçe bakarak, onlardan ancak ikisini bir selam sözcüğü homurdanmak zorunda bıraktı. Bir süre önce yapılan anlaşmaya göre, kendi odasında yatırması şartıyla Raymond'a arkadaşlarını evde bir geceliğine misafir etme izni verilmişti. Raymond'un getireceği konuk sayısını sınırlamak amacıyla konulmuş bu kural istenilen sonucu pek vermedi, zira pek çoğu yine de oradaydı, hepsi mevcut boşluğa kendisini bir biçimde sıkıştırmayı başarıyordu. Uyku tulumlarının içinde ya da paltolarına sarınıp horlayan, gaz çıkarıp geğiren bir yığın halinde (Vic manzarayı kafasında canlandırabiliyordu) yerde kıvrılıp yatıyorlardı. Bütün pazar sabahı boyunca da, evin tuvaletlerinden birinde işemek üzere, –her zaman kusursuz biçimde değil– teker teker bu ana rahminden çıkıyorlardı, sonra da öbür pub randevusuna sıvışmadan önce, mutfakta kendilerine bol bulamaç mısır gevreği ikramı yapıyorlardı. Bu sabah da, her zamanki gibi, en son kalkan Raymond'dı. Vic babasını öğle yemeği için almaya gittiğinde, tabii ki yine mutfakta kahvaltı etmekteydi.

Ablası Joan, yirmi beş yıl önce bir Kanadalı ile evlenip Winnipeg'de yaşamaya gittiğinden bu yana, annesiyle babasına bakma sorumluluğu Vic'e kalmıştı. Baba Mr. Wilcox, Rummidge'deki en büyük mühendislik firmalarından birinde önce takım imalatçısı, sonra da ambar denetçisi olarak bütün hayatı boyunca çalıştıktan sonra, 1975'te emekli olmuştu. Vic'in annesi bundan altı yıl sonra kanserden ölmüş ve Mr. Wilcox evlendiğinden beri oturmakta olduğu Ebury Sokak'taki eski moda, koşulları rahatsız bitişik nizam evinde kalmakta inat etmişti. Her pazar günü, gidip onu öğle yemeği için Avondale Road'a getirmek düzenli bir ritüel olmuştu..

Ebury Sokağı'na her gidişinde, sokak Vic'e biraz daha hüzünlü gözüküyordu. Fakat bu bulutlu ocak ayı pazarında, öteden beri süregelen yavaş yavaş çözülme, ona özellikle iç karartıcı geldi. Sanki diş dizisinden ilk çekilen azı dişleri gibi, çöküş sokaktaki her iki sıranın da sonundan başlamış, ortalara doğru yavaş yavaş sokuluyordu. Babasınınki gibi uzun zamandır konut olan yapılardan birkaçı, sokağın orta yerinde inatla kök salmış olarak hâlâ ayaktaydı. Evlerden bazısı boştu, bazısı tahta perdeyle kapatılmış, diğerleri de yoksul göçmenler tarafından işgal edilmişti. Bu son gruba karşı Mr. Wilcox garip bir ayrıncı tutum takınıyordu. En sıcak dostluk duygusuyla ve saygıyla söz ettikleri, kişisel olarak tanıdıklarıydı. Geri kalanlardan, mahallenin seviyesini düşüren, "Lanet olası siyahlar ile renkliler" diye bahsediyordu. Vic onların Ebury Sokağı'ndaki varlıklarının neden değil, bir sonuç olduğunu, nedenin, çıkıntılı büyük beton ayaklar üstünde, evlerin çatılarının sadece otuz metre uzağından geçen otoyol olduğunu– çeşitli defalar babasına açıklamaya çalışmış ama başaramamıştı. Bu arada, şimdiye kadar Vic hiçbir konu hakkında babasının fikrini değiştirmeyi başaramamıştı.

Vic arabayı kaldırım kenarındaki, pis kar yığınıyla tıkalı su oluğunun içine doğru soktu ve 59 numaranın önüne park etti. Birbirlerine yarı erimiş kardan yaptıkları kar toplarını fırlatan birkaç Karaibli çocuk, büyük parlak arabaya bakmak için bir an durakladılar, ona da kar topu atabilirlerdi. Bu sokağa park edilen, eski amortisörlerinin üzerinde bel vermiş, pasın yediği Escortların ve Marinaların yanında Jaguar neredeyse müstehcence zengin gözüküyordu. Vic. Marjorie'nin Metro'suyla gelseydi, kendini daha rahat hissedecekti ama babasının Jag ile götürülmeyi etrafa bir hava atma vesilesi saydığını biliyordu. Komşulara bir mesajdı bu: *Bakın, benim oğlum zengin ve başarılı. Ben si-*

zin gibi değilim. Bu çöplükte yaşamak zorunda değilim. İstediğim zaman buradan taşınabilirim. Tesadüf bu ki kendi evimde yaşamayı seviyorum. Bugüne kadar hep içinde yaşadığım bu evde.

Vic ön kapıyı tıklattı. Babası neredeyse o anda kapıyı açıverdi. Bayramlıklarını giyinip kuşanmıştı: Kareli spor bir ceket ile gri flanel bir pantolon, ceketin altına yün hırka, gömlek ve kravat, yeni toplanmış atkestanesi renginde pırıl pırıl kahverengi ayakkabılar. Seyrek gri saçlarına briyantin sürmüştü. Vic, Raymond'un arkadaşlarını düşünerek, yeniden moda olmuşa benziyor diye düşündü –gerçi Mr Wilcox'un kullanım amacıyla ilgisi yoktu o modanın.

"Paltomu alayım hemen," dedi. "Havalandırıyordum paltoyu. İçeri girmek ister misin?"

"Olabilir," dedi Vic.

Koridorda hava, neredeyse kaldırımdaki kadar rutubetli ve soğuktu. "Bu eve kalorifer yapılmasına izin vermelisin," dedi Vic, babasının karanlık gölgesini – kendisi gibi kısa boylu ve geniş omuzluydu ama onun kemiklerinin üzerinde daha az et vardı– koridorda izlerken. Vic tam isabetle babasının cevabını tahmin ederek, onunla uyum halinde ağzının içinde sessizce tekrarladı.

"Karolifer istemem."

"O zaman elbiselerini mutfaktaki sobanın önünde havalandırmak zorunda kalmazdın."

"Mobilyalar için kötüdür."

Mr. Wilcox, kaloriferin mobilyadaki zamkı kuruttuğu ve sonuç olarak da dağılıp ayrılmasına sebep olduğu fikrini bir yerlerden kapmıştı. Vic'in mobilyalarının, yıllardır merkezi ısıtmalı bir ortamda bulunduktan sonra hâlâ bozulmamış olması gerçeği, bu hükmü hiçbir şekilde sarsamıyordu. Çoğunluğu Co-op'tan 1930'larda alınmış olan mobilyalarının, özenle korunmaya zaten pek değmeyeceği, Mr. Wilcox'a bir türlü anlatılamıyordu.

Arka taraftaki mutfak en azından sıcak ve sevimliydi, aynı zamanda da uygundu, çünkü Mr. Wilcox yüzü sobaya dönük olarak yerleştirilmiş yüksek arkalıklı koltuğunda oturarak, tabak çanak rafının en tepesine tehlikeli bir şekilde oturtulmuş TV'si ve bir kermesten satın almış olduğu, elinin kolayca erişeceği eski kitap ve dergileriyle, kışı burada geçiriyordu. Katı yakıt tankının kapısı açıktı ve önündeki lacivert palto, sandalyenin dik arkalığına bir sarhoş gibi yığılmıştı. Mr. Wilcox tankın kapısını gürültüyle kapattı ve Vic babasının paltosunu

giymesine yardım etti.

"Yeni bir paltoya ihtiyacın var," dedi Vic, eprimiş kol ağızları dikkatini çekince.

"Böyle bir kumaşı artık bulamazsın," dedi Mr Wilcox. "Senin giydiğin şu şey, hiç de sıcak tutuyormuş gibi gözükmüyor."

Vic kalın bir kazağın üzerine kapitone bir *gilet** giyinmişti. "Göründüğünden daha sıcak tutuyor," dedi Vic. "Araba için iyi oluyor, kollarını serbest bırak."

"Kaça aldın onu?"

"On beş pound," dedi Vic, gerçek fiyatının yarısını söyleyerek.

"Aman Tanrım!" diye bir çığlık kopardı Mr. Wilcox, çok şaşırdı.

Babası ne zaman bir şeyin fiyatını sorsa, Vic hep yarısını söylerdi. Bulduğu bu formülle, yaşlı adamın sahiden üzülmeksizin, tatlı tatlı kızmasını sağlıyordu.

"Dün enteresan bir kitap buldum," dedi Mr Wilcox, kırmızı kabı biraz bozulup kirlenmiş bir kitabı elinde sallayarak. "Bana sadece beş peni'ye mal oldu. Bi baksana."

Kitap *AA Guide to Hotels and Restaurants 1958*'di. "Yanına al baba," dedi Vic. "Yola koyulsak iyi olacak, yoksa yemek berbat olacak."

"1958'de Morecambe'de, bir yıldızlı bir otelde oda-kahvaltı fiyatının yedi-ve-altı olduğunu biliyor muydun?"

"Hayır baba, bilmiyordum."

"Şimdi neye mal olacağını sanıyordun. Yedi teklik mi?"

"Rahat rahat," dedi Vic. "Onun iki katından fazlaya."

"Bilmiyorum, günümüzde halk bunun altından nasıl kalkıyor," dedi Mr. Wilcox kasvetli bir memnuniyetle.

Pazar öğle yemeği ya da akşam yemeği, Vic'in de babasına riayet ederek saygısından dolayı adlandırdığı gibi, aynı şekilde Mr. Wilcox'a saygı gereği, yıl boyunca hemen hemen hiç değişmezdi: Kuzu ya da sığır budu; yanında fırında patates, brüksellahanası ya da bezelye; üstüne de elmalı tart ya da merengli limonlu turta. Marjorie bir magazinden aldığı tarifle, *coq au vin*** denemişti bir kez. Mr. Wilcox, tabağı önüne konulduğunda mutsuz mutsuz içini çekmiş, sonra da yemeğin güzel olduğunu ama yabancı yemekler için hiçbir zaman pek uygun birisi olmadığını, eski güzel bir İngiliz rostosunun yerini hiçbir şeyin tu-

* (Fr.) Yelek. (y.h.n.)

** *Cog au vin:* Şaraplı sülün. (ç.n.)

tamayacağını söylemişti. Marjorie de imayı anlamıştı.

Öğle yemeğinden sonra salonda oturdular ve Mr. Wilcox kendisiyle, safça zannettiği üzere ailenin geri kalanını, *AA Guide to Hotels and Restaurants*'dan yüksek sesle pasajlar okuyarak ve 1958 değerleriyle Isle of Wight'ın en iyi otelindeki haftalık yarım pansiyon fiyatı ya da Rhyl'de A sınıfı pansiyonda oda kahvaltı fiyatı hakkında tahminde bulunmaya çağırarak eğlendiriyordu. Gary'nin büyüklük taslayarak enflasyon üzerine büyükbabasına nutuk çekmesine tam engel olunduğu sırada Sandra da, "Yedi-ve-altı'nın *ne demek* olduğunu bile bilmiyorum büyükbaba," dedi sinirli bir şekilde. Sandra ile Gary TV yüzünden ağız dalaşı yaptılar. Sandra *EastEnders** dizisini seyretmek, Gary'de bilgisayar oyunu oynamak istiyordu. Gary'nin yukarıda kendi siyah beyaz televizyonu vardı, ama oyun için renk gerekiyordu. Vic. Sandra'nın tarafını tutunca, Gary küstü ve kendine ait renkli bir televizyona sahip olmasının zamanının geldiğini söyledi. Mr. Wilcox oturma odasındaki televizyonun kaça mal olduğunu sordu ve Vic ailenin geri kalanına öfkeyle bakıp iki yüz elli pound olduğunu söyledi. Marjorie tam bir konsantrasyon içinde, dudaklarını hemen hemen hiç oynatmadan, kredi kartı hesabıyla gelen ve işe yaramaz araç gereçlerin –fısıldandığında bip sesi çıkaran anahtarlık, bağırıldığında zil sesini kesen çalar saat, uçakta uyumak için şişme boyun yastığı, pille çalışan iç içe geçme kravat askısı, arzu edilmeyen tüyleri yok etmeye yarayan, termostat kontrollü ağda makinesi, küveti jakuziye dönüştürme aparatı– çeşitli kalemlerini satın alma teklifi yapıp duran postayla sipariş broşürünü okuyordu. Ta ki Mr. Wilcox'un 1958 otel fiyatlarıyla ilgili amansız soruları, ona yaz tatilini hatırlatıncaya kadar. Bunun üzerine, çeşitli broşürler almak için kuponları keserek, pazar gazeteleriyle TV program rehberlerini gözden geçirmeye başladı. Sandra aile tatillerinden bıktığını söyledi. İspanya ya da Mayorka'da neden kendilerine bir daire almamışlardı? O zaman hepsi ayrı ayrı gidebilirler ve arkadaşlarıyla kalabilirlerdi. Bu öneri, o sırada mutfaktan salona giren Raymond tarafından heyecanla desteklendi. Mutat olduğu üzere pub'dan çok geç geldiği için masaya oturamamış, sıcak tutulan yemeğini mutfakta yemişti. Raymond babasına, orkestralarının yaptığı parçaların bir "demo" sunu yaptırmak üzere kendisine ve arkadaşlarına iki yüz elli sterlin borç verip vermeyeceğini sordu. Vic'in tartışmasız geri çevirmek-

* *EastEnders:* Sabunköpüğü bir İngiliz televizyon dizisi. Londra'nın Doğu Yakası'nda geçen dizi film, yıllardır devam ediyor. (ç.n.)

ten zevk duyduğu bir istek. Bütün lüzumsuz masrafları ahlaken düşüklük sayan babasıyla, fırsat verilse, yıllık maaşının beş katından fazlasını harcayacak karısı ve çocukları arasında bir yaylım ateşinin arasında kalınca, Vic, Pazar gazetelerini okuma girişiminden vazgeçti ve dışarı çıkıp evin ön tarafındaki yolda sulu karları küreyerek sakinleşti. Hiçbir şey yaz tatili düşüncesinden daha fazla onun canını sıkamazdı: İç karartıcı İngiliz kıyılarındaki yazlık yerlerde amaçsız dolaşarak ya da sıcaktan bunaltan bir Akdeniz plajında bir parça gölge arayarak mecburi bir aylaklıkla geçirilen bir on beş gün. Hafta sonları yeterince kötüydü. Bir pazar öğleden sonrasında geldiği bu noktada, fabrikaya geri gitmek için, içinde dayanılmaz bir arzu duydu.

III

Robyn ve Charles'ın hafta sonları, hem eğlenme hem de iş olduğu için, iki aktivite belli noktalarda birbirlerine karışma eğilimi gösterirdi. En son çıkan kitaplar, oyunlar, filmler, hatta moda ve mobilya hakkında (semiyotik hiçbir şey, modern akademik eleştiriye yabancı olmadığı için) bilgileri zihinde dosyalamak için *Sunday Times* ve *Observer*'ın eleştiri sayfalarını karıştırmak, iş miydi yoksa eğlence miydi? Ancak civardaki parkta ördeklere yem atmaya gitmek için, Wellington çizmelerle yapılan çevik canlı bir yürüyüş, şüphesiz bir eğlenceydi. Hafif bir öğle yemeğinden sonra, (Robyn omlet yaparken, Charles da salatanın sosunu koyuyordu), Charles'ın Suffolk'a geri dönme zamanı gelmeden önce, sıkış tıkış oturma/çalışma odasında, birkaç saatlik ciddi bir çalışmaya koyuluyorlardı. Robyn'in elinde okuyup not vereceği yığın-

la ödev vardı. Charles da, okul gazetesine yazmayı kabul ettiği bir eleştiri yazısı için, dekonstrüksiyon üzerine bir kitap okuyordu. Gaz ateşi tıslıyor, şömineden pat pat sesler geliyordu. Haydn'ın klavsen konçertosu, stereoteypte hafif hafif çınlıyordu. Dışarıda gün ışığı, kış şemasından usul usul çekilirken, erimekte olan kar saçaklardan damlıyor ve oluktan aşağı sızıyordu. Marion Russell'ın, değerlendirilmesi gecikmiş *Tess of the D'Urbervilles** (aslında hiç de fena değildi, modellik işinin belki de mantıklı bir karar olduğu ortaya çıkmıştı) ödevinden başını kaldıran Robyn, Charles'ın dalgın bakışlarını yakalayıp gülümsedi.

"İyi bir şey mi?" diye sordu, başıyla Charles'ın kitabını işaret ederek.

"Fena değil. Öznenin merkezsizleştirilmesi konusunda iyi bile sayılır. Lacan'daki o harikulade pasajı hatırlıyor musun?" Charles kitaptan bir parça okudu: '*Olmadığım yeri düşünüyorum, öyleyse düşünmediğim yerdeyim... Ben her nerede düşüncemin oyuncağı isem, orada değilim; her nerede düşündüğümü düşünmüyorsam, ne olduğumu düşünüyorum.*'

"Mükemmel," diye onayladı Robyn.

"Bunun gayet iyi bir irdelemesi var burada."

"Lacan orada gerçekçiliğe dair ilginç bir şeyler söylemiyor muydu?"

"Evet: '*Bu iki cepheli gizem, hakikatin sadece, yaratıcı eserlerdeki tüm "gerçekçilik" in, erdemini düzdeğişmeceden aldığı alibi** boyutunda çağrışımlanabileceği olgusuna bağlıdır*'."

Robyn kaşlarını çattı. "Sence bu ne *anlama* geliyor tam olarak? 'Hakikat' ironik olarak mı kullanılıyor yani?"

"A, bence öyle, evet. Hakikat, dolaylı olarak 'Alibi' sözcüğüyle ifade ediliyor. Mutlak anlamda 'hakikat', aşkın bir gösterilen yoktur. Hakikat retorik bir yanılsamadır yalnızca. Nietzsche'nin dediği gibi, hakikat bir metaforlar ve düzdeğişmeceler dokusudur. Bu adamın da işaret ettiği gibi gerçekten hepsi Nietzsche'ye dayanıyor aslında. Charles dizlerindeki kitaba tıp tıp vuruyordu. "Bak dinle, Lacan şöyle devam ediyor: '*Bu benzer biçimde, elimizde benzersiz anahtar olduğu zaman anlama ancak metaforun çifte çarpıtması sayesinde ulaşabileceğimize dair diğer gerçeğe bağlıdır. Saussure'ün formülündeki göste-*

* *Tess of the D'Urbervilles*, Thomas Hardy'nin romanıdır. Roman Polansky tarafından sinemaya uyarlandı. (ç.n.)

** *Alibi:* (Lat.) Başka yerde; bir suç işlendiği sırada başka yerde bulunduğunu kanıtlama (ç.n.)

ren/gösterilen, aynı düzeyde değildirler ve insan gerçek yerinin, bunların aslında herhangi bir yer olmayan eksenlerinde olduğuna inanarak kendisini aldatır."

"Ama 'hakikat' ve 'anlam' arasında ayrım yapmıyor mu? Hakikatin anlamla olan ilişkisi, düzdeğişmecenin metaforla olan ilişkisidir."

"Nasıl?" Charles'ın kaşlarını çatmasına neden oldu bu.

"Pringle's'ı al örneğin."

"Pringle's mı?"

"Fabrika."

"Ha şu! Oraya iyiden iyiye aklını takmış gözüküyorsun."

"Evet, zihnimi her şeyden çok meşgul ediyor. Fabrika gerçeğe uygun olarak sadece bir düzdeğişmece* dizisiyle betimlenebilir: pislik, gürültü, sıcak v.b. Ama fabrikanın *anlamı*, sadece metaforla kavranabilir: Orası bir cehennem. Wilcox'un sorunu bunu görememesi. Metaforik bir vizyonu hiç yok."

"Peki ya Danny Ram?" dedi Charles.

"Zavallı koca Danny Ram. Sanmıyorum ki onun da metaforik bir vizyonu olsun, aksi halde oraya bağlanamazdı. Fabrika ona göre, sadece başka bir düzdeğişmece ve synecdoche** dizisi; çektiği bir kol, giydiği yağlı iş önlüğü, haftalık ödeme paketi. Bu onun varoluşunun anlamı değil, hakikatidir."

"Yani?:."

"Biraz önce sana şöyle söyledim: cehennem. Marksist terminolojiyle ifade etmek istiyorsan, yabancılaşma."

"Ama" diye söze başladı Charles. Ancak konuşması uzun uzun çalan kapı ziliyle kesildi.

"Bu da kim Tanrı aşkına şimdi?" Robyn merak ederek, kalkmak için yerinden doğruldu.

"Umarım dostun Wilcox değildir yine," dedi Charles.

"Neden o olsun?"

"Bilmiyorum. Onu biraz şey yaptın..." Charles kendisine hiç de yakışmayacak bir şekilde uygun bir sıfatı bulamadı.

"O kadar endişeli görünmen gerekmez," dedi Robyn sırıtarak. "Seni yemez." Pencereye gidip kapının önündeki sundurmaya baktı.

* *Düzdeğişmece:* Bir bütünü belirli bir özelliği ile ifade etmek. Örneğin taç sözcüğünün kraliyeti ifade etmesi gibi. (ç.n.)

** *Synecdoche:* (Lat.) Bir kavramı daha dar ya da daha geniş anlamda başka bir kavramla ifade etme usulü. Örneğin, zamparalığın Casanova ile ifade edilmesi gibi. (ç.n.)

"Aman Tanrım!" diye bağırdı, "Basil!"

"Kardeşin mi?"

"Evet, yanında da bir kız." Robyn karmakarışık zeminde atlaya zıplaya ön kapıyı açmaya gitti. Konunun bölünmesine canı sıkılan Charles, kaldığı yeri işaretleyip kitabı çantasına kaldırdı. Basil'e ilişkin bildiği birkaç küçük şey, sohbet konusunun bundan sonraki bir iki saat, muhtemelen dekonstrüksiyon olmayacağının göstergesiydi.

Basil'in Oxford'da son sınıftayken kuşkular içindeki ailesine açıkladığı City'ye* gitme kararı, boş bir tehdit olmamıştı. Mezun olunca bir ticaret bankasına girmiş, yalnızca üç yıllık çalıştıktan sonra bile babasından daha fazla para kazanır duruma gelmişti. Babası da bu gerçeği, gururla karışık bir kırıklıkla Noel'de Robyn'e iletmişti. Basil Noel için eve gelmeyip, St. Moritz'e kayak yapmaya gitmişti. Robyn aslında kardeşini bir süredir görmüyordu, zira ebeveynlerinin hatırına eve ziyaretlerini münavebeli yapmaya özen gösteriyorlardı. Başka yerlerde görüşme arzularıysa pek yoktu. Kardeşinin görünüşündeki değişiklik Robyn'i şaşırttı. Basil'in yüzü daha tombullaşmış, dalgalı mısır püskülü rengi saçları düzgünce kesilmişti. Dişlerine de kaplama yaptırmışa benziyordu. Bunların hepsi onun yeni zenginliğinin sonuçları olmalıydı. Ona ve kız arkadaşına ilişkin her şey para anlamına geliyordu; Robyn ön kapıyı açtığında, kapı aralığını tamamen dolduruyor gibi duran üzerlerindeki pastel renkli, koyun derisinden, pahalı kalın kabanlarından, kaldırım kenarına, Charles'ın dört yıllık Golf arabasının arkasına park edilmiş kırmızı C kayıtlı BMW'ye kadar. Koyun derisinden kabanların altına Basil bir Aquascutum kaşmir spor ceket, adı Debbie olan kız arkadaşı da, o günkü *Sunday Times*'da resmi yayımlanmış olan Katherine Hammet tasarımı bir giysiye olağanüstü benzeyen bir kıyafet giyinmişti. Önceki akşam Shropshire'da bir av balosuna gitmeleri, bu şıklığı kısmen açıklıyordu. Sonra da Londra'ya dönüş yolunda, geçerken ona uğramaya bir anda karar vermişlerdi.

"Av balosu mu?" diye tekrarladı Robyn bir kaşı yukarıda. "Eskiden dışarıda iyi bir gece geçirme fikri, bir pub'ın üstündeki bir odada, iyi bir punk topluluğu dinlemek olan adamla aynı kişi mi bu?"

"Hepimiz büyümek zorundayız Rob," dedi Basil. "Zaten kısmen de işti bu. Bazı yararlı temaslarım oldu."

"Sahiden de iyi bi eğlenceydi," dedi Debbie. Prenses Diana stili kesilmiş sarı saçlarıyla güzel, solgun yüzlü bir kızdı. Neredeyse anorek-

* *City:* Londra'nın iş merkezi. (ç.n.)

sia hastası gibi incecik bir bedeni vardı. "Bi şatoda yapıldı. Tam bi korku filmi gibi, di mi?" dedi Basil'e. "Takım takım zırhlar, doldurulmuş hayvan başları, işte her bi şey."

Başlangıçta Robyn, Debbie'nin konuşmasındaki Cockney aksanının bir tür espri olduğunu sandı ama hemen akabinde, sahiden öyle konuştuğunu anladı. Sloaney elbiseleriyle saç modeline karşın, Debbie'nin alt sınıftan olduğu muhakkaktı. Basil onun da kendisi gibi aynı bankada çalıştığından söz ettiğinde, Robyn onun sekreter ya da daktilograf olduğunu varsaymıştı. Robyn mutfağa çay yapmaya gittiğinde, kardeşi de hemen arkasından gelip, hızla bu yanlışı düzeltti.

"Aman Tanrım, hayır," dedi. "Döviz alım satım dealeri. Çok zeki, benden daha fazla para kazanıyor."

"Ne kadar?" diye sordu Robyn.

"İkramiye haricinde otuz bin," dedi Basil. Kendinden hoşnut biçimde kollarını göğsünün üzerinde kavuşturmuştu.

Robyn hayretle bakakaldı. "Babam senin iğrenç bir şekilde zengin olduğunu söylemişti ama ben ne kadar iğrenç olduğunu anlayamamışım. O kadar para kazanmak için ne yapıyorsun?"

"Menkul Kıymetler Borsası'ndayım. Swap işlemleri yapıyorum."

"Swap mı?" Bu sözcük, atkestanelerini sıraya dizen ya da şeytani bir zevkle pul koleksiyonuna bakan, eski ayakkabıları ve leke içindeki spor ceketiyle leylek gibi uzun, sıska, küçük oğlan kardeşi olduğu zamanki Basil'i hatırlattı Robyn'e.

"Evet. Farz edelim bir şirket (X) bin kadar parayı sabit bir faiz oranıyla borçlandı. Eğer faiz oranının düşeceği öngörülürse, bir swap işlemi gerçekleştirilir. Böylece biz onlara sabit bir faiz oranı öderiz. Onlar da bize LIBOR öder. Bu, Londra bankalararası uygulanan faiz oranıdır ve değişkendir..."

Basil ona swap hakkında istediğinden ya da anlayabileceğinden çok fazlasını anlatırken, Robyn çay fincanlarıyla haşır neşir oluyor, can sıkıntısını saklamaya çalışıyordu. Basil işe daha geç başladığından dolayı kendisinin Debbie'den daha az kazandığına, Robyn'i inandırma kaygısı içindeydi. "Debbie üniversiteye gitmemiş."

"Evet, ben de öyle tahmin etmiştim."

"Spot dealerlarından pek azı üniversite mezunudur aslında. Genellikle on altı yaşlarında okulu bırakıp doğruca bankaya girerler. Birisi, olması gereken bir şeyin onlarda olduğunu görür ve şans verir."

Olması gerekenin ne olduğunu sordu Robyn.

"Seyyar satıcı zihniyeti, böyle söylüyorlar. Hızlı düşünme gücü, durmak bilmeyen iş yapma iştahı. Bono ise farklıdır. Sabırlı olunması gerekir. Bir portföy hazırlamak uzun zaman alır. Sakin geçen devreler vardır. Debbie'nin dealing odasında ise, ben yarım saat bile dayanamazdım; *'9 Ocak, altı yüz milyon yen!' diye,* odanın öteki tarafına bağıran, her bir elinde altışar telefon olan elli kişi. Bütün bir gün. Bir tımarhane ama Debbie üstesinden geliyor. Whitechapel'li müşterek bahisçi bir aileden geliyor."

"Debbie ile arandaki ilişki ciddi öyleyse?"

"Ciddi ilişki nedir?" dedi Basil, kaplama dişlerini gösteren kibar bir gülümseyişle. "Her ikimizin de başka kimselerle ilişkimiz yok, eğer bunu kastediyorsan."

"Yani birlikte mi yaşıyorsunuz?"

"Tam öyle değil. İkimizin de kendi evi var. Londra'da mülk fiyatlarının yükseliş trendi, ikimizin de ayrı ayrı ev kredisi kullanmasını mantıklı kılıyor. Ha aklıma gelmişken, sen bu eve ne kadar para verdin?"

"Yirmi bin."

"Aman tanrım, Stoke Newington'da olsaydı, şimdi dörde katlanmış olurdu. Debbie iki yıl önce orada sıra evlerden küçük bir tane aldı, bunun tam benzeri, kırk bine, şimdi doksan bin..."

"Yani bugünlerde City'de cinselliği de emlak mi idare ediyor?"

"Her zaman öyle değil miydi, Saint Karl'a göre?"

"Bu, kadınların özgürleşmesinden önceydi."

"İşin gerçeği, her ikimiz de o kadar bitkin oluyoruz ki, sıcak bir banyoyla bir şişe şaraptan daha fazlasıyla ilgilenecek halimiz kalmıyor. Gün uzun, on iki saat, eğer iş çok hareketliyse bazen daha da uzun. Debbie genellikle saat yediye kadar masasındadır."

"Neden peki?"

"Tokyo ile iş yapıyor...O nedenle bütün hafta kendi başımıza kalıp sıkı çalışıyoruz, hafta sonları da buna yakışır bir hayat sürüyoruz. Ya Charles ile sen? Bağlanmanın zamanı gelip geçmedi mi?"

"Ne demek o?" diye sordu Robyn.

"Kaldırımda sizi ön pencereden gördüğümüzde, huzur içinde tam bir evli çift gibi göründüğünüzü düşünüyordum."

"Biz evlilik meraklısı değiliz."

"Yani buralarda, bu pas bölgesinde, insanlar hâlâ 'meraklısı' mı diyorlar buna?"

"Metropol snopluğunu bırak, Basil."

"Üzgünüm," dedi ama üzgün olmadığını gösteren bir sırıtışla. "Her şeye rağmen şimdiye kadar hep birbirinize sadık kaldınız."

"Hayatımızda başka kimseler yok, eğer kastettiğin buysa," dedi Robyn soğuk bir sesle.

"İş nasıl gidiyor?"

"Tehlikede," dedi Robyn oturma odasına doğru giderken. Debby'nin saçları gözlerinin üzerinde, Charles'ın oturduğu koltuğun koluna tünemiş, ona bir cep kuvars çalar saatine benzeyen küçük bir aleti gösteriyordu.

"Lapsang Suchong* uygun mu?" diye sordu Robyn çay tepsisini koyarken, bir yandan da kendi kendine düşündü ki muhtemelen Debbie'nin tercihi, televizyonda şempanzelerle ve çaydanlıkların animasyonuyla reklamı yapılan bir markadan yanadır. Reklamda çay o kadar koyuydu ki, içinde kaşığı dimdik durdurabilirdiniz.

"Seviyom bunu," dedi Debbie. Doğru anlaşılması son derece güç bir insandı gerçekten.

"Çok ilginç," dedi Charles nazikçe, Debbie'ye aleti geri verirken. Anlaşılan bu alet dünyanın belli başlı paralarının durumu hakkında, günde yirmi dört saat onu bilgilendiriyordu. Ancak Londra'da yalnızca elli millik bir çap içinde çalıştığı için likit-kristal ekranı o sırada boştu.

"Bu alanın dışına çıktığımda hep sinirlerim bozuluyo," dedi Debbie. "Evde yastığımın altına koyup öyle uyuyom, böylece gecenin yarısında uyanırsam, yen-dolar paritesini kontrol edebiliyom."

"E, senin işinle ilgili demin söylediğin neydi?" diye sordu Basil Robyn'e.

Robyn durumu kısaca açıklarken, Charles daha hissi bir yorumda bulundu. "İronik olan, Robyn rahat rahat bölümündeki en parlak insan," dedi. "Öğrenciler bunu biliyor. Swallow bunu biliyor, diğer personel bunu biliyor. Belli ki kimsenin yapabileceği bir şey yok. Hükümetin üniversiteye yaptığı işte bu: Bin kişilik eleman azaltma yoluyla ölüm."

"Rezalete bak," dedi Debbie. "Başka bi şey niye denemiyo ki?"

"Para piyasası gibi mi?" diye istihzayla sordu Robyn. Ama Debbie bu öneriyi ciddiye aldı.

"Hayır, şekerim, ne yazık ki bunun için çok geç. Bizim oyunda

* *Lapsang Souchong Tea:* Ünlü İngiliz markası Twinings'in isli çayı. Bu çayı bilmek ve içmek, belli bir sofistikasyonun göstergesi olarak kabul edilir. (ç.n.)

otuz beşine geldin mi işin bitmiş sayılır. Ama yapabileceğin başka bi şey vardır. Küçük bi işle başlasana!"

"İş mi?" Robyn bu fikrin saçmalığı karşısında bir kahkaha patlattı.

"Evet, niye olmasın ki? Basil finans meselesini halledebilir, di mi canım?"

"Mesele değil."

"Sonra da hükümet yardımı alabilirsin, haftada kırk teklik ve serbest çalışma eğitimi de alabilirsin bi yıllık," dedi Debbie. "Arkadaşlarımdan biri işten atıldıktan sonra böyle yaptı. Beş bin poundluk banka kredisiyle Brixton'da spor ayakkabı dükkânı açtı. İki yıl sonra yüz elli papele elden çıkarıp Algarve'de yaşamaya gitti. Şimdi kendisinin orada, bütün devre mülklerde bir mağaza zinciri var."

"Ben ayakkabı dükkânı işletmek ya da Algarve'de yaşamak istemiyorum," dedi Robyn. "Kadın Araştırmaları, post-strüktüralizm, on dokuzuncu yüzyıl romanı öğretmek ve bunlarla ilgili kitap yazmak istiyorum."

"Bunları yapmak karşılığında ne kadar kazanıyosun?" diye sordu Basil.

"Yılda on iki bin, ortalama."

"Aman Tanrım, hepsi o kadarcık mı?"

"Bu işleri para için yapmıyorum."

"Hayır, farkındayım bunun."

"Aslında," dedi Charles, "bunun yarısıyla hayatını sürdüren bir sürü insan var."

"Eminim vardır," dedi Basil, "ama ne tesadüf ki, bunların hiçbirini ben tanımıyorum. Ya sen?"

Charles sessiz kaldı.

"Ben tanıyorum," dedi Robyn.

"Kim?" diye sordu Basil. "Bana bildiğin bir kişi söyle, yani *tanıdığın*, hayır yalnızca tanıdığın değil, son bir hafta içinde konuştuğun birisini ki, yılda altı binden az kazansın." Hem alaycı, aynı zamanda da kavgacı ifadesi, Robyn'e çocukluklarında yaptıkları tartışmaları hatırlattı.

"Danny Ram," dedi Robyn. Haftada yüz on sterlin kazandığını tesadüfen öğrenmişti, çünkü Pringle's'ın Personel Müdürü Prendergast'a sormuştu.

"Danny Ram da kim?"

"Hintli bir fabrika işçisi." Robyn, Basil'in küstah sinizmini çok etkili bir şekilde alt edecek gibi görünen bu cümlenin ağzından çıkma-

sından hayli tatmin duydu; ama tabii ki o zaman da, Danny Ram'ı nasıl olup da tanıdığını açıklamak mecburiyetinde kaldı..

"Eee, ee," dedi Basil, Robyn Pringle's'da başından geçenlerin hikâyesini kısaca anlattıktan sonra. "İngiliz sanayiindeki rekabet gücünün, halihazırda olduğundan, daha da düşmesi için kendi payına düşeni yapmış oldun böylece."

"Ona biraz sosyal adalet getirmek için kendi payıma düşeni yaptım."

"Uzun vadede fark etmez," dedi Basil gülümseyerek. "Pringle's gibi şirketler zor durumdalar. Maggie tamamen haklı –ekonomimizin geleceği hizmet sektöründe, belki de yüksek teknoloji mühendisliğinde."

"Finans hizmet sektörüne mi giriyor?" diye sordu Charles.

"Tabii ki," dedi Basil gülümseyerek. "Sen henüz hiçbir şeyin farkında değilsin. Bing Bang'a kadar bekle."

"Nedir o?" dedi Robyn.

Basil ve Debie birbirlerine bakıp kahkahayı bastılar. "İnanılacak gibi değil," dedi Basil. "Sen gazete okumaz mısın?"

"Finans sayfalarını değil," dedi Robyn.

"Menkul Kıymetler Borsası'nın kurallarında öyle bir değişim ki," dedi Charles, "Basil gibi insanların, şimdiye kadar olduğundan da fazla para kazanmasına izin verecek.

"Yahut da kaybetmesine," dedi Basil. "Bizim işimizdeki risk faktörünü unutmayın. Kadın Araştırmaları ya da Eleştirel Teori'ye benzemez," diye ekledi, Robyn'e bir bakış atarak. "Ama tabii ki işi daha ilginç yapan da bu."

"Sadece kumarın yüceltilmiş bir formu, öyle değil mi?" dedi Charles.

"Doğru. Debbie haftanın her günü ortaya sürülen on milyon sterlinden, yirmi milyon sterline kadar bir parayla kumar oynuyor, öyle değil mi tatlım?"

"Ööle," dedi Debbie. "Elbet at yarışı oynamaya benzemiyo. Parayı *gözünle* görmüyosun. Para bankanın, senin diil zaten."

"Ama yirmi milyon!" dedi Charles, gözle görülür ölçüde sarsılmış. "Bizim üniversitenin yıllık bütçesi de yaklaşık bu civarda."

"Debbie'yi çalışırken görmelisin Charles," dedi Basil. "Bu senin gözünü açar. Senin de Rob."

"Haa, niye olmasın?" dedi Debbie de. "Belki ayarlayabilirim bunu."

"İlginç olabilir," dedi Charles Robyn'i iyice şaşırtarak.

"Benim için olmaz, maalesef," dedi Robyn.

Basil kolundaki saatin Rolex olduğunu göstermek için bileğini ge-

rektiği kadar uzatarak bir göz attı. "Gitme zamanı geldi."

BMW'yi görüp de hayran kalsınlar diye, Basil onların da dışarı, karın vıcık vıcık olduğu sokağa çıkmaları için ısrar etti.. Arka camında, "BONO DEALERLERİ BACK TO BACK YAPARLAR" yazılı bir çıkartma vardı. Robyn bunun ne anlama geldiğini sordu.

Debbie kıkırdadı. "Back to back, bir döviz cinsinden yapılan ve eşit miktarlardaki bir başka döviz cinsi krediye dayandırılan bir kredi gibidir."

"Ah anladım, bir metafor."

"Ne?"

"Boş ver," dedi Robyn, akşamın rutubetli soğuğuna karşı kollarını bedenine sararak.

"Bu bir espri," dedi Basil.

"Evet, niyetinin espri olduğunu anlıyorum," dedi Robyn. "Ama otobanda arkandaki insanları rahatsız ediyor olsa gerek."

"Hiç kimse uzun süre o kadar yakın kalamıyor ki," dedi Basil. "Bu çok hızlı bir araba. Eh, hoşçakal kardeşim benim."

Robyn Basil'in yanağından öpmesine boyun eğdi, sonra da Debbie'nin. Anlık bir tereddüt ve utangaç küçük bir kahkahadan sonra Debbie yanağıyla Charles'ınkine hafifçe dokundu ve arabanın ön koltuğuna sıçradı. Ayrılırlarken Charles ile Basil birbirlerine belli belirsiz el salladılar.

"Bankaya uğramayı gerçekten düşünmüyorsun değil mi?" diye sordu Robyn Charles'a, eve dönerlerken.

"İlginç olabileceğini düşünmüştüm," dedi Charles. "Belki bu konuda bir şey yazabilirim diye düşündüm."

"A, evet, değişik olur," dedi Robyn, ön kapıyı kapatıp Charles'ı oturma odasına doğru izlerken. "Neresi için?"

"Bilmiyorum. *Marxism Today* olabilir. Ya da *New Statesmen.* Biraz serbest gazetecilik deneyebilir ve ek gelir elde edebilirim diye düşünüyorum son zamanlarda."

"Daha önce böyle bir şey hiç yapmadın ki," dedi Robyn.

"Her zaman bir ilk vardır."

Robyn yerdeki kirli çay takımlarının üstünden atlayıp ısınmak için gaz ateşinin önüne çömeldi. "Debbie'yi nasıl buldun?"

"Oldukça ilgi çekici."

"İlgi çekici mi?"

"Şey, pek çok yönüyle o kadar çocuksu ki, ama her gün milyonlarca sterlinle uğraşıyor."

"Ne yazık ki annem Debbie'yi, 'bayağı' bulur eğer, Basil onu eve götürme cesaretini gösterirse."

"Sen de onu bayağı bulduğunu gayet iyi belli ettin."

"Ben mi?" dedi Robyn kızarak.

"Ona çok fazla üstünlük tasladın."

"Saçma!"

"Yaptığını düşünmüyor olabilirsin," dedi Charles sakin bir tavırla. "Ama yaptın."

"Robyn'in snoplukla itham edilmek hoşuna gitmedi ama vicdanı da tam anlamıyla rahat değildi. "Peki böyle insanlarla ne konuda konuşabilirsin?"dedi savunma halinde. "Para mı? Tatil mi? Araba mı? Basil de onun kadar berbat. Doğrusunu söylemek gerekirse, fazlasıyla tiksindirici olmuş."

"Mmm."

"Aman biz zengin olmayalım Charles," dedi Robyn birdenbire, aralarında açılmış gediği tamir etme endişesiyle.

"Böyle bir tehlike olduğunu sanmıyorum," dedi Charles. Robyn onun bu sözleri acı acı söylediğini düşündü.

DÖRT

"Grevler, ücret oranları, sermaye ve emeğe ilişkin o kadar az şey biliyorum ki, sizin gibi bir politik ekonomistle konuşmasam daha iyi olur."
"Hayır, daha fazla sebep var," dedi adam şevkle. "Bir yabancıya anlaşılmaz ya da gizemli gelebilecek her şeyi size açıklamaktan çok büyük memnuniyet duyarım ancak; özellikle böyle bir zamanda, eli kalem tutan, çalakalem yazan her yazar tarafından faaliyetlerimizin inceden inceye gözden geçirildiği muhakkakken."

ELIZABETH GASKELL: *North and South*

Robyn ertesi hafta çarşamba sabahı, kendini tekrar Vic Wilcox'un ofisinde buldu; bu durum kendisini şaşırttığı gibi, Shirley kendisini odaya aldığında, yüzündeki ifadeden anladı ki Wilcox'u da şaşırtmıştı.

"Yine mi siz?" dedi, masasından başını kaldırarak.

Robyn odanın ortasına doğru ilerlemedi, ancak kapının hemen önünde durdu. Eldivenlerini çıkarırken, "Bugün çarşamba," dedi. "Bana gelmememe için bir mesaj göndermediniz."

"Doğrusunu söylemek gerekirse, burada tekrar yüzünüzü gösterme cesaretine sahip olacağınız aklıma gelmedi."

"İsterseniz giderim," dedi Robyn, eldiveninin birisini çıkarmış, diğeri hâlâ elindeyken. "Hiçbir şey beni daha fazla memnun edemez."

Wilcox masasının üzerinde açık duran bir dosyanın içeriğine hızlı

hızlı göz gezdirmeye devam etti. "Niye geldiniz o zaman?"

"Bu sömestrin sonuna kadar her çarşamba gelmeyi kabul etmiştim. Keşke gelmeseymişim ama ne yazık ki gelmiş bulundum. Bu düzenlemeyi iptal etmek isterseniz, benim için de iyi olur."

Wilcox kafasında hesap yaparak baktı ona. Uzun bir aradan sonra, "Kalabilirsiniz belki de. Daha da kötü birini gönderebilirler bana," dedi.

Wilcox'un kabalığı çekip gitmesi için yeterince tahrik ediciydi ama Robyn tereddüt etti. Pringle's'a gidip gitmeme konusunu düşünerek birkaç gündür çok zaman ve enerji harcamıştı zaten. RY'nin ofisinden ya da Wilcox'tan bu sorunu çözecek bir mesajın gelmesini, saat saat beklemişti. Hiçbir mesaj gelmemişti. Pazartesi akşamı squashtan sonra tavsiyesine başvurduğu Penny Back, Robyn'in tekrar oraya gitmesinde ısrarlı olmuştu –"Eğer gitmezsen, kendisinin kazandığını düşünecek"– Robyn de böylece gelmişti. Şimdi de aklın sesi ona kalmasını tavsiye ediyordu. Belli ki Wilcox, önceki çarşamba günkü davranışları hakkında resmen şikayette bulunmamıştı ama Gölge Programı'ndan ayrılacak olursa, her şey ortaya çıkacaktı. Danny Ram adına yaptığı müdahaleden utanmıyor olmasına rağmen, (Penny de bundan derin bir biçimde etkilenmişti) bu eylemde hafiften Don Kişotvari bir şey olduğunu içten içe kabul ediyordu. Bunu Swallow'a ya da RY'na açıklamak ve kendini haklı çıkarmak zorunda olma ihtimali, hoşuna gitmiyordu. Odanın ortasına doğru ilerledi ve öbür eldivenini de çıkardı.

"Tek bir şey anlaşıldığı sürece," dedi Wilcox. "Beni izlediğiniz sırada duyduğunuz ve gördüğünüz her şey sırdır."

"Tamam," dedi Robyn.

"Paltonuzu çıkarmayın şimdi –belki dışarı çıkarız." Dahili telefonda Shirley ile konuştu: "Foundrax'ı arayıp Norman Cole'un bu sabah bana birkaç dakika ayırıp ayıramayacağını sorar mısın?"

Bu kez Wilcox paltosunu giydi, pahalı görünen devetüyü bir giysiydi ki, tıpkı elbiselerinin çoğu gibi, daha uzun kolları ve bacakları olan bir adama göre tasarlanmışa benziyordu. Danışmada, oflaya puflaya pembe ellerini oğuşturarak, kurumlu kurumlu park yerinden gelen Brian Everthorpe'a rastladılar. Robyn geçen çarşambadan bu yana görmemişti onu– bereket versin ki Asyalı işçilerle yapılan toplantıda yoktu ama olanları duymuş olsa gerekti.

"Merhaba Vic, görüyorum senin güzel gölgen geri dönmüş. Eziyet-

li işler delisi olmalı. Nasılsın tatlım? Geçen hafta sağ salim eve gittin değil mi?"

"Başardım," dedi Robyn buz gibi. Adamın sırıtışında, bir şeyler bildiğini sezdiren hava, arabanın kurcalanmasından onun sorumlu olduğuna dair Robyn'in içinde bir kuşku uyandırdı.

"Otoyol kötü müydü bu sabah Brian?" dedi Wilcox saatine bir göz atarak.

"Korkunçtu."

"Ben de öyle düşünmüştüm."

"Her zaman aynı, çarşamba sabahları."

"Görüşürüz," dedi Wilcox, döner kapıdan geçerken.

Robyn onun ardından dışarı çıktı. Hafta sonunda havanın biraz ısınmasından sonra, yeniden keskin bir soğuk çıkmıştı. Geçen haftanın kar fırtınasının kalıntıları, park yerinde dalga dalga buz parçaları halinde donmuştu. Ama Wilcox'un Jaguar'ı, ofis blokunun tam önündeki bir bölmede pırıl pırıl ovulmuş, tertemiz ve kuruydu. Araba uzun ve alçaktı. İçi lüks bir biçimde donatılmıştı. Wilcox kontak anahtarını çevirdiğinde, bir kadın şarkıcının sesi, adeta tam takım bir orkestrayla birlikte arka koltuğa iyice gizlenmişçesine, şaşırtıcı bir berraklıkta ve tınıda duyuldu. *"Belki ben bir hayalciyim, belki de sadece budalayım."* Wilcox, anlaşılan o ki, müzik zevkinin bu biçimde ortaya serilmesinden utanıp stereo sistemi elinin hızlı bir hareketiyle kapatıverdi. Tekerleklerinin altında buzu çatırdatarak, kayarcasına yola çıktı araba. Wilcox arabayı kullanırken, bu sabahki işinin, pek de uzakta olmayan Foundrax adlı şirketin genel müdürüyle olan randevusunun arka planını açıkladı.

Pringle's ve Foundrax'ın ikisi de, bir dizel motor pompaları üreticisine, Rawlinson'a parça veriyordu; Pringle's silindir bloku, Foundrax da silindir başlığı. Son zamanlarda Rawlinson Pringle's'dan, fiyatlarını yüzde beş düşürmesini istemişti. Bir başka firmadan aldıkları fiyatın bu düzeyde olduğunu iddia ediyorlardı. "Tabii blöf yapıyor olabilirler. İskonto oranında blöf yaptıklarına zaten hiç kuşku yok. Pik demir ve hurda maliyeti nedeniyle, bugünlerde fiyatların düşmesi değil, yükselmesi lazım. Fakat rekabet o kadar vahşi ki, başka bir şirketin aptalca bir fiyat teklif ederek bu alanın bir kısmını ele geçirmeye uğraşıyor olması mümkün. Soru, acaba ne kadar aptalca olduğu? Ayrıca bunlar kim? Norman Cole'u görmemin nedeni bu. Rawlinson'un, silindir başlıkları için de aynı türden bir indirim isteyip istemediğini öğrenmek istiyorum."

Foundrax Fabrikası'nın ofislerinde, Pringle's'inkiler gibi daha eski bir dönemde, 1950'li yılların sonu ya da 1960'ların başlarında mumyalanmış bir hava vardı. İşte aynı donuk, açık renkli meşe kaplamalı resepsiyon fuayesi, bacakları dışa doğru açılan, yıpranmış görünümlü mobilyalar; sehpalara yayılmış iş hayatıyla ilgili aynı dergiler, tozlu cam vitrinlerde duran aynı (Robyn'in tecrübesiz gözlerine böyle gözüküyordu) parlak makine parçaları, sekreterlerin başlarında aynı perma dalgaları. Norman Cole'un ofisine kadar onlara refakat eden ve Robyn'e meraklı bakışlar fırlatan sekreter de dahildi buna. Wilcox'unki gibi bu da büyük ve renksiz bir odaydı. Bir yanda bir yönetici masası, öte yanda da, Cole'un oturmaları için gösterdiği uzun bir toplantı masası vardı.

Cole gözlüğünün arkasında sürekli gözlerini kırpıştıran tostoparlak ve kel kafalı bir adamdı. Pipo içiyordu, daha doğrusu dürtüyor, düzeltiyor, üflüyor, emiyor ve yanan bir kibriti sık sık pipoya tutuyordu. Bütün bu muameleden sonra, ortaya doğru dürüst bir duman çıktığı da söylenemezdi. Duman yerine, kendisinden sahte bir *bonhomie** havası sızıyordu. Wilcox, Robyn'in orada bulunma nedenini açıklayınca, "Ha ha!" diye hayretini ifade etti. "Ben sana inanıyorum Vic. Ama binlerce insan inanmazdı." Robyn'e döndü: "Peki üniversitede ne yapıyorsunuz, Miss ımm?.."

"Doktor," dedi Wilcox, "Dr. Penrose."

"Oo, tıp alanında, değil mi?"

"Hayır, İngiliz Edebiyatı dersleri veriyorum," dedi Robyn.

"Ve Kadın Araştırmaları," dedi Wilcox, yüzünü ekşiterek.

"Kadın araştırmaları beni ilgilendirmiyor, ha ha," dedi Cole. "Ama iyi bir kitabı severim. Şu anda *Çalıkuşları*'nı** okuyorum." Ümitle Robyn'e baktı.

"Ne yazık ki okumadım ben onu," dedi Robyn.

"İşler nasıl gidiyor Norman?" dedi Wilcox.

"Şikayetçi olmamam gerek," dedi Cole.

Ticarete ilişkin daldan dala atlayan bir sohbet birkaç dakika sürdü. Sekreter bir tepside kahveyle bisküvi getirdi. Vic, her ikisinin de içinde olduğu, bir hayır işi için para toplama kampanyası konusunu açtı. Cole saatine baktı. "Senin için özel olarak yapabileceğim bir şey var mı Vic?"

"Hayır, bu genç hanıma bizim iş alanıyla ilgili bir fikir vermek amacıyla, birkaç ziyarette bulunuyorum yalnızca," dedi Vic. "Daha

* *Bonhomie:* (Fransızca) Yürek temizliği, saflık. (ç.n)

** Orijinal sözcük: *Thornbirds.* (ç.n)

fazla zamanını almayacağız. Hazır buradayken Rawlinson'un satın almacılarından şu aralarda bir mektup alınadın mı, tesadüfen yani?"

Cole bir kaşını kaldırıp, gözlerini kırpıştırarak Robyn'e baktı.

"Merak etme," dedi Wilcox. "Dr Penrose konuştuğumuz hiçbir şeyin, bu dört duvarın dışına çıkmaması gerektiğini biliyor."

Cole cebinden minyatür bir İsveç Ordusu bıçağına benzeyen bir alet çıkarıp piposunun haznesini kurcalamaya başladı. "Hayır," dedi. "Bildiğim kadarıyla...Neyle ilgili?"

"Sizin fiyatlarda bir indirim ricasıyla. Yüzde beşlik."

"Öyle bir şey hatırlamıyorum," dedi Cole. Telefonundaki bir tuşa basıp, sekreterinden Rawlinson dosyasını getirmesini istemek için piposunun haznesinde yaptığı kazı çalışmasına ara verdi. "Rawlinson ile aranızda sorun var, öyle mi Vic?"

"Birisi bizim fiyatlarımızı kırmaya çalışıyor," dedi Wilcox. "Bunun kim olduğunu bilmek istiyorum."

"Yabancı bir firmadır belki," diye fikir yürüttü Cole.

"Yabancı bir firmanın bunu daha ucuza yapabileceğini sanmıyorum," dedi Wilcox. "Zaten neden zahmete girsinler?" Miktarlar o kadar küçük ki. Neresi olabileceğini düşünüyorsun? Almanya mı? İspanya mı?"

Cole piposunun ağız kısmını çevirerek çıkardı ve gözünü uydurup sapındaki delikten içeri baktı. "Şu anda her şeyden bihaber tahmin yürütüyorum," dedi. "Uzak Doğu, belki Kore."

"Hayır," dedi Wilcox, "gemiyle nakliyenin maliyetini eklediğin zaman, anlamlı olmaz. Başka bir İngiliz firması olduğuna emin olabilirsin."

Sekreter kalın bir karton dosyayla içeri girdi ve Norman Cole'un masasına saygılı bir tavırla bıraktı. Cole dosyaya bir göz attı. "Hayır, burada ters bir şey yok, Vic" dedi.

"Silindir başlıkları için ne kadar kâr payı alıyorsunuz siz?"

Norman Cole nikotin lekeli iki sıra dişini ortaya çıkararak sırıttı. "Buna cevap vermemi herhalde beklemiyorsundur Vic."

Vic gözle görülür bir gayret sarf ederek, Col'un tebessümüne karşılık verdi. "Gidiyorum o halde," dedi, ayağa kalkıp elini uzatırken.

"Gölgeni götürmüyor musun?" dedi Cole, sırıtıp bir yandan gözlerini kırpıştırırken.

"Efendim? A evet, elbette!" dedi Wilcox. Robyn'in varlığını unuttuğu açıkça görülüyordu.

"İstersen onu burada bırakabilirsin, ha ha," diye güldü Cole, Wil-

cox'un elini sıkarken. Sonra da Robyn'in elini sıktı. "*Dördüncü Protokol* de güzel bir kitaptır," dedi Cole, "Okudunuz mu onu?"

"Hayır," dedi Robyn.

Dışarıya çıkıp, arabaya bindiklerinde, Wilcox "Nasıl buldunuz Norman Cole'u?" diye sordu.

"Edebiyat zevkiyle ilgili fikrim olumlu değil."

"O bir muhasebeci," dedi Wilcox. "Bu iş alanında genel müdürler, ya mühendis ya da muhasebecidir. Ben muhasebecilere güvenmem."

"Biraz kurnazlık yapıyor gibi gözüküyordu," dedi Wilcox. "Kore hakkında konuşmaya başladığında şüphelenmeye başladım. Sanki Rawlinson işinde, Kore'de birisinin parmağı varmış gibi."

"Bir şey sakladığını düşünüyorsunuz öyleyse."

"Esrarengiz üçüncü ortak kendisi olabilir, diye düşünüyorum," dedi Wilcox. Jaguar o sırada Foundrax'ın park yerinden sarsılarak çıkıp anayoldaki trafikte, Riviera solaryum yataklarını taşıyan üstü kapalı bir kamyonet ile bir Hollanda tırının arasındaki boşluğa yerleşti.

"Yüzde beş indirim teklif eden kişinin kendisi mi olduğunu söylüyorsunuz yani?"

"Sözde yüzde beş. O ancak yüzde dört teklif edebilir."

"Ama bunu neden yapsın? Siz hiç kimsenin bu fiyattan kâr edemeyeceğini söylüyordunuz."

"Çeşitli etkenler olabilir," dedi Wilcox. "Belki sipariş miktarı onu umutsuzluğa düşürmüştür, hatta sipariş kaybı bile mümkündür. İşlerin düzeleceğini umut ederek, sadece birkaç hafta fabrikayı döndürmek için bunu yapmış olabilir. Belki de dolap çeviriyordur; Rawlinson'un bütün işlerini kendisi alıp, sonra da bir sonraki siparişte bizimle rekabet sıkıntısına girme zahmetine katlanmadan fiyatı yükseltmek gibi." Havlama sesine benzer bir kahkaha koyverdi. "Yahut belki de cezalandırılmayı hak etmiştir, o nedenle de rakamlara aldırış edebilecek durumda değildir."

"Bunu nasıl öğreneceksiniz?"

Wilcox bu soruyu bir an düşündü, sonra kontrol panelinin altına yerleştirilmiş bir telefon âhizesine uzandı. "Git ve Rawlinson'da Ted Stoker'la görüş," dedi, aleti Robyn'e uzatarak. "Shirley'e benim için telefon eder misiniz? Bu beni arabayı durdurmak zorunda kalmaktan kurtaracak."

Daha önce hiç araba telefonu görmemiş olan Robyn'e, bunu kullanmak oldukça eğlenceli geldi.

"Mr. Wilcox ne yazık ki şu anda dışarıda," dedi Shirley, sekreterlere has tekdüze bir tonlamayla.

"Biliyorum," dedi Robyn, "ben onun yanındayım."

"O," dedi Shirley, "kim olduğunuzu söylemiştiniz?"

"Robyn Penrose. Gölge." Kendini tanıtırken gülümsemesini bastıramadı– gölge sözcüğü insana, bir çizgi roman kahramanının adı gibi geliyordu. Süpermen. Örümcek Kadın. Gölge. Robyn, sekretere Rawlinson'un Genel Müdürü Ted Stoker'la, mümkünse bu öğleden sonraya bir toplantı ayarlaması için Vic'in talimatını iletti.

"Norman Cole'u görmek için bahane olarak beni kullandınız değil mi?" dedi Robyn. Araba yol alırken Shirley'den gelecek telefonu bekliyorlardı.

"İşe yaradınız," dedi Wilcox sessizce gülerek. "İtiraz etmeyin olur mu? Geçen haftadan sonra bana borçlusunuz."

Birkaç dakika sonra Shirley, öğleden sonra saat üçe bir randevu ayarladığını söylemek için aradı. "İyi yolculuklar," dedi sonra da. Robyn onun bu sözcükleri, biraz kaltakça bir tonlamayla söylediğini düşündü. Wilcox refüjdeki bir aralıktan U-dönüşü yaparak ters istikamette arabayı sürmeye başladı.

"Nereye gidiyoruz?" diye sordu Robyn.

"Leeds'e."

"Ne, bugün mü? Gidilecek ve dönülecek öyle mi?"

"Neden olmasın?"

"Uzun bir yol gibi geldi de."

"Araba kullanmayı severim," dedi Wilcox.

Robyn büyük arabanın konforunu ve gücünü göz önüne aldığında, nedenini anlayabildi. Otobanda en hızlı şeritte yelken açmış giderlerken oluşturdukları hava koridorunun rüzgârı, tefriş edilmiş kabuğun içindeki en yüksek sesti. Dışarıda ise, toprakları buzdan katılaşmış tarlalar ile iskelete benzeyen ağaçlar, bulutların çeliğimsi kalkanı altında çökmüşlerdi. Soğuk ve hayat belirtisi taşımayan bu kır manzarasını seyrederken, sıcacık ve devinim içinde olmakta bir tür haz vardı. Robyn biraz müzik dinleyip dinleyemeyeceklerini sorunca, Wilcox radyonun düğmesini çevirdi ve onu kanal ayarlamaya davet etti. Robyn Radyo Üç'te bir Mozart bularak koltuğuna yerleşti.

"Bu tür müzikten hoşlanıyorsunuz, öyle mi?"

"Evet. Siz hoşlanmıyor musunuz?"

"Benim için fark etmez."

"Ama siz Randy Crawford'u tercih etmiyor musunuz?" dedi muzipçe. Boş kaset kutusunu daha önce torpido gözüne koymuştu.

Wilcox ise Robin'in bu sözlerini, o sabah ufak bir bölümünü duymuş olduğu şarkıyı kulaktan tanıdığının kanıtı zannettiği için, etkilenmiş gibiydi. "Randy Crawford iyidir," dedi ihtiyatla.

"Biraz yumuşak bulmuyor musunuz?"

"Yumuşak mı?"

"Duygusal diyelim."

"Hayır," dedi Wilcox.

Vic, Manchester civarında bir yerde otobandan ayrıldı ve öğle yemeği için, bildiği bir pub'a doğru sürdü arabayı. Pub bir benzin istasyonunun yanında, bir yol kavşağında bulunan alelade modern bir yapıydı. Bitişiğinde, Tudor taklidi kirişleri, rengi koyulaştırılmış imitasyon meşe mobilyaları ve Stratford-upon-Avon'daki bir hediyelik eşya dükkânını doldurmaya yetecek kadar antika pirinç eşya röprodüksiyonları olan bir restoranı vardı. Her masada renkli camdan fayton feneri biçiminde elektrikli bir lamba duruyordu. Kocaman bir kartondan olan mönüde, her yemek iştah açmak amacıyla tasarlanmış övücü sıfatlarla süslenmişti: *"Sulu", "cızır cızır," "yumuşak", "çiftlikten taze taze"* v.b. Müşterilerin çoğu üç parçalı takım elbiseler giymiş işadamlarıydı. Gürültülü kahkahalar atıyorlar, birbirlerinin suratına sigara dumanı üflüyorlar, büyük olasılıkla karıları değil, sekreterleri olan şık giyimli genç kadınlarla mahrem ve samimi bir havada konuşuyorlardı. Kısacası, normal olarak burası Robyn'in vebadan kaçar gibi uzak duracağı türden bir müesseseydi..

"Güzel yerdir burası," dedi Wilcox, çevresine hoşnut gözlerle bakarak. "Ne yiyeceksiniz?"

"Bir omlet yemeyi düşünüyorum," dedi Robyn.

Wilcox hayal kırıklığına uğradı. "Hasislik yapmayın kendinize," dedi. "Yemek firmadan."

"Pekâlâ," dedi Robyn. "Başlangıç için leziz Fransız soslu yarım dilim olgun avokado, sonra altın gibi kızarmış taze okyanus karidesiyle körpe çiftlik evi salatası. Ah bir de lezzetli susam tohumlarına bulanmış ev yapımı tahıl ekmeği."

Vic, Robyn'in mönüyü ukalaca okuyuşundaki ironiyi algılasaydı, aldanmazdı. "Biraz da patates kızartması?" diye sordu.

"Hayır teşekkürler."

"İçecek bir şey?"

"Siz ne içiyorsunuz?"

"Ben günün ortasında hiçbir zaman içmem. Ama bu size engel olmasın."

Robyn bir kadeh beyaz şarabı kabul etti. Wilcox kömür ızgarasında kanlı biftek ve altın sarısı çıtır çıtır patates kızartmasıyla, bunların yanına iyi gidecek Perrier ile portakal suyu karışımı bir içecek ısmarladı. Öbür müşterilerin pek azı yiyecek içecek bakımından o kadar mütevazıydı– hasır sepetler içinde yatık duran kırmızı şarap şişeleri, kocaman buz kovalarının içinde, tıpkı füze gibi dikilen beyaz şarap şişeleri, fark edilir şekilde masaların üstünde ya da arasındaydı. Wilcox alkollü içki içmediği halde rahatlamış ve yemek yerken nerdeyse konuşkan olmuştu.

"İş hayatının nasıl yürüdüğünü gerçekten anlamak istiyorsanız," dedi, "benim değil, küçük şirketini kendisi yöneten, diyelim elli kişi istihdam eden birisinin gölgesi olmalısınız. Pringle's gibi firmalar başlangıçta işe bu şekilde başlarlar. Birisi, bir şeyi nasıl başka herkesten daha ucuz ya da daha iyi yapacağına dair bir fikir geliştirir ve çalışanlardan küçük bir ekiple bir fabrika kurar. Sonra işler iyi giderse daha fazla işçi alır ve kendisi emekli olduğunda sorumluluğu devralmaları için oğullarını işe sokar. Ama ya oğulları işe ilgi duymazlar veya kendi kendilerine şöyle düşünürler: Bu firmayı daha büyük bir şirkete satıp, paramızı daha güvenli bir şeye yatırabilecekken, bütün sermayemizi neden bu işte riske atalım?" Sonra firma Midland Amalgamated gibi bir şirketler topluluğuna satılır ve benim gibi zavallı bir adam da, aylık karşılığında yönetime getirilir."

"Geç dönem kapitalizm," dedi Robyn, başını sallayarak.

"Kapitalizmin nesi geç?"

"Yani içinde yaşadığımız dönem, geç kapitalizm dönemi." *New Left Review*'nun çok gözde bir terimiydi bu; post-modernizmin, ortak yaşam alanı olarak kapitalizmle ilişkili olduğunu yazıyordu. "Dünyayı çok uluslu şirketler yönetiyor," dedi Robyn.

"Buna sakın inanmayın," dedi Wilcox. "Ufak şirketler her zaman olacaktır." Lokantada çevresine göz gezdirdi. "Burada gördüğünüz adamların hepsi Pringle's gibi firmalarda çalışıyorlar. Bahse girerim ki, bunların arasında kendisine ait işi yönetmeyi tercih etmeyecek tek bir kişi yoktur. Birkaçı deneyecek, birkaç yıl sonra da elden çıkaracak ve süreç yeniden başlayacaktır. Bu, ticari hayattaki devridaimdir," dedi epeyce tumturaklı bir havada. "Tıpkı mevsimlerin devridaimi gibi."

"Siz de kendi işinizi yönetmeyi tercih eder miydiniz o halde?"

"Ona ne şüphe."

Robyn ne tür bir iş düşündüğünü sorunca, Wilcox birazcık kumpas kokan bir tavırla çevresine göz gezdirerek, sesini alçalttı. "Tom Rigby –hani dökümhanenin genel müdürü– Tom'la benim küçük bir alet imalatı projemiz var, ergimiş metalin kimyasal bileşimini hemen atölye katında anında gösteren bir tür spektrometre. Eğer bu alet olsaydı, analiz için laboratuara örnek götürme zorunluluğundan kurtulurduk. Dünyada her dökümhane, bundan bir tane almak zorunda kalırdı. Güzel küçük bir iş olabilir bu."

"Öyleyse neden yapmıyorsunuz?"

"Bir ipotek borcum, bakmam gereken bir karım ve üç tane haylaz çocuğum var. Şu zavallı budala heriflerin çoğu gibi."

Wilcox'un öbür müşterileri tarayan bakışlarını takip eden Robyn, patronları tarafından ağırlanan sekreterlerin davranışlarının, antre alındığı sıradaki ciddi sakınganlıktan, tatlı servisi yapılıncaya kadar geçen süre içinde içkinin etkisiyle, çevreye aldırmadan kıkır kıkır gülme düşüncesizliği yönünde nasıl değişime uğradığını gözlemledi. Servis yapan garsonun açık seçik şekilde kendisini de, Wilcox'un baştan çıkarmak için tuzak kurduğu sekreteri varsayması yüzünden, Robyn'in eğlendiği söylenemezdi. Garson yemek boyunca kendisinden "genç bayan" diye söz edip durdu. Wilcox Robyn'e bir kadeh şarap daha teklif ettiğinde, göz kırpıp aptalca sırıttı ve tatlı olarak "tatlı ve sevimli" bir şey tavsiye etti.

"Şu genç adama sizin piliciniz olmadığımı hissettirmiş olsaydınız keşke," dedi Robyn sonunda.

"Ne?" dedi Wilcox. O kadar şaşırdı ki bu öneriye, nerdeyse ev-yapımı elmalı tart tabağının üzerinde tıkanıp kalıyordu.

"Nasıl garip davrandığı dikkatinizi çekmedi mi?"

"Sadece kaçık olduğunu düşünmüştüm. Garsonlar öyledir, bilirsiniz."

"Anladığım kadarıyla büyük bir bahşiş umuyor."

"Büyük bir sürpriz alacak öyleyse," dedi Wilcox kararlı. "*Rahatlatıcı* bir likörle" yemeği hoş bir şekilde bitirmeleri için ısrar edip durunca, Vic talihsiz garsonun neredeyse kafasını uçuruyordu. "Yalnızca kahve, hesabı da birlikte getir," diye homurdandı. "Leeds'te saat üçte bir randevum var."

Robyn konuyu açtığına bir parça üzüldü, garson adına o kadar de-

ğil de, belli ki budala gözüktüğü ya da bir bakıma şerefsiz duruma düşürüldüğü duygusuna kapılıp şimdi yeniden somurtkan suskunluğuna dönen Wilcox için. "Yemek için teşekkürler," dedi yatıştırıcı havayla. Aslına bakılırsa, kızartıldığı yağın dışında, karidesin hiç tadı yoktu ve cheesecake de ağzının tavanına yapışmıştı.

"Bana teşekkür etmeyin," dedi Wilcox kabaca. "Hepsi firmanın hesabından."

İnişli çıkışlı M62 yolundaki Pennines Dağları'nın, hâlâ karla kaplı ıssızlığında yolculuk harikuladeydi. "Hey bakın, Haworth'a giden yol!" diye bağırdı Robyn, bir tabelayı okuyarak. "Brontëler!"

"Onlar da ne?" diye sordu Wilcox.

"Romancılar. Charlotte ve Emily Brontë. *Jane Eyre* ile *Uğultulu Tepeler*'i hiç okumadınız mı?"

"Duymuştum," dedi Wilcox ihtiyatla. "Kadın kitapları, değil mi?"

"Kadınlar hakkında," dedi Robyn, "ama dar anlamda kadın kitapları değil. Klasiktir bunlar; on dokuzuncu yüzyılın en büyük romanlarından ikisidir, aslında." Böylesi bir kültürel yoksunluğu tasavvur edebilmek güç olsa da İngiltere'de Victor Wilcox gibi, *Jane Eyre* ve *Uğultulu Tepeler*'i hiç okumamış milyonlarca okuryazar, zeki insan olmalı, diye düşündü. Ne fark ederdi ki, Lowood okulunda Jane Eyre ile soğuktan ve korkudan asla ürpermemiş olmak ya da Heathcliff'in kollarındaki Cathy ile kalbi asla çarpmamış olmak? O zaman Robyn'in aklına, bunun kuşku götüren hümanist bir düşünce dizisi, *klasik* kelimesinin kendisinin de burjuva hegemonyasının bir aracı olduğu geldi. "Kuşkusuz," diye ekledi, "Bunlar sadece arzuların tatmin edildiği romantik aşk serüvenleri olarak okunur genellikle, özellikle *Jane Eyre*. Bu kitaplardaki politik ve psikolojik çelişkileri ortaya çıkarmak için metnin dekonstrüksiyonu gerekir."

"Ha?"

"Eğer bunları okumadıysanız açıklamak güç," dedi Robyn gözlerini kapayarak. Yemek, şarap ve arabanın korunaklı ılıklığı uykusunu getirmişti. Brontëler'i dekonstrüktiv okuma biçiminin daha ilk basamağının uygulamalı bir açıklamasını yapmayı canı istemedi. Biraz sonra uykuya daldı. Uyandığında Rawlinson and Co'nun park yerindeydiler.

Bir başka kasvetli resepsiyon lobisi, *Hidrolik Mühendislik* ve *Pompa* gibi adları olan ticari dergilerin sayfalarını karıştırarak geçen bir başka mola, muşamba döşenmiş bir koridorda, yüksek topuklu ayakkabılar giymiş bir sekreterin ardında bir başka yürüyüş, cilalı yönetici masasının arkasından ellerini sıkmak için kalkan ve Robyn'in mevcudiyet sebebi kendisine açıklanan bir başka genel müdür.

"Dr. Penrose konuştuğumuz her şeyin sır olduğunu biliyor," dedi Wilcox.

"Senin için uygunsa, Vic, benim için de uygundur," dedi Ted Stoker gülümseyerek. "Saklayacak hiçbir şeyim yok benim." Yerine oturdu ve bu durumu kanıtlamak istercesine, jambon iriliğindeki ellerini masasının yüzeyine küt diye koydu. Kırışık ve gergedan derisi gibi kalınlaşmış cilt kıvrımlarıyla, bu kıvrımların arasından dış dünyaya hüzünlü bir mizahla bakan bir çift sulu, küçük, açık renk gözün oluşturduğu yüzüyle uzun boylu, iri kıyım bir adamdı. "Senin için ne yapabilirim?"

"Bize bir mektup göndermişsiniz," dedi Wilcox, çantasından bir mektup çıkararak.

"Evet, gönderdik."

"İçinde bir daktilo hatası var sanıyorum," dedi Wilcox. "Silindir blokları için bizim fiyatımızdan yüzde beşlik bir indirim beklediğinizi yazıyor."

Stoker Robyn'e baktı ve sırıttı. "Vic muzip biridir," dedi Wilcox'u kafasıyla göstererek. Tekrar Wilcox'a dönüp, "Muzip birisin, Vic," dedi.

"Hiçbir hata yok mu?"

"Hiç yok."

"Yüzde beş saçma."

Stoker geniş omuzlarını salladı. "Bunu siz yapamıyorsanız, yapabilecek başkaları var."

"Başkaları kimler?"

Stoker tekrar Robyn'e döndü. "Bunu kendisine söyleyemeyeceğimi biliyor," dedi keyifle sırıtarak. "Sana söyleyemeyeceğimi biliyorsun Vic."

Robyn, Stoker'ın monoloğunu küçücük bir gülümsemeyle onayladı. Yamak rolünden hoşlanmamıştı ama bundan kurtulmanın yolunu da pek göremiyordu. Kumanda, konuşmaya dayanan bu oyunda Stoker'ın elindeydi.

"Yabancı bir firma mı?" dedi Wilcox.

Stoker başını yavaşça iki yana salladı. "Bunu da söyleyemem sana."

"Sineye çekebilirim, dört-kalibrede yüzde iki düşür," dedi Wilcox bir duraklamadan sonra.

"Zamanını boşa harcıyorsun Vic."

"İki buçuk."

Stoker hayır anlamında başını salladı.

"Biz uzun zamandır birlikte iş yapıyorduk Ted," dedi Vic sitem ederek.

"En düşük fiyatı kabul etmek benim görevim, bunu biliyorsun."

Robyn'e göz kırptı. "Bunu biliyor."

"Kalite o kadar iyi olmayacak," dedi Wilcox.

"Kalite iyi."

"O halde onlarla zaten iş yapıyorsun, öyle mi?" diye sordu Wilcox çabucak.

Stoker başıyla onayladıktan sonra, bunu söylememiş olmayı istermiş gibi bir tavır takındı. "Kalite iyi," diye yineledi.

"Bunlar her kim ise, para kazanabiliyorlar mı bu işten?" dedi Wilcox.

"Bu onların sorunu. Benimki bana ait."

"İş o kadar iyi değil ha?"

Ted Stoker cevabını Robyn'e hitaben verdi. "Biz üçüncü dünya ülkelerine çok satış yapıyoruz," dedi. "Çoğunlukla sulama pompaları. Üçüncü dünya meteliksiz. Bankalar onlara daha fazla borç para vermez. Nijerya'nın siparişi, geçen yıla göre yüzde elli düştü."

"Korkunç bu," dedi Robyn.

"Öyle," dedi Ted Stoker. "Çalışma sürelerini kısaltmak zorunda kalabiliriz fabrikada."

"Yani üçüncü dünya yüzünden."

"Aman, üçüncü dünya..." Stoker üçüncü dünyanın çözümlenemez problemlerini, bir omuz silkişiyle kenara attı.

Sohbet sürerken Wilcox hesap makinesiyle meşguldü. "Yüzde üç," dedi, başını kaldırıp bakarak.

"Bu benim son teklifim. Daha aşağı inemem. Yüzde üçe evet de, el sıkışalım."

"Özür dilerim Vic," dedi Ted Stoker. "Bana başka yerlerin verdiği tekliflerin, hâlâ yüzde iki yukarısındasın."

Robyn arabaya dönerlerken, "Madem ki yüzde üç inmeye zaten hazırdınız, o hesapları neden yapıyordunuz?" dedi.

"Beni bu sonuca baskıyla getirmiş olduğunu ve ucuza kapattığını düşündürmek için bir oyundu. Gerçi bu da onu kandırmadı ya. Anasının gözü koca bir serseridir Ted Stoker."

"Öbür şirketin adını söylemedi size."

"Ben söylemesini beklemiyordum ki. Sırf sorduğum zaman yüzündeki ifadeyi görmek istedim."

"Peki ne söyledi size bu ifade?"

"Blöf yapmıyor. Bizim fiyatın yüzde dört ya da beş altında teklif veren bir yer gerçekten var. Daha da önemlisi, halihazırda Rawlinson'a mal veriyor olmaları. Bu demektir ki onların kim olduğunu öğrenebilirim."

"Nasıl?"

"Bizim adamlardan birkaçını, dışarıda bir arabada oturtur ve içeriye giren her vagonun adını not ettiririm. Gerekirse bütün hafta orada oturabilirler. Biraz da şansla, silindir bloklarını kimin verdiğini ve nereden geldiğini öğrenebiliriz."

"Bütün bu zamana değecek mi?" diye sordu Robyn. Bu işin gerçekten değeri ne kadar?"

Wilcox bir an düşündü. "O kadar da fazla değil," diye kabul etti. "Ama bu bir prensip meselesi. Yenilmeyi sevmem," derken gaz pedalına öyle bir bastı ki, lastikleri vın sesleri çıkararak Jaguar ileri doğru fırladı. "Eğer esrarengiz satıcının Foundrax olduğu ortaya çıkarsa, Norman Cole'u doğduğuna pişman ederim."

"Nasıl?"

"Mahvederim onu. Onun öbür müşterilerine de ben hücum ederim."

"Saldırı mı demek istiyorsunuz?" dedi Robyn şok geçirmiş bir halde.

Wilcox bir kahkaha patlattı. Ondan duyduğu ilk kanlı canlı gülüştü bu.

"Bizi ne sanıyorsunuz, mafya mı?"

Robyn kızardı. Casusluk yapmaları için adamlarını Rawlinson'a yerleştirmesiyle ilgili melodramatik konuşması, Robyn'i yanlış düşünmeye sevk etmişti.

"Hayır, onlara düşük fiyatlarla saldırmayı kast ediyorum," dedi Wilcox, "elindeki işleri kaybedecek. Dişe diş, göze göz, ama onun acı-

sı bizimkinden çok daha fazla olacak. Kendisine vuranın ne olduğunu bilmeyecek."

"Dalaverenin, entrikanın ve fiyat kırmanın manasını anlayamıyorum," dedi Robyn. "Bir alanda avantaj kazanır, ötekinde onu derhal kaybedersiniz."

"İş hayatı bu," dedi Wilcox. "Her zaman söylerim, bu bir bayrak yarışı gibidir. Önce ileridesinizdir, sonra bayrağı bırakırsınız ve birisi başa geçer, sonra yeniden yakalarsınız. Ama hiç finiş çizgisi yoktur. Yarış asla sona ermez."

"Peki sonunda kim kazanır?"

"Tüketici kazanır," dedi Wilcox dindarca bir inançla. "Bunun sonunda birileri daha ucuz pompa alır."

"Neden siz hepiniz, Norman Cole ve Ted Stoker ufak yüzdeler üzerinde şurada burada hır gür edeceğiniz yerde, kafa kafaya verip daha ucuza bir pompa *yapmıyorsunuz?*"

"Ya rekabet ne olacak?" dedi Wilcox. "Rakiplerinizin olması lazım."

"Neden?"

"Böyle olması gerek. Siz bulunduğunuz yere nasıl ulaştınız?"

"Ne?"

"Nasıl üniversitede öğretim görevlisi oldunuz? Sınavlarda başkalarından daha başarılı olarak, öyle değil mi?"

"Aslında yarışma sınavlarına karşıyım ben," dedi Robyn.

"Evet, karşı olabilirsiniz," dedi Wilcox, "Bu sınavların hepsinden başarıyla çıktığınıza göre, karşı olmayı göze alabilirsiniz."

Bu gözlem Robyn'i kızdırdı ama tatminkâr bir yanıt bulamadı. "Sizin şu değerli rekabetinizin bana neyi hatırlattığını söyleyeyim," dedi. "Bir sürü küçük köpek kemik dalaşı yapıyor. Foundrax, Rawlinson'ın kemiğini sizden çaldı. Onlar bu kemiği çiğnerlerken, siz de onlardan başka bir kemik çalacaksınız."

"Bunun Foundrax olduğunu henüz bilmiyoruz," dedi Wilcox bu benzetmeye kulak asmadan. "Sigara içmemin sakıncası var mı?"

"İçmemenizi tercih ederim," dedi Robyn. "Radyo Üç'ü açabilir miyim?"

"Açmamanızı tercih ederim," dedi Wilcox.

Seyahatin geri kalanı sessizlik içinde geçti.

Ondan sonraki pazartesi sabahı Rupert Sutcliffe, dersin ortasında Robyn'in kapısından başını uzattı ve telefonla arandığını haber verdi. Dış dünyayla telefonlaşma imkânı, ekonomik önlemlerin bir parçası olarak üniversitedeki en üst düzey öğretim üyelerinin ofislerinin dışındaki tüm ofislerden, kaldırılmıştı. Sonuç olarak akademik hayat ve sekreterlik işleri için ayrılması gereken paha biçilmez değerdeki zamanının büyük bir kısmı, koridorlarda bir aşağı bir yukarı bölüm ofisindeki telefona gidip gelmekle harcanıyordu. Pamela, Bölüm Sekreteri, genellikle ders bölmekten kaçınırdı ama anlaşılan bu telefon geldiğinde ofiste değildi ve orada bulunan Sutcliffe, gelip Robyn'i çağırmayı uygun bulmuştu. "Önemli gibiydi," dedi Sutcliffe Robyn'e koridorda. "Birisinin sekreteri. Senin yayıncın olabilir diye düşündüm." Ancak Robyn âhizeyi aldığında, arayanın yayıncının sekreteri olmadığı anlaşıldı. Shirley'di.

"Mr. Wilcox sizinle konuşacak," dedi. "Bağlıyorum."

"Foundrax," dedi Wilcox, herhangi bir girizgâh yapmadan. "Bilmek isteyeceğinizi düşündüm. İki adamımız bir arabada, Rawlinson'un kapısını gözleyerek iki gün bir gece oturup bekledi, söylediklerine göre nerdeyse donuyorlarmış. Ama içeri giren her vagonun ismini almışlar. GTG adlı bir Midlands şirketinin olması en büyük olasılıktı. Şansa bakın ki benim ulaştırma müdürüm eskiden orada çalışmıştı. Bunun üzerine eski arkadaşlarına telefon edip Rawlinson'a götürülen şeyleri öğrendi. Tahmin edin ne? Foundrax'tan dört-kalibrelik silindir blokları."

"Sırf bunları anlatmak için mi beni telefona getirttiniz?" diye buz gibi bir sesle sordu Robyn.

"Sizin kendi telefonunuz yok mu?"

"Hayır yok. Üstelik, dersin ortasındaydım."

"Hay Allah özür dilerim," dedi Wilcox. "Sizin sekreteriniz neden Shirley'e söylemedi?"

"Benim özel bir sekreterim yok," dedi Robyn. On beş kişiyle ilgilenen tek bir sekreter var ve o da şu anda ofiste değil. Muhtemelen kilerde mektup zarflarını buhara tutarak açıyor ki zarfları yeniden kullanabilelim. Bilmek istediğiniz başka bir şey var mı, dersime geri dönebilir miyim artık?"

"Hayır, bu kadar," dedi Wilcox. "Çarşambaya görüşürüz o zaman."

"Hoşça kalın," dedi Robyn ve âhizeyi yerine koydu. Arkasını döndüğünde, Philip Swallow'u Pamela'yı arıyormuş gibi elinde bir kâğıt-

la tam bir çaresizlik içinde volta atarken buldu.

"Merhaba Robyn," dedi. "Nasılsın?"

"Öfkeli," dedi. "İzlemem gereken şu Wilcox denen adam, sanki bana sahip olmuş gibi bir fikre kapılmışa benziyor."

"Evet, kasvetli bir hava," dedi Swallow başıyla onaylayarak. "Aklıma gelmişken, şu gölgelik işi nasıl gidiyor? Geçenlerde rektör yardımcısı soruyordu."

"Gidiyor işte."

"RY senden rapor bekliyor. Şahsen ilgileniyor bu programla."

"Belki benim işime devam etmemle de şahsen ilgilenir o zaman," dedi Robyn. Bunu söylerken de gülümsedi. Swallow bundan Robyn'in şaka yaptığı anlamını çıkardı.

"Ha ha, çok iyi," dedi. "Bunu ona anlatmayı unutmamalıyım."

"İnşallah unutmazsınız," dedi Robyn. "Hemen fırlamam lazım. Dersin ortasındayım."

"Evet, evet, tabii," dedi Swallow. "*Ders*", çok fazla güçlük çekmeden hâlâ anladığı sözcüklerden biriydi. Belki içinde birçok sesli harf* olmasından kaynaklanıyordu.

Robyn Penrose telefonu kapattığında, Vic Wilcox düşünceli bir biçimde âhizeyi usulca yuvasına oturttu. Görünmez bir gözlemciyi, yapmayı amaçlamış olduğu şeyin bu olduğuna ikna etmeye çalışıyormuş gibiydi adeta. Gerçekten de iş telefonu kullanmaya geldiğinde, hızlı tabanca çeken biri olmakla övünürdü– telefon çalar çalmaz aleti hızla kapar, konuşma amaca hizmet edecek biçimde tamamlandığında telefonu ilk kapayan kendisi olurdu. Ticari rakipler üzerinde, bunun insana psikolojik bir avantaj sağlayacağına dair bir teorisi vardı. Robyn Penrose ticari bir rakip değilse bile, telefonuna kabaca son verilerek haddinin bildirilmiş olması hissi onu rahatsız etti. Rawlinson'a mal verenin sırrını çözmüş olmasına, onun da kendisi kadar sevineceğini varsayarak yanlış hesap yapmıştı. Kutlama beklemiş, onun yerine azar işitmişti.

Kızgınlık uyandıran bu düşünceleri fiziksel olarak kovabilirmiş gibi başını salladı ama masasındaki dosyalarla ilgili çalışmasını geciktiren bu düşünceler, onu kolaylıkla terk etmedi. Telefonunu aldığında Robyn Penrose'un çevre koşullarının nasıl olduğunu gözünde canlan-

* İngilizce'de "*tutorial*" sözcüğüyle ifade edildiği için, birçok sesli harfin varlığından söz ediliyor. (ç.n.)

dırmaya çalıştı. Çağrılmış olduğu telefon neredeydi? Telefona ulaşmak için ne kadarlık bir mesafe yürümüştü? Derste ne yapıyordu? Bu soruların yanıtı olacak belli belirsiz görüntüleri, gözünün önüne getirebiliyordu ancak. Verdiği habere neden çok fazla sevinmiş olmayabileceği ile ilgili bulanık değerlendirmelerini, her şeye rağmen geliştirmeye başladı. Bu onun ruh halini düzeltmesine hiçbir katkıda bulunmadı. Shirley o sabah dikte ettirdiği yazıları imzalatmak için getirdiğinde, mektuplardan birinin biçiminden şikayetçi oldu ve ona yeniden yazmasını söyledi.

"Ben alıntıları hep bu şekilde yaparım," dedi Shirley. "Daha önce hiç şikayet etmemiştin."

"Pekâlâ şimdi ediyorum," dedi. "Git düzelt sadece, tamam mı?"

Shirley bazı insanları memnun etmenin imkânsız olduğunu mırıldanarak odadan çıktı. Sonra, geçen perşembe ve cuma günü hasta olduğundan işe gelmemiş olan Brian Everthorpe, Foundrax-Rawlinson ilişkisi hakkındaki şayiayı duyduğu için oflaya puflaya Vic'in odasına geldi. Vic kısaca bilgi verdi.

"Ted Stoker'a gidecektin de beni neden haberdar etmedin?" dedi. "Seninle gelirdim."

"Zaman olmadı. Anlık bir kararla, Norman Cole ile görüştükten hemen sonra, doğruca oraya gittim. Shirley'le araba telefonunda konuşularak halledildi hepsi. Sen yoktun zaten." Yalan söylüyordu ama güvenli bir yalandı bu, zira Brian Everthorpe arandığında nadiren bulunurdu.

"Ama Gölge'ni de beraberinde götürmüşsün duyduğuma göre," dedi Everthorpe.

"O sırada tesadüfen benimleydi," dedi Vic. "Onun günüydü o gün."

"Bu daha çok senin günün gibi geliyor bana," dedi Everthorpe pis pis sırıtarak. "Tehlikeli esrarengiz bir rakipsin Vic."

Vic bu sözü duymamazlığa geldi. "Her neyse, senin de öğrendiğin gibi, Norman Cole Rawlinson'a verilen silindir bloklarında yaptığı yüzde beş indirimle bizim fiyatlarımızı kırıyor."

"O fiyata bunu nasıl yapabilir?"

"Uzun süreli yapabileceğini sanmıyorum."

"Peki biz ne yapacağız? Biz de onun yaptığını mı yapacağız?"

"Hayır," dedi Vic.

"Hayır mı?" Everthorpe'un fırça gibi kıllı kaşları kalktı.

"Rawlinson hesabı yüzünden Foundrax ile kavga edersek, kendi-

mizi zayıf gösteririz. Tıpkı bir kemik için dalaşan küçük köpekler gibi. Rawlinson kemiğinin üzerinde çok fazla et yok. Bırak Norman Cole yesin. Onunla tıkanacak."

"Bizim işimizi kapıp kaçmasına izin vereceksin öyle mi?"

"Onun oyununu bildiğime dair ipucu bırakacağım. Bu onu endişelendirecek. Bırakacağım bir süre olduğu yerde kıvransın."

"Bana öyle görünüyor ki olduğu yerde kıvranacak biz olacağız."

"Sonra da onu vuracağım."

"Neyle?"

"Henüz karar vermedim."

"Bunlar senin sözlerine benzemiyor Vic."

"Sana anlatacağım," dedi Vic buz gibi. "Daha iyisin değil mi?"

"Efendim?"

"Geçen haftaki yokluğun, hastalık yüzünden değil miydi?"

"A, evet! Doğru." Brian Everthorpe'un hastalığı, anlaşılan hafızasında pek yer etmemişti. "Grip serdi yere."

"Zaman kaybını telafi etmek için sıkı çalışmanı bekliyorum öyleyse." Vic bu görüşmenin bittiğini belirtmek için bir dosya açtı.

Az sonra Stuart Baxter'e telefon etti ve Brian Everthorpe'un gitmesini istediğini söyledi.

"Neden Vic?"

"Bir işe yaramıyor. Tembel. Eski âdetlere saplanıp kalmış. O beni sevmiyor, ben de onu."

"Uzun zamandır şirkette."

"Aynen öyle."

"Kavgasız gitmez."

"Bu hoşuma gider."

"Büyük bir tazminat isteyecek."

"Yerinde harcanmış bir para olur."

Stuart Baxter bir süre sessiz kaldı. Vic hattın öteki tarafında bir sigara çakmağının sesini duydu. Sonra Baxter, "Uyum sağlaması için Brian'a bir şans vermen gerektiğini düşünüyorum," dedi.

"Neye uyum sağlaması için?"

"Sana Vic, sana. Onun için kolay değil. Sanıyorum biliyorsundur. Senin pozisyonun için umutları vardı."

"Niye olduğunu düşünemiyorum," dedi Vic.

Stuart Baxter içini çekti. Burun deliklerinden çıkardığı halkalar Vic'in gözünde canlandı. "Bunu düşünürüm," dedi sonunda. "Acele

bir şey yapma Vic."

Vic o gün ikinci seferdir, âhizeyi yerine koymadan önce bir telefonun kapanma sesini duyuyordu. Stuart Baxter'in Brian Everthorpe'a karşı neden o kadar himayeci olduğunu merak ederek alete kaşlarını çattı. Belki ikisi de masondu. Vic'in kendisi değildi; bir kez yakınlaşmıştı ama gereğinden fazla önem verilen bir ayine katlanmaya zorlayamamıştı kendisini.

Shirley yeniden daktilo ettiği yazıyla odaya girdi. "Tamam mı?" dedi, hayret verici biçimde yaltaklanan bir gülümsemeyle.

"İyi bu," dedi Vic yazıya göz gezdirerek.

"Sanıyorum Brian, Pringle's takvimiyle ilgili düşüncesinden söz etti sana," dedi Shirley omuzunun üzerinde asılı kalarak.

"Evet," dedi Vic, "etti."

"Senin buna istekli olmadığını söyledi."

"En hafifinden söylenecek olursa, öyle."

"Tracey için büyük bir şans olurdu," dedi Shirley istekle.

"Kendini aşağılamak için büyük bir şans," dedi Vic, mektubu ona uzatarak.

"Ne demek istiyorsun?" dedi Shirley içerlemiş.

"Herkes baksın diye kızının resimlerinin bütün duvarlara yapıştırılmasını istiyor musun sahiden?"

"Zararını görmüyorum... Peki ya sanat galerileri?"

"Sanat galerileri mi?"

"Oralar çıplak resim dolu. Büyük ustalar."

"O başka."

"Anlamıyorum nedenini."

"İçeri girip bir Venüs resmine bakıp birbirinin böğrünü dürtükleyen ve '*Şunla bir cumartesi gecesi geçirirdim doğrusu.*' diyen heriflere rastlamazsın galerilerde."

"Oooh!" Soluğu kesildi Shirley'in ve yüzünü çevirdi.

"Ya da mastürbasyon yapmak için resmi evine götüren," diye sürdürdü konuşmasını Vic acımasızca.

"Dinlemiyorum," dedi Shirley, kendi odasına hızla geri çekilirken. "Sana ne oldu bilmiyorum."

Artık ben de, diye düşündü Vic kendi kendine. Kapı kadının arkasından kapanırken, böyle patlamaktan hafif bir mahcubiyet duydu. Robyn Penrose'a âşık olduğunu fark etmesinden önceki haftalardı bunlar aslında.

II

Rummidge'de kış sömestri de, yaz ve sonbahar sömestrleri gibi, on haftalık bir süreyi kapsıyordu ama mevsim iç karartıcı olduğu için, öbür ikisinden daha uzun geliyordu insana. Sabahları karanlık oluyor, akşamları alacakaranlık erkenden çöküyordu. Kısa gün ışığı süresince güneşin bulut örtüsünün arasından başını uzattığı nadirdi. Ofislerde ve dersliklerde gün boyu elektrikler yanıyordu. Hava soğuk, rutubetli, kirlilik ve nemden yoğunlaşmış haldeydi. Her renge siniyor, kent peyzajının her çizgisini donuklaştırıyordu. Üniversite kulesinin tepesindeki saatin kadranı neredeyse görülemiyor, çan sesleri bile boğuk ve umutsuzca çınlıyordu. Kemiklere kadar işleyen soğuk hava akciğerlere doluyordu. Yerel diyalektte karakteristik olan lenfatik vızıltıyı kimileri, aylar boyunca herkese sürekli akan bir burun ve dolu sinüsler ar-

mağan eden, solumak için ağzını açan balıklar gibi, insanları aylar boyunca açık ağızla dolaşmak zorunda bırakan kış iklimine yoruyordu. Yılın bu zamanında insanoğlunun neden böyle soğuk, rutubetli ve gri bir mekânda yerleşip çoğaldığını anlamak mümkün değildi. Görünüşe göre, sadece "iş" bir yanıt olabilirdi. Herhangi bir kişinin buraya gelmesi ya da gelmiş olsa bile kalması için başka hiçbir neden olamazdı. Ancak, daha da tatsız olan, Rummidge ve çevresinde işsizlerin çalışmaktan başka yapacak pek bir şey olmayan bir yerde, onları aylaklığa mahkum eden kaderleriydi.

Robyn Penrose işsiz değildi henüz. Çok işi vardı: Öğretim görevi, araştırması, bölümdeki idari görevleri. Önceki kış kendini işe kaptırarak varlığını sürdürmüştü. Kasvetli havaya aldırış etmeden, küçük, rahat eviyle üniversitedeki sıcak ve aydınlık odası arasında, arabasıyla gidip gelmişti. Evde okuyor, notlar alıyor, notlarının önemli kısımlarını bilgisayarındaki metne ekliyor, ödevleri değerlendiriyordu. Üniversitede ders veriyor, okutmanlık yapıyor, seminerler veriyor, öğrencilere danışmanlık ve başvuruda bulunanlarla mülakat yapıyor, okuma listeleri hazırlıyor, komite toplantılarına katılıyor ve ödevleri değerlendiriyordu. Penny Black ile haftada iki kez oynadığı squash, iklimin etkili olmadığı bir eğlence-dinlence biçimiydi ya da daha doğrusu, çevrenin bambaşka bir yüzüydü: İnsanın bulunabileceği herhangi bir yerde, Cambridge'de, Londra'da ya da Güney Fransa'da bir spor merkezinin alt katındaki pırıl pırıl aydınlık kübik kortta kuvvetle topa vurmak, terleyip soluk soluğa kalmak. Entelektüel işin sıkı çalışma düzeni, kapalı yerde yapılan bedensel hareketin kısa bir dışavurumuyla kesintiye uğruyordu; Rummidge'deki ilk kışının ritmi buydu Robyn'in.

Ancak bu yıl kış sömestri farklıydı. Her çarşamba, alışkın olduğu çevreyi bırakıp şehrin karşı tarafına (oraya ilk gidişindekinden daha direkt ve hızlı bir rota izleyerek) arabayla West Wallsbury'deki fabrikaya gidiyordu. Bir bakıma içerliyordu bu zorunlu göreve. Dikkati kendi işinden bir başka yöne çekilmiş oluyordu. Okuyup hazmettiği, ayıkladığı ve sentezini yaptığı bütün öbür kitap ve makalelerle, okunmak için bekleyen hazmedilip ayıklanarak sentezi yapılacak o kadar çok kitap, makale ve günce vardı ki. Her zaman hayat kısa, eleştiri uğraşı uzundu. Düşüneceği bir kariyeri vardı. Akademik hayatta kalmak için yegâne şansı, reddedilmesi olanaksız, etkileyici araştırma ve yayınlarını artırmaktı. Gölge programının ise buna hiçbir katkısı yoktu, tam tersine, bunun yolunu kesiyor ve bölümdeki idari işlerinden azade tut-

tuğu haftadaki değerli bir günü işgal ediyordu.

Ancak bu hiddet tümüyle yüzeyseldi. Gölge programı, sadece Charles'a, Penny Black'a yakınmak için bir şeydi; öbür görevlerini zamanında yetiştiremediği için suçu atacağı el altındaki bir şeydi. Daha derin bir duygu ve düşünce düzeyinde, fabrikayla ilişkisi, duygu ve düşüncelerinin biraz daha derininde, açıklanması kolay olmayan bir tatmin ve arkadaşlarının üzerinde belli bir üstünlük duygusu sağlıyordu ona. Charles ile Penny, hayatlarını daha önce kendisinin de yaptığı gibi, tümüyle cazip academia çevresinin sınırları içinde sürdürüyorlardı. Şimdi kendisinin ise, haftanın bir günü yaşadığı bu başka hayatla, nerdeyse başka bir kimliği vardı. Başlangıçta o kadar saçma görünmüş olan "gölge" adı, anlamlı bir tını kazanmaya başladı. Gölge bir çiftti, bir *doppelgänger*. Pringle's'da suretini çıkardığı kişi kendisiydi, Wilcox değil. Sanki haftanın bir gününü fabrikada geçiren Robyn Penrose, haftanın diğer altı günü kadın araştırmaları, Victoria dönemi romanı ve post-strüktüralist edebiyat teorisiyle-daha az hakiki, daha zor yakalanır, ama tıpkı gerçek meselelerle – meşgul olan "ben"in gölgesiydi adeta. Bugünlerde çift hayat sürüyordu, hem bu yüzden kendisini daha ilginç ve karmaşık bir kişi gibi hissediyordu. West Wallsbury'nin, fabrikalardan, depolardan, azman demiryolu geçitlerinin ve artık kullanılmayan kanalların derin yarıklar oluşturduğu yollardan ve bir trafik çemberinden ibaret olan o ıssızlığın kendisi bir gölge kent görünümündeydi, Rummidge'in üniversitede bilgi ve kültürün ışığında gelişenlerin bilmediği karanlık yüzü. Kuşkusuz, Pringle's'da çalışan insanlara göre de tersi gerçekti: Üniversite ve onun temsil ettiği her şey gölgedeydi– yabancı, esrarlı, belli belirsiz tehditkâr. Robyn değerleri, öncelikleri, dilleri ve usulleri tamamen birbirinden farklı bu iki bölge arasındaki sınırdan, bir o tarafa bir bu tarafa gidip gelirken kendini gizli ajan gibi hissediyordu; tıpkı gizli ajanların eğilimli oldukları gibi, kendi tarafının doğruluğuna dair bazen şüphe nöbetleri geçiriyordu.

"Biliyorsun," dedi Charles'a bir gün yüksek sesle düşünürken. "Bizim yaptıklarımıza karşı en ufak bir ilgi duymayan milyonlarca insan var oralarda."

"Efendim?" dedi Charles, başını kitabından kaldırıp, kaldığı sayfanın arasına işaretparmağını koyarak. Başka bir pazar öğleden sonrasında Robyn'in oturma-çalışma odasında oturuyorlardı. Charles'ın hafta sonu ziyaretleri son zamanlarda daha sıklaşmıştı.

"Ne yaptığımızı, *bilmiyorlar* kuşkusuz, ama birisi onlara açıklama-

ya çalışsaydı bile anlamazlardı; ne yaptığımızı anlasalardı bile, bunu neden yaptığımızı ya da bunu yapmamız için birisinin bize neden para ödediğini anlamazlardı."

"Onlar için bu çok daha kötü," dedi Charles.

"Peki bu durum seni hiç rahatsız etmiyor mu?" dedi Robyn. "Bu denli tutkuyla ilgilendiğimiz şeyler örneğin, Derrida'nın metafizik eleştirisinin, idealizmi gizlice kabul edip etmediği; ya da Lacan'ın psikoanalitik teorisinin phallogocentrik* olup olmadığı; ya da Foucault'nun epistem kuramı, diyalektik materyalizmle bağdaştırılabilir mi bağdaştırılamaz mı gibi şeyler. Biz sürekli bunlara ilişkin tartışmalar yapıyoruz, okuyoruz, yazıyoruz. Nüfusun yüzde doksan-dokuz virgül dokuzunun, bunu maymunun bilmem nesine takmaması** sende kaygı uyandırmıyor mu?"

"Ne?"

"Maymunun. Birazcık bile aldırmıyorsun demek."

"Maymunun si..ne*** takmamak demek o."

"Öyle mi?" dedi Robyn bıyık altından gülerek. "Maymunun fındık fıstığı sanıyordum ben. Bilmeliydim: 'Fuck', Jakobson anlayışında çok daha şiirsel; 'monkey'deki ilk sesli harfte olduğu gibi, 'k'nın tekrarı... Geçen gün bunu söylediğimde Vic Wilcox'un şaşırmış görünmesine şaşmamalı."

"Bunu ondan mı kaptın?"

"Öyle sanıyorum. Ama aslında o tür dili pek kullanmıyor. Oldukça püriten bir tip."

"Proteston ahlakı."

"Tamamen... Ne söylüyordum ben şimdi, unuttum."

"Fabrikada insanların post-strüktüralizmle ilgilenmediğini söylüyordun. Bunda pek şaşılacak bir şey yok, öyle değil mi?"

"Ama bu seni kaygılandırmıyor mu? Çoğunluğun metelik bile ... vermemesi bizim için önem taşıyan şeylere?"

"Neden versinler ki?"

"Wilcox insani bilimler öğretiminin para israfı olduğunu bana ima etmeye başladığında..."

"Bunu sık sık yapıyor mu?"

"Ah evet, her zaman tartışıyoruz... Zaten o bunu yaptığında, kültü-

* *Phallogocentrik:* Fallus mantığı merkezli (ç.n.)

** Orijinal cümle: *Doesn't it worry you that ninety-nine point nine per cent of the population couldn't give monkey's?* (ç.n.)

*** Orijinal cümle: *It means you don't give monkey's fuck.* (ç.n.)

rel geleneğin korunmasının önemi, öğrencilerin iletişim yeteneklerinin gelişmesi gibi, artık gerçekten inanmadığım – Philip Swallow gibi örümcek kafalıların hemen üstüne atlamaya hazır oldukları – savlara başvururken buluyorum kendimi. Çünkü öğrencilere, gösterenin altında gösterilenin sürekli kayışıyla, ya da her metnin belirli bir anlamın doğruluğuyla ilgili kendi savını kaçınılmaz olarak nasıl zayıflattığına ilişkin ders verdiğimizi söyleseydim, suratıma karşı gülerdi."

"Geleneksel hümanizmi bile keşfetmemiş birine post-strüktüralizmi açıklayamazsın."

"Kesinlikle. Ama bu *bizi* epeyce marjinalleştirmez mi?"

Charles bu soruyu uzun uzun zihninde tartarken sessizlik oldu. "Marj bir merkezi akla getirir," dedi sonunda. "Ama merkez düşüncesi, post-strüktüralizmin kuşkuyla yaklaştığı bir şeydir. Wilcox ve Swallow gibi insanlara bu sorunda, merkez düşüncesini bahşet, yaptıkları herşeyi haklı çıkarmak için, buna atıfta bulunmak suretiyle bu fikre sahip çıkacaklardır. Bunun bir yanılsama, yanlış bir kanı olduğunu göster, konumları çöker. Merkezsizleştirilmiş bir evrende yaşıyoruz biz."

"Biliyorum," dedi Robyn. "Peki parayı kim ödüyor?"

"Parayı kim ödüyor?" Charles boş boş yineledi.

"Bu Wilcox'un hep söylediği bir şey. *'Parayı kim ödüyor?' 'Bedava öğle yemeği gibisi yoktur.'* Dekonstrüksiyon konusunda bedava seminer gibisi yoktur demesini beklerim. İnsanların söyledikleri şeyi kastetmedikleri veya kastettikleri şeyi söylemediklerinin kendisine anlatılması için toplum neden para ödemeli?"

"Çünkü bu doğru."

"Doğru diye bir şeyin olmadığını düşünüyordum, mutlak anlamda."

"Mutlak anlamda değil, hayır." Charles'ın canı sıkılmış görünüyordu. "Kimden yanasın Robyn?"

"Ben yalnızca şeytanın avukatlığını yapıyorum."

"Bize de pek o kadar fazla para ödemiyorlar zaten," dedi Charles ve kitap okumaya devam etti.

Başlık Robyn'in dikkatini çekti ve yüksek sesle okudu: *"Finansal Devrim!* Onu niye okuyorsun Tanrı aşkına?"

"Sana anlatmıştım. City'de ne olup bittiğine ilişkin bir makale yazacağım."

"Sahiden mi? Bu konuda ciddi olduğuna dair hiçbir fikrim yoktu. Çok sıkıcı değil mi?"

"Hayır, çok ilginç aslında."

"Gidip Basil'in Debby'sini iş başında seyredecek misin?"

"Olabilir." Charles'ın yüzünde kurnaz bir gülümseme belirdi. "Neden ben de onun gölgesi olmayayım?"

"İş hayatıyla ilgilenebileceğin hiç aklıma gelmemişti."

"Bu iş değil," dedi Charles, kitabına hafifçe vurarak. "Hakiki bir meta alım satımıyla ilgili değil. Hepsi kâğıt üzerinde ya da bilgisayar ekranlarında. Soyut. Oldukça baştan çıkarıcı kendi jargonu var; arbitraj, vadeli işlemler, dalgalı kur. Tıpkı edebiyat kuramı gibi."

Pringle's gerçek mal üretimi ve onun yönetimiyle ilgilenen bir kuruluştu ve onu yönetmek edebiyat kuramıyla uğraşmaya zerrece benzemiyordu. Ancak Vic Wilcox'un emrinde çalışan insanlara, öğretmen-öğrenci ilişkisi tarzında bir tutum takınması, Robyn'e çarpıcı geldi. Vic'in personeliyle yaptığı toplantılarda ilgilendiği ayrıntılı mühendislik ve hesap kitap meselelerini Robyn'in nadiren kavramasına, bu toplantıların onu genellikle bıktırıp usandırmasına karşın, Vic'in de adamlarına *öğretme*, onları fabrikanın işlemesine yeni bir açıdan bakmaya teşvik ve ikna etme gayreti içinde olduğunu görebiliyordu. Bu kendisine anlatılsaydı şaşırırdı ama Sokrates metodu kullanıyordu: üst ve orta düzeydeki yöneticileri, hatta ustabaşlarını bile problemleri saptamaya, kendisinin zaten üzerinde karara varmış olduğu çözümlere, akıl yürüterek ulaşmaya sevk ediyordu. Bu o kadar maharetle yapılıyordu ki, Robyn zaman zaman her şeyi kâr dürtüsünün yönlendirdiğini, Vic Wilcox'un halılı odasının duvarlarının ötesinde tehlikeli, aşağılayıcı ve sıkıcı bir şekilde tekdüze bir tekrardan ibaret görevlerini yapan, kadın ve erkeklerle dolu –bunlar onun bu mükemmel stratejisinde tali unsurlardı– bir fabrika olduğunu kendisine hatırlatarak, takdirini bazen hafifletmek zorunda kalıyordu. Kurnaz bir tirandı o, ama yine de bir tirandı. Üstelik, Robyn'in mesleki becerilerine, mütekabil bir saygı da göstermiyordu.

Bunun tipik bir örneği, Silk Cut reklamı hakkında yaptıkları öfkeli tartışmaydı. Vic'in arabasıyla Derby'deki bir dökümhane ziyaretinden dönüyorlardı. Wilcox bir tasfiye şirketince devralınan bir dökümhanede satışa çıkarılan otomatik maça üfleme makinesiyle ilgilenmiş, ancak onun kullanım amacına göre bunun çok eski tip olduğu ortaya çıkmıştı. Birkaç milde bir yol kenarındaki reklam panolarında aynı dev posterin yanından geçiyorlardı. Sanki kumaş jiletle boydan boya kesil-

miş gibi, mor ipek dalgalarının arasında tek bir kesiğin bulunduğu, fotoğrafla yapılan bir tanıtımdı bu. Sigaranın zararlarına dair Hükümet Sağlık Uyarısı dışında, reklamın üzerinde tek bir sözcük bile yoktu. Düzenli aralıklarda bir an parlayıp geçen bu her yerde hazır ve nazır görüntü, Robyn'i hem rahatsız etmiş, hem de müthiş merakını celbetmişti. Böylece yumuşacık yüzeyin altında, derinlerde gizlenmiş yapıyı, semiyotik malzeme yapmaya başladı.

İlk bakışta bir tür bilmece gibiydi. Başka deyişle, onu çözmek için Silk Cut adlı bir sigara markası olduğunun bilinmesi gerekiyordu. Poster, bir resimli bilmece gibi, kayıp ismin ikonik bir temsiliydi. Ama ikon aynı zamanda bir metafordu. Pırıldayan ipek, şehvet uyandıran yumuşacık kıvrımları ve bedensel zevkleri çağrıştıran dokusuyla, kadın vücudunu apaçık sembolize ediyordu; daha açık bir renkle ön plana çıkarılmış elips biçimindeki yarık, açıkça bir vajinaydı. Reklam bu şekilde, kadın vücuduna girme kadar, onu kesme arzusu da uyandıran hem duyumsal, hem de sadistik dürtülere hitap ediyordu.

Robyn bu yorumu açıkladığında, Vic Wilcox rencide edici bir istihzayla tükürür gibi konuştu. Gerçi kendisi farklı bir marka sigara içiyordu ama Robyn'in reklama ilişkin analizi, tüm hayat felsefesinin tehdit altında olduğunu hissetmesine yol açmıştı. "Tamamen zararsız bir parça kumaşta bütün bunları görebildiğinize göre, sizin aklınızda çarpıklık olmalı," dedi.

"Nedir onun anlamı öyleyse?" diye ona meydan okudu Robyn. "Sigara reklamı için niye kumaş kullanılıyor?"

"Peki bu onun adı değil mi? Silk Cut. İsmin resmi. Daha fazla bir şey değil ki."

"İpek rulosunun iki parçaya kesilmiş halini gösteren bir resim kullanmış olduklarını varsayalım o da aynı işi görmez miydi?

"Öyle zannediyorum. Evet, neden olmasın ki?"

"Çünkü iki parçaya ayrılmış penis gibi gözükürdü, nedeni bu."

Vic mahcubiyetini gizlemek için kendini kahkaha atmaya zorladı. "İnsanlar bir şeyleri, neden görünen değerine göre ele alamazlar?"

"Hangi insanlara atıfta bulunuyorsunuz?"

"Kültürlü insanlar. Entelektüeller. Bir şeylerin altında hep gizli anlam bulmaya çalışırsınız. Neden? Sigara, sigaradır; bir parça ipek, bir parça ipektir. Neden bununla yetinmiyorsunuz?"

"Onlar temsili olarak gösterildikleri zaman ek anlamlar kazanırlar," dedi Robyn. "Göstergeler asla masum değildir. Semiyoloji bize bunu öğretir."

"Semi..ne?"

"Semiyoloji. Göstergebilim."

"Müstehcen fikirler edinmeyi öğretiyor o dediğiniz şey, bana sorarsanız."

"Sizce neden o feci sigaralara Silk Cut deniyor bir kere?"

"Bilmem. Sadece bir isim, herhangi bir isim kadar iyi işte."

"'Cut', tütünle ilgili bir şey öyle değil mi? Tütün yaprağının kesilme usulü. 'Player's Navy Cut' gibi – eniştem Walter eskiden onu içerdi."

"İlgili olursa ne olur?" dedi Vic canından bezmiş halde.

"Ama ipeğin tütünle hiç ilgisi yok. Bu bir metafor. Metafor, gibi bir şey anlamı taşır, örneğin 'ipek gibi pürüzsüz'. Reklam ajansındaki birisi, sigaranın insanın boğazını tahriş etmeyeceği, öksürtmeyeceği ve akciğer kanseri yapmayacağını akla getirmesi için bir isim uydurdu herhalde. Ama bir süre sonra halk isme alıştı ve 'ipek' sözcüğü anlamını yitirdi. O zaman da markanın yeniden ilgi çekmesi için bir reklam kampanyası yapmaya karar verdiler. Ajanstaki birkaç parlak zekâ, arasında bir kesik olan dalga dalga ipek kumaş fikrini ortaya attı. Orijinal metafor artık tam anlamıyla simgeleniyor. Ancak doğal olarak yeni metaforik çağrışımlar ortaya çıkıyor – seksüel olanlar. İster bilinçli olsun ister bilinçsiz, bu gerçekten önem taşımıyor. Gösterenin altında gösterilenin sürekli kaymasının iyi bir örneği aslında."

Wilcox bir süre düşündü taşındı, sonra, "Kadınlar niye o sigaraları içiyorlar öyleyse, ha?" dedi. Yüzündeki zafer ifadesi bunu, karşısında durulamayacak bir sav olarak düşündüğünü gösteriyordu. "Eğer Silk Cut sigarası içmek toplu ırza geçmenin bir şekliyse, sizin zorla anlam çıkarmaya uğraştığınız gibi, neden kadınlar da içiyor bunları?"

"Birçok kadın yapısal olarak mazoşisttir," dedi Robyn. "Onlar pederşahi toplum yapısında, kendilerinden beklenen şeyi öğrendiler."

"Ha!" diye bağırarak kafasını arkaya attı Wilcox. "Buna da aptal bir cevap bulacağınızı bilmem gerekirdi."

"Neden bu kadar sarsıldığınızı bilmiyorum," dedi Robyn. "Siz zaten Silk Cut içiyor değilsiniz ki."

"Hayır, ben Marlboro içiyorum. İşin tuhafı tadını sevdiğim için içiyorum."

"Reklamlarında yalnız kovboyun olduğu sigara değil mi?"

"Galiba bu benim bastırılmış homoseksüelliğimi ortaya çıkarıyor değil mi?"

"Hayır, bunun dolaysız, düzdeğişmeceli çok açık bir mesajı var."

"Düz ne?"

"Düzdeğişmeceli. Semiyolojinin temel araçlarından birisi, metafor ile düzdeğişmece arasındaki ayırımdır. Bunu size açıklamamı ister misiniz?"

"Zaman geçirtir."

"Metafor, benzerliğe dayanan bir söz sanatıdır. Düzdeğişmece ise uzamsal yakınlığa dayanır. Metaforda, nesnenin kendisi yerine, demek istediğiniz şey gibi bir şeyi kullanırsınız. Düzdeğişmecede ise, o şeyin bir özelliğini, sebep ya da sonucunu, şeyin kendisinin yerine koyarsınız.

"Söylediğinizden tek kelime anlamıyorum."

"Örneğin, sizin kalıplardan birini ele alalım. Kalıbın alt kısmı zeminde olduğu için, alt bölümüne 'alt derece'* denir. Üst kısma ise 'üst derece' denir, çünkü kalıbın alt kısmını örter."

"Bunu *size* ben anlatmıştım."

"Evet, biliyorum. Bana anlatmadığınız şey, 'alt derece'nin bir düzdeğişmece olduğu, 'üst derece'nin ise bir metafor olduğu."

Vic homurdandı. "Ne fark eder ki?"

"Yalnızca dilin işleyiş biçimini anlamayla ilgili bir sorun. Sizin, şeylerin işleyiş biçimine ilgi duyduğunuzu sanıyordum."

"Bunun sigarayla ne ilgisi var anlamıyorum.

"Silk Cut posteri örneğinde resim, metaforik olarak kadın vücudunu ifade ediyor. İpekteki kesik *tıpkı* bir vajina."

Bu sözcük Vic'i irkiltti: "Siz öyle söylüyorsunuz."

"Bütün delikler, boşluklar, yarıklar, kıvrımlar kadın cinsel organlarını temsil eder."

"Kanıtlayın bunu."

"Freud başarılı rüya analizleriyle bunu kanıtladı," dedi Robyn. "Ancak Marlboro reklamlarında hiçbir metafor kullanılmıyor. Belki de sizin onu içme nedeniniz bu aslında."

"Ne demek istiyorsunuz?" dedi Vic kuşkulu.

"Nesnelere metoforik bakma biçimine yakınlık duymuyorsunuz. Size göre sigara sigaradır."

"Doğru."

"Marlboro reklamı, gösterilenin durağanlığına duyulan, o naif inancı bozmuyor. Bu reklam –tümüyle yapay olduğuna kuşku yok, ama gerçekçi olmak gerekirse akla yakın görünen– o marka sigarayı

* Orijinal sözcük: *Drag*. Türkçede dökümcülük terimi olarak "alt derece" olarak geçiyor.(ç.n.)

içmek ile sağlıklı kahraman kovboyun kır hayatı arasında düzdeğişmeceli bir ilişki kuruyor. Bu sigarayı satın al, böylece hayat tarzını ya da öyle yaşama fantazisi de satın alırsın."

"Saçma!" dedi Wilcox. "Kır hayatından ve açık havadan nefret ederim. İnek olan bir tarlaya bile girmeye korkarım."

"Belki de reklamdaki kovboyun yalnızlığı cezbediyordur sizi. Kendine güvenen, bağımsız ve çok maço."

"Bu kadar çok topu da* hiç duymamıştım hayatımda," dedi Vic Wilcox. Ağzından çıkanlar sövgüydü.

"Top – şimdi bu da ilginç bir anlatım..." Robyn derin derin düşünceye daldı.

"Ah, hayır!" diye inledi Vic.

"Takdir ederek bir adamın 'topları var'** dediğinizde, bu bir düzdeğişmecedir. Oysa söylediğiniz bir şey 'çok top' ya da 'yanlış top' ise bu bir tür metafordur. Düzdeğişmece, testislere değer atfeder. Halbuki metafor onları başka bir şeyi aşağılamak için kullanır."

"Bununla ilgili tek bir kelimeye bile katlanamayacağım artık," dedi Vic. "Sakıncası yoksa bir sigara içebilir miyim? Yalnızca basit, sıradan bir sigara?"

"Eğer ben de Radyo Üç'ü dinleyebilirsem," dedi Robyn.

Pringle's'a vardıklarında zaman epeyce geç olmuştu. Robyn'in Renault'su ıssız park yerinin ortasında terk edilmiş vaziyette yapayalnız duruyordu. Wilcox arabayı doğrudan Renault'nun yanına sürdü.

"Teşekkürler," dedi Robyn. Kapıyı açmaya uğraştı ama merkezi kilit sistemi bunu engelledi. Wilcox bir düğmeye bastı ve arabanın bütün kilitleri yukarı fırlayarak açıldı.

"Şu merkezi kilit denen aletten nefret ediyorum," dedi Robyn. "Mütecavizlerin rüyası."

"Aklınızı tecavüzle bozmuşsunuz siz," dedi Wilcox, sonra Robyn'e bakmadan ekledi: "Gelecek pazar öğle yemeğine gelin."

Bu davet öylesine beklenmedikti ve ağzından öylesine ansızın çıkmıştı ki, Robyn doğru duyup duymadığını merak etti. Ancak Wilcox'un bir sonraki sözleri doğrusunu duymuş olduğunu teyit etti.

---

* Orijinal cümle: *"I've never heard such a lot of balls in all my life." "Balls"*, sözcüğünün tam hali *"ballocks"*tur. Testisin argosu olarak palavra anlamında kullanılıyor. (ç.n.)

** Cümlenin orijinali: *A man has balls.* Türkçe'deki "cesur, mert adam" anlamındaki "taşaklı adam" demek. (ç.n.)

"Özel bir şey değil," dedi. "Sadece bir aile yemeği."

"Neden?" diye sormak isterdi, eğer bunu sormayı çok kaba bulmamış olsaydı. Wilcox'un gölgeliğini yapmak için haftada bir gününden vazgeçmeye razı olmuştu ama değerli hafta sonlarının bir bölümünü de feda etmek istemiyordu. Bunu Charles da istemezdi.

"Ne yazık ki bu hafta sonu bana kalmaya gelecek biri var," dedi.

"Ondan sonraki pazar o zaman."

"Çoğu hafta sonu kalıyor aslında," dedi Robyn.

Wilcox'un canı sıkılmış göründüyse de bir anlık tereddütten sonra, "Onu da getirin öyleyse," dedi.

Böylece Robyn'e, "Peki, çok teşekkür ederim," demekten başka söyleyebilecek bir şey kalmadı.

Vic yönetim blokuna girdi. Camlı döner kapı gibi, muhkem tahtadan iç kapı da kilitliydi. Resepsiyon salonunu, olduğundan da pejmürde görünmesine neden olan düşük vatlı bir ışık aydınlatıyordu. Ofis personeli, Shirley de dahil hepsi evine gitmişti. Görünüşe göre, öbür müdürler de yoktu.

Binada her zaman yalnız olmayı severdi. Çalışmak için uygun zamandı. Ancak bu akşam canı çalışmak istemiyordu. Hiç ışık açmadan, park yerinin stor perdeden süzülen zayıf ışığında yolunu bularak odasına girdi. Ceketini döner sandalyenin arkasına attı ama masasına oturmak yerine bir koltuğa yığıldı.

Kuşkusuz bir erkek arkadaşı, bir sevgilisi olacaktı mutlaka değil mi Robyn Penrose gibi çekici, modern, genç bir kadının? Akla uygundu. Öyleyse hafta sonunda onunla kalacak adamdan söz ettiğinde, neden o kadar şaşırmış, neden kendini o kadar ... hayal kırıklığına uğramış hissetmişti? Onun bir bakire olduğunu düşünmemişti, Tanrı aşkına, yüzü kızarmadan penis ve vajinadan söz etme biçiminden değildi bu; kırpılmış saçlarına karşın bir lezbo olduğundan da değildi. Ancak tanıdığı diğer kadınlardan Marjorie, Sandra, Shirley ve onun kızı Tracey'den farklı bir şey vardı onda. Giyimi örneğin. Onlar, *Bana bak, beni sev, beni arzula, benimle evlen* biçiminde giyinirlerken (ya da Tracey örneğindeki gibi giyinmezlerken), Robyn Penrose tamamen kendi zevki ve rahatı için giyinip çıkmıştı. Modaya uygun ve zarifti – şu kadın hakları savunucularının aynı kalıptan çıkma mavi iş tulumlarından hiç değildi – ama koketçe bir havası yoktu. İkide bir eteğini çekiştirip durmuyor, saçlarını düzeltmiyor, her yansıtıcı yüzeyde kendine kaçamak

bir bakış atmıyordu. Bir erkeğin gözlerine cesurca bakıyor ve Vic de bunu beğeniyordu. Kendine güvenli –zaman zaman mağrur– ama bu boş bir gurur değildi. Şimdiye kadar tanıştığı en bağımsız kadındı ve bu şöyle ya da böyle bir ilişkisi olmadığını düşündürüyordu ona; beyninin derinliklerinde dolaşan sözcük gülünçtü, ama öyleydi işte, *chaste*.*

Bir zamanlar bir okul gezisi vesilesiyle gittiği Rummidge Sanat Galerisi'nde gördüğü bir resmi hatırladı. Üzerinden otuz yıldan fazla geçmiş olmalıydı, ama resim belleğine yapışıp kalmış, Shirley ile geçen gün nü tartışması yaparken zihninde yeniden canlanmıştı. Bir ormanın ortasındaki bir gölde yıkanan bir Grek tanrıçası ile bir sürü su perisi ve ön plandaki çalıların arkasından onları gizlice gözetleyen birkaç genç erkeğin resmedildiği büyük boy yağlı boya bir tabloydu bu. Tanrıça, dikkatini çeken röntgenciye sahiden çok kötü bakıyordu. Resimden dışarıya taşar gibi gözüken öyle bir bakıştı ki bu, tabloyu seyrederken, çıplak kadın görüntüsü karşısında hepsi kıs kıs gülüp birbirlerini dirsekleriyle dürtmeye genellikle fazlaca hazır erkek öğrencileri bile, denetimi altına almıştı. Resim her nedense 'chaste' sözcüğünün, şimdi de Robyn Penrose'un çağrışımını yaptı zihninde. Onu tanrıçanın pozunda canlandırdı kafasında; uzun boylu, öfkeli, beyaz kanatlı, davetsiz konuklara köpeklerini saldırtan. Resimde bir koca ya da sevgiliye yer yoktu. Tanrıçanın bir erkek koruyucuya ihtiyacı yoktu. Robyn Penrose'u da böyle düşünmüştü ve o da bugüne kadar aksini akla getirecek hiçbir şey söylememişti ki bu da durumu daha üzücü kılıyordu.

Üzücü mü? Hangi hak ve nedenle Robyn Penrose'un özel hayatıyla ilgili üzüntü duyacaktı? "Seni ilgilendirmez," dedi kendi kendine öfkeyle. İş iştir, dostluk başka alışveriş başka. Kafasına zorla mantık sokmak ya da zırvalığı kafasından çıkarmak istermişçesine başını yumrukladı. Tanrı aşkına ne yapıyordu böyle? Bu ayki zararı muhtemelen otuz bin sterlin olan bir dökümcülük ve mühendislik şirketinin genel müdürü karanlıkta oturmuş, Grek tanrıçalarının hayalini kuruyordu. Stok ve satın almayı bilgisayara yükleme planı üzerinde çalışmak için masasına oturmuş olması gerekirdi.

Fakat yine de Robyn Penrose'u ve onu gelecek pazar öğle yemeğine davet ettiğini düşünerek koltuğunda yığılı kaldı. Planlanmış bir hareket değildi. Robyn'i görülür biçimde şaşırttığı kadar, kendisini de şaşırtmıştı neredeyse. Şimdi ise bunu yaptığına pişmandı. Erkek arkadaşından söz ettiğinde, bu fırsattan yararlanıp, konuyu kapatması

* *Chaste*: Tertemiz, saf, iffetli bir bakire. (ç.n.)

gerekirdi. Neden inatla ısrar etmişti – Tanrı aşkına, neden tanışmak için en küçük bir istek duymadığı erkek arkadaşını da davet etmişti? Onun Robyn Penrose'un telafi edici cazip taraflarına sahip olmayan başka bir entellektüel olduğuna emindi. Yemek bir felaket olacaktı: Bunun kesinliği kendi kendini hançerlemişçesine paramparça etti içini. Yarın sabah ve pazar gününe kadar her sabah beynine hücum eden ilk endişe bu olacaktı. Yemekte konuk ağırladıklarında zaten hep paniğe kapılan Marjorie'ye de bulaşacaktı onun kaygısı. Huzursuzluktan büyük olasılıkla çok fazla sherry içecek, yemeği yakacak ya da tabakları yere düşürecekti. Sonra Robyn Penrose ile onun küçük sohbetini tahayyül etti – hayır, bu tahayyül edilemeyecek kadar acı vericiydi. Ne tartışacaklardı ki? Koltuk kılıflarının semiyolojisini mi? Duvar kâğıtlarının metaforunu ya da düzdeğişmecesini mi? Babası 1948'in perakende fiyat endeksiyle erkek arkadaşını eğlendirirken, çocukları her zamanki halleriyle, kenarda kalarak, dudak büküp somurturlarken mi? Gözünde canlandırdığı bu sosyal kâbus onu o kadar dehşete düşürdü ki, Robyn Penrose'a hemen telefon edip daveti iptal etmeyi düşündü ciddi ciddi. Kolayca bir gerekçe uydurabilirdi – gelecek pazar için unutulmuş bir söz örneğin. Ancak bu sadece bir erteleme olacaktı. Onu ısrarla davet etmiş olduğu için artık bunun sonunu getirmek zorundaydı. Bu iş ne kadar erken olursa o kadar iyiydi. Belki Robyn Penrose da aynı şeyi hissediyordu.

Vic kendi aptallığının olası sonuçlarını tahmin ederken, koltuğunda gerçek anlamda kıvranıyordu. Yakasını ve kravatını gevşetip ayakkabılarını fırlattı. Nefesi tıkanacak gibi oldu; binanın boş olduğu göz önüne alınacak olursa merkezi ısıtma çok yüksek dereceye ayarlıydı, (kendi özel kaygılarıyla boğuşurken bile, geceleri termostatı düşük dereceye ayarlatmayı kafasına not etti, yakıt masrafından yüzlerce sterlinlik tasarruf olabilirdi bu). Gözlerini kapattı. Bu onu sakinleştirmiş gibiydi. Aklı Robyn Penrose ile arabada yaptığı Silk Cut tartışmasına gitti. Akıllıydı, bunu kabul etmek lazımdı, teorileri gerçekten ahmakça olsa bile. Bir vajina sahiden de! Kabul etmek lazım, bazıları buna yarık da derler bazen. Tabii clit de *slit clit* ve *cut*'ın* iç içe geçmiş hali gibiydi. *Silk slit cut cunt*.** ... Silk Cunt... Robyn'in aklına gelmemiş bir şey bu! Bir paket sigara için hoş bir isim. Vic uykuya dalarken kendi kendine hafifçe gülümsedi.

---

* *Clit*: Klitoris. (ç.n.)

** *Silk slit clit cut cunt*: İpek yarık bızır yarma amcık. (ç.n.)

Bir konuda korkunç bir yanlış yapmış olduğu duygusuyla sıkıntı içinde uyandı ve bunun ne olduğunu anında hatırladı: Robyn Penrose'u gelecek pazar yemeğe davet etmişti. İlk önce sabahın beşinde yatakta olduğunu zannetti, ama elbiseleri, koltukta vücudunun duruşu ona nerede olduğunu hemen hatırlattı. Yerinde doğruldu ve esnedi. Dijital kadrana ışık veren düğmeye basarak saate bir göz attı. Dokuzu yirmi üç geçiyordu. Nerdeyse iki saattir uyuyor olmalıydı. Şu anda Marjorie onun ne cehennemde olduğunu merak ediyordur. Telefon etse iyi olurdu.

Ayağa kalkıp masasına doğru harekete geçtiğinde, boğuk garip bir ses onu durdurdu. Ses çok zayıftı ama Vic'in kulakları çok keskindi ve bunun dışında bina tamamen sessizdi. Shirley'nin odasının bulunduğu yönden geliyordu sanki. Halı kaplı döşemede, hâlâ çoraplarıyla Shirley'nin odasını kendininkine bağlayan antreye doğru usulca ilerledi. Stor perdenin dilimleri arasından sızan park yerinin ışığı dışında oda karanlıktı ve tamamen boştu. Bununla birlikte ses buradan biraz daha iyi işitilebiliyordu. Gecenin bu saatinde, rahatsız edici bu sesle ilgili ortada özellikle kötü bir belirti yoktu ama Vic bunun ne olduğunu öğrenmek istiyordu. Belki de öteki müdürlerden biri her şeye rağmen geç saate kadar çalışıyordu ya da güvenlik görevlisiydi. Ancak güvenlik görevlisi genellikle binanın dışında devriye gezerdi. Hem her halükârda neden kendi kendine konuşup inlesindi ki? Çünkü ses, sözcükleri seçilemeyen insan konuşması ya da acıyla ya da –inleyen birisinin sesi gibi geliyordu.

Sesin ne olduğunu ve nereden geldiğini birden anlayıverdi –camları boyanmış separasyonun öte tarafındaki resepsiyon lobisinden geliyordu. Gözleri, boyalı camdaki ışığın eski bir madeni para gibi zayıfça parladığı, boyanın kazınmasıyla oluşan casus deliğine kaydı hızla. Deliğin hemen altındaki dosya dolabının tepesine tırmanabilmek için sessizce ve dikkatlice bir iskemle koydu. Bunu yaparken, Robyn Penrose'u ilk ziyaretinde nasıl gizlice gözetlediğini hatırlayınca, neden Rummidge Sanat Galerisi'ndeki resmin onu çağrıştırdığını suçluluk duygusu veren ani bir acıyla anlayıverdi: Ön plandaki röntgenci kendisiydi. Acaba rüya mı görüyordu? Gözünü casus deliğine uydurduğunda Robyn Penrose'u, mermerimsi bacaklarından sıyrılmış klasik tanrıça elbisesi içinde, öfkeli bakışlarını kendisine dikmiş olarak görecek mi diye merak etti.

Güvenlik lambasının loş ışığında gerçekte gördüğü şey ise, resepsiyondaki kanepede Shirley ile sevişen Brian Everthorpe'tu. Everthorpe'un yüzünü göremiyordu. Shirley'nin ayrık bacakları arasında ceke-

tinin kısa etekleri altında bir piston gibi gidip gelen geniş kalça herhangi bir kişiye ait olabilirdi, ama adamın başındaki kel bölgeyle favorilerini tanıdı. Shirley'nin yüzünü net olarak görüyordu. Gözleri kapalı ve ağzı koyu kırmızı bir O biçiminde açıktı. Vic'in duyduğu sesi çıkaran Shirley'di. Dosya dolabından aşağı dikkatli bir biçimde, usulca indi ve kendi odasına gidip ara kapıları kapattı. Koltuğuna oturup, kulaklarını tıkadı.

Vic rüya görmemişti ama sonraki birkaç günü sanki rüyadaymış gibi geçirdi. Marjorie onun haddinden fazla dalgın hali konusunda yorumda bulundu. Brian Everthorpe ile seviştiğini seyrettikten sonraki sabah odasına girdiğinde, gözleriyle karşılaşmaya cesaret edemediği Shirley de aynı şeyi söyledi. Tabloyu gördüğünde bir sürü şey yerine yerleşmiş, birçok muamma açıklığa kavuşmuştu: Brian Everthorpe'un Pringle's'da neler olup bittiğine ilişkin neden o kadar çok şey biliyor ve her şeyden o kadar çabuk haberdar oluyor gözüktüğü, Tracey'nin bir model olarak mesleğinde ilerlemesine neden kişisel ilgi gösterdiği. Bu ilişkinin ne kadar zamandır sürdüğünü bilmenin yolu yoktu ama Shirley'nin kendisini mutlulukla kapıp koyvermesinde, Brian Everthorpe'un resepsiyon kanepesinde ona ilk kez sahip olmadığı izlenimini veren bir şey vardı. Bunu orada yapmakla çok büyük bir riske giriyorlardı; ama düşünüp taşınıldığında, bina boşsa ve girişteki iç kapı kilitliyse, güvenlik görevlisi dışında, rahatsız edilmekten gayet azade durumdaydılar. Hiç kuşkusuz Everthorpe onu da rüşvetle halletmişti. Vic odasında uyuyakaldıktan sonra, bir pub veya restorandan gelip arka kapıdan binaya girmiş olmalıydılar ya da belki herkesin gitmesini beklemek için Everthorpe'un odasında gizlenmişlerdi. Tahminen resepsiyon lobisini Everthorpe'un odasına, kanepe yüzünden tercih etmişlerdi. Belki de daha büyük yakalanma tehlikesi aşklarına ekstra heyecan katıyordu.

İnsan davranışlarının, kendisinin hiçbir zaman içine atılmadığı gizem ve derinliklerinin kıyısında bulunduğunu hissetti ve karmakarışık duygularla arpacı kumrusu gibi düşünceye daldı. Everthorpe ve Shirley'nin karıştırdıkları haltı hoş karşılamıyordu. Evli kimseler arasındaki aşna fişna için asla zaman ayırmamıştı, özellikle de işle karıştığı zaman. Aslına bakılırsa, kendisi erdemli biri olduğundan yaptıkları zina karşısında kızgınlık duyuyor olması ve ikisini de kovmak için bu bilgisini nasıl kullanabileceğini düşünüyor olması gerekirdi. Bununla birlikte böyle bir eğilim hissetmiyordu. Gerçek ise, bu olaydaki kendi ro-

lünden utanıyor olmasıydı. Karanlıkta çoraplarıyla dosya dolabının tepesinde dikilerek, gözlerini separasyondaki gözetleme deliğine uydurup seyreden kendisinin gülünç ve rezil manzarasını akla getirmeksizin, tanığı olduğu şeyi, suçlular da dahil kimseye anlatamazdı. Bu hususun da ötesinde, düşünmesi daha da acı veren başka bir şey daha vardı: Şişko ve kel Brian Everthorpe ile tazeliği geçmiş, çift çenesi ve boyalı saçlarıyla Shirley, çekici bir âşık çift olmamaları gerçeğine karşın; uygunsuz bir yerde ve onursuzca yarı çıplak durumda çiftleşmiş olmalarına, Everthorpe'un pantalonu ve külotuyla Shirley'nin eteği, külotu ve çoraplarının masaların, sandalyelerin, *Engineering Today* sayılarının üzerine gelişigüzel atılmış olmasına karşın; tüm bunlara karşın, sahici bir ihtirasla kendilerinden geçmiş oldukları inkâr edilemezdi. Vic'in kendisinin çok uzun zamandır yaşamadığı bir ihtirastı bu, Marjorie'nin de bunu yaşadığı konusunda kuşkuluydu. Kendi sevişmesi ise, iki ofisin ötesinden, separasyonun içinden, kulaklarına taşınan zevk çığlıklarını, Marjorie'nin çıkarmasına katiyen neden olmamıştı. Brian Everthorpe'un bir şeyini kıskanacağı Vic'in hiç aklına gelmemişti ama kıskanıyordu şimdi. İhtiraslı bir kadını canla başla düzmesini ve kadının boğazını yırtan "yaşa" nidalarını kıskanıyordu. Ağzının içinde bıraktığı acı tatla, Brian Everthorpe'a hak ettiği cezayı verme gücü bulamadığı bir tür yenilgiydi bu. Vic, Everthorpe'a yol verme konusunu Stuart Baxter ile tekrar konuşmadı.

Lobideki sahne, bir film gibi kafasında tekrar tekrar canlandı – televizyonda gece geç saatlerde izlediğiniz özenle kurgulanmış ve flulaştırılmış yatak odası sahnelerinden biri değildi. Daha çok, bir zamanlar gizli bir merak anında Soho'daki sefil bir bölmede, titrek ışıkta sarsılan çıplak bedenleri hareket halinde tutmak için makineye 50 pence atarak seyretmiş olduğu peep-show gibiydi. Brian Everthorpe'un inip kalkan kalçalarını, Shirley'nin ayrık beyaz dizlerini, zevkten O biçimini almış kırmızı dudaklarını, Everthorpe'un omuzlarını öylesine güçle kazıyan uzun boyalı tırnaklarını –bereleri bile görebiliyordu– görüyordu tekrar tekrar. Ancak geriye dönüp bakınca, tanık olduğu şeyle fazla heyecanlı bir muhayyilenin yeni baştan kurguladığı şeyi birbirinden ayırmak güçtü. Bazen her şeye rağmen rüya görüp görmediğini, bütün olayın odasındaki koltukta uyuklarken kafasında geçen bir fantazi olup olmadığını merak ediyordu. Destekleyici bir kanıt aramak için resepsiyondaki kanepede kaçamak bir inceleme yaptı. Meni ya da sütlü kahve olabilecek birkaç lekeye dikkatle baktı ve resepsiyon görevlilerinden birinin onu uzaklaştıran meraklı bakışından önce, cinsel organ kı-

lı ya da döşemeden çıkmış bir iplik olabilecek kıvrık siyah bir tel keşfetti.

Pazar gününün, dolayısıyla yemek davetinin yaklaşmasının, Vic'in zihninin sükûnete kavuşmasına hiçbir yardımı olmadı. Fazla pişse bile o kadar zarar görmeyeceği için, Marjorie'nin biftek yerine kuzu budu yapmasını isteyerek, karısının ikram etmeyi önerdiği sebzeleri tam olarak belirlemesi buyruğunu vererek mönü hakkında Marjorie'nin başının etini yedi durdu. Marjorie'nin başta gelen öteki tatlısı, daha az güvenilir limonlu mereng yerine, tercihinin elmalı turta olduğunu belirtti. Ayrıca mönüde bir antre olması için de ısrar etti.

"Bizde hiçbir zaman antre olmadı" dedi Marjorie.

"Her zaman bir ilk vardır."

"Sana ne oldu Vic? Duyan da Kraliçe geliyor sanır."

"Salaklaşma Marjorie. Antre normal sayılır."

"Restoranlarda öyle olabilir. Evde değil."

"Robyn Penrose'un evinde," dedi Vic, "antre alınıyordur. Buna bahse girerim."

"Eğer o kadar kendini beğenmişse."

"Hiç de kendini beğenmiş değildir."

"Halbuki ben ondan hoşlanmadığını sanıyordum. Yeteri kadar şikâyetçiydin."

"O başlangıçtaydı. Birbirimize ısınıp, dostça bir ilişki kurduk."

"Yani seviyorsun onu öyleyse?"

"İyi birisi. Ne seviyorum ne de nefret ediyorum."

"Öyleyse niye onu yemeğe davet ettin? Neden bu kadar gürültü koparıyorsun?"

Vic bir an sessiz kaldı. "Çünkü ilginç biri, nedeni bu," dedi en sonunda. "Onunla akıllı bir sohbet yapabilirsin. Değişiklik olur diye düşündüm. Bizim pazar öğle yemeklerinden bıkıp usandım, ağız dalaşı yapan çocuklarla, hayat pahalılığına ilişkin zekice şeyler söyleyen babamla-" Marjorie'nin sohbet konusundaki başarıları üzerine aklından geçen münasebetsiz bir düşünceyi, kısa kesti ve yumuşakça bitirdi: "Sadece değişiklik olur diye düşündüm."

Soğuk algınlığına yakalanmış, burnu akıp duran Marjorie, "Ne istiyorsun o zaman?" diye sordu.

"Ha?"

"Senin şu matah antre için."

"Bilmiyorum. Aşçı değilim ben."

"Ben de antre aşçısı değilim."

"Antre olarak sunulan yiyecekleri pişirmen gerekmez. Çiğ şeyler olabilir, değil mi? Kavun al."

"Senenin bu zamanında kavun bulunmaz."

"Eh başka bir şey öyleyse. Somon füme al."

"Somon füme! Fiyatını biliyor musun onun?"

"Sen genellikle hiçbir şeyin fiyatına aldırmazsın."

"*Sen* aldırırsın ama. Senin baban da."

Vic somon füme üzerine babasının olası yorumlarını düşündü ve önerisini geri çekti. "Avokado," dedi, Robyn'in Manchester yakınlarındaki restoranda bundan hoşlanmış göründüğünü hatırlayarak. "İkiye bölersin, çekirdeğini çıkarıp ortasına yağla sirke doldurursun."

"Baban bundan hoşlanmaz," dedi Marjorie.

"O yemesin o zaman," dedi Vic sabırsızca. Şarap konusunda endişelenmeye başladı. Kuzu buduyla içilmesi için kuşkusuz kırmızı şarap olması gerekirdi, ama avokadoya uyması için biraz beyaz şarap almalıydı, eğer öyle olursa hangi seklikte almalıydı? Vic şarap ehli hiç değildi, ama her nedense Robyn'in erkek arkadaşının öyle olduğuna ve seçimine dudak bükeceğine inanmıştı.

"Avokado için ucuzlukta satın aldığım cam tabakları kullanabilirim," diye bunu kabullendi Marjorie. Bu fikir onu memnun etmişe benziyordu ve böylece antre fikrini kabullendi.

"Raymond'a da söyle, bu pazar yemeğin ortasında pub'dan gelmesini istemiyorum."

"Sen kendin neden söylemiyorsun?"

"Seni dinler."

"Çünkü sen konuşmazsın da onun için beni dinler."

"Öfkemi kontrol edemiyorum sadece."

"Gayret göstermelisin Vic. Hiçbirimizle konuşmuyorsun. Kendinle o kadar meşgulsün ki."

"Benimle uğraşmaya başlama yine," dedi Vic.

"Ona parayı borç verdim, ne olursa olsun."

"Ne parası?"

"Demo teypleri için. Müzik topluluğu için." Marjorie ona meydan okuyarak baktı. "Kendi param, kendi hesabımdan."

Vic başka bir zaman ve ruh durumunda, karısıyla ateşli bir kavgaya tutuşurdu. Şu anda, sadece omuzlarını silkip "Çok aptalsın. Kâğıt peçeteyi unutma," dedi.

Marjorie boş boş baktı.

"Pazar günü için."

"Ah! Konuğumuz olduğunda her zaman peçetem vardır."

"Bazen tüketmiş oluyoruz da," dedi Vic.

Marjorie ona bakakaldı. "Hayatında bir saniye olsun peçete düşündüğünü hiç hatırlamıyorum daha önce," dedi. Vic, Marjorie'nin uçuk renkli sakin gözlerinde, suyun altında belli belirsiz karışan bir şey gibi, anlık bir korku, bir şüphe gölgesi gördü; üstelik karısının bu duygular için gerekçeleri olduğunu ilk kez idrak etti.

III

Vic'in pazar günkü yemekle ilgili korkusu, Robyn cumartesi sabahı telefon edip, erkek arkadaşı Charles'ın gribe yakalandığı için o hafta sonu Rummidge'e gelmeyeceğini söylediği zaman yarı yarıya azaldı. Robyn kendisi de oldukça geç geldi ve neredeyse hemen masaya oturdular. Masada her servisin önünde kâğıt peçeteler vardı ve mavi cam tabakların içine yarım avokado dilimi yatırılmıştı. Bu sonuncular çocukların büyük şaşkınlık ve alaylarına yol açtı.

"Bu ne?" diye ısrarla sordu Gary, çatalını kendi yarım dilimine batırıp havaya kaldırarak.

"Avokado, aptal," dedi Sandra.

"Bir antre," dedi Marjorie.

"Biz genellikle antre almayız," dedi Raymond.

"Babana sor," dedi Marjorie.

Avokadonun, Vic'in onun rafineliğine karşı duyduğu özel saygı ve hayranlığın bir ifadesi olarak sunulmuş olduğunu anlamış gibi gülümseyen Robyn Penrose da dahil olmak üzere hepsi, Vic'e baktılar.

"Değişiklik olur diye düşündüm," dedi Vic haşin bir tavırla. "Yemek istemiyorsan yeme."

"Bu meyve mi, yoksa sebze mi?" diye sordu babası kendi tabağındakini kuşkuyla dürtükleyerek.

"Daha çok sebze, baba," dedi Vic. "İçine yağla sirke sosunu döküp kaşıkla yiyorsun."

Mr. Wilcox avokadonun yeşil etinden kaşığın ucuyla azıcık koparıp deneme kabilinden bir ısırık aldı. "Garip bir tat," dedi. "Mum yağı gibi."

"Tanesi beş pound büyükbaba," dedi Raymond.

"Ne!"

"Aldırma baba, seni kandırıyor," dedi Vic.

"Doğrusu ben bunlar için beş pee vermezdim," dedi babası.

"Sirkeli sosla tadı çok daha hoş olur Mr. Wilcox," dedi Robyn. "Biraz denemez miydiniz?"

"Hayır, sağol tatlım, zeytinyağı bana iyi gelmiyor."

"Kakanı kaçırtıyor değil mi Büyükbaba?" dedi Gary.

"Ne kadar iğrençsin Gary," dedi Sandra.

"Evet, kaçırtıyor delikanlı," dedi Mr. Wilcox. Gençken buna arka kapı koşturması derdik. Çünkü..."

"Nedenini biliyoruz baba, tahmin de edebiliriz," diyen Vic, Robyn'e bir özür bakışı fırlatarak babasının sözünü kesti ama bu karşılıklı laf yarıştırmadan, Robyn rahatsız olacağına eğleniyor görünüyordu. Vic biraz ihtiyatla rahatlamaya başladı.

Yemek Robyn sayesinde, korktuğu gibi bir sosyal mayın tarlasına dönüşmedi. Robyn kendisi hakkında fazla konuşmak ve aileye kendilerini cahil hissettirmek yerine, sorularla onları konuşturdu. Raymond müzik topluluğundan, Sandra kuaförlükten, Gary bilgisayar oyunlarından söz etti ona. Babası da Robyn'e, Vic'in annesiyle haftada otuz beş şilinle nasıl evlendiklerini ve kendilerini yoksul saymadıklarını anlattı. Yaşlı adam "göçmenler" konusuna giriyor gibi olunca, Vic onu hayat pahalılığı ile ilgili tahrik edici bir sözle başka tarafa yöneltmeyi başardı. Robyn'in tüm sorularına tek hecelik mırıltılarla ya da ruhsuz, dalgın bir gülümsemeyle karşılık vererek, onun sosyal becerilerini

yenilgiye uğratan sadece Marjorie oldu. Marjorie buydu işte. Konukları olduğunda, o daima arka planda tutmuştur kendisini ya da mutfakta olmuştur. Fakat ham ve oldukça sert avokado dışında, mükemmel bir yemek sunmuştu.

Olaylar pürüzsüz sürerken, Robyn'in yemekten sonra bulaşığa yardım etmeye çalışması, Marjorie'nin ise buna kuvvetle karşı koyması pürüze en fazla yaklaşıldığı an oldu. Bir an iki kadın arasında nazik bir irade çatışması oldu. En sonunda Vic, yardım etmeleri için çocukları da görevlendirip işi kendisi yüklenerek bir uzlaşma sağladı. Daha sonra Vic hava kararmadan önce kısa bir yürüyüş önerdi ama Marjorie havanın çok soğuk olduğu gerekçesiyle özür beyan etti. Raymond, birinin garajında arkadaşlarıyla prova yapmak için gitti. Sandra tırnaklarına manikür yapmak, bir yandan da *EastEnders*'ı seyretmek için elinde tırnak törpüsü TV'nin önüne kıvrıldı. Gary de pek inandırıcı olmayan bir tavırla, ödev yapacağına dair önceden verdiği sözü mazeret olarak öne sürdü. Mr. Wilcox dışarı çıkmayı kabul etti, ancak Vic bulaşığı bitirip salona döndüğünde, koltuğunda uyuyakalmış hafifçe horluyordu. Vic onu uyandırmadı ve ailenin diğer fertlerini de ikna etmek için bir çaba göstermedi. Yalnız Robyn ile bir yürüyüş, gizli gizli umut ettiği bir şeydi zaten.

"Çocuklarının bu kadar büyümüş oldukları hiç aklıma gelmemişti," dedi Robyn, evden uzaklaşır uzaklaşmaz.

"Yirmi üç yıllık evliyiz. Hemen başta bir aile kurmaya başladık. Marjorie işi bıraktığına o kadar memnundu ki."

"İşi neydi?"

"Daktilografı."

"Aa!"

"Marje entelektüel değildir," dedi Vic, "belki dikkatini çekmiştir. O-level almadan okulu terk etmiş."

"Bu rahatsız ediyor mu onu?"

"Hayır. Bazen beni rahatsız ediyor."

"Bir kursa gitmesi için ona neden cesaret vermiyorsun öyleyse?"

"Ne... O-level mı? Marjorie mi? Bu yaşında mı?" Kahkahası soğuk havada amaçladığından daha da sert çınladı.

"O-level olması şart değil. Üniversite dışında gidebileceği kurslar var. Sınavsız devam edilebilen Açık Üniversite kursları var."

"Marjorie yapamazdı," dedi Vic.

"Salt sen yapamayacağını düşünmesini sağladığın için," dedi Robyn.

"Saçma! Marjorie fevkalade memnun. *En suite* banyosu, dört tane tuvaleti olan güzel bir evi ve canı istediğinde alışveriş yapacağı yeterli parası var."

"Bunu söylemek, kendi karına karşı inanılmaz bir büyüklük taslama bence," dedi Robyn Penrose.

Vic bu azara nasıl bir karşılık vereceğini düşünüp dururken bir süre sessizce yürümeye devam ettiler. Sonra bunu geçiştirmeye karar verdi.

Hedefi olmayan bir rota tutturarak, Robyn'i daha ıssız sokaklara götürdü. Soğuk puslu bir ikindi vaktiydi. Alçalmış kıpkırmızı güneş, yapraksız ağaç dallarının arasından parlıyordu. Bu gezi sırasında pek az insana rastladılar: koşan yalnız bir adam, köpekli bir çift, otobüs durağında bekleyen görünüşleri hüzünlü birkaç Afrikalı öğrenci. Yolların her kesişme noktasında telleri açıkta, kökünden sökülüp yanlarına bırakılmış trafik ışıkları, tahripkâr serserilerin geceleyin oradan geçtiklerini belli ediyordu.

"Benim veletler bir diploma sahibi olma kaygısı duysalar iyi olacak," dedi Vic. "Raymond geçen yıl üniversiteyi terk etti. Birinci yıl sınavlarında ve bütünleme sınavlarında başarı gösteremedi.

"Ne okuyordu?"

"Elektrik mühendisliği. Oldukça zeki, fakat hiçbir zaman hiçbir iş yapmadı. Sandra üniversiteye gitmek istemediğini söylüyor. Berber ya da onların dedikleri gibi 'kuaför' olmak istiyor."

"Kuşkusuz saç bugünün gençlik kültüründe çok önemli," dedi Robyn düşünceye dalarak. "Kendini bir ifade biçimi. Sanatın yeni bir formu sayılabilir."

"Ciddi bir iş değil ama, değil mi? Hayatını kazanmak için *sen* yapmazdın bunu."

"Benim yapmayacağım sürüyle şey var. Ben bir fabrikada çalışmazdım. Ben bir bankada çalışmazdım. Ben bir ev kadını da olmazdım. Çoğu insanın hayatını düşününce, özellikle kadınların, nasıl katlandıklarını anlamıyorum."

"Birilerinin o işleri yapması gerek," dedi Vic.

"O denli moral bozucu olan da bu."

"Ama Sandra daha iyi bir şey yapabilirdi. Keşke onunla üniversiteye gitme konusunu konuşsan."

"Beni neden dinlesin ki?"

"*Beni* hiç dinlemiyor. Marjorie ise hiç ilgilenmiyor. Senin yaşın

ona daha yakın. Tavsiyene saygı duyar."

"Gelecek yıl belki de işsiz kalacağımı biliyor mu?" diye sordu Robyn . "Akademik hayatın reklamını yapmak pek de iyi sayılmaz, değil mi? Kuaförlükten belki daha fazla para kazanır."

"Para değil." Vic kendini frenledi.

"Her şey mi?" Robyn onun cümlesini tamamladı kaşlarını kaldırarak. "Senden bunu duyacağım hiç aklıma gelmezdi."

"Diyecektim ki, onun paradan anladığı yok," diye yalan söyledi Vic. "Benim veletlerin hiçbiri anlamaz. Sanıyorlar ki, musluktan gelen su gibi bankadan para geliyor ya da yaşlı cimri babaları musluğun ağzına parmağını koymazsa, gelecek."

"Sorun, şimdiye kadar paraya çok kolay sahip olmaları. Kendi hayatlarını kazanmak zorunda kalmamışlar ki hiç. Her şeyi olduğu gibi kabul etmişler."

"Doğru!" diye heyecanla onayladı Vic. Robyn'in yüzündeki ifadeden kendisini alaya aldığını anladığında iş işten geçmişti. "Şey, doğru," dedi sertçe.

Gezintileri onları üniversite yurtlarının manzaralı mevkiine getirdi ve Robyn bahçe kapısından girip gölün çevresinde yürümeyi teklif etti.

"Özel değil mi?" dedi Vic.

"Merak etme, parolayı biliyorum," dedi onunla dalga geçerek yine. "Hayır, değil. İsteyen dolaşabilir."

Kış gününün alacakaranlığında arkalarından kızıl gün batımı ışığı vuran yüksek binalar, aydınlık pencereleri gölün karanlık yüzeyinde yansımalar yapan demir atmış kocaman gemiler gibi gözüküyordu. Bir grup eşofmanlı genç, birbirlerine isimleriyle seslenerek ileriye geriye yarasa gibi frizbi fırlatıyorlardı. Suda şıpır şıpır kanat çırpan bir ördek sürüsüyle Kanada kazlarına ekmek kabuğu fırlatan bir çift, kavisli tahta köprüde duruyordu.

"Burayı seviyorum," dedi Robyn. "Üniversitenin ender mimari başarılarından biri."

"Çok güzel," diye onayladı Vic. "Bana sorarsan öğrenciler için fazlasıyla güzel. Onlar için neden koskoca üç yıldızlı oteller inşa edildiğini hiç anlamamışımdır."

"Bir yerde yaşamaları gerek."

"Çoğunun evinde kalıp, civardaki üniversitelere gitmesi mümkün. Benim yaptığım gibi."

"Ama evden ayrılma, üniversiteye gitme deneyiminin bir parçasıdır."

"Ve çok da pahalı bir parçası," dedi Vic. "Bu küçük binaya harcanan parayla bir teknik üniversitenin tümü inşa edilebilir."

"Ama teknik üniversiteler korkunç yerler," dedi Robyn. "Bir kere oradaki bir iş için mülakata gitmiştim. Üniversiteden çok, azman orta öğretim okullarına benziyordu."

"Ucuz ama."

"Ucuz ve kötü."

"Bu elitist düzeni savunman şaşırttı beni, senin solculuk ilkelerine aykırılığı göz önüne alınacak olursa." Vic güzel binaları, özenle biçilmiş çimli yamaçları, yapay gölü işaret etti eliyle. "Bu orta sınıf veletleri alıştıkları hayat tarzını sürdürsün diye, benim işçilerim neden vergi ödesinler?"

"Üniversiteler herkese açık," dedi Robyn.

"Teoride öyle. Ama arkada, park yerindeki bütün o arabalar... Kime ait onlar?"

"Öğrencilere," diye kabul etti Robyn. "Bize gelenlerin çoğu orta sınıf, kabul ediyorum. Ama şart değil. Eğitim bedava. İhtiyacı olanlara burslar var. Bizim yapmamız gereken şey, işçi sınıfından daha fazla çocuğu üniversiteye gitmeye yöneltmek."

"Onlara yer açmak için orta sınıf veletlerini kovarak mı?

"Hayır daha fazla yer sağlayarak."

"Yapay gölleri, yüzen ördekleriyle güzel manzaralı yurtları daha da artırarak, öyle mi?"

"Neden olmasın?" dedi Robyn meydan okuyarak. "Çevreye güzellik katıyorlar. George üslubunda pencereleriyle, yoksa son zamanlarda Jacoben tarzı mı, yönetici sınıfının pahalı mülklerinden daha iyi bu yurtlar? Üniversiteler modern çağın katedralleridir. Bunların varlık nedenlerinin, faydacı kriterler olmaması gerekir. Sorun, sıradan insanların üniversitelerin neyle ilgilendiğini anlamaması ve üniversitelerin de zahmete girip kendilerini topluma anlatmaması. Yılda bir kez halka açık gün var. Aslında her gün halka açık olmalı. Kampus hafta sonlarıyla tatillerde bir mezarlık gibi. Burası yarım günlük kurslara katılan, kütüphaneyi kullanan, laboratuarları kullanan, konferanslara giden, konserlere giden, Spor Merkezi'ni, işte her şeyi kullanan yerel halkla dolup taşmalı." Kollarını savurarak, kocaman açtı, kendi hayalleriyle heyecanlanıp yüzü kızardı. "Güvenlik görevlilerini uzaklaştırıp, kapılardaki bariyerleri kaldırmalı ve halkın içeri girmesine izin vermeliyiz."

"İyi fikir," dedi Vic. "Ancak laboratuarlardan Bunzen beklerinin çalınması, tuvaletlerin tahrip edilip, bütün duvarların duvar yazısıyla dolması pek uzun sürmezdi."

Robyn'in kolları yanına düştü. "Kim elitist davranıyor şimdi peki?"

"Ben yalnızca gerçekçi davranıyorum. İnsanlara gösterişsiz teknik üniversiteler sunun, Oxford kolejlerinin taklidini değil."

"Bu inanılmaz ölçüde küçümseyici bir tavır."

"Tahrip çağında yaşıyoruz. Tahripçiler anlamadıkları her şeyi, korunmayan her şeyi, herkes adına paramparça ederler, bozarlar. Yoldaki trafik ışıkları dikkatini çekti mi?"

"Sorumlu olan işsizlik," dedi Robyn. "Tahrip ederek, suç işleyerek hırsını alan yabancılaşmış bir alt sınıf yarattı Thatcher. Onları gerçekten suçlayamazsın."

"Bu gece eve giderken zorbaca soyulsaydın onları suçlardın," dedi Vic.

"Tamamiyle duygusal bir sav," dedi Robyn. "Ama senin Thatcher'ı desteklediğine kuşku yok, değil mi?"

"Saygı duyuyorum ona," dedi Vic. "Cesur olan herkese saygı duyarım."

"Buralarda sanayii mahvetse bile mi?"

"Fazla istihdamı ve kısıtlayıcı kuralları yok etti. Bunda aşırıya kaçtı ama yapılması lazımdı. Her neyse, otuzlarda buralarda yoksulluğun ve işsizliğin daha kötü boyutlarda olduğunu babam sana anlatır. Fakat ihtiyar emeklileri döven, ırzına geçen gençlik yoktu şimdiki gibi. Yol tabelalarını ve telefon kulübelerini sırf keyif için parçalayan insanlar yoktu. Bu ülkeye bir şeyler oldu. Neden ya da tam olarak ne zaman oldu bilmiyorum ama bir yerde her alandaki temel toplumsal edep kuralları, başka insanların malına saygı, yaşlıya saygı, kadına saygı gibi, ortadan kalktı."

"Eski toplumsal kurallarda çok fazla riya vardı" dedi Robyn.

"Belki. Ama riyanın kendi yararları vardır."

"Kötülüğün erdeme gösterdiği saygı."

"Ne?"

"Birisi, kötülüğün erdeme gösterdiği saygıdır riya, demiş. Sanıyorum Rochefoucauld."

"Her kimse o, aklı başında biriymiş," dedi Vic.

"O zaman bunu dinin gerilemesine mi bağlıyorsun?" dedi Robyn

hafif küçümseyici bir gülümsemeyle.

"Belki," dedi Vic. "Sizin üniversiteleriniz modern çağın katedralleri olabilir ama oralarda ahlak öğretiyor musunuz?"

Robyn Penrose düşünmek için durakladı. "Pek öyle değil."

Bir kilise çanı uzaklardan, sanki bir işaret verilmiş gibi yankılanarak çalmaya başladı.

"Kiliseye gidiyor musun o halde?" diye sordu Robyn.

Ben mi? Düğün, cenaze, vaftiz gibi belli şeyler dışında hayır. Peki ya sen?"

"Okuldan ayrıldığımdan bu yana gitmiyorum. Okuldayken epeyce dindardım. Kiliseye kabul edilmiştim. Seksi keşfetmeden hemen önceydi. Bence din aynı psikolojik amaca hizmet ediyor; çok kişisel, çok özel, ve oldukça yoğun. Tanrı'ya inanır mısın?"

"Efendim? Oh, bilmiyorum. Evet, öyle sanıyorum, belli belirsiz." Robyn'in seksi keşfetmesine yaptığı rastgele atıfla dikkati dağılan Vic, aklını teolojik meselelere veremiyordu. Kaç sevgilisi olmuştu, merak etti. "Sen inanıyor musun?"

"İncil'in babaerkil Tanrı'sına değil. Tanrı'yı Amerika'da dişi olarak yeniden tanımlayan gayet ilginç feminist teologlar var. Ancak aslında onlar da Hıristiyanlığın metafizik yükünün tamamından kurtulamıyorlar. Sanırım, esas olarak Tanrı'nın yüzer gezer nihai gösteren olduğunu düşünüyorum."

"Kabul," dedi Vic, "anlamını bilmiyor olsam da."

Robyn bir kahkaha attı. "Özür dilerim!"

Vic onun kullandığı ukalaca dile kızmadı. Robyn'in ailenin geri kalanıyla normal İngilizce konuştuğu halde, kendisiyle sohbet ederken, farkında olmadan bu dili kullanmasını, Vic bir tür iltifat olarak aldı.

Eve döndüklerinde Robyn paltosunu çıkarmayı ve çay içmeyi kibarca reddetti. "Eve dönmeliyim," dedi. "Yapacak çok işim var."

"Pazar günü çalışacak mısın tatlım?" diye karşı çıktı Mr. Wilcox.

"Maalesef öyle. Ödev okuyacağım. Her zaman geri kalıyorum. Bu harika yemek için teşekkürler," dedi Robyn, kabul anlamında yüzünde solgun bir gülümseme beliren Marjorie'ye. "Sandra baban üniversite eğitiminin faydaları konusunda seninle konuşmamı istedi."

"Ah öyle mi?" dedi Sandra yüzünü ekşiterek.

"Bir gün üniversiteye gelip beni görmek ister miydin?"

"Olur," dedi Sandra omuz silkerek. "Benim için fark etmez."

Vic kızının kulağına yumruğu geçirmek, saçlarını çekmek ya da poposuna vurmak, yahut daha da iyisi üçünü birden hemen yapmak arzusu duydu içinde. "Teşekkür etsene Sandra," dedi Vic.

"Teşekkürler," dedi Sandra somurtarak.

Vic arabasına kadar geçirdi Robyn'i. "Kızımın davranışı için özür dilerim," dedi. "Serserilik hevesi bu."

Robyn bu meseleyi bir kahkahayla geçiştirdi.

"Çarşambaya görüşürüz o zaman," dedi Vic.

"Her şey yolunda giderse," dedi Robyn arabaya binerken.

Vic salona geri döndü. Babası odada yalnızdı, fincan tabağından sıcak çayı kana kana yudumluyordu. "Genç güzel bir karı" diye gözlemini belirtti. "Niye adına Robin diyo? Erkek ismi di mi?"

"Kız ismi de olabiliyor. 'Y' ile yazılıyor."

"Ha. Saçları da erkek çocuk gibi. Onlardan biri ... bilirsin ya ... dil, di mi?

"Sanmıyorum öyle olduğunu Baba. Bir erkek arkadaşı var ama bugün gelemedi."

"Merak ettim işte, nasıl üniversite 'dong'* larından biri diye?"

"Don."

"İşte adı her neyse. Onların oralarda her türden bulunur."

"Üniversiteler hakkında ne biliyorsun Baba?" diye sordu Vic eğlenerek.

"Telede filmler görmüştüm. Birbirleriyle iş pişiren her türden acayip insan, boktan bi şey."

"Televizyonda gördüğün her şeye inanman gerekmez baba."

"Ya, orda haklısın oğul," dedi Mr. Wilcox.

Eve dönünce Robyn Charles'a telefon etti. "Nasılsın?" dedi. Charles iyi olduğunu söyledi. "Soğuk algınlığın nasıl oldu?" dedi Robyn. "Değilmiş," dedi Charles. "Hayvan herif," dedi Robyn, "bunu sırf Wilcox'lardaki yemekten kaçmak için uydurdun." Charles suçlamaya karşı çıkmadan, "Nasıl geçti?" diye sordu.

"İyi. Sen sıkıntıdan patlardın."

"Peki sen sıkılmadın mı?"

"Wilcox'u aile ortamında görmek benim için epeyce ilginç oldu."

"Ev nasıldı?"

"Lüks. Korkunç bir zevk anlayışı. Salonda şu yeşil yüzlü zenci kız

* *Dong*: Penis. Mr Wilcox cahil olduğundan, üniversite öğretim üyesi anlamına gelen "*Don*" u yanlış söylüyor. (ç.n.)

röprodüksiyonu var. Şömine inanılmaz. Alacalı bulacalı taşlardan yapılmış şu rustik vakalardan. Süs eşyası koymak için çeşit çeşit çatlak ve yarıklarla tavana kadar uzanıyor. Ona bakmak bile, beline bir ip dolayıp tırmanmaya başlamak arzusu doğuruyor insanda. Tabii ki o *trompe l'oeil* gaz ateşi, sonsuzdan sonsuza kadar yanan kütükler ve ek olarak antika pirinç bir şömine takımı olduğuna inanabilir misin? Magritte'den* bir şey gibi." Kulağına Cambridge tarzında gelen konuşmasından biraz utanç duydu. Fakat Vic Wilcox ile yürüyüşleri sırasında yaptıkları ilginç sohbeti anlatmasını bir şey engelledi. Rummidge burjuvalarının keyiflendirici özel yaşam manzaralarıyla onu eğlendirmek daha kolaydı. "Ha, dört tane tuvaletleri var," diye ekledi.

"Sık gitmen gerekti mi?" diye kıkırdadı Charles hattın öbür ucunda.

"Yaşlı büyükbaba bir ara fısıldadı. Biraz ırkçıymış ama öte yandan çok sevimli."

"Ya ailenin geri kalanı nasıl?"

"Eh, Mrs'den pek fazla bir şey anlamadım. Benden ödü kopuyor gibiydi."

"Sen de oldukça ürkütücüsün Robyn."

"Saçma!"

"Entelektüel olmayan kadınlara karşı yani. Bol bol edebiyat teorisi konuşması yaptın mı?"

"Elbette yapmadım. Beni ne sanıyorsun sen? Herkesin kendi ilgi alanlarıyla ilgili konuştum ama karısının neye ilgi duyduğunu anlayamadım. Belki de hiçbir şeye ilgi duymuyordur. Çocuklar büyüyünce meşguliyeti biten klasik, ezilmiş bir ev kadını gibi geldi bana. Tüm manzara aslında Freudyen bir durum komedisi gibiydi. Görünüşe göre, en büyük oğul yirmi iki yaşında olduğu halde hâlâ Oedipus kompleksiyle boğuşuyor. Wilcox kızına karşı duyduğu, yerini sürekli bir dırdıra bırakan ensest duyguları bastırıyor."

"Bunu ona söyledin mi?"

"Şaka mı yapıyorsun?"

"Takılıyorum," dedi Charles.

"Aslına bakarsan, karısını ezdiği hakkındaki düşüncemi ona söyledim."

"Bunu nasıl karşıladı?"

"Kendini tutamayıp öfkeleneceğini düşünmüştüm ama kızmadı."

* René Magritte (1898-1967), Sürrealizmin en önemli temsilcilerinden sayılan Belçikalı ressam. (ç.n.)

"Ah Robyn," Charles Ipswich'den uzanan hat boyunca içini çekti. "Keşke senin güvenin bende olsaydı."

"Ne demek istiyorsun?"

"Sen doğuştan öğretmensin. İnsanları düzene koymak için dünyayı dolaşırsın, onlar buna içerleyeceklerine sana şükran duyarlar."

"Vic Wilcox'un şükran duyduğundan emin değilim," dedi Robyn. Aniden şiddetle hapşırdı. "Lanet olsun. Sen soğuk algınlığına yakalanmamış olabilirsin ama ben yakalandım işte."

Ertesi çarşamba Robyn Penrose randevu saatinde görünmediğinde, onun yokluğunun kendisini ne kadar rahatsız ettiğini fark etmek Vic'i şaşırttı. Satış elemanlarıyla yaptığı bir toplantıyı yönetirken dikkatini toplayamadı. Söylediği rakamlar birkaç kez finansman müdürü tarafından düzeltildi ki bu da Brian Everthorpe'u çok memnun etti. 10.30'da, toplantı dağıldıktan sonra, Robyn'in üniversitedeki bölümüne telefon etti ve onun normal olarak çarşambaları gelmediğini öğrendi. Evine telefon etti. Hemen hemen on beş kez çaldı telefon ve tam âhizeyi yerine koymak üzereydi ki Robyn'in çatlaklaşmış sesi "Alo?" dedi.

Soğuk algınlığına yakalanmıştı, belki de gripti. Sesi fevkalade öfkeli geliyordu. Uyumakta olduğunu söyledi.

"Seni rahatsız ettiğim için özür dilerim o zaman. Ama bir mesaj göndermediğin için..."

"Başucumda telefon yok," dedi Robyn. "Bu telefona cevap vermek için aşağıya kadar indim. Uygunsuz telefonlar etmeyi âdet haline getirmişe benziyorsun."

"Özür dilerim," dedi Vic yerin dibine geçmiş olarak. "Yatağa dön. Birkaç aspirin al. Bir şeye ihtiyacın var mı?"

"Huzur ve sükûn dışında hiçbir şeye."

Vic günün ilerleyen saatlerinde, Rummidge'in önde gelen marketinden bir sepet meyve göndermeyi kararlaştırdı ama onu almak için Robyn'in yataktan çıkacağını ve yine aşağı kata ineceğini düşünerek siparişi iptal etmek için derhal yeniden telefona sarıldı.

Sonraki çarşamba biraz solgun, belki azıcık da zayıflamış ama gribi atlatmış olarak döndü Robyn. Kapıdan girdiğinde, Vic keyiften yüzünde beliren sırıtışı engelleyemedi. Robyn Penrose birkaç haftalık süre zarfında, nasıl olduysa, bir bela ve baş ağrısı olmaktan çıkıp Vic'in tüm tanıdıkları içinde, görmekten en çok memnun olacağı kişi halini

almıştı. Vic onun Pringle's'a gelişleri arasındaki günleri sayıyordu. Onun için hafta dönümleri, hafta sonu yerine çarşamba günleri olmuştu. Robyn'in onu gölge gibi izlediği günlerde iş performansının özellikle iyi olduğunun farkındaydı. Yokluğunda da Robyn'in hayal ettiği varlığı ve sessiz övgüsü oradaymış gibi davranıyordu. Şirkete ilişkin planlarını ve umutlarını güvenle açabileceği birisiydi Robyn. Onun yanındayken problemlerin içinden çıkabiliyor ve incelikli çözümler geliştirebiliyordu. Spekülatif düşüncelere sahip elemanlarının hiçbirine güvenemiyordu. Marjorie'nin ise onun anlattığı şeylere ilişkin en ufak bir fikri yoktu. Robyn bütün küçük ayrıntıları anlamıyordu ama işlek zekâsıyla genel ilkeleri kavrıyor, tarafsızlığı değerli fikirler vermesini sağlıyordu. Foundrax'a karşı dişe diş politikasının yararsızlığını görmesini sağlayan Robyn'di. Foundrax'ın nakit sorununun olduğu, dedikodu yoluyla kulağına ulaşmıştı; Rawlinson'la zararına iş yapıyorsa bu hiç de şaşırtıcı değildi. Foundrax'ın çekilmesini ya da bütünüyle defterinin dürülmesini bekleyecek, sonra da Ted Stoker ile makul bir fiyata anlaşmalarını yenileyecekti. Brian Everthorpe bu bekle gör oyununu hiç onaylamamıştı, ama o zaten böyle yapmazdı, değil mi?

Resepsiyon salonunda Shirley'i düzen Brian Everthorpe'u pek fazla düşünmemeye gayret etti. Çevresinde Robyn'in olması buna yardım etti. Onun taze cildi ve ince bedeni, kıyaslama yapıldığında, Shirley'nin yıpranmış ve pörsümüş görünmesine neden oluyordu. Shirley, Robyn Penrose'u kıskanıyordu, bu açıkça görülüyordu. Vic'in durumdan yararlanıp yararlanmadığı konusunda karar verememek Brian Everthorpe'u öfkelendiriyordu. Bir adam ile gölgesi arasındaki mahrem ilişki üzerine kinayeli konuşup duruyordu. Robyn üniversitedeki geçici görevine, 'Dekanın Rahatlatıcısı' denildiğini ağzından kaçırdığında, Brian sevincini nerdeyse gizleyememişti. "GM'nin rahatlatıcısından ne haber Vic ha?" demişti. "Susan'ın Saunası'na kaçamak yapmaya gerek yok o zaman ha? Genel Müdürün kaslarına birazcık muamele için, ha? Burada yaptır." Eğer Robyn bundan rahatsız olduğunun herhangi bir belirtisini göstermiş olsaydı Vic, Everthorpe'u kenara çekip palavrayı bırakmasını söyleyecekti. Fakat Robyn'in cevabı taş gibi soğuk bir ilgisizlik olmuştu. Saçma bir fikir olsa da, Robyn Penrose'la aralarında bir ilişki olup olmadığını Everthorpe'un tahminine bırakmak Vic'in hoşuna gidiyordu. Saçmaydı, ama arabayla işe gidip gelirken, insanın bunu düşüncelerinin akışında başıboş sürüklenmeye bırakmasından alınacak bir tür haz vardı. Vic bugünlerde arabadaki

teypte bol bol Jennifer Rush'ı çalıyordu; şarkıcının sesi, –arka planında kalp gibi çarpan sürekli ritm eşliğinde boğuk, ateşli ve güçlü– hayallerini koruyucu bir ses duvarıyla kuşatarak onu garip bir şekilde etkiliyordu. Şarkı şöyleydi:

Gerek yok kaçmaya
Bunun gerçek olduğunu hissediyorsan eğer,
Çünkü sıcacıksa ve doğruca kalpten geliyorsa
Başlama zamanıdır.

Rush devam ediyordu:

Teslim ol! Bu senin tek şansın, teslim ol!
Kavramak için fazla bekleme
Onun gözlerinin 'Ebediyen' diyeceğini.

Bu kaseti o kadar çok çaldı ki, şarkıların sözlerini ezberledi. En çok sevdiği de, bandın ikinci yüzündeki sonuncu şarkıydı. "Aşkın kudreti":

Ben senin kadınınım çünkü
Sen de benim erkeğimsin,
Bana her uzandığında,
Yaparım elimden geleni.
Bir şey arıyoruz,
Hiç olmadığım bir yerde,
Korkuyorum bazen,
Hazırım öğrenmeye ama
Aşkın kudretini.

Şirket faaliyetlerini rasyonalize etmek amacıyla bir gün alt düzey yönetimle yapılan bir dizi toplantıdan sonra Robyn, ana stratejiyi işçilere de açıklamaya niyeti var mı, diye Vic'e sordu. Böyle bir şey yapmak Vic'in hiç aklına gelmemişti ama bu fikri düşündükçe çok cazip geldi. Adamlar fabrikanın işleyişinde, kendi ufak rolleriyle ilgili her şeyi görme azusundaydılar. İş düzenlerindeki herhangi bir değişikliği, yönetimin daha fazla işe, daha fazla ücret vermeksizin onları üçkâğıda getirme teşebbüsü farz ederlerdi otomatikman. Kuşkusuz geniş anlamda bu doğruydu da. Sanayinin 1960'lardan miras aldığı eski kötü çalış-

ma uygulamaları göz önüne alınırsa, olması lazım gelen buydu. Fakat değişikliklerin genel planla ilgili olduğunu Vic açıklayabilirse, ki, bu uzun vadede herkes için daha fazla güvenlik ve refah anlamına gelecekti, onların işbirliğini kazanma olasılığı artardı.

Vic bu konu için personel müdürünü görmeye gitti. George Prendergast ofisin ortasında, yerde, elleri dizlerinin üstünde bağdaş kurmuş oturuyordu.

"Ne yapıyorsun?" diye sordu Vic.

"Nefes alıyorum," dedi Prendergast, ayağa kalkarken. "Bağırsak sorunum için yoga nefes egzersizleri."

"Budala gibi görünüyorsun, eğer böyle söylememin mahzuru yoksa."

"İyi geliyor ama," dedi Prendergast. "Sizin gölge tavsiye etmişti."

"Sana bunu bizzat kendisi mi öğretti?" Vic kıskançlık acısı benzeri bir şey hissetti içinde.

"Hayır, akşam derslerine gidiyorum," dedi Prendergast.

"Yerinde olsam bunu akşam derslerine saklardım," dedi Vic. "Fabrikanın orta yerinde, ayaklarının tepede olmasını istemiyorum. İşçilerin dikkatini dağıtabilir bu. Hazır onlardan söz açılmışken, bir önerim var."

Bu fikir Prendergast'ı heyecanlandırdı. "İşçi eğitimi günümüzde çok önemli," dedi. "Oyunun kuralı, yönetim ve atölye katı arasındaki diyalogdur." Prendergast işletme mezunuydu ve bu tür bir jargon kullanmaya bayılırdı.

"Pek diyalog olmayacak," dedi Vic. "Bir konuşma yapacağım ve ne yapacağımızı anlatacağım."

"Soru olmayacak mı?"

"Eğer olursa onları sen cevaplandırırsın."

"Belki daha sonra departmanlarda küçük tartışma grupları oluşturabilirim," dedi Prendergast.

"Aşırıya kaçma bu işte. Gece okulu yönetmiyoruz burada. Eski nakliyat barakasında bir dizi öğlen toplantısı düzenle, tamam mı? Mesela her seferinde üç yüzer kişilik. Önümüzdeki çarşambaya başlat." Robyn Penrose da açılış toplantısında bulunsun diye çarşamba gününü belirlemişti.

Doğal olarak adamları sadece tedirgin edeceğini ve şüphelendireceğini iddia eden Brian Everthorpe ise bu fikre, kuşkuyla yaklaşıyordu. "Öğlen saatlerinin yarısını almandan dolayı sana teşekkür de etme-

yeceklerdir ayrıca."

"Katılım gönüllü olacak," dedi Vic, "yöneticiler dışında."

Everthorpe'un yüzü asıldı. "Yani biz her toplantıda orada olmak zorunda mıyız?"

"Eğer adamlar, benim konuşma yaptığım sırada müdürlerimin Man in the Moon'da bira devirdiklerini bilirlerse, işbirliği yapmalarını beklemenin hiçbir yararı olmaz."

Vic sonraki çarşamba günü saat birde, eskiden nakliyat barakası olarak kullanılan kasvetli, hangar gibi bir binada geçici olarak yapılmış bir platformda oturuyordu. Burası, şirketin nakliye işlerini dışarıya yaptırmaya başlamasından bu yana boş duruyor, kantin müsait olmadığında fabrikadaki büyük toplantılar için kullanılıyordu. Vic'in müdürleri plastik döküm iskemlelerde yanında oturuyorlardı. Zeminde bank ve iskemlelerden oluşan, yüzü platforma dönük birkaç sıra hazırlanmıştı. Orada Robyn gibi Shirley'nin de oturduğunu görmek Vic'i şaşırttı. Oturulan yerlerin arkasında bir izleyici yığını, sigara dumanından sis perdesi ve yoğunlaşan nefes altında ayakta duruyordu. Vic o sabah duvardaki klimanın çalıştırılmasını emretmiş olduğu halde, hava hâlâ rutubetli ve soğuktu. Müdürleri paltolarını çıkarmadan oturuyorlardı ancak Vic işe uygun düşen bir tür üniforma saydığı takım elbisesiyle oturuyordu. Ellerini oğuşturdu.

"Bence başlayalım," diye mırıldandı yanında oturan Prendergast'a.

"Sizi tanıtmamı ister misiniz?"

"Hayır, kim olduğumu hepsi biliyor. Acele edelim. Burada dondurucu bir soğuk var."

Vic ayağa kalkıp, platformun önünde, bir çift portatif hoparlörüyle önceden kurulmuş mikrofona doğru adım atarken, sinirlerinde alışık olmadığı bir kasılma hissetti. Topluluğun üzerine sessizlik çöktü. Yüzlerine göz gezdirdi –umutlu, somurtkan, meraklı– ve bu anın gerginliğini azaltmak için birkaç nükte hazırlamış olmayı arzu etti. Fakat hiçbir zaman nüktedan olmamıştı. Komik hikâyeleri, anlatıldıktan beş dakika sonra unuturdu. Belki de onları ender olarak komik bulduğundan.

"Konuşmalara bir nükteyle başlamak lazım," diye söze girdi. "Fakat bende bu hiç yok. Size samimiyetle söylüyorum ki, bu şirketi yönetmek hiç şaka götürmez." Buna birazcık güldüler. Böylece buzları biraz kırmış gibiydi. "Hepiniz beni tanıyorsunuz. Ben patronum. Burada benim bir Tanrı gibi olduğumu, canımın istediğini yapabildiğimi düşünüyor olabilirsiniz. Yapamam. Kendi başıma hiçbir şey yapamam."

Konuşmaya devam ettikçe kendine güveni artıyordu. Adamlar dikkatle dinliyorlardı onu. İzleyicilerin içinde tamamen sıkılmış ve şaşkın gözüken sadece birkaç yüz vardı. Tam hızını aldığı sırada, bütün yüzler birdenbire sırıtmaya başladı. Alkışlar, yuhalamalar, tiz ıslıklar ve kahkaha sesleri yükseldi. Komik bir şey söylediğinin farkında olmayan Vic, kekeledi ve sustu. Etrafa bakındı ve kendisine doğru ilerleyen bir genç kadın gördü. Kadının aklını oynattığı belliydi, zira iç çamaşırlarıyla yaydı. Soğuktan titriyordu, kollarındaki ve omuzlarındaki tüyler diken diken olmuştu ama mahcup bir edayla Vic'e gülümsüyordu.

"Mr. Wilcox musunuz?" dedi.

"Git buradan," dedi Vic. "Bu bir toplantı."

"Size bir mesajım var," dedi, file çorabın sardığı bacağını büküp jartiyerinden katlanmış bir kâğıt çıkararak.

Kalabalık alkışlıyordu. "Memelerini göster bize!" diye bağırdı birisi. Bir başkası, "Donunu indir!" diye seslendi heyecanla.

Kız gülümsedi ve sinirli sinirli el salladı seyircilere. Kızın kafasının arkasından görünen Brian Everthorpe'un sırıtkan suratı kırmızı bir balon gibi aşağı yukarı sallandı.

"Çıkar, çıkar, çıkar!" diye gürledi kalabalık.

"Defol buradan!" dedi Vic ıslık gibi bir sesle.

"Uzun sürmeyecek," dedi kız, bir kâğıt parçasını açarak. "Tatlı bir adam ol."

Kızı sahneden çıkarmayı amaçlayan Vic kolundan yakaladı. Fakat öyle bir çığlık yükseldi ki Vic yanıyormuş gibi bıraktı. Kız başını mikrofona doğru eğip şarkı söylemeye başladı:

Pringle çanları, Pringle Çanları, Pringle bütün gün,
Oh, ne keyiflidir Victor Wilcox'un tarzında çalışmak!
Oh, Pringle çanları-"

"Marion," dedi, platformun hemen aşağısında birden beliren Robyn Penrose. "Buna derhal son ver."

Kız aşağıda duran Robyn'e yüzünde anlamsız bir ifadeyle şaşkın baktı. "Doktor Penrose!" diye bağırdı. Kız mesajı Vic'in eline tutuşturdu ve yüksek topuklarının üstünde dönüp kaçtı.

"Hey, şarkının gerisini de dinleyelim!" diye bağırdı Brian Everthorpe kızın arkasından. Kız barakanın arka tarafındaki küçük kapıdan çıkıp gözden kaybolurken seyirciler tısladılar, homurdandılar. Robyn

Penrose, "Neden devam etmiyorsun?" dedi Vic'e ve kızda yarattığı büyülü gücü sormasına fırsat bırakmadan aceleyle onun arkasından gitti.

Vic mikrofona vurdu dikkat çekmek için. "Diyordum ki..." Adamlar iyi niyetli bir kahkaha koparıp, konuşmayı dinlemeye koyuldular.

Toplantı dağıldıktan sonra Vic ofisinde Robyn'i kitap okurken buldu.

"Kızı kovaladığın için teşekkür ederim," dedi. "Tanıyorsun onu, değil mi?"

"Öğrencilerimden biri," dedi Robyn. "Bursu yok ve ailesi hayatını sürdürmesi için para vermiyor, onun için de çalışmak zorunda."

"Buna iş mi diyorsun?"

"Bu işin cinsel ayrımcılık yönünü doğal olarak ben de onaylamıyorum. Fakat oldukça iyi bir para ödenmiş olmalı, üstelik bu iş onun zamanını da çok fazla almaz. Belli ki adına öpücüklü mesaj deniyor. Gerçi bugün öpücüğe ulaşamadı ama."

"Tanrı'ya şükürler olsun bunun için," dedi Vic, kendini döner koltuğuna atıp sigarasını çıkarırken. "Daha doğrusu *sana* şükür."

"Daha da kötüsü olabilirdi. Gorilli mesaj denilen bir şey de var."

"Bu yeteri kadar kötüydü. Bir dakika daha geçse toplantı dağılacaktı."

"Bunun farkına varabildim," dedi Robyn. "Müdahale etmemin nedeni de buydu."

"Vartayı atlatmam senin sayende," dedi Vic. "Sana bir sandviçle içecek bir şey ısmarlayabilir miyim? Lâyıkıyla bir öğle yemeğine zamanım yok maalesef."

"Bir sandviç iyi olur. Teşekkürler. Marion işi bitiremediği için paranın ödenmeyeceği konusunda endişeli. Eğer gerekirse senin bunu telafi edeceğini söyledim ona."

"O, öyle mi söyledin?"

"Evet." Robyn Penrose soğuk, gri yeşil gözlerini ısrarla dikti.

"Pekâlâ," dedi. "Bana bu kumpası kimin kurduğunu öğrenebilirse ona iki mislini öderim."

"Bunu sordum ona," dedi Robyn. "Müşterinin adının gizli tutulduğunu söyledi. Sadece ajansın patronu bilirmiş. Senin bir fikrin yok mu?"

"Şüphelerim var," dedi Vic.

"Brian Everthorpe mu?"

"Doğru. Tümünde onun parmağı var."

Vic mesai arkadaşlarıyla karşılaşma ihtimali bulunan Man in the Moon'a ya da King's Head'e götürmedi Robyn'i. Onun yerine birazcık daha uzağa, Bag o' Nails'e götürdü. Artık kullanılmayan maden kuyularıyla delik deşik bir arazi üzerine inşa edilmiş, süregiden bir çöküşe bağlı olarak binanın her çizgisinin gerçeğinden saptığı, tuhaf ama hoş bir pub'dı. Çarpılmış çerçevelere uysun diye kapı ve pencereler paralelkenar biçiminde yeniden yapılmıştı. Zeminde o kadar keskin bir eğim vardı ki, bardakların masadan kayıp düşmesini engellemek için tutmak gerekiyordu.

"Çok eğlenceli," dedi Robyn, çevresini gözden geçirirken. Yanan şöminenin yanına oturdular. "Şimdiden şarhoş oldum bile."

"Ne içersin?" diye sordu Vic.

"Böyle bir yerde, bira, herhalde. Yarım paynt en iyi acı bira."

"Ya yemek?"

Bar mönüsüne bir göz attı Robyn. "Ploughman's Lunch with Stilton.'"*

Onaylama anlamında başını salladı Vic. "Burada ploughman'ı çok iyi yaparlar."

İçkilerle bardan geri döndüğünde, "Daha önce hiçbir kadına fıçı birası almamıştım," dedi Vic.

"Hayat tecrüben çok sınırlı olmalı o zaman," dedi Robyn gülümseyerek.

"Tamamen haklısın," diye cevap verdi Vic, gülümsemesine karşılık vermeden. "Şerefine." Birasından kocaman bir yudum aldı. "Bazen sabaha karşı saatlerde uyanık yatarken koyun sayma yerine, hayatımda hiç yapmamış olduğum şeyleri sayıyorum."

"Ne gibi?"

"Hiç kayak yapmadım, hiç sörf yapmadım. Hiçbir zaman bir müzik enstrümanı çalmayı, yabancı bir dil konuşmayı, yelken kullanmayı, ata binmeyi öğrenmedim. Hiç dağa tırmanmadım, kamp kurmadım, balık tutmadım. Niagara Şelalesi'ni hiç görmedim. Eyfel Kulesi'ne çıkmadım, Piramitleri görmeye gitmedim. Hayatımda hiç ... devam etikçe edebilirim." "*Karımdan başka bir kadınla yatmadım,*" demeye hazırlanmıştı ki fikrini değiştirdi.

"Hâlâ zaman var."

---

* *Ploughman's Lunch*: Hanlarda verilen ekmek, peynir, soğan turşusu ve biradan oluşan basit bir öğle yemeği. Rençper yemeği. (ç.n.)
Stilton: İngilizlere has bir tür küflü peynir. (ç.n.)

"Hayır, çok geç. Yalnızca işe uygunum ben. Başarılı olduğum yegâne şey."

"Eh, bu da bir şey. İnsanın sevdiği bir işi olması ve onda da başarılı olması."

"Evet, bir şey," diye kabul etti Vic, sabahın erken saatlerinde pek öyle gözükmediğini düşünerek; ama bunu yüksek sesle söylemedi.

Bir sessizlik çöktü. Robyn bu sessizliğe son verme ihtiyacı duyuyor gibiydi. "Şey," dedi Robyn çevresine göz gezdirerek, "Sömestr bitince çarşambaları aynı olmayacak."

Vic'in kafasında alarm zilleri çaldı. "Ne zaman bu?"

"Gelecek hafta."

"*Ne?* Ama Paskalya haftaları tatil!"

"On haftalık bir sömestrdi bu," dedi Robyn. "Dokuzuncu haftadayız. Doğrusu günler hızla uçup gitti."

"Bu kadar uzun tatil yapmanızı nasıl mazur gösteriyorsunuz anlamıyorum," diye söylendi Vic umutsuzluğunu saklamak için. Gölge Programı'nın sınırlı bir zaman dilimi içinde olduğunu baştan beri bildiği halde, biteceği zamanı tam olarak hesaplamaktan kaçınmıştı.

"Ara tatilleri bizim için tatil değil," dedi Robyn heyecanla. "Bunu bilmen gerekir. Lisans öğrencilerine ders verdiğimiz gibi araştırma ve danışmanlık da yaparız."

Yemeklerinin gelmesi yüzünden Vic cevap verme fırsatını bulamadı. Robyn, ploughman'ı hazla iştahlı iştahlı yemeye başladı. Vic ajandasını çıkardı. "Sadece bir haftan daha var öyle mi?" dedi. Gelecek çarşambaya Frankfurt'a gideceğim yazıyor burada. Unutmuştum bunu."

"Ah, öyle mi?" dedi Robyn, "Bu durumda *bu* son haftam oluyor. İzin ver bir içki de ben ısmarlayayım o zaman."

"Hayır, değil," dedi Vic. "Frankfurt'a benimle gelmen lazım."

"Gelemem," dedi Robyn.

"Sadece iki gün, bir gece."

"Hayır, imkânsız. Perşembe günleri çok dersim var."

"Ertele. Senin yerine başka birisi versin o dersleri."

"Söylemesi kolay," dedi. "Biliyorsun ki ben bir profesör değilim. Öğretim elemanlarının en kıdemsiziyim."

"Gölge Programı'nın şartı bu," dedi Vic. "Haftada bir gün, beni her yerde izlemen lazım. O gün ben tesadüfen Frankfurt'taysam senin de orada olman gerekir?"

"Neden gidiyorsun?"

"Büyük bir makine-araç gereç sergisi var. Otomatik maça üfleme makinesi yapan birkaç kişiyle görüşme yapacağım, elden düşmeyle uğraşacağıma yenisini alacağım. Senin için de ilginç olurdu. Pis fabrikalar yok. Şık bir otelde kalırdık. Yemeğe dışarı davet edilirdik." Robyn Penrose'un ona Frankfurt'ta eşlik etmesi, en gerekli ve en önemli mesele halini aldı birdenbire. "Nehir gemilerinde restoranlar var," dedi Vic baştan çıkarıcı bir şekilde. "Ren nehri üzerinde."

"Main değil mi?"

"Main o zaman. Coğrafyam hiçbir zaman iyi olmadı."

"Kim ödeyecek benim yol paramı?"

"Bunu merak etme. Senin üniversite ödemezse, biz öderiz."

"Peki bir bakayım," dedi Robyn. "Düşüneceğim."

"Shirley'ye senin için rezervasyon yaptıracağım bu öğleden sonra."

"Hayır yapma. Bekle."

"Her zaman iptal edilebilir," dedi Vic.

"Gelebileceğimi gerçekten sanmıyorum," dedi Robyn.

O akşamüzeri arabayla eve dönerken, gökyüzünün hâlâ biraz aydınlık olması dikkatini çekti. Hatta sokak lambaları daha yeni yanmaya başlıyordu. Her bir ince uzun metal sapın ucunda, sarı sodyum parlaklığından hemen önce, pembemsi bir kızartı oluşuyordu. Bu büyülü ışıklar birkaç dakika kadar, West Walsbury'nin pis asfalt, beton ve tuğlalarına ince bir güzellik armağan ediyordu. Pringle's'dan eve döndüğünde hava genellikle iyice kararmış olurdu. Fakat şimdi martın ortasıydı. Kokusu havadan hissedilemese bile, ilkbahar artık yaklaşıyordu. Böylece, Tanrı'ya şükür Paskalya tatili de. Dersler, özel dersler, kâğıt okuma, sadece bir hafta daha fasılasız hazırlık. İlginç olduğundan, uzunca bir süre aynı hızı sürdürebilirdiniz; bir edebi başyapıttan ötekine, meraklı, hevesli yoksul bir öğrenci grubundan ötekine soluksuz koşarak. Üstelik, kısmen Gölge Programı yüzünden bu sömestr çok az baktığı *Ev Melekleri ve Talihsiz Dişiler'e* geri dönmeye can atıyordu. Özellikle artık sonuna yaklaştığı şu anda, bu programa katıldığına pişman değildi. İlginç bir deneyim olmuştu ve halkla ilişkiler adına iyi bir iş yapmış olduğunu bilmenin hoşnutluğunu duyuyordu. Vic Wilcox başlangıçtaki düşmanca ve zorbaca davranışından sonra birkaç aylık süre içinde, dostluk ve güven duyan, çarşamba sabahları kendisini fab-

rikada görmekten kesinlikle memnun olan, Gölge Programı'nın yakında sona ermesine açıkça üzülen birisi olmuştu. Kendi değerini bir kez daha kanıtlamış bulunuyordu. Hele Vic Wilcox bir rapor yazarsa, Robyn'in bundan iyi bir sonuç alması işten bile değildi.

O günün daha önceki saatlerinde Marion Russell işini nasıl halletiğini, Vic'in minnettarlığını ve Frankfurt'ta kendisine eşlik etmesi hususunda canla başla ısrarını hatırlayarak yüzünde hoşnut bir tebessüm belirmesine izin verdi. Eğlenceli olabilir aslında diye düşündü. Frankfurt kalbini çarptıracak bir isim değildi ama hiç gitmemişti oraya – zihni önce iş bulmakla, sonra da işe tutunmaya çalışmakla meşgul olduğu için, aslında son iki yıldır İngiltere'nin dışına hiç çıkmamıştı. Seyahat etme arzusu, aniden yüreğini sızlattı; havaalanı koşuşturması, yabancı dillerin ve yabancı davranış biçimlerinin yeniliği, tramvayların çan çalması ve sokak kafeleri. Frankfurt'a bahar şimdiden ulaşmış olabilirdi. Fakat hayır, imkânı yoktu. Perşembe günü onun için, iki grup için Kadın Yazını semineri de dahil, haftanın en önemli derslerinin olduğu yüklü bir ders programı günüydü. Katılacak öğrencilerin tümünün iştirakini mümkün kılan başka bir saat bulmanın olanaksızlığını, tecrübeyle biliyordu. Böyle bir şey, işlerin arap saçına dönmesi ve herkesin ders programında sonsuz değişim demekti. Dahası, bölümde, isteseler bile, ki bu ihtimal dışıydı, bu dersleri verebilecek niteliklere sahip başka kimse yoktu. Yazık. İyi bir mola olabilirdi

Robyn kararını verdi. Pişmanlığını zihnine kaydetti, kararının altını mühürledi ve ertesi gün Vic Wilcox'a telefon etmesini anımsatacak bir not ekleyerek rafa kaldırdı dosyayı.

O akşam geç saatlerde Basil'den sürpriz bir telefon aldı. Herkes evine gittikten sonra ofisten telefon ettiğini söylüyordu. Sesi biraz, ama yalnızca birazcık sarhoş gibi geliyordu.

"Son günlerde Charles'ı gördün mü?" diye sordu.

"Hayır, son günlerde pek görmedim," dedi Robyn. "Neden?"

"Siz ikiniz ayrıldınız mı yoksa?"

"Hayır, elbette ayrılmadık. Sadece son zamanlarda gelmedi. İlk önce soğuk algınlığına yakalandı ya da öyle olduğunu sandı, sonra da ben grip old... Neden söz ediyorsun sen Basil?"

"Debbie ile görüştüğünü biliyor muydun?"

"Debbie'yle mi görüşüyor?"

"Evet, onunla *görüşüyor.* Ne demek istediğimi biliyorsun."

"Onu iş başındayken izleyeceğini biliyordum."

"Daha fazlasını yaptı. Geceyi de Debbie ile geçirdi."

"Yani Debbie'nin evinde mi kaldı?"

"Evet."

"Bundan ne çıkar? Belki Debbie'yi dışarı yemeğe götürmüştür, son treni kaçırınca Debbie de onu misafir etmiştir."

"Bu Debbie'nin söylediği."

"Ee o zaman?"

"Sen bunu şüpheli bulmuyor musun?"

"Elbette hayır." Bu hikâyeyle ilgili birazcık rahatsız edici bulduğu tek şey, Charles'ın kendisine telefonda buna ilişkin hiçbir şey söylememiş olmasıydı. Fakat bunu Basil'e itiraf etmedi.

"Ya bunun iki kez olduğunu söylesem sana?"

"İki kez mi?"

"Evet, bir kere geçen hafta, bir de dün gece. Bir kez tren kaçırmak şanssızlık, iki kez tren kaçırmaksa kuşkulu gözüküyor. Sen öyle demez miydin?"

"Bütün bunları sen nereden biliyorsun Basil? Debbie ile sen hafta ortasında birbirinizi hiç görmüyorsunuz sanıyordum."

"Geçen salı akşamı onda Debbie'ye telefon ettim, telefona Charles cevap verdi. Ben de onları takip ettim dün gece."

"Sen *ne*?"

"O aptal makalesi ya da adı her neyse, işte onun için Charles'ın şehirde olduğunu biliyordum. İşten çıktıktan sonra onları izledim. Önce bir şarap barına gittiler, sonra da onları Debbie'nin evine girerlerken gördüm. Işıklar sönünceye kadar bekledim. Sönen son ışık, Debbie'nin yatak odasınınkiydi."

"İyi, olabilir, olamaz mı?"

"Zorunlu değil. Eğer Charles misafir odasında yatmıyorsa."

"Basil paranoyakça davranıyorsun."

"Paranoyaklar bile sadakatsiz bir kız arkadaşa sahip olabilirler."

"Eminim bunun fevkalade basit bir açıklaması vardır. Charles'a sorarım. Bu hafta sonu onunla görüşeceğim."

"Eh bu rahatlatıcı olur her halükârda."

"Neden?"

"Debbie bu hafta sonu ailesiyle kalacağını ileri sürüyor. Meraklanmaya başladım. Siz kadınlar Charles'da ne buluyorsunuz Tanrı aşkına? Bana çok soğuk gözüküyor da."

"Charles'ın çekici yanlarını seninle tartışmak istemiyorum Basil," deyip telefonu kapattı Robyn.

Biraz sonra Charles aradı. "Sevgilim," dedi, "bu hafta yine gelmezsem çok alınır mısın?"

"Neden?" diye sordu Robyn. Hayret ve sıkıntıdan hafifçe titriyor buldu kendini.

"City'de makalemi yazmak istiyorum. *Marxism Today*'de çalışan Cambridge'den tanıdığım bir arkadaş var, gerçekten ilgilendi de."

"Debbie'nin annesini ziyaret etmeyeceksiniz, öyle mi?"

Kısa, şaşkınlık dolu bir sessizlik oldu. "Neden bunu yapmak isteyeyim ki?" dedi Charles.

"Basil az önce telefon etti," dedi Robyn. "Geceleri Debbie ile kaldığını söyledi. İki kez."

"Aslında üç kez," dedi Charles kayıtsız bir tavırla. "Kalmamamı gerektiren herhangi bir sebep var mı?"

"Hayır, elbette yok. Bundan bana neden söz etmediğini merak ettim yalnızca."

"Önemli gözükmedi bana."

"Anlıyorum."

"Senin Debbie'ye karşı ufak bir kıskançlığın olduğunu düşünmüştüm. Düşmanlığını daha da artırmanın anlamı olmadığını düşündüm."

"Neden onu kıskanayım?"

"Kazandığı para yüzünden."

"Kaç para kazanırsa kazansın si...me takmıyorum," dedi Robyn dümdüz.

"Bu makalede bana olağanüstü yardımcı oldu. Onunla kalmamın nedeni bu iş haricindeki boş zamanda konuşmak için. Debbie çalışırken bu olanaksız. Ticari işlem odası hengame içinde oluyor. İnanılmaz."

"Onunla yatmadın öyle mi?"

Anlam dolu bir duraklama daha. "Teknik anlamda değil, hayır."

"Ne demek istiyorsun, teknik anlamda ile?"

"Şey masaj yaptım ona."

"Masaj mı yaptın ona?" Canlı ve hoş olmayan bir imaj belirdi Robyn'in zihninde; Charles'ın yağlı parmaklarının altında hazdan kıvranan Debbie'nin sıska çıplak bedeni.

"Evet. Çok gergindi. İşinin özelliğinden tabii, sürekli stres... Migrenden muzdarip..."

Charles Debbie'nin semptomlarını tanımlarken, Robyn, ahlaki karakterde bazı soruları gözden geçirdi. Bir masaj, kendi yaptıkları türden bir masaj, eğer üçüncü bir kişiye uygulanırsa bir sadakatsizlik oluşturur muydu? Aslına bakılırsa, kendisiyle Charles arasında bir sadakatsizlik olabilir miydi?

"Bütün bu ayrıntıları gerçekten bilmek istemiyorum," dedi Robyn, Charles'ın cümlesini tam ortasında keserek. "Sadece dürüstçe asıl durumu anlamak istemiştim. Ben Rummidge'e taşındığımdan bu yana, sınırlayıcı hiçbir koşulu olmayan açık bir ilişki var aramızda."

"Benim düşüncem de bu," dedi Charles. "Bunu teyit ettiğini duyduğuma memnun oldum."

"Ama Basil olanları aynı şekilde değerlendirmiyor."

"Basil için endişelenme. Debbie Basil'ı idare eder. Aslına bakarsan Debbie ondan biraz sıkıldı bence. Aşırı sahiplenme eğilimi var Basil'ın. Bu meseleyi halletmek için de beni kullanıyor sanıyorum."

"Kullanılmaya aldırmıyor musun?"

"Eh ben de onu kullanıyorum bir bakıma. Makalem için. Senin işler nasıl gidiyor?" dedi Charles, açıkça belliydi konuyu değiştirme gayreti.

"İyi. Haftaya Frankfurt'a gideceğim." Bu düşünce karşı konulamaz bir biçimde kafasında filizlendiğinden, tasarlamadığı halde ağzından dökülüverdi.

"Sahiden mi? Nasıl oldu?"

"Gölge Programı. Vic Wilcox çarşamba günü bir fuara gidecek. Benim de onunla gitmem gerekiyor."

"A iyi, epeyce eğlenceli olacaktır."

"Evet, ben de öyle düşündüm."

"Ne kadar kalacaksın?"

"Sadece bir gece. Şık bir otelde kalacağımızı söylüyor Vic."

"Ondan sonraki hafta sonu geleyim mi?"

"Hayır, sanmıyorum."

"Peki. Kızgın değilsin bana değil mi?"

"Tabii ki hayır."Acı bir kahkaha attı. "Sana telefon ederim."

"Tamam o zaman." Sesi rahatlamış geliyordu Charles'ın. "Frankfurt'ta iyi eğlenceler sana."

"Sağ ol."

"Sen uzaktayken derslerini ne yapacaksın?"

"Swallow'dan tavsiye isteyeceğim. Ne de olsa, bu gölge işi onun fikriydi."

Ertesi sabah saat ondaki dersinden sonra, Robyn Philip Swallow'un kapısını çalıp kendisine birkaç dakika ayırıp ayıramayacağını sordu.

"Tabii tabii gel,"dedi Swallow. Elinde teksir edilmiş bir tomar evrak tutuyor, yüzünden bezginlik okunuyordu. "Herhalde 'virement'ın ne anlama geldiğini bilmiyorsundur, değil mi?"

"Hayır, üzgünüm. İçeriği ne?"

"Rektör ve dekanların gelecek toplantısı için kaynaklarla ilgili bir yazı. *'Halihazırda kaynaklar, virement imkânı olmaksızın ayrı ayrı harcama kalemleri için her bir bölüme tahsis edilmiştir.'*"

Robyn kafasını salladı. "Hiçbir fikrim yok. Daha önce bu sözcüğe hiç rastlamamıştım."

"Kesintilerden önce ben de. Bu sözcük birdenbire bütün evraklarda –komite kâğıtları, işçi partisi raporları, UGC sirkülerleri– gözükmeye başladı. RY buna bayılıyor. Ben hâlâ ne demek olduğunu bilmiyorum. *Shorter Oxford Dictionary*'de de yok. Benim sözlüklerden hiçbirinde yok."

"Çok tuhaf," dedi Robyn. "Neden bunu bilebilecek birine sormuyorsunuz? Bu yazıyı yazana örneğin."

"Muhasebeciye mi? *Ona* soramam. Aylardır komite toplantılarında muhasebeciyle ciddi ciddi virement'ı tartışarak oturuyoruz. Bunun anlamını bilmediğimi *artık* kabul edemem."

"Belki de anlamını hiç kimse bilmiyordur ama itiraf etmeye korkuyordur," diye öne sürdü Robyn. "Belki üniversiteleri yıldırmak için hükümet tarafından icat edilen bir sözcüktür."

"Kulağa yeteri kadar sinir bozucu geldiği muhakkak," dedi Philip Swallow. *"Virement..."* Mutsuz mutsuz teksir kâğıtlarına gözünü dikti.

"Sizi görmek istememin nedeni..." diye bir hatırlatma yaptı Robyn.

"Ah evet özür dilerim," dedi Philip Swallow, silkinerek dikkatini o gizemli sözcükten çekti.

"Gölge Programı ile ilgili," dedi Robyn. "Mr. Wilcox, izlediğim adam, önümüzdeki çarşamba günü iş için Frankfurt'a gidecek ve onunla birlikte gitmem gerektiğini düşünüyor."

"Evet, biliyorum," dedi Swallow. "Bu sabah bana telefon etti."

"Öyle mi?" Robyn şaşkınlığını gizlemeye çalıştı.

"Evet. Üniversitenin senin seyahat harcamalarının yarısını ödeye-

ceğine, onun firmasının da diğer yarıyı üstleneceğine dair mutabakata vardık."

"Yani gidebilir miyim?"

"Gitmen gerektiği konusunda son derece ısrarlı. Anlaşılan Gölge Programı kurallarını tam tamına uyguluyor."

"Perşembe günkü derslerimi ne yapayım?" dedi Robyn.

"Her zamanki gayet ağır Alman yemekleri," dedi Philip Swallow. "Hamur parçacıklarıyla pişmiş domuz eti ve sauerkraut, bilirsin ya."

"Hayır, *perşembe günkü derslerim,*" dedi Robyn daha yüksek sesle. "Bunları ne yapayım. Sömestrin son haftasında derslerimi iptal etmemeyi tercih ederim."

"Hiç kuşkusuz," dedi Swallow sertçe, kendisinin yanlış anlamasından Robyn sorumluymuş gibi. "Ders programına bakıyordum. Çok dersin var, değil mi?"

"Evet öyle," dedi Robyn, Swallow'un bunu fark etmiş olmasından memnuniyet duyarak.

"Saat ondaki dersi, Bob Busby'nin aynı konuda gelecek sömestrde vereceği bir dersle değiştirebilirsin. Rupert Sutcliffe'den de, üçüncü sınıfların saat üçteki özel dersini almasını rica edeceğim..." Bu haber en çok kimi dehşete düşürecekti, Sutcliffe'i mi, öğrencileri mi, Robyn bunu merak ederek başıyla onayladı.

"Değişiklik yapılması zor olan dersler, saat on iki ve ikideki iki Kadın Yazını semineri," dedi Swallow. "O saatlerde öğretim üyelerinden yalnızca birisi serbest görünüyor: Ben."

"Oh," dedi Robyn.

"Konu neydi sahi?"

"Çağdaş kadın şiirinde dişi bedeni."

"Ah, ne yazık ki bu konuda pek fazla bir şey bilmiyorum."

"Öğrenciler ödev hazırlamış olacaklar," dedi Robyn.

"Sadece tartışmayı yönetmekte bir sakınca yok benim için, eğer..."

"Bu çok iyi olur," dedi Robyn. "Çok teşekkür ederim."

"Swallow kapıya kadar geçirdi Robyn'i. "Frankfurt," dedi arzuyla. "Orada çok parlak bir konferansa katılmıştım bir kez."

BEŞ

"Bazı insanlar inanıyorlar," diye devam etti adam, hâlâ tereddüt ederek, "Aklın bir bilgeliği olduğuna ve Kalbin bir bilgeliği olduğuna. Ben öyle olduğunu zannetmiyordum; fakat, dediğim gibi, şimdi kendimden şüpheleniyorum. Aklın tamamen yeterli olduğunu zannettim. Akıl tamamen yeterli olmayabilir; böyle olduğunu söylemeye nasıl cesaret edebiliyorum bu sabah!"

CHARLES DICKENS: *Hard Times*

Victor Wilcox'la Robyn Penrose'un, Frankfurt'ta kendilerini beraberce yatakta bulmaları belki de kaçınılmazdı. Gerçi Rummidge'den yola çıkarken, her ikisinin de böyle bir niyeti yoktu. Vic'in bilincinde, sadece Robyn'in kendisine refakat etmesi ve ona hoş bir şey sunma arzusu vardı, Robyn'in bilincinde ise, sadece kendisine hoş bir şey sunulması, kısa bir fasıla da olsa, her zamanki yaşam biçiminden uzaklaştırılma arzusu vardı. Fakat ikisinin de bilinçaltında öteki dürtüler oyunun içindeydiler. Robyn'e karşı Vic'in gittikçe büyüyen ilgisi, olgunlaşıp çılgınca bir aşka dönüşme noktasındaydı. Charles'ın Debbie'yle ilişkisini Robyn'in sakin ve kayıtsız ele alışı, yaralanan gururunu örtmüştü ve kendi cinsel bağımsızlığını teyit etmeye tam anlamıyla hazırdı. Aile ve arkadaş gözleminden uzakta, yabancı bir kente

yolculuk mükemmel gerekçeyi, lüks bir otel ise zamanı gelmiş bir *ilişki* için mükemmel ortamı sağladı. Altenhofer sözleşmeleri için sahneye konmuş oyunun ekstra tahrikine, Robyn'in şampanyadan kolay etkilenir olmasına, otel disk-jockeyinin Jennifer Rush tutkusuna pek de ihtiyaç yoktu. Robyn'in kendisinin de söyleyebileceği gibi, sonuç fazlasıyla belirliydi.

Vic, Robyn'i 6.30'da evinden aldı ve hızla yoksul dış mahallelerden geçerek havaalanına ulaştılar. Robyn onun yanında sessiz, hâlâ yarı uykuluydu. Vic arabayı park ettiği sırada, Robyn bir fincan kahve içti ve canlanmaya başladı. Rummidge Havaalanı'na ilk kez geliyordu. Yeni görünüşlü terminal, paslanmaz çelik ve fiberglas yüzeyleri, kubbeli tavanı, Avrupa ülkelerinin başkentlerinin yarısına kalkış saatlerini bildiren elektronik duyuru panosuyla onu etkiledi. AET'den gelen ödenekle yapılan bina (Vic bilgi vermişti ona), İngiltere'nin dağınık, işsizlik sıkıntısı çeken orta kesimiyle daha güvenli ve geniş bir dünya arasında bir buluşma bölgesi gibiydi. Dijital kilitleri olan şarap rengi deriden iş çantaları ve tek gecelik valizleriyle iri yarı Rummidge'lı işadamları Zürih, Brüksel, Paris ve Milano'ya uçmak için, sanki haftanın her günü böyle yapıyorlarmış gibi, heyecansız bir tavır içinde bilet kayıtlarını yaptırıyorlardı.

"Sigaralı mı sigarasız mı?" diye British Airways'in görevlisi sorunca, Vic tereddüt etti ve Robyn'e baktı.

"Benim için fark etmez," dedi Robyn uysal bir edayla.

"Sigarasız," diye karar verdi Vic. "Bir buçuk saat sigarasız yapabilirim."

Yalnızca bir buçuk saat! O halde, insanın parası olsa, saat altıda yataktan kalkıp tam kahvaltı vaktinde Almanya'da olabilirdi. Çok paraydı yine de; gizlice biletine baktı ve bilet fiyatının iki yüz seksen pound olduğunu görünce afalladı. Ancak buna kahvaltı dahildi. Club Class ile seyahat ediyorlardı. Özenli hostesler kayısı ve armut kompostosu, jambonlu yumurta, ekmek, ayçöreği ve kahve ile, minyatür çömlek kavanozlarda Dundee marmelatı servisi yaptılar. Uçağa ender binen Robyn'in uçuşları, mevcut en ucuz bilet fiyatı üzerinden kabul görürdü. Genellikle uçağın sarsıntılı kuyruk kısmında, tuvaletlere bitişik otururdu. Dizleri çenesinin altında, bir tepsi dolusu tatsız lapayı yemeye çalışırdı. Bu kez servis standartından memnun kaldı. "Siz işadamları kendinizi çok iyi ağırlıyorsunuz," dedi.

"Eh, bunu hak ediyoruz," diye sırıttı Vic. "Ülke bize dayanıyor."

"Erkek kardeşim Basil de, ülkenin ticari bankacılara dayandığını düşünüyor."

"City'den söz etme bana," dedi Vic. "Onlar sırf kısa vadeli kârlarla ilgilenirler. İngiliz firmalarına yatırım yapmaktansa, yabancı pazarlarda hızla Amerikan yeşili kazanmayı tercih ederler. Bizde faiz oranlarının o kadar yüksek olmasının nedeni bu. Almak istediğim bu makinenin kendisini amorti etmesi, üç yılı alır."

"Hisse senedini hiç anlamış değilim," dedi Robyn. "Basil'i dinledikten sonra, anlamak istediğimden de emin değilim."

"Hepsi kâğıt," dedi Vic. "Kâğıt parçaları dolaşıp duruyor. Halbuki biz bir şeyler *üretiriz*, biz yapıncaya kadar ortada olmayan şeyler."

Uçak yön değiştirirken kabine güneş huzmesi düştü. Pırıl pırıl berrak bir sabahtı. İngiltere altlarında yavaş yavaş kayarken, Robyn pencereden dışarıyı seyrediyordu; minicik tarlalardan oluşan bir mozaik üzerine serpilmiş, tren hatları ve otoyollardan incecik tellerin birbirine bağlandığı, sokak planları matbaada basılmış çizgileri andıran kentler ve kasabalar. Bu yükseklikteyken aşağıda sürüp giden tüm hengameyi ve gürültüyü tasavvur etmek imkânsızdı. Fabrikalar, bürolar, okullar iş gününe başlıyordu. İnsanlar yoğun iş saatinde tıkış tıkış otobüslere ve trenlere biniyorlar, trafik sıkışıklığında arabalarının direksiyonlarında oturuyor, ya da bir duvarı komşu eve bitişik dış sıvası pürtüklü evlerinin mutfaklarında kahvaltı bulaşıklarını yıkıyorlardı. Kendi küçük dünyalarında yaşayanların tümü, resmin bütününe nasıl yerleştiklerinden habersizdiler. Bir fincan çay daha içmek için elektrikli çaydanlığın düğmesini çeviren ev kadını, bu basit eylemi mümkün kılan işlemin sınırsız karmaşıklığını hiç düşünmüyordu: Elektrik santralının bakımı ve binası, jenaratörlere yakıt ikmali için petrol pompalama ya da kömür çıkarma, evine akımı taşımak için millerce kablo döşeme, çelik ya da alüminyum levhalara dönüşen maden cevherinin ve boksitin kazılarak çıkarılıp arıtılması ve öğütülmesi, çaydanlığın gövdesi, ağzı ve sapı haline gelecek metalin kesilmesi, pres ve kaynak edilmesi, bu parçaların daha pek çok elemanla –bobin, vidalar, cıvatalar, somunlar, perçin, teller, yaylar, lastik izolasyon, plastik aksesuar– bir arada toplanması, sonra çaydanlığın ambalajlanması, çaydanlığın reklamı, çaydanlığın toptan ve perakende satış yerlerine pazarlanması, çaydanlığın depolara ve dükkânlara nakledilmesi, fiyatının hesaplanması, üretim ve dolaşımıyla ilgili sayısız insan ve acente arasındaki katma değerin

dağılımı. Bir ev kadını çaydanlığının düğmesini çevirdiği zaman, bütün bunlar hiç aklına bile gelmiyordu. Şu ana kadar Robyn de öyleydi ve Vic Wilcox'la tanışmadan önce, hiçbir zaman aklına da gelmezdi böyle düşünmek. Bu düşünceyle ilişkili başka bir soru çıkıyordu ortaya. Çaydanlığı üreten sistem, insan yaratıcılığının ve işbirliğinin bir mucizesi miydi, yoksa insana ait ve doğal kaynakların muazzam bir israfı mıydı, karar vermek güçtü. Ocakta asılı bir kazan içinde suyumuzu kaynatsaydık, hepimiz daha iyi durumda olur muyduk acaba? Erkekleri, özellikle de kadınları köle işinden azat edip onların edebiyat eleştirmeni olmalarını mümkün kılan, bir düğmeye dokunuşla böyle şeyleri yapabilme düzeni miydi? Derslerinde kaçınamadığı bir istihzayla alıntılama eğiliminde olduğu ama son zamanlarda daha bağışlayıcı olarak düşünmüş olduğu *Hard Times*'dan bir cümle geldi aklına: "*Tis aw a muddle.*"* Muamma çözmeye çalışmaktan vazgeçti ve hostesten bir fincan kahve daha aldı.

Vic bu arada, yanında oturan kadının, hostesler de dahil olmak üzere, uçaktaki en güzel kadın olduğunu düşünüyordu. Robyn'in, onun daha önce hiç görmediği bir tarzda giyinmiş olarak küçük evinin kapısında gözükmesi, Vic'i şaşkınlığa uğratmıştı; bakırımsı buklelerini daha da göz alıcı gösteren ve gri-yeşil gözlerinde yansımalar yapan zeytin yeşili yumuşak kumaştan özel dikilmiş bir döpiyes ile ona uygun bir pelerin vardı üzerinde. "Şahane görünüyorsun," demişti Vic gayri ihtiyari. Robyn gülümseyip esnemesini bastırarak, "Teşekkürler. Duruma uygun giyinmem gerektiğini düşündüm," diye yanıtlamıştı.

Peki durum neydi? Uçaktaki öteki yolcular net bir şekilde kararlarını vermiş olsalar gerekti. Kendisi gibi onlar da işadamıydı ve çoğu aynı ticaret fuarına gidiyordu ve Robyn onun yanında bekleme salonuna doğru yürürken, onların genç kadına kasti ve değer biçerek bakan bakışlarının önünü kesmişti. Güya o sekreteri ya da özel yardımcısı olarak firmanın hesabından – hesaplarda hile yapabilirsen iyi iş doğrusu, şanslı piç – Frankfurt'a götürdüğü kız arkadaşı, metresi, yavru kuşu, boşluk dolduran fıstığı, cinsel nesnesiydi. Ve tahminen, Almanlar da aynı şeyi düşüneceklerdi.

"Almanlara nasıl bir açıklama yapayım senin için?" diye sordu. "Seni her takdim ettiğimde, Gölge Programı'yla ilgili bütün hikâyeyi

* Eski İngilizcede "Her şey bir karmaşaydı". (ç.n.)

anlatmam imkânsız. Zaten anlattığım şeyleri anlayacaklarını da zannetmiyorum."

"Ben açıklarım," dedi Robyn. "Almanca biliyorum ben."

"Hadi canım sende! Bilmiyorsun!"

"*Ja, bestimmt. Ich habe seit vier jahren in der Schule die Deutche Sprache studiert.*"

"Ne demek bu?"

"Evet, biliyorum. Okulda dört yıl Almanca okudum."

Vic şaşkınlıktan bakakaldı. "Keşke ben de konuşabilseydim," dedi. "Benim Almancam "*Guten Tag* ve *Auf Wiedersehen*'den ibaret."

"Senin çevirmenliğini yaparım o zaman."

"A, hepsi İngilizce konuşuyor... Aslında," dedi Vic, aklında birdenbire çakan bir şimşekle, "Altenhofer elemanlarıyla yapacağımız toplantıda Almanca anladığını belli etmezsen, yararlı olabilir bu."

"Neden?"

"Krauts ile daha önce iş yaptım. Bazen toplantının ortasında birbirleriyle Almanca konuşuyorlar. Ben de onların ne söylediklerini bilmek istiyorum."

"Peki," dedi Robyn. "Peki nasıl açıklayacaksın orada ne işim olduğunu?"

"Benim Özel Yardımcım olduğunu söylerim," dedi Vic.

Altenhofer, onları havaalanında karşılamak üzere bir araba göndermişti. Üzerinde MR. WILCOX yazılı, kartondan bir tabela tutan şoför, gümrük çıkışında bekliyordu. "Hımm bize iyi muamele ediyorlar," dedi Vic bunu görünce.

"Bu ne kadarlık bir satış?" diye Robyn sordu.

"Yüz elli bin pounda almayı umuyorum bu makineyi. *Guten Tag*," dedi şoföre. "*Ich bin Herr Wilcox*."

"Bu taraftan lütfen efendim," dedi adam çantalarını alarak.

"Ne demek istediğimi anlıyor musun?" diye mırıldandı Vic. "Allahın belası şoförler bile İngilizceyi benden iyi konuşuyorlar."

Vic otelin adını verdiğinde, şoför onaylayarak başını salladı. Otel kentin dışındaydı. Çünkü Vic'e başlangıçta yer ayırtılmış olan kent merkezindeki otelde, Robyn için ek bir oda bulmak mümkün olmamıştı. "Ama bu otel de konforlu olsa gerek," dedi Vic. "Çünkü kâfi derecede pahalı."

Dekorunda kullanılan açıkta bırakılmış tuğla ve fazlasıyla doğal

haldeki tahtayla, daha çok seçkin bir kır kulübü ambiyansında olsa da, aslında Robyn'in müşteri olarak şimdiye kadar girdiği en lüks oteldi. Spor ve vücut bakımı için çeşitli olanaklar mevcuttu: Güzellik salonu, jimnastik salonu, sauna ve yüzme havuzu. *"Schwimmbad"* diye heyecanla bağırdı Robyn, yön işaretini görerek. "Bilseydim mayomu getirirdim."

"Alsana bir tane," dedi Vic. "Şurada bir mağaza var."

"Ne, bir kere yüzmek için mi?"

"Niye olmasın? Sonra yine kullanırsın, değil mi?"

Vic kayıt işlemlerini yaptırırken Robyn lobinin öte tarafındaki spor mağazasına doğru geze geze gitti. Askıdaki bikinileri ve mayoları eliyle şöyle bir gözden geçirdi. Küçük oldukları ölçüde pahalıydılar sanki. "Çok pahalı," dedi resepsiyona geri döndüğünde.

"Benim ısmarlamama izin ver," dedi Vic.

"Hayır teşekkür ederim. Odamı görmek istiyorum. Bahse girerim kocamandır."

Öyleydi. Odada büyük bir yatak, üstü deri kaplı masa, camlı sehpa, televizyon, minibar, Robyn'in mütevazı valizindeki azıcık eşyanın içinde kaybolduğu bir de gardırop vardı. Otelin ikramı olarak sehpada duran meyve dolu kâseden bir üzüm tanesi koparıp aldı. Yatağın yanında bulunan konsoldaki radyonun düğmesini çevirince Shubert'in melodileri odayı doldurdu. Bir başka düğmeye daha basınca elektrikle çalışan tül perde, tıpkı sinemaskop bir film giriş çekimi gibi, kır manzarası ve yapay bir gölü gözler önüne sermek üzere yınlayarak aralandı. Banyonun yüksek teknoloji ürünü pırıl pırıl musluklarıyla, hakiki mermerden oyulmuş izlenimini veren iki lavabosu vardı. Robyn'in kullanmayı düşüneceğinden fazla, muhtelif büyüklüklerde havlular konmuştu. Kapının arkasında ağzı kapalı naylon torbalarda iki tane bornoz duruyordu. Schubert ek bir hoparlörden banyoya süzülüyordu. Suitteki tek ses buydu. Çift camlar, tüylü halılar, ağır tahta kapı, dış dünyanın tüm sesini emiyordu. Burada iki haftada, diye düşündü, *Ev Melekleri ve Talihsiz Dişiler*'in hakkından gelebilirdim.

Şoför onları kent merkezine götürmek için beklemişti. Süratli, sessiz Mercedes'in arka koltuğunda oturan Robyn'e Frankfurt sokaklarıyla, bunların eski yoksul Rummidge'deki muadili arasındaki zıtlık çok çarpıcı geldi. Burada her yer temiz, düzenli, yeni boyanmış ve pırıl pırıl parlak görünüyordu. Kaldırım oluklarında, atılmış cips külâhları, yerlerde ezilmiş duran kızarmış tavuk paketi kartonları, eğilmiş bükül-

müş bira kutuları, polistren hamburger kapları ya da buruşturulmuş kâğıt bardaklar yoktu. Kaldırımların yeni yıkanmış bir görünümü vardı, yayaların da öyle. Ticari yerlerin mimarisi şık ve modaya uygundu.

"Eh, savaştan sonra her şeyi sıfırdan yeni baştan inşa ettiler, değil mi?" dedi Vic, Robyn'in yorumu üzerine. "Nerdeyse dümdüz etmiştik Frankfurt'u biz."

"Rummidge'in merkezi de hemen hemen dümdüz edilmiş," dedi Robyn.

"Bombayla değil."

"Hayır, müteahhitler eliyle. Ama onların tekrar inşa ettikleri böyle değil, değil mi?"

"Mali olarak altından kalkamazdık biz. Herkesin söylediği gibi, biz savaşı kazanıp barışı kaybettik."

"Neden?"

Vic bunu zihninde tarttı bir an. "Biz haddinden fazla açgözlü ve tembeliz," dedi. "Ellili ve altmışlı yıllarda, ne olsa satabileceğimiz zamanlarda, eski model makineleri kullanmaya devam edip sendikalara ne isterlerse ödedik. Oysa Krauts o sıralarda yeni teknolojiye yatırım yapıp, kavgasını vererek makul işçi sözleşmeleri imzalıyordu. Güç dönemlerde işçiye yol verildi. Burada ekonomik durgunluk olduğunu düşünüyorlar ama bizdekinin yanında solda sıfır kalır."

Vic'in yaptığı Britanya sanayiinin alışılmadık ölçüde eleştirel bir değerlendirmesiydi. "Sanırım bizim sorunumuzun, aşırı ithalat yapmak olduğunu söylemiştin." dedi Robyn.

"O da var tabii. Bir merak konusu sadece, şu senin üzerindeki giysi nerede yapılmış?"

"Hiç fikrim yok." Robyn pelerinin içindeki etikete baktıktan sonra kahkahayla güldü: "Batı Almanya!"

"İşte buyurun."

"Ama güzel, sen kendin de söylemiştin. Zaten üstünde konuşmana değmez. Bunların tümü bana seksen beş pounda mal oldu. Sen bir Alman makinesine yüz elli bin ödemek üzeresin."

"O farklı."

"Hayır, farklı değil. Neden bir İngiliz makinesi almıyorsun?"

"Bu işi yapacak bir makineyi biz üretmiyoruz çünkü." dedi Vic. "Barışı kaybetmemizin bir başka nedeni de bu."

Ticaret fuarının yer aldığı sergi merkezi, neredeyse uçaksız bir havaalanı gibiydi: Çeşitli seviyelerdeki büyük salonlardan oluşan devasa boyutlu bir kompleksti. Aralarındaki bağlantı, kafeterya ve bar girişlerinin işaretli olduğu yürüyen merdivenler ve uzun koridorlarla sağlanmıştı. Giriş salonunda kayıt yapıyorlardı. Robyn, *Şirket* sorusunun altına, 'J. Pringle and Son's' ve *Görev* sorusunun altına, 'Genel Müdür Özel Yardımcısı' yazdı. Bu sahte tafsilatın kaydedildiği bir kimlik kartı aldı.

Vic kaşlarını çatmış, serginin planına bakıyordu. "CADCAM'ın içinden geçmemiz lazım," dedi ve Robyn'in anlaması için ekledi: "Bilgisayar destekli tasarım ve bilgisayar destekli üretim." Robyn bu bilgiyi ileride başvurmak üzere aklının bir köşesinde sakladı: Kendi RÜBİFSYG raporunu da, mümkün olduğu kadar böyle kısaltmalarla oluşturmaya niyetlendi.

Lunapark bölmeleri gibi birbirine yakın standlara yerleştirilmiş uğultuyla çalışan bilgisayarlarla, tık tık, vıj vıj diye ses çıkaran yazıcıların olduğu sıcak ve kalabalık bir yerde kendilerine yol açarak ilerlediler. Daha büyük makinelerin sergilendiği daha geniş ve ferah bir salona girdiler. Makinelerin bazıları aslına benzer şekilde çalışıyordu: Kasnaklar dönüyor, krank milleri motoru çalıştırıyor, yağlanmış pistonlar aşağı-yukarı, içeri-dışarı kayıyor, taşıyıcı bantlar yarı dairesel hareketler yapıyor ama aslında hiçbir şey üretilmiyordu. Makineler kokusuzdu, boyaları parlaktı ve ışıl ışıl cilalıydı. Hepsi de, gerçek bir fabrikanın pis, kirli, sıcak ve gürültülü ortamındakinden son derece farklı gözüküyordu. Daha çok yetişkinler için hareketli bir oyuncakçı dükkânı gibiydi; ve bir yığın adam, bu lenduha gibi makinelerin çevresinde, karmaşık düzenlerini daha iyi incelemek için eğilip doğrularak çömelerek yığınlar halinde hareket ediyorlardı. Robyn tek sayfalık ilan ve broşür dağıtan profesyonel mankenler dışında, pek az kadın gördü. Mankenler bedenlerine oturan likra tulumlar giymişler, ağır makyajları ve sabit tebessümleriyle, sanki Altenhofer'in otomatik maça makinesinin kalıbından çıkmış gibiydiler.

Altenhofer'in satış müdürü Herr Winkler ve teknik yardımcısı Dr Patsch, Vic ile Robyn'i firmanın standında sıcak bir ilgiyle karşıladılar ve bir şeyler ikram etmek için iç taraftaki halı serilmiş özel bir odaya buyur ettiler. Konuklara şampanya, ayrıca kahve ve portakal suyu sunuldu.

"Bana kahve," dedi Vic. "Köpüklüyü daha sonra alırım."

Ayağında küçücük, mükemmel ayakkabılar, balo salonunda dans eder gibi yaylanarak yürüyen, iri yarı, güleç yüzlü bir adam olan Herr Winkler kıkırdadı. "Aklınızı berrak durumda tutmak istersiniz elbette. Ya çekici yardımcınız?"

"A, istediği kadar içebilir o," dedi Vic bir çırpıda. Muhtemelen Robyn'in bu seferki varlığının tamamen dekoratif olduğu sanısını güçlendirmek içindi bu sözler. Vic Robyn'i Almanlara, "Miss Penrose" diye takdim etmekle, zaten doktorasını üzerinden soyup atmıştı. Robyn yakasındaki sahte kimlik kartı yüzünden kendisine verilmiş role uygun davranıp bununla eğlenmekten başka seçeneği olmadığını hissetti. "Şampanyadan çabuk etkileniyorum," dedi şapşal şapsal sırıtarak. "Portakal suyuyla karışık alsam daha iyi olacak galiba."

"O, evet Buck Fizz değil mi?" diye sordu Herr Winkler.

"Buck's Fizz, aslında," dedi, tebdili kıyafetken bile her daim öğretmen Robyn. "Kraliçe'nin yaşadığı Buck House'dan farklı."

"Buck's Fizz, Buck House unutmamalıyım," dedi Herr Winkler, vals yaparak içki masasına doğru giderken. "Heinrich! Hanımefendiye bir bardak Buck's Fizz! Kahve de bizim güzel makinelerden birini satın almayı arzu eden Mr. Wilcox'a."

"Fiyat uygun olursa eğer," dedi Vic.

"Ha ha! Elbette," diye kıkırdadı Winkler. Uzun boylu, asık suratlı ve siyah sakallı Dr. Patsch, belli ölçülerle portakal suyu ve köpüklü şarabı uzun bir şampanya kadehine, kadeh sanki bir test tüpüymüş gibi göz hizasında tutarak doldurdu. Winkler içkiyi Patsch'dan kaptı, süzüle süzüle Robyn'e geri döndü. Kadehi ona hafifçe eğilip hissedilebilir bir topuk vuruşuyla takdim etti. "Sizin patronun zorlu bir pazarlıkçı olduğunu söylediler bana Miss Penrose."

"Kim söyledi bunu?" dedi Vic.

"Casuslarım," dedi Dr. Winkler gözlerinin içi gülerek."Günümüzde hepimizin casusları var iş hayatında, değil mi? Kahvenize krema alır mısınız Mr. Wilcox?"

"Şekerli ve sade lütfen. Dışarı çıkıp makinenize daha yakından bir göz atmak isterim."

"Tabii, tabii. Dr. Patsch her şeyi açıklar size. Sonra da sizinle ben parayı konuşuruz. Bunun çözümü çok daha zor."

Ondan sonraki saat Robyn için bayağı sıkıcı oldu ve anlamamaktan dolayı sıkılmış taklidi yapmakta hiç güçlük çekmedi. Onlar dışarıya çıkıp sergi salonuna girdiler ve devasa maça makinesini, hayali ça-

lışması sırasında incelediler. Dr. Patsch mükemmel bir İngilizce ile makinenin çalışması üzerine ayrıntılı bir izahat verdi. Vic etkilenmişe benziyordu. Şartları tartışmak üzere yeniden standa girdiklerinde, istenen fiyatla Vic'in limiti arasında büyük bir uçurum olduğu ortaya çıktı. Winkler yemek molası vermeyi teklif etti ve kırıta kırıta onlara yol gösterdi. Sergi merkezinden çıkıp yolun karşı tarafına geçerek, daha önceden yer ayırtılmış olan, gösterişli bir lüksün bulunduğu gökdelen otele gittiler. Garsonların yaptığı ilk şeyin, pekâlâ kullanılabilir durumdaki servis takımını masadan kaldırıp yerine daha seçkin olanlarını koydukları bir restoran türüydü. Robyn Alman mönüsü için Dr Winkler'in rehberliğine razı oldu ve mönüdeki en pahalı yemekleri, füme somon ve geyik etini kendisi seçerek de kaybını telafi etti. Şarap harikuladeydi. İngiltere ile Almanya arasındaki farklar üzerine cereyan eden hafif sohbette, Robyn her fikrini gazetede okumuş olduğu bir şeyle ilgili göstermek suretiyle, kuşkucu akla dair herhangi bir izlenim vermekten kaçındı. Yemek sonuna yaklaşırken, konuşma iş meselesine geri döndü. "Güzel makine," dedi Vic, kahve ve konyakla birlikte bir puro tüttürürken. "Tam ihtiyacım olan şey. Problem sadece sizin yüz yetmiş bin pound istemeniz, benim ödeme yetkimin ise yüz elli bin pound oluşu."

Dr. Winkler hafif bir umarsızlıkla gülümsedi. "Küçük bir indirim yapma imkânımız olabilir."

"Ne kadar küçük?"

"Yüzde iki."

Vic başını iki yana salladı. "Konuşmaya değmez." Saatine bir göz attı. "Bu öğleden sonra bir randevum daha var..."

"Evet, tabii," dedi Winkler umutsuz bir tavırla. Hesabı getirmesi için bir garsona eliyle işaret etti. Vic özür diledi ve erkekler tuvaletine gitti. Robyn garsonun ikinci bir fincan kahve ikramını kabul ederek çikolatalı trüfü yemeye dalmış gibi görünürken, aslında Winkler ile Patsch'ın arasında geçen Almanca konuşmaları dikkatle dinliyordu. Kısa süre sonra ayağa kalktı ve biraz yapmacık bir utangaçlıkla, bayanlar tuvaletinin yerini sordu. Vic bitişik *Herren*'den çıkıncaya kadar kapının dışında oyalandı.

"Senin verdiğin fiyatı kabul edecekler," dedi Robyn.

Vic'in yüzü ışıldadı. "Öyle mi? Bu fevkalade!"

"Ama işin içinde bir dümen var sanıyorum. Patsch dedi ki, '*Bir şey sistemiyle buna razı olamayız*', '*semen*' gibi geliyordu kulağa. Winkler

de dedi ki, '*Eh, semeni belirtmedi.*'"

Vic kaşlarını çattı, alnına düşen saçı parmaklarıyla geriye itti.

"Düzenbaz alçaklar. Elektromekanik kontrol sistemli olanını bana sokuşturmaya çalışacaklar."

"Efendim?"

"Sabah gördüğümüz makinenin, arızaları teşhis etmeye yarayan gösterge panellerine sahip Siemens marka elektromanyetik kontrol sistemi var. Daha eski modeli ise, bütün anahtar ve röleleriyle elektromekaniktir ve elektronik olarak arıza tespit özelliğine sahip değildir. Emniyet bakımından ötekinin yakınından bile geçemez. Siemens sistemi, toplam maliyete aşağı yukarı yirmi bin pound ekler tam olarak bizim üzerinde pazarlık ettiğimiz sınır. İyi iş Robyn." Vic konuşa konuşa restorana doğru ilerliyordu.

"Beni bekle," dedi Robyn. "Hiçbir şeyi kaçırmak istemiyorum, tuvalete gitmem lazım."

Restorana döndüklerinde Robyn, Winkler ile Patsch, onların uzun boylu yok oluşlarından kuşkulandılar mı diye meraklandı ama Vic'in İngiltere'deki bölüm başkanına telefon ettiğine ilişkin hikâyesi hazırdı. "Hiç yararı yok maalesef. Benim tavanım hâlâ yüz elli bin pound."

"Biz de problemi tartışıyorduk," dedi Winkler dostça bir tebessümle. "Her şeye rağmen bu rakam karşılığında talebinizi yerine getirebileceğimizi düşünüyoruz."

"Tamam şimdi oldu işte," dedi Vic.

"Mükemmel!" Winkler'ın gözleri ışıldadı. "Birer konyak daha alalım." Şarap garsonuna elini salladı.

"Geri döner dönmez size mektup gönderirim," dedi Vic. "Anlaşma şartlarını açıklığa kavuşturalım şimdi." İç cebinden bir not defteri çıkardı. Aradığı yeri buluncaya kadar, ıslattığı parmağıyla sayfaları çevirdi. "Sizin makine 22EX, tamam mı?"

"Tamam."

"Siemens elektromanyetik sistemli."

Herr Winkler'in tebessümü soldu. "Bu özelliği belirtmiş olduğumuzu sanmıyorum."

"Sergide gösterilen modelin elektromanyetik kontrol sistemi var."

"Mümkündür," dedi Winkler omzunu silkerek. "Bizdeki mevcut makinelerin çeşitli kontrol sistemleri vardır."

"22EX modelinde de, Klugermann marka elektromekanik kontrol

sistemi vardır," dedi Dr. Patsch. "Bu fiyat için bizim aklımızdaki buydu."

"O zaman anlaşma yok," dedi Vic, not defterini kapatarak cebine koydu. "Ben sadece elektromanyetik olanıyla ilgileniyorum."

Şarap garsonu masanın başında dikildi. Winkler onu öfkeyle sinek gibi kovaladı. Vic ayağa kalkıp elini Robyn'in sandalyesinin arkasına koydu. "Zamanınızı daha fazla almayalım Mr. Winkler."

"Bu güzel yemek için teşekkürler," dedi Robyn ayağa kalkarken. Boş boş gülümsemesiyle gurur duyuyordu.

"Bir dakika Mr. Wilcox. Oturun lütfen," dedi Winkler. "Affınıza sığınarak arkadaşımla başka bir yerde tartışmak istiyorum."

Winkler ve Patsch aşırı bir ciddiyetle konuşa konuşa tuvaletlere doğru gittiler. İlkinin adımları yaylanma becerisinin birazını yitirmiş görünüyordu, masaların arasında yolunu bulurken garsonlardan birine sakarca çarptı.

"Ee?" dedi Robyn.

"Sanırım bu duruma sadece dişlerini sıkarak katlanacaklar," dedi Vic. "Winkler anlaşmayı sağlama bağladığını düşünüyordu. Son anda avucunun içinden kayıp gitmesine tahammül edemez."

Beş dakika sonra Almanlar geri geldiler. Patsch'ın suratı asık gözüküyordu. Fakat Winkler'in yüzünde cesur bir gülümseme vardı. "Yüz elli beş bin sterlin," dedi. "Siemens elektromanyetik sistemle birlikte. Bu kesin olarak bizim son ikramımızdır."

Vic not defterini tekrar çıkardı. "Artık hata yapmayalım," dedi. "Bu makine Siemens elektromanyetik sistemli 22EX; fiyatı yüz elli beş bin; fiyat teklifinizde belirtilen safhalarda sterlin olarak ödenecektir: Yüzde yirmi beş siparişte; yüzde beş teslimde; yüzde on beş sizin mühendisleriniz tarafından hizmete sokulduğunda; yüzde on da, iki aylık tatminkâr çalışmasından sonra, tamam mı?"

"Tamam."

"Yeni teklifi yazıp bugün elime geçmesini sağlar mısınız?"

"Bugün öğleden sonra otelinize gönderilecektir."

"Bu uygun bir fiyat, Mr Winkler," dedi, "o beş binlik küsüratı bir yerden bulabilirim." Winkler'ın elini sıktı.

"Sizin hakkınızda yanlış bilgi edinmemişim Mr Wilcox," dedi Winkler, biraz yorgun bir tebessümle.

Otelin lobisinde ayrılırlarken hepsi tekrar el sıkıştılar. "Hoşça kalın, Miss Penrose," dedi Winkler. "Frankfurt'ta iyi eğlenceler."

"*Auf Wiedersehen, Herr Winkler,*" diye cevap verdi Robyn. "*Ich wurde mich freuen wenn der Rest meines Besuches so erfreulich wird wie dieses köstliche Mittagessen.*"

Adam şaşkınlıktan ağzı açık bakakaldı Robyn'e. "Almanca konuştuğunuzu bilmiyordum."

"Sormadınız ki," dedi Robyn tatlı tatlı tebessüm ederek.

"Hoşça kalın," dedi Vic, Robyn'in kolunu tutarak. "Mektubu gelecek hafta almış olursunuz. Teknik elemanlarım sizinle temasa geçerler." Döner kapıya doğru Robyn'i aceleyle uzaklaştırdı. "Ne söyledin?" diye mırıldandı.

"Geri kalan zamanım da eğer bu öğle yemeği kadar hoş geçerse, mutlu olurum, dedim."

"Edepsizlik bu," dedi Vic, sırıtmasını Almanlar'dan gizleyerek. Döner kapıdan dışarı çıktıklarında, gol atmış bir futbolcu gibi, havaya zaferle yumruklarını savurdu. "Biz kazıkladık onları!" diye bağırdı. "Yüz elli beş bine, kelepir bu!"

"Suss! Duyacaklar."

"Artık geri dönemezler. Ne yapmak istersin şimdi?"

"Başka randevun yok muydu?"

"Hayır, akıllarını başlarına toplasınlar diye uydurmuştum onu. Yarına kadar hiç toplantım yok. İstersen gidip kentin eski tarafını görebiliriz, hepsi sahtedir, dikkatini çekerim. Yahut da nehre gidebiliriz. Canın neyi istiyorsa. Senin zevkine kalmış. Hak ettin bunu."

"Yağmur yağıyor," dedi Robyn.

Vic elini dışarıya uzattı ve gökyüzüne baktı. "Evet öyle."

"Yağmurda turistik gezi pek eğlenceli değil. Benim yapmak istediğim, bir mayo almak ve o güzel otele geri dönüp yüzmek."

"İyi fikir. İşte taksi!"

Böylece taksiyle otele döndüler. Robyn spor eşyalarının satıldığı butikten kendisine mavili yeşilli tek parça bir mayo seçti ve parasını Vic'in ödemesine izin verdi. O sırada Vic de bir mayo aldı. Bu türden bir egzersiz şeklinin çok heveslisi değildi, ama Robyn'in üstünü değiştirip mayosunu giymesi için gerekli olan süreden daha fazla gözünün önünden ayrılmasına izin vermeye de hiç niyeti yoktu.

Vic böyle bir giyecek almayalı yıllar olmuştu. Bu arada ya şişmanlamıştı ya da mayolar küçülmüştü. Soyunma odasından çıktığında Robyn'in görünüşü, bu ikincisinin doğru olduğunu ortaya koydu. Sip-

sivri meme uçları, bedene oturan satenimsi kumaşta kabartma süs yapıyordu. Mayonun alt kısmının kesimi o kadar keskin bir diklikteydi ki, kızıl-sarı tüylerinin sarmaşığı, bacak arasındaki kumaşın altından dışarı doğru kıvrılarak çıkıyordu. Kendi mayosunun ağında üzüm salkımı gibi kabarıklık yapan cinsel organının o kadar da farkında olmamış olsaydı bütün bunlardan çok hoşlanacaktı.

Havuz, sığ tarafında suda oynaşan birkaç çocuk dışında, onlara aitti. Robyn tam bir zarafetle suya daldı ve düzgün bir kulaçlama stiliyle bir baştan öbür başa yüzmeye başladı. Onun iyi bir yüzücü olduğunu Vic'in tahmin etmesi gerekirdi. Burnunu tutarak kendisi de suya atladı ve daha yavaş bir kurbağalama stiliyle onun arkasına takıldı. Robyn ona yarışma teklif edince, Vic kurbağalama şartı koştu ama Robyn onu yine de kolayca yendi. Robyn uzun beyaz böğürlerinden su dereciklerı sızarak havuzdan dışarı tırmandı ve başparmaklarıyla kısa mayonun altından kalçalarını boşuna kaldırmaya uğraştı. Tramplenin ucunda durdu, bir iki kez sıçradı, sonra perende atarak koca bir çarpma sesiyle suya daldı. Suyun yüzüne çıktı. Kahkahayla gülerek ve ağzından suları fışkırtarak, "*Yüzüme gözüme bulaştırdım,*" dedi. Yeniden denemek için havuzun kenarına asılıp kendini yukarı çekti. Vic havuz boyunca yürüyüp büyülenmiş vaziyette onu seyretti.

Havuzun bir ucunda jakuzi vardı. Sıcak suyun köpüren burgaçları, kaslara yumuşacık fiskeler vurarak mutluluk dolu bir gevşeme durumuna getiriyordu insanı. Yamyam kazanı içindeki çizgi roman karakterleri gibi, boyunlarına kadar suyun içinde karşılıklı oturdular. "Daha önce böyle bir yere hiç girmemiştim," dedi Vic. "Çok kıyak."

"Listende işaret koyacağın bir madde daha."

"Hangi liste?"

"Iskalama listesi. Hayatında hiç yapmadığın şeylerin listesi."

"A, evet," dedi Vic. Robyn'in hiç haberdar olmadığı başka bir maddeyi daha düşündü. Jennifer Rush'ın şarkısı kafasının içinde patladı:

Kaçmaya gerek yok,
Bunun gerçek olduğunu hissediyorsan eğer,
Çünkü sıcacıksa ve doğruca kalpten geliyorsa,
Başlama vaktidir.

"Çok uzun kalmamalıyız burada," dedi Robyn. Çabalayarak tışarı tır-

mandı ve koşarak havuza daldı. Vic beceriksizce onu taklit etti. Sıcak jakuziden sonra soğuk suyun şokuyla soluğu kesildi. Bir kez daha jakuziye girip tekrar havuza girdiler. Sonra da duş alıp kurulanmak için birbirlerinden ayrıldılar. Giyinme odasına bol bol havlu, bornoz, eşofman, sabun, şampuan, vücut losyonu ve talk pudrası konmuştu. Bu yıkanıp temizlenmeden hoş kokularla, pespembe, pırıl pırıl ortaya çıktılar ve spor odasında çay ısmarladılar. Sonra masa tenisi oynadılar ve Vic beş maçı da kazandı. Vic sonra da ona bilardo oynamayı öğretti ki, bu baş döndürücü bir deneyim oldu. Ara sıra el sıkışmanın ve elini yol gösterme amaçlı Robyn'in koluna koymanın dışında, daha önce ona hiç dokunmamıştı. Şimdiyse onu kollarıyla sarmış, duruşunu düzeltmek ve istekayı kullanmaya alıştırmak gayesiyle nerdeyse arkasından bağrına basmıştı. Jennifer Rush mırıldandı:

Vücuduna sarılıyorum senin sıkıca,
Ve duyuyorum tüm kıpırdanmalarını,
Sesin candan ve sevecen,
Öyle bir aşk ki terk edemem.

Jimnastik salonunu keşfedip, egzersiz bisikletinde pedal çevirdiler, kürek çektiler ve İspanyol Engizisyonu'nca icat edilmiş bir alete benzeyen tersine çevrilmiş ayak değirmeninde yürüdüler. Ta ki gidip tekrar duş yapmalarını gerektirecek ölçüde terleyinceye dek. Sonra odalarında bir saat kadar dinlenmeye karar verdiler.

Vic yatağında uzanmıştı, kendini yorgun ama tüm o egzersizlerden sonra gevşemiş hissediyordu. Gözleri kapalıydı, kafası Jennifer Rush'ın amplifikatöründen ibaretti. Sanki üzerinde şarkıcının bantı sarılı beyninin lobları, sonsuza kadar tekrar tekrar çalan iki makaraydı.

Ama sen de kendini iyi hissedersin,
Ona iyi davrandığını düşünerek,
Seçilecek yol tam önündedir en sonunda.
Teslim ol! Bu senin tek şansın, teslim ol!
Kavramak için fazla bekleme
Onun gözlerinin, "ebediyen" diyeceğini.

Bir saat sonra yataktan kalkıp o günün ikinci tıraşını oldu. Bütün o yıkama ve kurutma işlemlerinden sonra, saçı aynada bir bebeğinki kadar

hafif ve tüy gibi yumuşacık görünüyordu. Saçını dikkatli bir şekilde ayırıp arkaya doğru taradığı halde, yumuşak perçemi yine de kaçınılmaz olarak alnına düşüyordu. Başka erkeklerin saçlarının böyle olmadığını düşünüp öfkelendi. Belki de bütün hayatı boyunca saçını yanlış tarafa taramıştı. Öbür taraftan ayırmayı denedi ama o da garip geldi. O zaman o da saçını hiç ayırmadan öne doğru taradı, bu kez de komik gözüktü gözüne. Biraz vazelin sürüp ayırdı ve alışkın olduğu tarzda taradı. Hareket eder etmez perçem yine alnına düştü.

Temiz bir gömlek giydi ve öğle yemeğinde bir damla sos sıçramış olan kravatını endişeyle yakından inceledi. Lekeli yere nemli bir bez parçasıyla hafifçe dokundu, bu da ilk lekenin çevresinde, ıslak yeni bir hale oluşturmaktan başka bir işe yaramadı. Yanında bulunan tek kravat buydu ve çizgili takım elbiseyle kravatsız gömlek giyemezdi. Bir iş seyahatine, yanında daha fazla elbiseyle çıkmadığına, hayatında ilk kez hayıflandı. Robyn'in akşam için değişik bir şey getirmiş olduğundan emindi: *"Duruma uygun giyinmeyi düşündüm."*

Hayal kırıklığına da uğramadı. Vic kararlaştırılan saatte kapıyı tıklattığında, daha önce hiç görmediği bir kıyafetle Robyn eşikte belirdi; pastel tonlarda kahverengi, mavi, yeşil desenli, ipeğimsi, tül gibi incecik, uçuşan bir elbise ile değişik ayakkabılar giymiş, değişik küpeler takmıştı, çantası bile gündüz kullandığından farklıydı.

"Harika görünüyorsun," dedi Vic. Sesi kendi kulaklarına bir tuhaf geldi: Sanki Jennifer Rush'ın tutkulu tınısından birazını özümsemişti. Bu Robyn'in de dikkatini çekmişe benziyordu, çünkü hafifçe kızarıp işi gevezeliğe vurdu.

"Teşekkürler... Hemen geleyim mi? Hazırım ben, acıktım ayrıca, ister inan ister inanma. Bütün o egzersizler yüzünden herhalde."

"Yemeğe dışarı mı çıkmak istersin, burada mı yiyelim?" diye sordu Vic.

"Benim için fark etmez," dedi Robyn. "Özel bir yer biliyor musun?"

"Hayır," dedi Vic. "Nereye gidersek gidelim, her yer ticaret fuarından gelen insanlarla tıklım tıklım doludur."

"Burada yiyelim o halde."

"Güzel," dedi Vic.

Vic yemekte şampanya ısmarlamak için ısrar etti. "Kutlama," dedi. "Bunu hak ettik." Kadehini kaldırdı. "Yüz elli beş bin pound kelepir

fiyata, Siemens elektromanyetik gösterge panelli Altenhofer EX otomatik maça üfleme makinesinin şerefine."

"Şerefine," dedi Robyn, içerken köpüklerin hoş bir şekilde burun deliklerinde patlamasını hissederek! "Mmm harika!"

Robyn Herr Winkler'e, şampanyaya karşı özellikle hassas olduğunu söylerken şaka yapmamıştı. İlk başta şampanyanın onun üzerinde, tadının hoşluğu dışında, fark edilir hiçbir etkisi olmazdı, onun için de şampanyayı başka bir şaraptan daha hızlı ve daha fazla içme eğiliminde olurdu. Sonra birden hoop! Bir uçurtma gibi yükselmeye başlardı. Bu akşam yavaş içmeyi koymuştu aklına ama ana yemekleri alabalığı, *meunière*, bitirmeden önce nasıl olduysa şişe kendi kendine boşalıvermiş ve ikincinin ısmarlanmasına da zaaf gösterip ses çıkarmamıştı. Ayrıca, neden birazcık kafayı bulmasındı ki? Tatil haleti ruhiyesindeydi: Kaygılardan uzaktı, hedonistti, bedensel rahatlamayla yüzü pırıl pırıldı. Rummidge ve onunla bağlantılı kaygılar, ona sonsuz uzaklıkta görünüyordu. Kadeh çınlamaları ve çatal bıçakların porselen tabaklarda çıkardığı şıngırtıların, hafif konuşma ve kahkahaların uygar seslerinin doldurduğu, kristallerle ışıklandırılmış kavisli yemek salonu, kalın kadife perdelerin arkasında kalan lumbozlarıyla bir uzay gemisinin kabiniydi sanki; dünya süt beyazı bir balondan daha büyük ve daha dayanıklı görünmüyordu buradan. Yerçekimi yoktu burada ve insan şampanya köpüklerini soluyordu. Bu his coşturucuydu.

Vic masanın karşı tarafında, yeni makinenin Pringle's'ın rekabet gücünde yapacağı farka ilişkin gelişigüzel konuşuyordu. Robyn ise, gerçek anlamda ilgilenmeden, nezaket icabı anlamsız bir şeyler mırıldanarak karşılık veriyordu. Vic'in kendisi de pek ilgili gözükmüyordu zaten. Alnına düşen perçeminin altından kara gözleri dikkatle Robyn'e dikilmişti. Yine de, diye düşündü Robyn, boyunun kısalığına karşın çekicilikten uzak bir adam değil. Keşke üzerine tam uyan giysiler giymiş olsaydı, oldukça yakışıklı gözükebilirdi. Hiçbir şeysiz daha iyi göründüğü kesindi. O öğleden sonra onun havuzdaki beyaz tenli, geniş omuzlu bedenini hatırladı; dümdüz karın, adaleli kollar, lasteks şortunun altındaki erkeksi tümsek. Robyn masanın altında ayakkabısını çıkarıp ayağını Vic'in baldırına kısa bir an sürttü; irkilten bir soru işaretinin Vic'in gözlerine doluşunu seyrederken, gülmesini zor engelledi. Vic'in yüzü, hücresinin kapısına gelip, parmaklıklara sarıldığında kilitli olmadığını anlayan ve kurtulma umudu gerçek mi değil mi bilmeyen bir mahkumun yüzüne benziyordu. Robyn'in kendisi de bir karar

vermiş değildi, muallakta duruyordu ama ona yine de muzipçe takılmaktan geri durmadı.

"Ben burada olmasaydım, Herr Winkler herhalde sana bu gece için bir tele kız ayarlardı. Bu ticaret fuarlarında işler böyle olmuyor mu?"

"Ben de öyle duyuyorum," dedi Vic, parmaklıklara daha da sıkı sarılarak. "Bilemem."

Garson faturayı getirdi, Vic imzaladı. "Şimdi ne yapmak istersin?" diye sordu. "Barda bir içkiye ne dersin?"

"Daha fazla içki istemem," dedi Robyn. "Dans etmek istiyorum." Vic'in yüzündeki umutsuz görüntü karşısında kahkahayla güldü. "Otelde bir diskotek var... Asansörde yazılıydı."

"Ben o tür dansları yapamam" dedi Vic.

"O kadar şampanyadan sonra herkes yapabilir," dedi Robyn. Ayağa kalkarken düşecek gibi oldu.

Sonunda otelde iki diskotek olduğu ortaya çıktı: Gümbürtüsü ve yanıp sönen ışıklarıyla genç insanlara göre tasarlanmış bodrum kattakinde, bu saatte sadece diskjokey ve yüzme havuzundaki iki çocuk vardı; ötekisi ise bara yapılan bir eklentide, olgun yaştaki müşterilerine, daha az çılgın tempolu bir müzik sunan, diskotekten çok bir gece kulübüne benziyordu. Vic gönül rahatlığıyla etrafına bakındı. "Burası tamam," dedi. "Birlikte dans eden insanlar bile var."

"Birlikte mi?"

"Birbirlerini tutarak yani. Benim öğrendiğim dans şekli bu."

"Hadi öyleyse," dedi Robyn. Vic'in elini tuttu, piste götürdü. Bir kadın şarkıcının küçük kız sesiyle tiz perdeden söylediği, âlâsından bir ahmaklık şarkısı ve yinelemeli melodisi devam etmekteydi.

Kur yapma,
Ve birlikte yaptığımız o güzel şeyleri,
Yapma havasındayım...

Vic onu kol boyu mesafesinde tutarak, hafif değiştirilmiş bir step dansına başladı. Derken Robyn birkaç cayv adımı ve dönme figürüyle uzaklaştı ki Vic karşısında, iki metre kadar uzağında tek başına cig dansı yapmak zorunda kalsın.

"Geri gel," dedi Vic, komik bir zavallılıkla, o sırada ayaklarını acemice sürüklüyordu, bedeni kaskatıydı ve kollarını iki yanında sopa gibi tutuyordu. "Ben yapamıyorum bunu."

"Gayet iyi yapıyorsun," dedi Robyn. "Kendini serbest bırak yeter."

"Ben hiç kendimi bırakamam," dedi. "Yapıma aykırı."

"Zavallı Vic!" Robyn dans ederek ona doğru ilerliyor, Vic boğulan yüzücü gibi tam ona ulaşacakken, o geri kaçıyordu.

Sonunda, birkaç plaktan sonra Robyn acıdı ona. Oturdular ve hafif içkiler ısmarladılar. "Teşekkürler Vic, çok hoştu," dedi Robyn. "Yıllardır dans etmemiştim."

"Üniversitede balolarınız olmuyor mu?" dedi Vic. "Mayıs balosu." Bu ifadeyi, sanki yabancı bir dile aitmiş gibi, bir yerlerden güçlükle bulup çıkardı.

"Mayıs baloları Cambridge'indir. Sanırım buranınki Rummidge Staff Club'dedir ama bu balolara giden hiç kimseyi tanımıyorum."

Işıklar loşlaştı. Yavaş tempolu müzik başladı. Çiftler pistte birbirlerine yaklaştılar. Robyn'in yalnızca huşu diye tanımlayabileceği bir ifade geldi Vic'in yüzüne.

"Bu melodi," dedi boğuk bir sesle.

"Biliyor musun?"

"Jennifer Rush."

"Seviyor musun onu?"

Ayağa kalktı Vic. "Hadi dans edelim."

"Peki."

Ben senin kadınınım ve sen benim erkeğimsin ve aşkın kudreti diye giden, saçma duygusal nakaratıyla yavaş, öpücüğü andıran bir baladdı; ama bu melodi Vic'in dansında şaşırtıcı şeyler başardı. Bacakları katılığını kaybetti ve hareketleri müziğin ritmiyle harikulade uyum içinde, Robyn'i kendine çekip, sıkı sıkı ama tüy gibi tutarak kalçaları ve uyluklarıyla dans pistinin çevresinde döndürmeye başladı. Hiçbir şey söylemiyordu, Robyn'in çenesi Vic'in omuzuna dayalı olduğu için yüzünü göremiyordu ama melodiyi kendi kendine hafifçe mırıldanıyor gibiydi. Robyn gözlerini kapadı, aptal ve seksi melodinin bayıltan ritmine teslim oldu. Plak bittiğinde Vic'in dudaklarına çabucak bir öpücük kondurdu.

"Bu ne içindi?" dedi Vic, transtan çıkıp şaşırarak.

"Hadi yatmaya gidelim," dedi Robyn.

II

Robyn'in odasına girinceye kadar bir daha birbirleriyle konuşmuyorlar. Vic'in dili tutulmuş, Robyn'in söyleyecek bir şeyi yok. Otelin halılı koridorlarında el ele yürürlerken, asansör beklerlerken, ikinci kata çıkarlarken, ruh durumları birbirlerinden çok farklı.

Robyn neşeli bir ruh hali içinde. Kendini biracık hafifmeşrep hissediyor ama günahkâr değil. Kendisini Vic'i baştan çıkaran biri olarak değil, onu ıstırabından kurtaran biri olarak görüyor. Hiç kuşku yok ki yeni bir eşle ilk seferde daima özel bir heyecan vardır. İnsan ne beklediğini asla tam bilmez. Charles ile yatağa gittiği zamankinden daha hızlı çarpıyor kalbi. Fakat endişeli değil. Kendisine hâkim. Belki de bu fetih ona bir zafer duygusu hissettiriyor: Endüstrinin kaptanı, feminist

edebiyat eleştirmeninin ayaklarının dibinde – hoş bir tablo.

Vic için olayın önemi sınırsız, ruh haliyse sonsuz karışıklık içinde. Haftaların gizli hayali olan Robyn Penrose ile yatağa girme umudu gerçekleşiyor ama yine de arzusunun kendisine kolaylıkla bahşedilmesinde sanrısal bir şey var. Bu güzel genç kadın tarafından elinden tutulup yatak odasına doğru götürülen kendisine hayretle bakıyor. Sanki ruhu bedeninin arkasında, ayak uyduramamış gibi sendeliyor. Asansör aynasında, boyu ondan yedi santim kadar uzun Robyn'le omuz omuza duran kendisini görüyor. Robyn bakışını yakalıyor, gülümsüyor, Vic'in elini kaldırıp kendi yanağına sürüyor. İplerinden oynatılan bir kuklayı seyrediyor gibi. Vic aynaya doğru gergin gülümsüyor.

Robyn odasının kapısını açıyor, *Rahatsız etmeyin* işaretini dışarıya asıyor ve kapıyı içeriden kilitliyor. Boyunu Vic'inkine yaklaştırmak için ayakkabılarını fırlatıyor ayağından. Vic onu kapıya dayıyor ve vahşice öpmeye başlıyor. Elleri Robyn'in her tarafını kavrıyor ve okşuyor. Yalnızca ihtiras, diye düşünüyor, onu zinanın eşiğini açmasına neden olacak, hem ihtirasın böyle bir şey olduğunu varsayıyor zaten.

Robyn bu davranışlara şaşırıyor, biraz da telaşlanıyor. "Sakin ol Vic," diyor Robyn soluk soluğa. "Elbisemi yırtarak çıkarman gerekmez."

"Özür dilerim," diyor Vic hemen bırakarak. Kolları yanına düşüyor. Robyn'e tevazuyla bakıyor. "Daha önce böyle bir şey hiç yapmamıştım."

"Ah Vic," diyor Robyn, "bunu söyleyip durma, çok üzücü." Mini bara gidiyor, içine göz gezdiriyor. "İyi," diyor, "yarım şişe şampanya var. Eğer istemezsen hiçbir şey yapmak zorunda değilsin."

"İstiyorum," diyor Vic. "Seni seviyorum."

"Aptal olma," diyor Robyn, şişeyi ona uzatırken. "O şarkı senin beynine işledi. Aşkın kudretiyle ilgili olanı."

"O benim en sevdiğim şarkı," diyor Vic. "Bundan sonra bizim şarkımız olacak."

Robyn neredeyse kulaklarına inanamıyor.

Robyn elinde iki kadeh tutuyor. Vic yalnızca birini dolduruyor. "Ben istemiyorum," diyor.

Robyn bardağın kenarından ona bakıyor. "İktidarsızlıktan endişelenmiyorsun değil mi?"

"Hayır," diyor Vic boğuk bir sesle. Ama tabii ki endişeleniyor.

"Olursa da önemi yok, tamam mı?"

"Bir sorun olacağını sanmıyorum," diyor Vic.

"Eğer seni memnun edecekse bana sadece masaj da yapabilirsin."

"Sevişmek istiyorum," diyor Vic.

"Masaj da bir sevişme biçimi. Nazik, sevecen, fallik olmayan."

"Ben fallikçi bir herifim," diyor Vic özür dilercesine.

"Aynı zamanda hoş bir ön sevişme biçimidir de," diyor Robyn.

"Ön sevişme" sözcüğü Vic'in penisinin sertleşip kocaman olmasına neden oluyor.

Robyn ellerini arkasına götürüp giysisinin kancasını açıyor ve omuzlarından yukarı çekip çıkarıyor. Giysiyi gardıroba asarken etiketini inceliyor: "'*Made in Italy.*' Yurtseverlik sınavından kaldık yine." İç gömleğini çıkarıyor başından. "'*Fabriqué en France*'. Aman Tanrım, aman Tanrım." Bu onun ciddi havayı dağıtma tarzı. Elinde hâlâ şampanya şişesiyle gözlerini Robyn'e dikmiş duran Vic'e bakıyor. "Soyunmayacak mısın?" diyor. "Burada böyle dikilirken biraz utanıyorum da." Robyn'in üzerinde fanila, külot ve çorapları var.

"Özür dilerim," diyor Vic. Ceketini çıkarmaya uğraşıyor, kravatını boynunda döndürüp atıyor ve çabucak gömleğini çıkarıyor.

Robyn yerden onun gömleğini kaldırıp etiketini arıyor. "Vay vay! '*Made in Hong Kong*'."

"Gömleklerimi Marjorie alır."

"Mazeret değil... Ama elbisen İngiliz'e benziyor." Robyn Vic'in ceketini ayaklı tahta askılığa asıyor. "Müsaadenle, her bakımdan fazla İngiliz, Vic."

Robyn'in giydiği tek İngiliz üretimi iç çamaşırı, en sona kalanı. "Külotlarımı hep Marks and Spencer'dan alırım," diyor sırıtarak.

Robyn önünde duruyor, çıplak tanrıça. Meme uçları sivri ve pembe, küçük yuvarlak memeler. İncecik bel, geniş kalçalar ve tatlı bir meyille inen bir karın. Kasıklarında alev yalımları. Tapınıyor Vic:

"Çok güzelsin," diyor.

"Korkunç bir itirafta bulunayım mı? Göğüslerimin daha büyük olmasını isterdim. Neden? Soruyorum kendime. En bayağısından bir

cinsellik klişesi olmaktan başka, kesinlikle hiçbir nedeni yok."

"Göğüslerin çok güzel," diyor Vic, onları nazikçe öperek.

"Böyle hoş, Vic," diyor Robyn. "Yavaş yavaş anlamaya başlıyorsun. Böyle nazikçe yapılır."

Robyn yatak örtüsünü açıyor, bir şişe yağı komodinin üzerine, el altına koyup bir lamba dışında, tüm ışıkları söndürüyor. Yüzükoyun yatağa uzanıyor, elini uzatıyor. "Külotunu çıkarmayacak mısın?" diyor.

"O ışığı söndürebilir miyiz?"

"Kesinlikle olmaz."

Vic paçalı donunu sıyırmak için ona arkasını dönüyor, sonra ereksiyon halindeki penisine ellerini kalkan yaparak yatağa geliyor.

"Vay vay, ne tokmak ama," diyor Robyn.

"Niye öyle dedin ona?"

"Özel bir şaka." Robyn dilini bir kertenkele kadar hızla çıkarıp Vic'in kamışını kökünden ucuna kadar yalıyor.

"Tanrım nelere kadirsin sen," diyor Vic. "Masajı atlayabilir miyiz?"

"Nasıl istersen," diyor Robyn, Vic'in arzusundaki acelecilik onu da heyecanlandırmaya başlayarak. "Kondomun var mı?"

Vic ona şaşkın ve yılgın gözlerle bakıyor.

"Doğum kontrol hapı ya da başka koruyucu bir şeyin yok mu?"

"Hayır. Sağlık nedeniyle haptan vazgeçtim. Spiralden de."

"Ne yapacağız? Yanımda hiçbir şey yok."

"Neyse ki bende var. Şu plastik çantayı uzatır mısın?"

Vic çantayı uzatıyor ona. "İşte burada," diyor Robyn. "Ben takayım mı sana?"

"Aman Tanrım, hayır!" diye bağırıyor.

"Neden olmasın?"

Çılgınca gülüyor Vic. "Peki."

Robyn Vic'in penisine kondomu ustalıkla takıyor. Kondomun ucundaki meme, Robyn'in elinden bırakmasıyla yumuşak bir saç perçemi gibi bir yana düşüyor.

"İnanamıyorum buna," diyor Vic.

Her daim öğretmen Robyn tabii ki "aşk"ı anlaşılır hale getirmek için açık seçik açıklamaya girişiyor.

"Seni seviyorum," diyor Vic, onun boynunu öpüyor, göğüslerini okşuyor, kalçasındaki kavisin izini sürüyor.

"Hayır, sevmiyorsun Vic."

"Haftalardır sana âşığım."

"Öyle bir şey yok," diyor Robyn. "Söz sanatının bir gereci bu. Bir burjuva safsatası."

"Peki sen hiç âşık olmadın mı?"

"Gençken," diyor, "bir süre romantik aşk söyleminin beni biçimlendirmesine izin verdim, evet."

"Ne demek o Tanrı aşkına?"

"Biz birer öz değiliz, Vic. Biz dilin öncesinde var olan, benzersiz bireysel özler değiliz. Yalnızca dil var."

"Buna ne dersin?" diyor Vic elini Robyn'in bacaklarının arasına kaydırarak.

"Dil ve biyoloji," diyor Robyn, bacaklarını daha da açarak. "Elbette bedenlere, fiziksel gereksinimlere ve cinsel arzulara sahibiz. Orama dokunduğunda adalelerim kasılıyor – hissediyor musun?"

"Hissediyorum," diyor Vic.

"Bu iyi işte. Ama romantik aşk söylemi, senin parmağınla benim klitorisimi, birbirlerine ve sadece birbirlerine ihtiyaç duyan ve birbirleri olmadan sonsuza dek mutlu olamayan benzersiz iki bireysel "ben"in uzantısı kabul eder."

"Doğru bu," diyor Vic. "Senin silk cunt'ını* bütün benliğimle seviyorum, sonsuza dek."

"Aptal," diyor Robyn, ama gülümsüyor, bu beyandan etkilenmediği söylenemez. "Neden onu öyle adlandırdın?"

"Özel bir şaka," diyor Vic, Robyn'in vücudunu kendisininkiyle örterek. "Şimdi mümkünse konuşmayı kesebilir miyiz acaba?"

"Peki," diyor Robyn. "Ama ben üstte olmayı tercih ederim."

* *Silk cunt* ile, *Silk Cut* sigarasına atıf yapılıyor. Ayrıca "*cunt*" vajina demek. (ç.n.)

III

"Tasavvur edebiliyor musun," diye fısıldadı Robyn. "Daha önce hiç böyle yapmamış."

"Sahiden mi?" diye fısıldadı Penny Black. "Kaç yıllık evli demiştin?"

"Yirmi iki yıl."

"Yirmi iki yıl misyoner pozisyonunda mı? Bir tür sapkınlık bu."

Robyn hafifçe suçluluk duyarak kıs kıs güldü. Vic'i Penny Black'ın alayına maruz bırakmaktan hoşlanmıyordu ama birisine de açılmak zorunda hissetmişti kendisini. Frankfurt'a seyahatin üzerinden on gün geçmişti. Penny ile pazartesi akşamlarının squash maçından sonra saunada en tepede, en sıcak sırada oturuyorlardı. Fısıldayarak konuşmalarının nedeni, en alt sırada bir havluya tevazuyla sarınmış

oturan Swallow'un karısıydı.

"Son yıllarda evliliklerinde çok fazla seks olduğunu sanmıyorum," dedi Robyn.

"Şaşırmadım," dedi Penny.

Mrs. Swallow kalktı, saunadan çıktı. Kapıyı kapatırken iki genç kadına başıyla tersçe bir selam verdi.

"Aman Tanrım," dedi Robyn, "onunla Swallow hakkında konuştuğumuzu mu düşündü sence?"

"Boş ver Swallow'ları," dedi Penny, "sen Wilcox'la yaptığın çılgınlığı anlat. Seni hükmü altına alan şey neydi?"

"Ben ona arzu duydum," dedi Robyn, dirseklerini dizlerine dayayıp çenesini avuçlarının içine alarak. "İşte o belirli şartlar bir araya gelince ben onu arzu ettim."

"Ona tahammül edemediğini sanıyordum. Sanıyordum ki o bir zorba, sanattan anlamayan yontulmamış biri, üstelik de bir erkek şoven."

"Evet, ilk başta biraz öyle gözüküyordu. Aslında gayet nazik ve iyi, tanımaya başladığında. Üstelik hiç aptal değil."

"Bu onunla yatmak için yeterli neden gibi gelmiyor bana."

"Sana anlattım Penny, o gece ben ona arzu duydum. Nasıl olduğunu bilirsin: Yabancı bir yerdesindir, birkaç kadeh içersin, dans pistinde bir öpücük..."

"Evet, evet bilirim. Açık Üniversite Yaz okulu'nda ders verdim. Ama Tanrı aşkına Robyn – orta yaşlı bir fabrikatör!"

"Genel müdür."

"Aman her neyse işte ... kaba bir ticaret gibi."

"Azıcık bile kaba biri değil. Tam tersine."

"Fiziksel olarak demek istemiyorum. Demek istediğim psikolojik olarak. Bence bu adamın parası ve gücüyle ilgili düşünce seni tahrik ediyor. O adam savunduğun herşeyin anti-tezi." Sitemli sitemli başını iki yana salladı. "Korkarım eski kadın tecavüz-fantazisi çirkin kafasını kaldırıyor yeniden, Robyn. Wilcox seni düzdüğünde, fabrika üniversitenin ırzına geçmiş gibi oldu."

"Saçmalama Penny," dedi Robyn. "Irza geçen biri varsa o da benim. Sorun, onun bundan büyük bir aşk macerası çıkarmak istemesi. Bana aşkında ısrarlı olması. Bu kavrama inanmadığımı ona anlatıyorum ama bir şey fark etmiyor. Durmadan bana telefon edip buluşmak istediğini söylüyor. Ne yapacağımı bilmiyorum."

"Charles'a bağlı olduğunu söyle ona."

"Sorun şu ki bağlı değilim. Şu sıralarda görüşmüyoruz."

"Ona lezbiyen olduğunu söyle," dedi Penny, göz ucuyla kurnaz bir bakış atarak. "Bu soğutur onu herhalde."

Robyn biraz sıkılganca güldü. Dizlerini birbirine daha sıkı yapıştırdı. Penny Black'in kendisinde bu türden eğilimler olduğundan kuşkulanıyordu. "Benim lezbiyen olmadığımı biliyor," dedi Robyn, "hem de fazlasıyla."

"Ne var aklında?" dedi Penny. "Seni metresi ya da onun gibi bir şey konumuna mı koymak istiyor?" diye kıkırdadı. "Belki de bunu ciddi ciddi düşünmelisin. İşin son bulduğunda faydalı olabilir."

"Benimle evlenmek istediğini öne sürüyor," dedi Robyn. "Boşanmaya ve benimle evlenmeye hazır."

"Öf be! Çok haşin!"

"Çok saçma elbette."

"Bütün bunlar tek bir düzme sonucu mu?"

"Şey, üç aslında," dedi Robyn.

İlk seferinde Vic'in gelmesi, Robyn onun üzerinde at binme pozizyonuna geçip gayretle kalkıp inmeye başlar başlamaz oldu nerdeyse; muazzam bir iniltiyle geldi, tıpkı topraktan kökleriyle koparılan bir ağaç gibi. Robyn'in de orgazma ulaşmasına imkan vermek için az sonra penisi tekrar kâfi derecede sertleşti. Fakat Robyn'in biraz yağlı masajla yardımına kadar gelemedi kendisi. Vic buna ağladı; mahcubiyetten mi, minnet duygusundan mı, yoksa her ikisinin karışımından mı, Robyn tam anlayamadı. Sabahın erken saatlerinde gri şafak vaktinin ışığı perdelerin arasından tam sızmaya başlarken, bacaklarının arasında Vic'in elini bulmasıyla uyandı ve sırt üstü döndü, hâlâ yarı uykulu, yatak örtülerinin altında, Robyn'in de kendi payına düşeni çıkardığı anlaşılmaz iniltiler ve çığlıklar dışında aralarında tek bir sözcük geçmeden, Vic'in kendi babadan kalma usulüyle kendisine sahip olmasına izin verdi. Robyn gün tamamen aydınlandığında tekrar uyandı. Robyn'in rahatını gözeten Vic kendi odasına gitmişti. Vic hiç kuşku götürmez bu inceliğiyle, Robyn'in gözünde itibar kazandı. Geceki olaylar bir parantezle ayrılmış gibi, normal ilişkilerine devam edebilirlerdi. Ayılmış ve tamamen uyanmış olan Robyn, bunların kendisine hatırlatılmasıyla ilgili hiçbir istek duymuyordu.

Ancak Vic restorandaki kahvaltıda Robyn'e perçeminin altından endişeli, bir kuçu kuçu sadakatiyle bakıyor, onun ufak laf atmalarını

hemen hemen yanıtsız bırakıyor, az yiyor ama kahve üstüne kahveyle birlikte Marlboro'sunu zincirleme içiyordu. Eşyalarını toplamak için yukarı çıktıklarında, Robyn'i odasına kadar izleyip ne yapacaklarını sordu. Robyn, o ticaret fuarında işini yaparken Eski Kent'i görmeyi düşündüğünü söyledi. Vic, "Onu söylemek istemiyorum, demek isteğim dün geceyle ilgili ne yapacağız?" dedi. Bunun üzerine Robyn, "Bununla ilgili bir şey yapmamıza gerek yok değil mi? Biraz heyecan yaşadık ikimiz de, ama güzeldi." "Güzel," dedi Vic, "güzel, bütün söyleyeceğin bundan ibaret mi?" "Harikaydı." "Kabul," dedi Robyn onun gönlünü hoş etsin diye, "harikaydı. Çok güzel uyudum ben. Ya sen?" "Hemen hemen hiç uyumadım," dedi Vic, öyle de görünüyordu. "Ama harikaydı," dedi Vic, "özellikle son sefer. Son seferinde birlikte geldik öyle değil mi?" "Öyle mi oldu?" dedi Robyn, "Hatırlamıyorum gerçekten, yarı uykuluydum." "Benimle alay etme," dedi Vic. "Seninle alay etmiyorum," dedi Robyn. "Galiba sana hiçbir şey ifade etmiyor," dedi Vic, "yalnızca bir, ne diyorlar adına, tek-gecelik ilişki. Anladığım kadarıyla sen her zaman yapıyorsun bunu ama ben değil." "Ben de yapmıyorum," dedi Robyn öfkeyle. "Yıllardır Charles dışında kimseyle yatmadım. Şu anda Charles'la da görüşmüyorum." Sonra, "Zaten bu seni ilgilendirmez de," diye ekledi. Fakat Vic'in yüz ifadesi rahatladı. "Peki öyleyse," dedi Vic, "bu aşktı." "Hayır, değil," dedi Robyn, "öyle bir şey olmadığını sana söyleyip duruyorum. Aşk, o tür aşk, bir edebi aldatmaca. Reklam aldatmacası, medya aldatmacası." "Ben inanmıyorum buna," dedi Vic, "daha fazla konuşmalıyız. Dün yemek yediğimiz yerde, Plaza'da öğle yemeğinde buluşmak istiyorum seninle."

"Böylece kaçtım," dedi Robyn Penny Black'a, bu sahnenin bir özetini verdikten sonra. "Havaalanına telefon edip bendeki biletle Heathrow üzerinden o sabah Rummidge'e geri dönebileceğimi öğrendim ve ayrıldım oradan."

"Wilcox'a haber vermeden mi?"

"Plaza'ya onun için bir mesaj bıraktım. Bir yemek boyunca önceki geceyle ilgili duygusal bir soruşturmaya muhatap olamazdım. Üstelik biliyorsun kaçırdığım derslerimle ilgili müthiş bir suçluluk duyuyordum. Zaman farkı yüzünden Rummidge'e sürpriz bir şekilde erken döndüm. Üniversiteye gitmek için bir taksiye atladım ve benim Kadın Edebiyatı Semineri'nin ikincisine tam zamanında yetiştim. Swallow beni görünce çok rahatladı. İlk grup, kadın ay hali üzerinde ona zor da-

kikalar yaşatmıştı sanırım. Rahatsız olduğu belli oluyordu. Sonra da Rupert Sutcliffe'den benim üçüncü sınıf özel grubu aldım ki bu da onları çok rahatlattı. Böylece kendimden gayet hoşnut o akşam eve otobüsle döndüm. Ama sokağın köşesini döndüğümde, hiç kuşku yoktu işte oradaydı. Beni bekliyordu."

"Korktun mu? diye sordu Penny Black. "Sana saldırabileceğini mi hissettin?"

"Tabii ki hayır," dedi Robyn. "Zaten insan kendinden yedi santim kısa birisine karşı gerçekten korku duyamaz."

Robyn eve yaklaştığında Vic arabasından indi. Yüzü gergin ve bembeyazdı. Vic, "Neden o şekilde kaçtın?" diye sordu. "Rummidge'de yapacak işlerim vardı," dedi Robyn, bir yandan da çantasının dibinde anahtarını bulmaya çalışıyordu. "Eğer dün akşam bilseydim geri dönüş uçuşunun bu kadar kolay olacağını, her bakımdan daha iyi olurdu." "İçeriye girebilir miyim?" diye sordu Vic. "Olabilir," dedi Robyn, "girmen illa şartsa, peki evde seni beklemeyecekler mi?" "Daha değil," dedi Vic, "seninle konuşmalıyım." "Peki," dedi Robyn, "aşk ve dün geceyle ilgili olmamak koşuluyla." Vic, "Bunu konuşmak istediğimi biliyorsun," dedi. Robyn, "Koşul bu", dedi. "Tamam," dedi Vic, "herhalde seçim şansım yok."

Robyn onu oturma odasına götürdü ve gazlı şömineyi yaktı. Vic odada çevreye bir göz gezdirdi. "Temizliğini yapacak bir kadın alsan iyi olur," dedi. "Benim pis işlerimi yapması için asla bir kadını kullanmak istemem," dedi Robyn, "ilkelerime aykırı." "O zaman bir erkek," dedi Vic, "erkek temizlikçiler kullanıyorlar son zamanlarda sanıyorum." Robyn, "Bunu karşılayacak ekonomik gücüm yok," dedi. Vic'in, "Ben öderim," demesi üzerine, Robyn uyarıcı bir bakış fırlattı. "Ben evimi olduğu gibi seviyorum. Sana dağınık görünebilir ama bana göre bu bir dosyalama sistemi. Yerdeki herşeyin tam olarak yerini biliyorum. Temizlikçi kadın her şeyi derleyip toplar, sonra da ben kendimi kaybederim."

Robyn çay yapmayı teklif etti ve Vic onun arkasından mutfağa kadar gitti. Lavabodaki bulaşık yığınına dehşet içinde bakakaldı. "Neden bir bulaşık makinesi almıyorsun?" diye sordu Vic. "Çünkü buna bütçem müsait değil, hayır, sen alamazsın bana," dedi Robyn. "Zaten bulaşık yıkamayı da seviyorum. Terapi oluyor." "Terapiye pek sık ihtiyaç duyuyor gibi görünmüyorsun," dedi Vic.

"Küstah," diye yorum getirdi Penny Black.

"Aldırmadım," dedi Robyn. "İyiye işaret saydım bunu aslında, aşırı duygusal ruh halinden kurtuluyordu." Robyn plastik bir kovadan sobaya su serpmek için sıraların üzerinden atlayıp aşağıya indi. Buhar öfkeyle tısladı ve sıcaklık birkaç derece yükseldi. Robyn yerine geri döndü. "Frankfurt seyahatinin iş kısmıyla ilgili konuşarak aklını aşk saçmalığından uzak tutmaya çalıştım. Ama sonra çok berbat bir şoka uğradım."

"Şu yeni oyuncağınızı ne zaman alacaksınız?" diye sordu Robyn, çaylarını oturma odasına getirirken. "Altı ile dokuz ay arasında, diye düşünmek lazım," dedi Vic. "On iki de olabilir." "O kadar uzun," dedi Robyn. "Amaca uygun yapılmış bir şeyin hali hazırda mevcut olmasına ya da sıfırdan başlamak zorunda olmalarına bağlı. Dokuz aydan fazla olmayacağını ümit ediyorum," dedi Vic. "Ekonomik durgunluğun artık dibe vurduğunu seziyorum. İş hayatı gelecek yıl toparlanacak ve yeni maça üfleme makinesinin KW'ye eklenmesiyle birlikte, biz yükselen talepten pazar payı almak için tamamen hazır olacağız." Robyn, "Makinenin kendi parasını çıkarması için, daha fazla üretim yapmanız gerekecek herhalde," dedi. "Evet," dedi Vic, "ama maliyetlerde de tasarruf olacaktır. Daha az arıza, arızaları telafi etmek için daha az fazla mesai ve tabii birkaç işçi de kaybedebileceğiz." Robyn, "Kaybetmekle neyi kastediyorsun?" dedi. "Yeni makine, yarım düzine eski makinenin yerini alacak," dedi Vic, "böylece makinistlerin çoğu gereksiz olacak." "Ama bu korkunç," dedi Robyn, "eğer bunu bilseydim, o feci şeyi almana asla yardımcı olmazdım." Vic, "Aklı başında herkesin kabul edeceği gibi," dedi, "CNC makinenin alınmasının nedeni bu, maliyetteki emek payını düşürmek." "Bunun emekte ihtiyaç fazlasına neden olacağını bilmiş olsaydım, bu işle ilgili hiçbir şey yapmazdım," dedi Robyn. Vic,"Bu aptalca," dedi, "eğer iş hayatında kalmak istiyorsan, işten çıkarılan birkaç adam için duygusal olmayı kaldıramazsın." "Duygusal," diye bağırdı, "konuşana bak! Jennifer Rush'ın şarkısında dizleri titreyen adam, ilk düzüşte aşka inanan adam." "Bu farklı," dedi Vic, düzme lafıyla irkilerek, "ben işten bahsediyorum, sen anlamıyorsun." "Ben anlıyorum. Bugün işleri olan birkaç işçinin, gelecek yıl bu zamanda işleri olmayacak," dedi Robyn, "senin, benim ve Herr Winkler'ın sayesinde." "O eski makineler er geç yenilenmek zorundaydı," dedi Vic, "her zaman arıza yapıyorlar ve çalıştırılmaları usta-

lık istiyor, onlarla başımız hep dertte, sen de biliyorsun..." Vic onun yüzündeki ifadeyi görünce duraksadı ve sustu. Robyn gözlerini ona dikti. "Danny Ram'ın çalıştırdığı o makinelerden birini kastetmiyorsun değil mi?" dedi. "Bildiğini sanıyordum," dedi Vic.

"Kendimi nasıl aptal hissettiğimi tahayyül edemezsin," dedi Robyn. "Ocak ayında, onca sorundan sonra, Danny Ram'ın işini muhafaza etmesi için geri adım attım ve o anda keşfediyordum ki adamın işini kaybetmesine yine ben yardım etmişim."

"İğrenç," diye kabul etti Penny Black. "Peki nasıl bilmiyordun bunu?"

"Onun işinin ne olduğunu tam anlamıyla hiç bilmiyordum," dedi Robyn. "Yani bütün o makinelerin isimlerini ya da neye yaradıklarını bilmiyorum. Mühendis değilim ki."

"Gerçekten düşünemiyorum," dedi Penny Black. "Bahse girerim sen arkanı döner dönmez Wilcox onu kovmuştur zaten. Anlaşılan o ki tam bir katı yürekli orospu çocuğu."

"Kabuğu sert, içi yumuşak. Benim o kadar üzüldüğümü görünce, geri adım atmaya başladı ve her şeye rağmen işçi atmak gerekli olmayabilir gibi davrandı. Eğer işler çok iyi giderse, gece vardiyası yapmayabilirlermiş. O mekânda gece çalışmayı bir hayal et. Gündüz bile yeteri kadar kötüyken ... ama işte gerçek bu. Sonra da Danny Ram için fabrikanın başka bir yerinde iş bulma teminatı vereceğini söyledi."

"Sırf seni memnun etmek için mi? Birkaç başka zavallı adam pahasına."

"Tamamen. Benim de ona söylediğim buydu."

"Sanki alınıp satılan, atılan metalarmış gibi, insanların hayatlarıyla oynuyorsun," dedi Robyn, "Bana Danny Ram'ın işini bir sus payı, bir rüşvet, bir armağan olarak sunuyorsun, tıpkı başka adamların metreslerine inci dizileri verdiği gibi." "Benim metresim olmanı istemiyorum," dedi Vic, "karım olmanı istiyorum." Robyn bir an ağzı açık bakakaldı, sonra başını arkaya attı ve kahkahayla güldü. "Sen aklını kaçırmışsın, zaten evli olduğunu unuttun mu?" "Boşanacağım," dedi Vic. "Bunu daha fazla dinlemeyi reddediyorum," dedi Robyn, "evine gitsen iyi olur, okuyacağım bir sürü kâğıt var. Yarın sömestr bitiyor." "Beni dinle," dedi Vic, "benim evliliğim yıllardır ölü, Marjorie ile benim ortak hiçbir şeyimiz yok artık." "*Bizim* ortak neyimiz var sence? Tek bir

fikir, tek bir değer, tek bir ilgi alanı" dedi Robyn. "Dün gece," dedi Vic. "Off, kes dün gece lafını," dedi Robyn, "o sadece bir düzüşme, başka hiçbir şey değil." "Keşke sürekli bunu söylemesen," dedi Vic. "Birisi duysa, daha önce böyle bir şeyin hiç olmadığını düşünürdü," dedi Robyn, "habire söylediğin şekilde." "Bunun gibisi değil," dedi Vic, "böylesi başıma hiç gelmedi daha önce." "Off, kapa çeneni," dedi Robyn. "Git buradan, git evine Tanrı aşkına." Robyn koltuğuna dimdik oturdu, gözlerini kapadı ve yoga nefes egzersizlerine başladı. Vic'in ayağa kalkarken çıkardığı tahta gıcırtısını duydu ve üzerine düşen bir gölge gibi varlığını hissetti. "Seni ne zaman göreceğim tekrar?" diye sordu Vic. "Hiçbir fikrim yok," dedi Robyn gözlerini açmadan. "Rastlantı dışında görüşmemiz için bir neden görmüyorum ben. O saçma program bitti. Tanrı'ya şükür, o dehşetengiz fabrikana bir daha gelmek zorunda değilim artık" dedi Robyn. "Seni ararım," dedi Vic ve Robyn'in gözlerinin kapalı olmasından yararlanarak dudaklarına çabucak bir öpücük kondurdu. Robyn anında ayağa fırladı, gözleri öfke saçarak ve tıslayarak, *"Beni rahat bırak!"* dedi. "Peki," dedi Vic, "gidiyorum." Kapıda dönüp Robyn'e baktı. "Öfkelendiğinde bir tanrıçaya benziyorsun."

"Bir tanrıça mı?" Penny Black merakla tekrarladı.

"Söylediği buydu. Tanrı bilir neden bahsettiğini."

Penny Black sarkık memelerini titreterek, ağırlığını iri kalçasının birinden öbürüne aktardı. Memelerinin arasından akan ter dereciği bacak arasındaki ıslak çalılığın arasında gözden kayboluyordu. "Şunu söylemem gerek Robyn, bir an için ideolojiyi bir kenara bırakacak olursak ... demek istiyorum ki bir kadına haftanın her günü tanrıça diye hitap edilmez."

"Sadece bir baş belası, bana kalırsa bir baş belası ve utanç. Telefon edip duruyor ve her gün mektup yazıyor."

"Ne diyor?"

"Bilmiyorum. Telefonu derhal kapatıyorum, mektupları da okumadan atıyorum."

"Zavallı Vic!"

"Acıma duygunu ona harcama, ya zavallı ben? Araştırmamı sürdüremiyorum."

"Zavallı aşk hastası Vic. Bundan sonraki hareketi, evinin önünde sana serenat yapmak olacak."

"Penceremin altında Jennifer Rush ile Randy Crawford'un kasetlerini çalarak." Birlikte kıkırdadılar. "Hayır, aslında komik değil," dedi Robyn.

"Karısı biliyor mu?"

"Sanmıyorum," dedi Robyn. "Ama bir şeylerden kuşkulanıyor olmalı. Bugün de kızı beni ziyarete geldi."

"Kızı mı?"

Sandra Wilcox randevusuz olarak Bölüm'e çıkagelmişti ama o sırada Robyn final kâğıtlarını okuduğundan tesadüfen odasındaydı. Genç kız modaya uygun siyahlar içinde, yüzü beyaz pudrayla maskelenmiş, saçlarına, o anda elektrik akımına tutulmuş gibi görünsün diye çok paraya patlayan bir biçim verilmişti. "Ah, merhaba Sandra," dedi Robyn, "içeri gel, sen okulda değil misin bugün?" "Dişçiye gitmem lazımdı öğleden sonra," dedi Sandra, "okula geri dönmeye değmeyecekti, onun için ben de buraya uğramayı düşündüm." "Güzel," dedi Robyn, "senin için ne yapabilirim?" "Benim için değil, babam," dedi Sandra. "Yaa! Onun nesi var?" dedi Robyn endişeyle."Yani benim gelmemi babam istedi," dedi Sandra. "Oh, anlıyorum," dedi Robyn hafifçe gülerek, ama istemeden kıza bir şeyler belli etmiş oldu ve üniversiteye gitmenin olumlu olumsuz yanlarıyla ilgili konuşmalarının alt anlamı buydu. "Neden 1988'de bir yıl bekleme izni almıyorsun," dedi Robyn, "okul bittikten sonra karar verebilmen için?" "Alabilirim, herhalde," dedi Sandra. "Tweezers'te bir işe girebilirim. Zaten cumartesi günleri orada çalışıyorum." "Tweezers," dedi Robyn, "nedir o?" "Üniseks kuaför," dedi Sandra. Odada çevresine bakındı. "Bu kitapların hepsini okudunuz mu?" dedi. "Hepsini değil," dedi Robyn, "ama bazılarını birkaç kez okudum." "Ne amaçla?" dedi Sandra. "İngiliz Dili ve Edebiyatı'na başvurmayı düşünmüyorsun değil mi Sandra," dedi Robyn. "Hayır," dedi Sandra. "İyi," dedi Robyn, "çünkü bu bölümde aynı şeyler tekrar tekrar okunur." "Bir şey okuyacak olsam, psikoloji okurum, diye düşünüyordum" dedi Sandra. "İnsan aklının çalışma biçimine ilgi duyuyorum." "Psikoloji okumanın sana o konuda yararı dokunacağından emin değilim," dedi Robyn, "anlayabildiğim kadarıyla psikoloji farelerle ilgileniyor. İnsan aklının çalışma biçimini, muhtemelen roman okuyarak daha fazla öğrenirsin." "Annemle babam gibi," dedi Sandra. "Onları neyin kızdırdığını bilmek isterdim. Babam çok garip davranıyor son günlerde." "Öyle mi?" dedi Robyn, "ne şekilde?" "Ona

söylenen tek bir sözcüğü duymuyor," dedi Sandra, "rüyada gibi dolaşıyor. Geçen gün birisinin arabasına çarptı." "Hay Allah, inşallah yaralanmamıştır," dedi Robyn. "Hayır, sadece kafasında bir şişlik oldu, ama yirmi beş yıllık şoförlüğündeki ilk kaza bu. Annem onun için kaygılanıyor. Anladığım kadarıyla annem Valium tüketimini artırdı." "Annen Valium'u düzenli olarak mı alıyor?" dedi Robyn. "Alıyor mu da ne demek," dedi Sandra, "annemi kaldırıp salla, çıngırak gibi öter. Babam da artık kitaplar, romanlar okuyor, hayatında hiç okumamıştı." "Ne tür romanlar?" dedi Robyn. "Bir tanesi okulda okuduğumuz *Jane Eyre*," dedi Sandra, "A-Level için okuyoruz biz. Geçen gün her yerde aradım. O yüzden okula geç kaldım. Sonunda salonda, onun oturduğu koltuğun minderinin altında buldum. Bu yaşta *Jane Eyre*'le işi ne?"

"Belli ki senin ilgili olduğun konuları incelemeye çalışıyor," dedi Penny Black. "Oldukça dokunaklı bir bakıma."

"Kafadan çatlak, demek istiyorsun," dedi Robyn. "Ne yapayım? Bildiğin gibi bundan sonraki şey, Valium'la kafayı iyice bulmuş, kocasını ayartmamam için yalvarıp yakaran Mrs. Wilcox'u odamda kabul etmek olacak. Ahlak dersi ve nedensellikle dolu klasik gerçekçi bir metnin içine çekiliyor duygusuna kapılıyorum. Bundan nasıl kurtulabilirim?"

"Sıkıldım," dedi Penny Black ayağa kalkarak.

"Özür dilerim Penny," dedi Robyn pişmanlık duyarak.

"Bu sıcaktan sıkıldım demek istiyorum. Duşa gidiyorum."

"Ben de geleyim," dedi Robyn. "Peki ne yapsam acaba?"

"Kaçsan iyi olur yine," dedi Penny Black.

IV

Böylece Robyn kitaplarını, notlarını ve BBC mini bilgisayarını Renault'nun arkasına koyarak, Güney Kıyısı'ndaki deniz manzaralı evde anne ve babasıyla Paskalya tatilinin geri kalanını geçirmek üzere, küçük evinin kapısını kilitleyip gitti. Bölüm sekreteri Pamela'ya, zihnini dağıtacak her şeyden uzak, araştırmasına devam etmek istediği açıklamasını yaptı ve çok önemli ivedi bir durum dışında kimseye yerini söylememesini tembihledi. Biraz şaşıran annesiyle babasına da, böyle aniden yaptığı baskın ve bu kadar uzatılmış bir misafirlik için aynı gerekçeyi gösterdi. Eski yatak odası, birçok bakımdan, üniversiteye giderken bırakmış olduğu gibiydi; David Bowie, Who ve Pink Floyd'un fotoğrafları duvardan çıkarılmış, duvar kâğıtları yenilenmişti ama mobilyalar ergenlik çağının sonlarında seçmiş olduğu, oldukça göz alı-

cı pembe boyasıyla duruyordu hâlâ. A-Level için ineklemiş olduğu çizikli ve lekeli masanın üzerine bilgisayarını yerleştirdi. Masası, çalışmasından gözünü kaldırınca, iki komşu evin çatısı arasından ufukta soluk mavi bir çizgi halinde akan English Channel'ı görebildiği pencerenin altındaydı.

Robyn zamanının çoğunu bu odada geçiriyordu ama alışveriş ya da yalnızca bacaklarını germek için kasabaya indiğinde Rummidge'den yalnızca yüz elli mil uzakta olduğu halde, sanki başka bir ülkedeymiş gibi oluyordu. Burada ne göze çarpan bir sanayi ne de göze çarpan bir işçi sınıfı vardı. Siyah ya da kahverengi yüzler enderdi. Bunlar da, çoğunlukla üniversitede okuyan öğrencilere ya da otobüslerle yeşil çimenler ve ulu ağaçların arasındaki âsude eski güzel katedrali görmeye gelenlere aitti. Hürmetkâr elemanlar tarafından kibarca hizmet verilen bakkal, manav gibi küçük dükkânlardan alışveriş yapılıyordu. Görünüşe göre, müşterilerin hepsi Jaeger'den alınmış yepyeni giysiler giyiyorlar ve yepyeni Volvo'lara biniyorlardı. Sokaklar ve bahçeler bakımlı, hafifçe deniz kokan hava yumuşak ve temizdi. Tüm gürültüsü, dumanı ve çirkinliğiyle, duvarların ardında gizlenmiş olan metal işleme fabrikalarıyla, ufacık sıra evlerin tepelere doğru kıvrıla kıvrıla sıralandığı uzun, solucanımsı yollarıyla, tıkanan otobanları ve sularında çöplerin yüzdüğü, grafitilerle çirkinleşmiş devasa betondan bir yatağı bulunan kapkara kanallarıyla İngiltere'nin göbeğine kasvetli ve kesif bir biçimde yayılan Rummidge'i düşündü. İngiliz burjuvalarının, sanayi devrimini kendi sevdikleri bölgelerin dışında tutmaları, tesadüf müydü, yoksa şeytanlık mıydı, merak etti.

"Siz gerçek dünyanın neye benzediğini, bilmiyorsunuz burada," dedi annesiyle babasına bir gün yemek sırasında.

"O hayır biliyoruz," dedi babası. "Burada kalmayı seçmemizin nedeni bu. Yıllar önce Liverpool'da bir kürsüm olabilirdi. Oraya gidip bir sabah sokaklarda dolaştım ve rektör yardımcısına, çok teşekkürler, ama buraya taşınmaktansa bütün hayatım boyunca bir okutman olarak kalmayı tercih ederim dedim."

"Rummidge'den ayrılmak seni üzmez herhalde, değil mi canım?" dedi annesi.

"Fazlasıyla üzer," dedi Robyn. "Özellikle başka bir iş bulamazsam."

"Keşke burada bir şey çıksaydı," dedi annesi içini çekerek. "Baban nüfuzunu kullanabilirdi."

"Tam tersine," dedi Profesör Penrose, "Alâkamı beyan etmem gerekirdi ve tayin konusuyla da ilgilenmezdim." Profesör Penrose'un konuşma üslubu her zaman resmi ve dikkatliydi. Robyn zaman zaman bunun Avustralya kökenini gizleme amaçlı bir çaba olduğunu düşünürdü. "Sorun ortadan kalkmayacak ne yazık ki. Her yerde olduğu gibi, biz de aynı kesintilerle kayba uğruyoruz. Eğer bizim UGC maddesi beklenenden çok daha iyi çıkmazsa, Beşeri İlimler Fakültesi'nde yeni kadro umudu hiç yok."

"Ne maddesi o?" diye Robyn sordu.

"UGC muhtemelen mayıs ayında, üniversitelerin araştırma sicillerini ve bölümlerinin varlıklarını sürdürebilir olma durumlarını değerlendirip mevcut bütçenin her üniversiteye dağılımını ilan edecek. Bir iki üniversitenin tamamen kapatılacağına dair söylentiler var."

"Cesaret edemezler!" diye bağırdı Robyn.

"Bu hükümet her şeyi yapabilir," dedi Profesör Penrose, kendisi SDP'nin bir üyesiydi. "Dünyadaki en iyi üniversite sistemini sistematik olarak tahrip ediyorlar. Robbins Raporu'nun ruhuna ne oldu? Yararlanabilecek herkes için yüksek eğitim. Sana anlattım mı hiç," diye kızına gülümseyerek hatırlatma yaptı: "Bir zamanlar birisi sana Robyn adını Robbins Raporundan esinlenerek verip vermediğimizi sormuştu."

"Pek çok kez baba," dedi Robyn. "Söylemeye gerek yok, kesintileri onaylamıyorum ama geriye bakınca Robbins'in uygulanma biçiminde bir hata olduğunu düşünmüyor musun?"

Profesör Penrose bıçağıyla çatalını bırakıp gözlüğünün üzerinden Robyn'e baktı. "Ne demek istiyorsun?"

"Katedral kentleriyle kasabaların eteklerindeki yeşil alanlarda o kadar çok üniversite kurmak iyi bir fikir miydi?"

"Üniversiteler çirkin yerler yerine, neden güzel yerlerde kurulmasın?" diye sordu Mrs. Penrose sitemli bir edayla.

"Çünkü bu, sıradan yaşamdan kopuk pastoral, müstesna kır yaşamının bir versiyonu olarak, yüksek eğitimde Oxbridge* felsefesini sürdürüyor."

* Oxford ve Cambridge üniversiteleri İngiltere'deki en eski ve en saygın üniversitelerdir. Her iki üniversitenin de son yıllarda devlet okullarından öğrenci almaya gayret etmesine rağmen, Oxbridge öğrencileri çoğunlukla özel ya da PUBLIC SCHOOLS'dan gelirler. Oxbridge mezunları toplumda nüfuz ve güç sahibi olurlar. Bu nedenle halk bu iki üniversiteyi, İngiliz establişmanı ve sınıf sisteminin bir parçası sayar ve "Oxbridge" sözcüğünü, sıradan insanlarla temas etmeyen, elitist ve bu gruba has değer ve inançlara atıf yapmak için kullanırlar. (ç.n.)

"Saçma," dedi Profesör Penrose. "Yeni üniversiteler, şu ya da bu nedenden yüksek eğitimin sağladığı gelişmenin dışında bırakılmış, dikkatle seçilen yerlerde kuruldu."

"Eğer kendi çevrelerindeki insanlara hizmet verselerdi, bu anlamlı olurdu ama öyle olmuyor. Her sonbahar Norwich'ten Brighton'a ya da Brighton'dan York'a giden zengin gençlerin anlamsız göçleri yaşanıyor. Oralarda da pahalı yurtlarda barınmak zorunda kalıyorlar."

"Rummidge'deki geçici ikametgâhın sırasında, üniversiteler hakkında çok faydacı bir bakış açısı edinmişe benziyorsun," dedi Profesör Penrose. Babası sıradan bir sohbette 'ikametgâh' sözcüğünü kullanan, Robyn'in tanıdığı pek az kişiden biriydi. Robyn yanıt vermedi. Vic Wilcox'un savlarının bir kısmını benimsemiş olduğunun gayet iyi farkındaydı ama bundan annesiyle babasına söz etmeye hiç niyeti yoktu.

Bulaşıkları yıkadıkları sırada Mrs. Penrose, hafta sonu için Charles'ı davet etmeyi isteyip istemediğini sordu Robyn'e.

"Şu anda birbirimizi görmüyoruz," dedi Robyn.

"Ah hayatım, yine mi bitti?"

"Biten ne?"

"Neyi kastettiğimi biliyorsun canım."

"Hiçbir zaman başlayan bir şey olmadı anne, tahmin ettiğim gibi evlenmeyi kastediyorsan eğer."

"Siz gençleri hiç anlamıyorum," diyerek içini çekti Mrs. Penrose mutsuz mutsuz. "Charles öyle iyi bir genç ve öyle çok paylaştığınız şey var ki."

"Belki de aşırı," dedi Robyn.

"Ne demek istiyorsun?"

"Bilmiyorum," dedi, önceden düşünmeden konuşan Robyn. "Her şeyde anlaşmak sadece biraz sıkıcı oluyor."

"Basil çok uygunsuz bir kız getirdi buraya," dedi Mrs. Penrose. "İnşallah evlenmeye niyeti yoktur."

"Debbie mi? Ne zamandı bu?"

"Şubat ayında bir gündü. Onunla tanıştın öyle mi?"

"Evet. Galiba tümüyle bitti, senin deyişinle."

"Ah neyse, o kızın müthiş bayağı, küçük bir şey olduğunu düşünmüştüm."

Robyn gizlice gülümsedi.

Basil Paskalya tatiline rastlayan hafta sonu için eve geldiğinde, Robyn'in tahminini doğruladı. Eskisinden adamakıllı yüksek bir ücretle, City'deki bir Japon bankasında yeni bir işe henüz girmiş olmaktan dolayı kendisinden abartılı bir şekilde memnundu. "Debbie'yle artık görüşmüyorum," dedi, "ne sosyal hayatta ne de iş alanında. Ya Charles?"

"Bilmiyorum," dedi Robyn. "Kitabımı bitirmeye uğraştığım için şu sırada dış hayatla bağlantımı kesmiş durumdayım."

"Ne kitabı bu?"

"On dokuzuncu yüzyıl romanında kadın imajı konusunda."

"Dünyanın on dokuzuncu yüzyıl romanı üzerine, gerçekten bir kitaba daha ihtiyacı var mı?" dedi Basil.

"Bilmiyorum ama dünya bunu da alacak," dedi Robyn. "Benim birincil umudum bir yerde sürekli bir iş olanağı sağlaması."

Basil Paskalya gününü izleyen Pazartesi akşamı Londra'ya dönünce, eve huzur ve sükûnet geri döndü ve Robyn kitap üzerindeki çalışmasına yeniden başladı. Fevkalade bir ilerleme sağladı. Bilime saygılı bir evdi bu. Hiç radyo çalınmıyordu. Telefon zili kısılmıştı. Temizlikçi hanımın elektrikli süpürgesi titizlikle ayarlanmıştı. Profesör Penrose kendi çalışma odasında, Robyn de kendi yatak odasında çalışıyordu. Mrs. Penrose ikisinin arasında, uygun aralıklarla çay kahve getirmek için mekik dokurken, ayaklarının ucuna basarak yavaş yavaş yürüyor, masalarının üzerine yeni fincanları koyup kirli fincanları sessizce alıyordu. Robyn dikkat dağıtacak şeyleri asgariye indirmek için, kendini her günün bağımlılık mertebesindeki *Guardian* zevkinden mahrum bıraktı. Ona büyük dünyadaki olayların akışını, televizyondaki gece haberleri getiriyordu: Amerika'nın Libya'ya yaptığı hava saldırısı, İngiliz hapishanelerinde ayaklanma, Wapping'de polis ile grevdeki matbaacılar arasında meydana gelen şiddetli çatışma. Normal olarak öfkesini uyandıracak, onu harekete geçirebilecek (bir dilekçe imzalama, bir gösteriye katılma) bu öfkeli halk hareketleri ve çatışmalar, kitaba tümüyle yoğunlaşmış meşgul zihninden içeri nüfuz edemiyordu şimdi. Kitabın dörtte üçü, tatilin sonuna kadar müsvedde halinde yazıldı.

Neşeli, uçuşan bir ruh hali içinde arabasıyla Rummidge'e geri döndü. Bir başkasının, bir eş ruhun, bilgili ama anlayışlı bir okurun, Charles gibi birinin onayına şiddetle ihtiyaç duymasına rağmen, yine de yazdıklarından hoşnutluk duyuyordu. Birbirlerinin böyle yardımlarına her zaman güvenmişlerdi. Bu koşullarda artık görüşmüyor olma-

ları yazıktı. Kuşkusuz dile getirilmiş bir son ya da kesinleşmiş bir şey değildi bu. Eve gittiğinde onu aramaması ve yazdığı taslağı okur mu, diye sormaması için hiçbir neden yoktu, hiçbir neden. Gerçi bir hafta sonu gelip de kitabın müsveddesini hemen oracıkta okumasının daha uygun olacağı aşikârdı, ama buluşmaları bile gerekmezdi. Robyn o akşam Charles'a telefon etmeye karar verdi.

Rummidge'deki evine döndüğünde, paspasın üzerinde Charles'ın bir mektubuyla, Vic Wilcox'un dokuz mektubunu buldu. Vic'inkileri doğrudan doğruya atık kâğıt sepetine attı. Oldukça kabarık duran Charles'ın mektubunu hemencecik açıp, paltosu hâlâ üzerinde, mutfakta ayaküstü okudu. Sonra paltosunu çıkarıp bir fincan çay yaptı, oturup tekrar okudu.

Sevgili Robyn,

Sana birkaç kez telefon etmeye çalıştım ama ulaşamadım. Sizin bölümün sekreteri, senin nerede olduğunu bildiğini her nedense inkâr ediyor. Onun için mektup yazıyorum. Bu koşullarda yapılacak en iyi şey de bu galiba. Ne yüz yüze konuşmadaki gerçek varlığa, ne de yazmadaki hakiki yokluğa izin vermeyip sadece zayıf bir uzlaşma zemini sağlayan telefon, önemli bir şey için iletişim kurmakta tatminkâr bir araç değil. Bu nokta bir tez konusu mu acaba? "Modern kurmaca yapıtlarda, telefonla iletişim ve duygusal yabancılaşma; Evelyn Waugh, Ford Madox Ford ve Henry Green'e özel atıfta bulunarak..."

Ama benim tez temalarıyla işim bitti. Sana meslek değiştirmeye karar verdiğimi anlatmam lazım. Ticaret bankacısı olacağım.

Alton Locke'un okurlarına dediği gibi, "Gülmen bitti mi?" Böyle bir değişikliği yapmak için kuşkusuz oldukça yaşlıyım ama bu alanda başarı kazanacağıma tam bir güven duyuyorum ve bu meydan okuma da bana heyecan veriyor. Hayatımda şimdiye kadar yaptığım bu ilk *riskli* şey ve bundan dolayı kendimi yeni bir insan gibi hissediyorum. Tabii ki bir eğitim dönemine katlanmak zorundayım ama öyle olsa bile şimdikinden daha yüksek bir ücretle işe başlayacağım ve ondan sonra da, eh artık, sınır gökkubbe. Sürekli olarak geçim mücadelesinden usanmış olmama rağmen, beni bu kararı almaya sevk eden sırf para değil, bir üniversite öğretim üyesi olarak, özellikle Suffolk gibi bir yerde, tarihin medcezirinden geride kalan, modası geçmiş bir ideolojinin çamur deryasında karaya oturmuşluk duygusu.

Sen ve ben Robyn, devletin güçlü olduğu bir dönemde büyüdük: Devlet okulları, devlet üniversiteleri, devlet destekli sanat, refah dev-

leti, devlet sağlık hizmeti... İlerici, dinamik insanların inandıkları şeylerdi bunlar. Artık böyle değil. Sol bütün bunlara bağlılığı oynuyor, ama kendileri de dahil kimseyi ikna edemeden. Devlet kurumlarında çalışan kişiler çöküntü ve moral bozukluğu içindeler ve kaderci oldular. Akademik kurumun üst düzeyinin, (erken emeklilik dışında üst düzeyden bir tek istifa oldu mu?) kadro indirimlerini nasıl olağanüstü bir boyun eğmeyle kabul ettiğine sen de tanıksın. Sanki ulusu büyüleyen bir tür cadıymış gibi, Thatcher'ı suçlamanın hiçbir yararı yok. *Zeitgeist*'a* binmiş gidiyor. İşçi sendikalarının BUPA'ya üyelik aidatlarında, üyelerine indirim sunması, eski moda sosyalizmin var olamayacağının göstergesi.Yeni biçimi ne olacak, bilmiyorum ama inanıyorum ki, City'nin elverişli konumundan onu keşfetme şansı, Suffolk Üniversitesi'nde olmaktan daha fazla. Debbie'yi iş başında gözlemlemeye başladığımda beni şaşırtan ilk şey, o mekânın katıksız *enerjisi*, ikincisi de bunun demokrasi olmasıydı. Yılda otuz bin küsur kazanan Debbie gibi işçi sınıfından bir kız, katiyen bir istisna değil. Eski özel kolejli borsa simsarı tipinin aksine, işinde başarılı olmak koşuluyla, günümüzde sosyal geçmişin ne olduğu City'de önem taşımıyor. Para, yukarıya doğru, toplumsal sınıf farklarını ortadan kaldıran mükemmel bir araç.

Bizim üniversitelere gelince, eşitlikçi olmaları gereken yerde elitist, elitist olmaları gereken yerde de eşitlikçi oldukları sonucuna vardım. Belli bir yaş grubunun, öğrenci olarak sadece küçücük bir oranını kabul ediyoruz ve onlara çok emek gerektiren bir eğitim veriyoruz (elitist) ama öte yandan tüm üniversiteler ve tüm üniversite öğretim elemanları eşitmiş, onun için de aynı finansal kaynağa ve müşterek ücret baremi ile otomatik tenura sahip olmaları gerekirmiş gibi davranıyoruz (eşitlikçi). Ülke sisteme gittikçe daha fazla para pompalamaya hazır olduğu sürece, bu selametle işledi ama para desteği azalır azalmaz, üniversiteler sadece insanları – çoğunlukla da kaybetmeyi en az göze alabilecekleri kişileri – emekliliğe ikna ederek bütçelerini denkleştirebildiler. Kalanlar için umut yok: Daha kalabalık sınıflar, daha ağır iş yükü; terfi ya da yeni bir işe kayma şansı az. Sen de benim kadar bilirsin ki, nadiren yapılan kürsü başkanı dışındaki yeni atamalar, eğer yapılırsa o da, her zaman baremin en alt kademesinden yapılır. Eğer akademik hayata devam etseydim, bir on beş yıl daha, olasılıkla sonuna kadar, Suffolk'da sıkışır kalırdım herhalde. Buna dayanabileceğimi sanmıyorum.

Yön değiştirme fırsatı, işin tuhafı benim bu düşünceleri ya da ben-

* *Zeitgeist*: Hegel'in bir kavramı. Belli bir çağda insanların büyük çoğunluğunca kabul görmüş yönelimler ve görüşler. (ç.n.)

zerlerini geliştirmemden sonra Debbie'nin beni götürdüğü bir partide, çalıştığı bankadaki bir kodamanla birlikteyken ortaya çıktı. Üniversitelerin içinde bulunduğu mali krize bir çözüm ve sağlıklı bir rekabeti geliştirme yolu olarak üniversitelerin özelleştirilmesi fikrini, tamamen bir fantazi olarak öne sürmekle ilk adımı attım. Çalışanlar kendi üniversitelerinde hisse senedi satın alabilirler ve üniversitelerinin başarılı olma durumunda da bir mali kazanca sahip olabilirlerdi. Sadece yarı ciddiydim, aslında yarı kafayı bulmuş durumdaydım ama kodaman bundan oldukça etkilendi. "Yeni yatırım fırsatlarının farkına varabilmek için," dedi, "böyle cesur fikirleri olan insanlara ihtiyacımız var". Meslek değiştirme konusunda beni düşünmeye sevkeden de bu oldu. Birkaç gün sonra kodamanı görmeye gittiğimde, beni çok cesaretlendirdi. Banka bünyesinde stratejik planlama takımı kurmak istiyor. Benimle ilgili fikri ise, hisse senedi v.b. üzerine temel bir deneyim kazandığımda bu takıma katılmamdı. Kabul etmem lazım ki, demokrasiye ilişkin yukarıdaki safsatalara karşın, Westminister'de okumuş olmamın faydası oldu, çünkü oğlu da oradan. Bunun yanı sıra matematik A-Level'ım var.

Fakat, sen şimdi soracaksın, ya son on yıldır hayatlarımızı adadığımız fikirler ne olacak, eleştirel teori ve bütün bunlar? Temelde bir aykırılık görmüyorum. Kendimi sadece bir semiyotik sistemi diğeriyle, edebi olanı sayısalla, yüksek felsefi kazançları olan bir oyunu, yüksek parasal kazançları olan bir oyunla değiştiriyor sayıyorum. Fakat hangi durumda olursa olsun bu öyle bir *oyun* ki, mutlak kazanan olmadığı için tatmin, kazanmaktan çok eninde sonunda oynamaktan gelir, zira oyun asla sona ermez. Zaten okumaktan vazgeçme gibi bir niyetim yok. Benim de hobimin dekonstrüksiyon olmaması için bir neden görmüyorum, nasıl ki başka erkeklerin oyuncak tren ya da tropikal balık hobileri varsa. Üstelik insanın bunu işiyle bütünleştirme endişesi olmaksızın ilgilenmesi çok daha kolay olacaktır.

Açık söylemek gerekirse, bir süre post-strüktüralist teorinin pedagojik uygulamasına ilişkin kuşkularım oldu. Düşünüyorum da, teolojik kuşkularını bir gün içinde hiç yer kalmayıncaya kadar saklayan ve sonunda inancını yitirdiğini kendisine ve dünyaya itiraf eden bir rahip gibi baskı altına aldığım kuşkular. Birkaç ay önce senin evde konuşuyorduk ve sen bir anlamda şeytanın avukatı olarak pedagojik poststrüktüralizm konusunda karşı savı savunuyordun, hatırlıyor musun? Güven tazelemek istiyordun. Senin fabrika yöneticisi arkadaşın aklını karıştırmıştı. O yüzden de sana duymak istediklerini söyledim ama bana yakın şeylerdi bunlar. Benim kendime ait kuşkularımın o kadar ço-

ğunu dile getiriyordun ki, neredeyse orada ve o zaman "ortaya çıkan" ben oldum.

Post-strüktüralist teori çok akıllı oyuncular için büyük merak uyandıran felsefi bir oyundur. Ancak bunu genç insanlara öğretmenin tersliği... Kendilerine öğretmenlerin verdiği GCE metinleri ve *Adrian Mole* dışında hemen hemen hiçbir şey okumamış, İncil ve klasik mitolojiye dair neredeyse hiçbir şey bilmeyen, bozuk bir cümle yapısını anlayamayan ya da bir şiiri ritim duygusuyla ezbere okuyamayan bu genç insanlara, ilk yıllarının üçüncü haftasında, gösterenin ihtiyariliğini öğretmenin tersliği, katlanılamayacak kadar acı verici oluyor sonunda...

Böylece tazminatımı alarak Suffolk'tan istifa ettim. Eleman kayıplarına üzülüyorlar tabii. İyi bir toplu para aldım, 30.000 pound ki yıl sonuna kadar hisse senedi piyasasında en az yüzde yirmi-beş artacağını güvenle bekliyorum. Debbie'yle yeni bir eve taşınıyorum, dolayısıyla geçim masrafım fazla olmayacak. Seninle hâlâ arkadaş olabiliriz diye umuyorum. Seni her zaman çok büyük takdirle ve muhabbetle düşüneceğim. Gelecekte sana iyi şanslar – üniversitede tenura sahip olmayı hak eden birisi varsa, o da sensin, Robyn.

Sevgiler, Charles

"Seni bok seni," dedi Robyn yüksek sesle, mektubu okuyup bitirdiğinde. "Sen tümden boksun." Fakat "tümden" bir abartmaydı. Bu mektupta Robyn'in sahte ve iğrenç bulduğu şeyler ile karışık, kerhen de olsa kabullenmesine neden olan çarpıcı şeyler vardı. Hepsi bir karmaşaydı.

Bu arada karşılıksız aşkını aklından çıkaramayan Vic Wilcox zor günler geçiriyordu. Zihnini işle dağıtabildiği hafta içleri o kadar kötü değildi. Pringle's'daki modernizasyon programını daha önce hiç görülmedik ölçüde hızlandırdı. Müdürlerine insafsızca rahat vermiyor, sonu gelmeyen toplantılar yönetiyordu. Atölye katına yaptığı sürpriz baskınları iki katına çıkardı. Makine atölyesinin kapısından girdiğinizde, yapılan bütün baskı ve sonuçlarını neredeyse kulaklarınızla bile duyabilirdiniz: Daha yüksek desibelde çıkan şangır şungur metal sesleri, daha canlı bir ritimdeydi. Dökümhanede, yeni maça üfleme makinesi için yer açmaya başladılar. Vic tam anlamıyla dip köşe bir temizlik seferberliği başlatmak için bunu fırsat bildi. Böylece onun kişisel denetimi altında, yılların döküntüsü süpürülüp atıldı.

Ancak Vic'in bile çalışabileceği saat sayısı sınırlıydı. Buna karşın

geriye yine de çok fazla zaman kalıyordu; arabayla işe gidip gelirken, akşamları ve hafta sonları evde, bunların hepsinin ötesinde, karanlık yatak odasında sabahın erken saatlerinde uyanık yatarken, Robyn Penrose ve yaşadıkları aşk gecesini (buna böyle bakmakta direniyordu) düşünmekten kendini alıkoyamadığı zamanlar. Bu düşünceleri ayrıntılarıyla yazmaya gerek yok. Büyük bölümü tekrarlar ve tahmin edilebilir şeylerden oluşuyordu: Jennifer Rush'ın şarkıları eşliğinde erotik fantazi ve erotik anıların bir karışımı, arzuların doyumu, kendine acıma. Bunlar onun, evde her zamankinden daha suskun ve dalgın olmasına neden oluyordu. Sık sık unutkanlık nöbetleri tutuyordu. Mutfakta biraz önce yıkayıp kuruladığı fincanları tekrar yıkıyordu. Bir alet için garaja gidiyordu. Oraya vardığında onu ne amaçla istediğini unutmuş oluyordu. Bir sabah, o günün pazar olduğunu ve babasını alması gerektiğini anımsamaya kalmadan, trafiğin alışılmışın dışında az olduğunu sis bulutları içinde düşünerek West Walsbury yolunu yarı yarıya katetti. Bir akşam pantolonunu değiştirmeye yukarı kata çıktı ve mekanik olarak tüm elbiselerini çıkarmaya ve pijamalarını giymeye girişti. Bu düş âleminden aniden çıkması tam yatağa girmek üzereyken oldu. O anda Marjorie odaya girdi ve ona bakakaldı. "Ne yapıyorsun?" dedi.

"Erken yatacağım," diye uyduruverdi yatak örtüsünü açarken.

"Ama daha saat sekiz buçuk!"

"Yorgunum."

"Hastasın herhalde. Doktoru çağırayım mı?"

"Hayır, sadece yorgunum." Yatağa girdi ve Marjorie'nin endişeyle kırışmış alnını görmemek için gözlerini kapadı.

"Vic, kötü bir şey mi var?" dedi Marjorie. "İşinde bir sorun falan?"

"Hayır," dedi Vic. "İş iyi. Fabrika formunun zirvesinde. Bu ay kâra geçeceğiz."

"Peki sorun ne öyleyse? Sen sen olmaktan çıktın. Almanya'ya gittiğinden beri sen sen olmaktan çıktın. Bir mikrop falan kapmış olmayasın?"

"Hayır," dedi Vic. "Mikrop almadım." Robyn'in kendisiyle Frankfurt'a geldiğini söylememişti Marjorie'ye.

"Sana bir aspirin getireyim."

Vic onun odanın içinde dolaştığını, perdeleri çektiğini ve Raymond'a babası rahatsız olduğu için müzik setinin sesini kısmasını söylediğini duydu. Bir sürü tartışmadan kurtulmak için aspirini yutup, kı-

sa süre içinde uykuya daldı. Sabahın üçünde tamamiyle uyandı: Saatin çalmasına daha saatler olduğundan, başrollerde kendisi ve Robyn Penrose'un olduğu müstehcen filmler oynattı zihninde ve bir okul çocuğu gibi rahatlamak için suçluluk duygusu içinde sessizce *en suite* banyoya gitti.

"Marjorie senin için endişeleniyor," dedi babası sonraki pazar akşamı, çaydan sonra Vic onu evine götürürken.

Vic şaşırmış numarası yaptı. "Neden?"

"Senin sen olmaktan çıktığını söylüyo. Artık bu sen diilmişsin."

"Ben iyiyim," dedi Vic. "Ne zaman oldu bu?"

"Bu öğleden sonra, sen dışardayken. Sen öle yanlız başına niye dışarı çıkmak istedin ki?"

"Sen uyuyordun, Baba," dedi Vic. "Marjorie de yürüyüş yapmayı sevmez."

"Ama ona sorabilirdin."

Vic sessiz kalarak araba kullanmaya devam etti.

"Bir fahişe yok di mi?" dedi babası.

"Ne?" Vic inanmıyormuş gibi zorla bir kahkaha attı.

"Genç bir fahişeyle zamparalık yapmıyosun di mi? Böle çok gördüm ben," diye hızlı hızlı devam etti, sanki sorusuna cevap verilmesinden korkuyormuş gibi. "Patronlarla sekreterleri. İşyerlerinde ep bu işler döner."

"Benim sekreterim bir baş belası," dedi Vic. "Zaten başka ilişkiler kurmuş durumda."

"Bunu duyduğuma memnun oldum. Attığın taş ürküttüğün kurbağaya değmez, oğul, sözümü dinle. Ne çok gördüm bunu. Herifler genç bir karı için karılarını bıraktılar. Bir keseden iki ayileye baktılar, bu işlerin sonu kuruşsuz kalmak oldu. Evlerini yitirdiler, mobilyalarını yitirdiler. Karıları her şeyi aldı. Bunu düşün, Vic, gelecek sefer sürtüğün biri sana göz koyduğunda."

Vic bu kez kahkahayla gülmekte zorlanmadı.

"Gül istersen," dedi Mr. Wilcox gücenerek, "ama güzel bi yüz ya da biçimli endam için kendini herkezlere maskara eden ilk kişi sen olmazsın. Devam da etmez zaten. Devam etmez."

"Mobilya gibi değil."

"Kesinlikle."

Bu konuşma, saçma sapan olduğu halde, kendisini emniyete alma-

ya yöneltti Vic'i. Robyn'e mektuplarını işteyken, öğle tatili sırasında, Shirley ofis dışında olduğunda yazıp kendisi postalıyordu. Telefon etmek için de, işe gidip gelirken yolunun üzerindeki telefon kulübelerini kullanıyordu. Bütün bunlar iletişim kurma çabaları başarıya ulaştığından değildi ama içinde sıkışıp kalmış duygularını az buçuk rahatlatıyor ve sırrı korunmuş oluyordu.

Gerçi Marjorie'nin huzursuz olduğu ayan beyan ortadaydı. Alışverişi manik bir boyuta varmıştı. Eve her gün yeni bir giysi ya da ayakkabı getiriyor, ertesi gün de onları çoğu kez başkasıyla değiştiriyordu. Saçını yeni bir stilde yaptırıyor, sonra da ortaya çıkan sonuç için saatlerce gözyaşı döküyordu. Tamamen greyfurttan ibaret bir diyete başlıyor, üç gün sonra da bırakıyordu. Bir egzersiz bisikleti satın alıp dikmiş olduğu misafir yatak odasının kapısının arkasından, hırıltılı, oflamalı puflamalı soluk sesleri duyulabiliyordu. Evlere dağıtım yapıp sonra da toplayan Riviera Solaryum Şirketi'nden bir solaryum kiraladı. Aletin zaman ayarlı düğmesinin hata yapma ihtimaline karşı duyduğu endişeyle, bir mutfak saatini elinde sımsıkı tutup kendini had safhada yakmanın ölümcül korkusu içinde, bir bikini ve siyah gözlüklerle solaryumun altına uzanıyordu. Vic Marjorie'nin bütün bunları, muhtemelen bayağı bir kadın dergisinin tavsiyesine uyarak, kendisini ona cazip kılmak için yaptığının farkındaydı. Vic bundan etkileniyordu ama uzak ve tarafsız bir biçimde. Marjorie ona, tıpkı şöminenin üzerindeki bir köpek gibi, sessiz bir şefkat ve ilgiyle, Vic'in obsesyonunun çok uzak bir tarafından bakıyordu. Vic öyle bir hisse kapılıyordu ki, elini sadece şöyle bir uzatmış olsa, üstüne atlayıp yüzünü yalayacaktı. Ne var ki bunu yapamazdı. Sabahın erken saatlerinde uyanıp onun bedeninin ılıklığında hayvan tesellisi aramıyordu artık. Kamburlaşmış, uykusunda inleyip sızlayan, Walium uyuşuğu şekilden olabildiğince uzakta, Robyn Penrose ile tekrar nasıl temas kuracağının merakı içinde şiltenin öteki ucunda uzanmış yatıyordu.

ALTI

Hikâye anlatıldı. Şimdi aklıselim sahibi okurun, kıssadan hisse çıkarmak için gözlüğünü taktığını görür gibi oluyorum. Ona yol göstermek onun ferasetine hakaret olurdu. Sadece diyorum ki, Tanrı onu bu uzun ve zorlu arayışında muvaffak etsin.

CHARLOTTE BRONTË: *Shirley*

Yeni sömestr güzel havanın büyüsüyle başladı. Öğrenciler kampusün çimenlerinde gülüp oynuyorlardı, kızlar güneş ışığını görünce açan çiğdemler gibi rengârenk yazlık giysilerine bürünüvermişlerdi. Ağaçların altında cilveleşmeler, havada kahkaha ve müzik vardı. Bazı hocalar derslerini açık havada yapmayı tercih etmişlerdi. Altın Çağ'daki gibi, çimenlerin üzerine bağdaş kurmuşlar, küçük gruplar halinde boylu boyunca uzanmış "ephebe"lere,* felsefe ve fizik üzerine söylevler veriyorlardı. Fakat bu şiirsel kır manzarası aldatıcıydı. Öğrenciler yakında başlayacak sınavlar ve bu eşiğin ötesinde uzanan belirsiz istihdam dünyasıyla ilgili kaygı duyuyorlardı. Öğretim elemanlarınınsa,

* *ephebe* Yun. Ephebus. Eski Yunan'da 18-20 yaş arası erkekler için kullanılan resmi bir tanım. (ç.n.)

UGC mektubuna ve geleceklerine olası etkisine ilişkin endişeleri vardı. Robyn'e gelince, yine de, bu onun ölüm emrinin infazının ertelenmesi için son umuduydu. Rummidge, özellikle de İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Üniversite Bağış Komitesi'nden hatırı sayılır bir destek alırsa, Philip Swallow'un dediğine göre, Rupert Sutcliffe gelecek yıl emekli olduğunda (erken emeklilik değil, tam tersine, gecikmiş bir şey varsa o da buydu diye Swallow ekşi bir suratla düşüncesini belirtmişti) kendilerine münhal kadroyu doldurma izninin verilmesi için bir şans vardı, sadece küçük bir şans.

Robyn tatil döneminin son anına kadar kitabı üzerinde çalıştığı için, derslere her zamanki kadar hazırlanamadı ve ilk hafta telaşlı geçti. Virginia Woolf üzerine vereceği bir dersi yeniden gözden geçirmesi ve Kadın Edebiyatı seminerleri için hayatında ilk kez Doroty Richardson'ın *Pointed Roofs*'unu okuması bir yana, üstelik bir de düşüncesizce tümünü aynı hafta içinde vermek üzere ilan ettiği derslerde işlenecek *Vanity Fair, The Picture of Dorian Gray, The Rainbow, The Waste Land, 1984* metinlerini belleğinde hızla tazelemek için her gece geç saatlere kadar oturmak zorunda kaldı. Bununla birlikte bu yorucu iş yükü, Charles'ı ve dönekliğini unutmasını kolaylaştırdı. Vic Wilcox'a gelince, Robyn'in Rummidge'den bir ay önceki beklenmedik kaçışı arzulanan sonucu vermişe benziyordu, çünkü mektup ya da telefonla onu taciz etmiyordu artık. Robyn yakın ve uzak geçmişte, duygu dünyasına sahip olma iddiasında bulunmuş iki adamın ilgisinden kendisini bir anda kurtulmuş buldu. O bir kez daha kendi kendisinin kadınıydı. Bu bilinç tatmin kıvılcımını tutuşturmadıysa ki, beklenebilir olan da buydu, –tam tersine haftanın bitimine kadar kendini biraz yalnız ve ihmal edilmiş hissettiyse– bu hiç kuşkusuz aşırı çalışmış olması yüzündendi.

Cumartesi günü ona dikkatini dağıtacak hoş bir dost toplantısı sundu. Philip Swallow'un bir arkadaşı, Profesör Morris Zapp, Amerika Birleşik Devletleri'nde West Coast'dan başka bir yere giderken Rummidge'e uğramıştı. Swallowlar onun şerefine bir parti veriyorlardı ve Robyn de davetliydi. Robyn, Zapp'ın yayımlanmış eserlerinden haberdardı: Esas olarak Yeni-Eleştirel derin-okuma geleneğinde bir Jane Austen uzmanıyken, 1970'lerde bir anlamda dekonstrüksiyonist (Robyn bunun oportünistçe olduğunu düşünüyordu) olmuştu ve her iki kisvedeki uluslararası şöhretinden hoşnuttu. Philip Swallow ile görev münavebesi yaptıkları sıralarda cereyan eden 69 öğrenci hareketinden,

Bölüm'ü sağ salim geçirmesiyle Rummidge civarında neredeyse bir efsaneydi. Robyn'in kulağına fısıldayan Rupert Sutcliffe'e göre işlerinden daha da fazlasını değiş tokuş etmişlerdi. Swallow'un, Zapp'ın o zamanki karısı Désirée ile bir aşk macerası yaşadığı sırada, Hilary Swallow ile Zapp arasında da bir ilişki olmuş, Désirée sonradan, Robyn'in zaman zaman "avam feminizm" diye adlandırdığı üslupta yazılmış, şu çok-satan kitaplardan birisinin, *Zorlu Günler ve Erkekler*'in yazarı olarak meşhur olmuştu. Robyn Profesör Zapp'la tanışmak için sabırsızlanıyordu.

Robyn, Swallow'ların modernize edilmiş Victoryen mimari üslubundaki villasına biraz geççe vardığı zaman salonun çoktan kalabalıklaşmış olmasına rağmen ön verandaya çıkan yolda pencereden içeriye bir göz atınca şeref konuğunu teşhis etmekte hiç güçlük çekmedi. Üstünde, kanarya sarısı zemin üzerine, canlı mavi ekoseleri olan gofre kumaşından bir ceket vardı. Küçük bir zeplin büyüklüğündeki puroyu içiyordu. Şişmandan ziyade iri kıyımdı, kırlaşmış saçlarının önü geriye doğru açılmıştı. Kırışık, güneş yanığı yüzünde uçları hüzünlü hüzünlü aşağı doğru düşmüş gri bir bıyığı vardı. Belki de öyle görünmesi, o anda kulağını Bob Busby'ye eğmesi yüzündendi.

Robyn'e Philip Swallow kapıyı açtı ve salona kadar yol gösterdi. "İzin verirsen seni Morris'le tanıştırayım," dedi. "Kurtarılmaya ihtiyacı var."

Robyn kalabalığın arasından yol açarak ilerleyen Swallow'u itaatkâr bir biçimde takip etti. Swallow, Bob Busby'yi hafif bir omuz darbesiyle iterek Morris Zapp'tan uzaklaştırırken "Morris," dedi, "Robyn Penrose, sana bahsettiğim kız."

"Kız mı Philip? Kız mı? Euphoric State'de bunun çok daha azı için erkekler hadım edildiler. Kadın demek istiyorsun. Yahut da bayan. Hangisini tercih edersin?" dedi Robyn Penrose'un elini sıkarken.

"Kişi iyidir," dedi Robyn.

"Kişi, tamam. Bu kişi için bir içki getirecek misin Philip?"

"Evet, elbette," dedi Swallow, şaşalamış durumda. "Kırmızı mı beyaz mı?"

"Neden ona doğru dürüst bir içki getiremiyorsun?" dedi Zapp. Kendisinin elinde buzsuz bir viski bardağı vardı.

"Şey, ımm, elbette, eğer..." Swallow daha da bocalamış gözüküyordu.

"Beyaz iyi olur," dedi Robyn.

"İngiltere'de olduğumun her zaman farkına varmışımdır," dedi Morris Zapp, Philip Swallow gittiğinde, "çünkü bir partiye gidildiğinde birisinin söylediği ilk şey, *'Kırmızı mı, beyaz mı?'* dır. Eskiden, Gül Savaşları* ya da benzeri bir şey hâlâ devam ediyor gibi, bunun bir tür parola olduğunu düşünürdüm."

"Uzun mu kalacaksınız burada?" diye sordu Robyn.

"Dubrovnik'e gideceğim yarın. Oraya gittin mi hiç?"

"Hayır," dedi Robyn.

"Ben de hiç gitmedim. Şimdi bir kuralı bozuyorum: Hiçbir zaman Komünist bir ülkedeki konferanslara iştirak etmem."

"Bu kural biraz bağnazca değil mi?" dedi Robyn.

"Bunun politikayla hiç ilgisi yok. Sadece Doğu Avrupa otelleri hakkında birtakım berbat şeyler duyuyordum. Fakat Yugoslavya'nın yarı-Batılı olduğunu söylüyorlar, ben de öyle düşündüm, lanet olsun, tehlikeyi göze alacağım."

"Bir konferansa katılmak için çok uzun bir yol."

"Birden daha fazla var. Dubrovnik'ten sonra Viyana, Cenova, Nice ve Milano'ya gideceğim. Milano'ya özel bir ziyaret için," dedi ellerinin tersiyle bıyıklarının uçlarını yukarı doğru tararken. "Eski bir arkadaşa uğrayacağım. Ama geri kalanı konferans. Son zamanlarda iyi konferanslara gittin mi?"

"Hayır, maalesef bu yılki UTE konferansını kaçırdım."

"Bu eğer benim burada katıldığım 79 yılındaki konferanssa, o zaman kaçırdığın iyi olmuş," dedi Morris Zapp. "Ben gerçek konferansları, uluslararası konferansları kastediyorum."

"O konferanslardan birine gidebilecek mali gücüm yok," dedi Robyn. "Bizim deniz aşırı konferans fonları asgariye indirildi."

"Kesinti, kesinti, kesinti," dedi Morris Zapp, "burada herkes bunu mu konuşacak? Önce Philip, sonra Busby, şimdi de sen."

"Bugünlerde İngiliz üniversitelerinde hayat böyle işte, Morris" dedi Philip Swallow, Robyn'e bir kadeh ılıkça bir Soave verirken. "Tüm zamanımı, komitelerde kesintileri nasıl karşılayacağımızı tartışarak harcıyorum. Bırak kitap yazmayı, aylardır tek bir kitap bile okuyamadım."

"Ben yaptım," dedi Robyn.

* Kırmızı gülle temsil edilen soylu Lancester ailesi ile beyaz gülle temsil edilen soylu York ailesi arasında, İngiltere tahtı için yapılan mücadelenin adı. 1445-1485 arasında, iki Gül Savaşı adıyla bilinen iç savaşlar. (ç.n.)

"Yazdın mı okudun mu?" dedi Morris Zapp.

"Yazdım bir kitap," dedi Robyn. "Dörtte üçünü, yani."

"Ah Robyn," dedi Philip Swallow, "hepimizi utandırdın. Sensiz ne yaparız?" Başını sallayarak ayaklarını sürüye sürüye uzaklaştı.

"Rummidge'den ayrılıyor musun Robyn?" dedi Morris Zapp.

Robyn durumunu açıkladı. "Gördüğünüz gibi," diye sözü bağladı, "bu kitap benim için çok önemli. Bir ihtimal önümüzdeki on iki ay içinde bir iş ilanı çıkarsa, iki kitapla işe girme şansımı artırmalıyım."

"Haklısın," dedi Morris Zapp. "Bu ülkede profesörlerin bile daha az yayını var." Gözü Philip Swallow'dan yana kaydı. "Kitabının konusu ne?"

Robyn ona anlattı. Morris Zapp kitabın içeriğine ve metodolojisine tezahürat yaptı. Önemli feminist eleştirmenlerin ve kuramcıların adları makineli tüfek tarakası gibi aralarında gidip geldi: Elaine Showalter, Sandra Gilbert, Susan Gubar, Shoshana Felman, Luce Irigaray, Catherine Clément, Susan Suleiman, Mieke Bal – Morris Zapp hepsini okumuştu. *Poetics Today*'in, Robyn'in henüz görmemiş olduğu son sayısındaki bir makaleyi tavsiye etti Zapp. Son olarak Robyn'e kitabının Amerika'da yayımlanması için anlaşma yapıp yapmadığını sordu.

"Hayır, İngiliz yayıncılarım ilk kitabımın ABD'deki dağıtımını kendileri yaptılar – sanayi romanı üzerine olanını. Aynı şeyi buna da yaparlar sanıyorum."

"Kim bunlar?"

"Lecky, Windrush and Bernstein."

Morris Zapp'ın yüzü asıldı. "Onlar fecidirler. Philip sana anlatmadı mı ona ne yaptıklarını? Onun tüm makale kopyalarını kaybedip bir yıl geç dağıttılar."

"Aman Tanrım," dedi Robyn.

"Amerika'da ne kadar sattın?"

"Bilmiyorum. Pek fazla değil."

"Ben Euphoric State University Press'in editörlerindenim," dedi Morris Zapp. "Taslağını bana gönder de bir göz atayım."

"Çok naziksiniz," dedi Robyn, "ama benim Lecky, Windrush ve Bernstein'le bir anlaşmam var zaten."

"Eğer Euphoric State, Amerikan yayın hakları için bir teklifte bulunursa, bunu kabul etmek onların yararlarına olur," dedi Morris Zapp. "Camera-ready copy'yi onlara satabilirler. Tabii belki de kitabı beğenmem. Ama sen zeki bir kıza benziyorsun."

"Kişi."

"Kişi, affedersin."

"Size taslağı nasıl ulaştırayım?"

"Yarın sabah sekiz buçuktan önce buraya bırakabilir misin?" dedi Morris Zapp. "Heathrow'a gitmek için 9.45 servisine yetişeceğim."

Robyn partiden erkenden ayrıldı. Philip Swallow, ön kapıya giden yola ulaşmak için kalabalığın arasından sıyrılmaya uğraşan Robyn'in yolunu kesip "A, neden böyle erkenden gidiyorsun?" dedi.

"Profesör Zapp nezaket gösterip yazmakta olduğum kitaba bakma teklifinde bulundu. Hâlâ disketlerde, çıkışını almak için eve gidiyorum."

"Ne kadar yazık, onu da getirmeliydin," dedi Philip Swallow.

"Kimi?"

"Senin şu delikanlı, Suffolk'taki."

"Ha Charles! Charles'la artık görüşmüyorum. O bankacı oldu."

"*Öyle mi*? Ne kadar ilginç." Philip Swallow'un, ayaklarının üzerinde hafifçe yalpalayıp – sarhoşluktan mı, yorgunluktan mı, Robyn anlayamadı – koluyla duvara dayanması Robyn'in ilerlemesini engelledi. Robyn onun omzunun üzerinden, Mrs. Swallow'un kuşkuyla kendilerine baktığını gördü. "Paranın son zamanlarda bu kadar ilgi çekici olması olağanüstü değil mi? Biliyor musun, otuz yıl boyunca *Guardian*'ın sanat sayfalarından, doğrudan spor haberlerine atladıktan sonra birdenbire ekonomi sayfalarını okur oldum."

"Beni pek fazla ilgilendirdiğini söyleyemeyeceğim," diye cevap verirken Robyn, başını hızla eğerek Swallow'un kolunun altından geçti. "Gitmem lazım, maalesef."

"Sanıyorum ki bu biraz British Telecom hissesi satın almamla başladı," dedi Swallow, ökçelerinin üzerinde dönüp Robyn'i kapıya kadar takip ederken. "Biliyor musun, şu anda ödediğim paranın iki katı ediyor?"

"Tebrikler," dedi Robyn. "Ne kadar kâr ettiniz?"

"İki yüz sterlin," dedi Swallow. "Keşke daha fazla alsaymışım. British Gas için de böyle olur mu acaba diye merak ediyorum. Senin delikanlı bana tavsiyede bulunur mu sence?"

"O benim delikanlım değil," dedi Robyn. "Neden siz ona yazıp sormuyorsunuz?"

Robyn bütün gece bilgisayardan kitabının çıkışını aldığı için yatağa gi-

remedi. Euphoric State University Press'inki gibi itibarlı bir baskının imzasını temin edebilirse, bu çabaya değeceğini düşünüyordu. Ayrıca Morris Zapp'ta umut telkin eden bir şeyler vardı. Dünyada bilimadamlarının ve eleştirmenlerin hâlâ coşku dolu bir özgüvenle kendi mesleki hedeflerine ulaşmaya çalıştıkları; konferansların birbirini izlediği; bu konferanslara katılmak için gereken mali kaynakların olduğu; akademisyen partilerinde sohbet konusunun, bölümün varlığı için gerekli ödeneklerin son zamandaki kesintisinden çok, tartışma yaratan en son kitap ve makaleler olduğu yerlerin de bulunduğunu sezdirerek canlandırıcı bir meltem gibi Rummidge Üniversitesi'nin bitkin, umutsuz atmosferi üzerinde esmişti. Robyn kırmızı gözlerle ve esneyerek bilgisayarının üzerine iki büklüm eğilmişken kitabına ve meslek aşkına olan inancının tazelendiğini hissetti.

Yazıcıdaki draft hızında bile altı bin sözcüğün kâğıda dökülmesi uzun zaman aldı. İşini bitirdiğinde sabahın hemen hemen sekiz on beşi olmuştu. Kitabın taslağını yerine ulaştırabilmek için arabasıyla pazar gününün ıssız sokaklarından süratle geçiyordu. Kiraz ağaçlarının çiçeklerini soyan sert bir rüzgâr esmekle birlikte pırıl pırıl güneşli bir sabahtı. Swallow'un evinin önündeki kaldırımda bir taksi çalışır vaziyette sarsılıp duruyordu. Morris Zapp'ın valizini taşıyan Philip, önceki gecenin âşığını uğurlayan boynuzlu müsamahakâr bir koca misali bahçenin yarı yolunda huzursuzca oyalanıp dururken, sırtında sabahlığıyla Hilary Swallow da ön verandada Morris Zap'la vedalaşıyordu. Fakat Zapp ile Mrs. Swallow arasında yaşanmış o tutku her ne idiyse, Robyn iki erkeğin dostça yanak yanağa dokunmasından bunun çoktan sükunet bulmuş olduğu sonucunu çıkardı. Yaşlanmaya yüz tutan bu üç insanın bir seks entrikası içinde olduğunu doğrusu hayal etmek bile zordu.

"Hadi Morris!" diye seslendi Swallow. "Senin taksi bekliyor." O zaman Zapp döndü ve gözüne Robyn ilişti. "Hey güzel Tanrım – Robyn! Sabahın bu saatinde ne arıyorsun burada?"

Robyn her şeyi yeni baştan açıklarken Morris Zapp önü açık Burberry pardösüsünün kanatları dizlerine dolaşarak badi badi bahçe yolundan aşağı indi. "Meraba Robyn, n'aber?" İç cebinden, uzun namlulu bir silah gibi bir puro çekti ve dişlerinin arasına sıkıştırdı.

"İşte kitabın taslağı."

"Mükemmel, elimden geldiğince çabuk okuyacağım." Rüzgâra karşı alevi örterek purosunu yaktı.

"Henüz bitmiş değil, size bahsettiğim gibi. Ayrıca düzelti de yapılmadı."

"Tamam tamam," dedi Morris Zapp. "Düşüncemi sana bildiririm. Eğer beğenirsem telefon ederim, beğenmezsem postayla geri yollarım. Telefon numaran taslağın üzerinde var mı?"

"Hayır," dedi Robyn, "vereyim."

"Yaz onu. Modern dünyada iyi haberlerin telefonla, kötü haberlerin postayla geldiğinin farkında değil misin sen?"

"Evet, şimdi siz söyleyince," dedi Robyn, telefon numarasını paketin dışına karalarken.

"Morris, taksi," dedi Philip Swallow.

"Rahat ol Philip, kaçmıyor, kaçıyor musun şoför?"

"Hayır efendim," dedi taksi şoförü direksiyonun arkasından, "Benim için fark etmez."

"İşte duydun," dedi Morris Zapp. Robyn'in taslağını, dergi ve kitapla tıka basa dolu çantasına tıkıştırdı.

"Yani taksimetre atıp duruyor da."

"N'olmuş yani ?"

"Dekan olduğumdan bu yana maalesef sürekli olarak israf konusuna takılır oldum," dedi Philip Swallow içini çekerek. "Elimde değil."

"Pekâlâ, o konuya takılmaya devam et, Philip," dedi Morris Zapp. "Yahut siz Brit'lerin* dediği gibi, umutsuzluğa kapılma." Gülünce göğsü hırıldadı ve puro dumanı öksürdü. "Euphoric State'e bir ara yine gelmelisin. Bizi para harcarken seyretmek sana iyi gelir."

"Emekli oluncaya kadar orada mı kalacaksın?" diye sordu Philip Swallow.

"Emekli mi? O sözcüğün ima ettiği şeylerden nefret ediyorum," dedi Morris Zapp. "Zaten zorunlu emekliliğin anayasal olmadığı anlaşıldı artık, yaş ayrımcılığının bir başka şekli de bu. Hem neden yerimden kımıldayayım ki? Euphoric State ile, beşeri bilimlerde hiç kimseye benden fazla para ödenmeyeceğini yazan bir anlaşmam var. Eğer Ivy League** okullarının birinden dolgun bir ücretle parlak birini almak isterlerse, o kişinin alacağından en az bin dolar fazlasını bana ödemek zorundalar."

---

* *Brit:* Britanyalı (ç.n.)

** *Ivy League Schools:* Binalarının sarmaşık kaplı olmasından dolayı ABD'nin doğu bölgesindeki geleneksel, saygın sekiz üniversiteden (Brown, Columbia, Cornell, Harvard, Dartmouth College, Princeton, Pensylvania ve Yale) oluşan gruba verilen ad. (ç.n)

"Bunu neden beşeri bilimlerle sınırlı tutuyorsun Morris?" dedi Swallow.

"Gerçekçi olmak zorundasın," dedi Zapp. "Kanseri tedavi edebilecek ya da dünyayı havaya uçurabilecek adamlar, biz edebiyat eleştirmenlerinden biraz daha fazlasını hak ediyorlar."

"Böyle mütevazı bir şeyi senin dudaklarından hiç duymamıştım," dedi Swallow.

"Ah, şey yaşımız ilerledikçe yumuşuyoruz," dedi Morris Zapp, taksiye güçlükle tırmanırken. "*Ciao* dostlar."

Yola dökülmüş çiçekler taksinin hareket etmesiyle konfeti gibi döne döne uçuştu. Kaldırımın kenarında durdular ve araba köşeyi dönünceye kadar el salladılar.

"Eğlenceli birisi değil mi?" dedi Robyn.

"O bir düzenbazdır," dedi Philip Swallow. "Sevimli düzenbaz. Senin kitabı görmek istemesine şaşırdım."

"Neden?"

"Feministlere tahammül edemez de, genellikle. Bir zamanlar, konferanslarda ve dergilerde ona bayağı zor günler yaşattılar."

"Edebiyatta çok bilgili görünüyordu."

"A, Morris her zaman çok bilgilidir, hakkını teslim etmek lazım. Acaba oyunu ne, gerçi..."

"Benim kitabımdan çalıntı yapacağını düşünmüyorsunuz değil mi?" dedi Robyn. Daha önce böyle şeyler duymuştu.

"Hiç sanmam," dedi Philip Swallow. "Bir feminist eleştiri eserini kendi yapıtı olarak yutturmanın zor olacağını bilir. İçeri gelip bir kahve içer misin?"

"Teşekkürler, kitabımın çıkışını aldığım için bütün gece uyumadım. Şu anda tek yapmak istediğim kendimi yatağa atmak."

"Nasıl istersen," dedi Philip Swallow, arabasına doğru Robyn'le yürürken. "Ha bu arada aklıma gelmişken, senin rapor nasıl gidiyor?"

"Rapor mu?"

"Gölge Programıyla ilgili."

"Ha şu. Biraz geciktim, gerçekten," dedi Robyn. "Tam hız kitabım üzerinde çalışıyordum, biliyorsunuz."

"Evet," dedi Philip Swallow, "Sanırım, artık, önümüzdeki dönemin sonuna bırakabilirsin."

Robyn, Philip Swallow'un bu sözlerle ne demek istediğini anlamadı

ama bu ifadedeki anlam belirsizliğini onun sağırlığına atfetti ve o sırada uğraşıp bunu çözemeyecek kadar yorgundu. Eve gidip öğleden sonra geç saatlere kadar uyudu. Uyandığında meselenin tümü aklından çıkmıştı. Ancak ertesi sabah üniversiteye gittiği zaman, Vic Wilcox'u İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölüm ofisinin önündeki kalabalık salhanlıkta Philip Swallow'la konuşurken görünce, bir anda korkuyla tekrar hatırladı. Koyu renk resmi takım elbisesi ve cilalı siyah deri ayakkabılarıyla elini arkasında kavuşturmuş dikilen Vic, rengârenk bol giysileriyle çevresinde uçuşarak dönen öğrencilerin içinde, yolunu şaşırıp egzotik kuşlara ait kuşhaneye düşmüş kargaya benziyordu. Buruşuk bej keten ceketi ve yıpranmış Hush Puppies ayakkabılarıyla Philip Swallow bile, kıyaslandığında ona göre şık bir rahatlıkta giyinmiş görünüyordu. Robyn'i fark eden Swallow eliyle işaret etti.

"Hah oradasın," dedi. "Senin gölgeyi kapının önünde, 'yalnız ve solgun dikilip dururken' buldum. Belli ki saat dokuzdan beri buradaydı."

"Merhaba Robyn," dedi Vic.

Robyn onu görmezlikten geldi. "*Benim* gölgem mi, ne demek istiyorsunuz?" diye sordu Swallow'a.

"Anlamı açık," dedi Swallow başını sallayarak.

"*Ne demek istiyorsunuz, benim gölgem mi?*" diye tekrarladı Robyn, etraftaki gürültü yüzünden sesini yükselterek.

"Evet, Gölge Programı'nın ikinci devresi. Bunu dün konuşmuştuk."

"Neden bahsettiğinizi anlamamıştım," dedi Robyn. "Hâlâ da anlamış değilim," diye ekledi, ama aslında doğru bir tahminde bulunabilirdi şimdi.

Philip Swallow bir birine, bir ötekine baktı çaresizlikle. "Fakat düşündüm ki Mr. Wilcox..."

"Bunu sana yazdım," dedi Vic Robyn'e, kendisiyle gurur duyduğunu belli ederek.

"Mektup yanlış bir yere gitmiş olmalı," dedi Robyn. O sırada, sahanlığın öbür tarafındaki Üçüncü Yıl ilan tahtasının yanında Marion Russell'ı gördü, sanki Vic Wilcox'u nereden tanıdığını hatırlamaya çalışıyormuş gibi gözlerini onlara dikmişti.

"Hay Allah," dedi Swallow. "O zaman Mr. Wilcox'u bu sabah beklemiyordun öyle mi?"

"Hayır," dedi Robyn, "hiçbir sabah beklemiyordum."

"Peki," dedi Swallow, "tatil sırasındaydı sanıyorum o sırada sen yoktun burada – Mr Wilcox Gölge Programı'nın devamını öneren bir mektup yazdı RY'na. Bu denemeden o kadar etkilenmiş ki – Swallow kendini beğenmiş bir gülümsemeyle mezar taşına benzeyen dişlerini Vic'e gösterdi – devam etmesi gerektiğini düşünmüş, tabir caizse ters yönde."

"Evet, tek farkı bu kez senin gölgen benim," dedi Vic. "Eğer maksat sanayi ile üniversite arasındaki ilişkileri geliştirmekse, iki yönlü bir süreç olmalı. Biz sanayidekilerin de," dedi huşuyla, "öğrenmesi gereken çok şey var."

"Buna imkân yok," dedi Robyn.

"Çok iyi," dedi Swallow, ellerini oğuşturarak.

"Dedim ki, "B U N U Y A P M A Y A C A Ğ I M," diye bağırdı Robyn.

"Neden?" Philip Swallow kaygılı gözüküyordu.

"Mr. Wilcox bilir," dedi Robyn.

"Hayır, ben bilmiyorum," dedi Vic.

"Yaklaşan sınavlar nedeniyle öğrenciler açısından uygun olmaz. Derslerimde bulunması gerekir çünkü."

"Yokmuş gibi davranırım," dedi Vic, "müdahale etmem."

"Öğrencilerin itirazı olacağını gerçekten sanmıyorum, Robyn," dedi Swallow. "Ayrıca sadece haftada bir gün."

"Haftada bir gün mü?" dedi Robyn. "Mr. Wilcox'un bir tam gün fabrikasından uzak kalabilmesine hayret ettim. Onsuz olunamadığını sanıyordum."

"Şu anda her şey yolunda gidiyor," dedi Vic. "Benim epeyce gün iznim de var."

"Eğer Mr. Wilcox, bu proje uğruna tatillerinden vazgeçiyorsa, gerçekten düşünürüm ki..." Swallow hafifçe kanlanmış gözlerini yalvarırcasına Robyn'e çevirdi. "RY buna *çok* taraftar."

Robyn eli kulağında UGC yazısını ve zayıf da olsa, Rummidge'de ona sürekli bir iş kapısı açabileceği, ihtimalini düşündü. "Görünüşe göre pek fazla seçeneğim yok değil mi?" dedi.

"Güzel!" dedi Philip Swallow, ferahlayınca sevinçten yüzü parladı. "Sizi Robyn'in ehil ellerine bırakıyorum o zaman Mr. Wilcox. Mecazi anlamda tabii ki. Ha, ha!" Vic'le el sıkıştı ve bölüm ofisine girip gözden kayboldu. Robyn, Vic Wilcox'u koridordan geçirerek odasına götürdü.

"Bunun sinsice düzenlenmiş bir oyun olduğunu düşünüyorum,"

dedi Robyn yalnız kaldıklarında.

"Ne demek istiyorsun?"

"Üniversite bölümlerinden İngiliz Dili ve Edebiyatı'nın nasıl çalıştığını araştırmakla sahiden ilgileniyormuş gibi görünmeye çalışmıyorsun, öyle mi?"

"Evet, ilgileniyorum, çok ilgileniyorum." Vic etrafına bakındı. "Bütün bu kitapları okudun mu?"

"Pringle's'a ilk geldiğimde, yaptığım iş için son derece küçümseyici bir ifade kullanmıştın."

"Önyargılıydım," dedi Vic. "Gölge Programı'nın amacı da tamamen bu önyargıyı alt etmek."

"Bu gerekçeyi beni görmek için uydurduğunu düşünüyorum," dedi Robyn. Gladstone çantasını kaptığı gibi içinden kitapları, dosyaları, ödev kâğıtlarını boşaltmaya başladı.

"Ne yaptığını görmek istiyorum," dedi Vic. "Öğrenme arzusu duyuyorum. Şu bahsettiğin kitapları, *Jane Eyre* ile *Uğultulu Tepeler*'i okudum."

Robyn atılan yeme dayanamadı. "Nasıl buldun?"

"*Jane Eyre* iyi. Biraz fazla uzun. *Uğultulu Tepeler*'de kimin kim olduğunu durmadan karıştırdım."

"Bu kasıtlı tabii ki," dedi Robyn.

"Öyle mi?"

"Aynı isimler değişik sıralanımlarda ve değişik kuşaklarda hep ortaya çıkar. Cathy, büyük olanı, Catherine Earnshaw olarak doğar, evlenerek Catherine Linton olur. Cathy, küçük olanı, Catherine Linton olarak doğar, Isabella Linton ile Heathcliffe'nin oğulları Linton Heathcliff'le ilk evliliğini yaparak Catherine Heathcliff, daha sonra da Hareton Earnshaw'la yaptığı ikinci evlilikle Catherine Earnshaw olur, böylece annesinin adıyla, yani Catherine Earnshaw olarak hayatı son bulur."

"Anlatmaya devam et 'Üstat'," dedi Vic.

"İnanılmaz karmaşık, özellikle de zaman-atlamaları nedeniyle," dedi Robyn. "*Uğultulu Tepeler*'i dönemi için bu kadar fevkalade bir roman yapan da bu."

"Bunun manasını anlamıyorum. Eğer daha basit olsaydı, daha çok kişi hoşlanırdı."

"Güçlük anlam türetir. Okurun daha fazla çalışmasını sağlar."

"Ama okuma çalışmanın zıttıdır," dedi Vic. "İşten eve geldiğinde

rahatlamak için yaptığın şeydir."

"Bu mekânda," dedi Robyn, "okuma bir iştir. Okuma üretimdir. Bizim de ürettiğimiz şey anlamdır."

Kapı tıklatıldıktan sonra yavaş yavaş yarım metre kadar açıldı, aralıktan eldiven bir kukla gibi Marion Russell'ın başı göründü ve hayretten faltaşı gibi açılmış gözlerle bir Robyn'e bir Vic'e bakıp çekildi. Kapı tekrar kapandı. Kapının öte yanından fare sesleri gibi belli belirsiz fısıltılar ve didişme sesleri geldi.

"Bu benim saat on dersim," dedi Robyn.

"Sizin işe başlama saatiniz genel olarak saat on mudur?"

"Ben çalışmaya hiç ara vermem ki," dedi Robyn. "Eğer burada çalışmıyorsam evde çalışıyorumdur. Bildiğin gibi burası bir fabrika değil. İşyerine girip çıkarken kart basmayız biz. Şu köşede otur ve mümkün olduğu kadar göze çarpma."

"Bu ders ne hakkında şimdi?"

"Tennyson. İşte al şunu." Öğrenciliğinde ikinci el bir kitapçıdan aldığı, Rick's Longman Annotated baskısı yayımlanıncaya kadar yıllarca kullandığı, duygusal illüstrasyonlarıyla ucuz bir Victoryen baskısı olan Tennyson'un *Poems kitabını* uzattı ona. Robyn gidip kapıyı açtı. "Pekâlâ içeri gelin," dedi cesaret veren bir tebessümle.

Eski bir sınav soru kâğıdından kendisinin seçmiş olduğu bir konuda kısa bir inceleme yazısını okuyup tartışmayı başlatma sırası Marion Russell'daydı; ama öğrenciler odaya girip masanın çevresinde yerlerini aldıkları halde o yoktu.

"Marion nerede?" diye sordu Robyn.

"Tuvalete gitti," dedi lacivert eşofmanlı iri yarı bir kız olan Laura Jones. İngilizce ve Beden Eğitimi'nde Joint Honours* yapıyordu ve gülle atma şampiyonuydu.

"Kendini iyi hissetmediğini söyledi," dedi Helen Lorimer. Saçına uysun diye tırnakları yeşil ojeyle boyanmıştı ve bir kulağına gülen bir yüzü, ötekine de çatık kaşlı bir yüzü tasvir eden plastik küpeler takmıştı.

"Sınıfta okumam için ödevini bana verdi," dedi Simon Bradford. Sıska, hevesli, kalın camlı gözlüğü ve bir tutam sakalı olan bir delikanlıydı.

* *Joint Honours:* Üniversitede birden fazla ana dalda öğrenim gören kişinin aldığı derece. (ç.n.)

"Bekleyin bir dakika," dedi Robyn, "nesi var gidip bir bakayım. Ha, bu arada, bu bey Mr. Wilcox, Sanayi Yılı projesinin bir gereği olarak bu dersi gözlemliyor. Hepiniz bu yılın Sanayi Yılı olduğunu biliyorsunuz herhalde, değil mi?" Hepsi boş boş baktılar ona. Odadan çıkarken, "Mr. Wilcox'tan bunu açıklamasını rica edin," dedi.

Robyn kadın personel tuvaletinde saklanan Marion Russell'ı buldu. "Neyin var Marion?" dedi çabuk çabuk. "Âdet öncesi gerginliği mi?"

"O adam," dedi Marion Russell. "Fabrikadaki adam o, değil mi?"

"Evet."

"Ne yapıyor burada? Şikâyet etmeye mi gelmiş?"

"Hayır, tabii ki değil. Dersi izlemek için burada."

"Neden?"

"Şu anda açıklanamayacak kadar karmaşık. Haydi gel, hepimiz seni bekliyoruz."

"Gelemem."

"Neden?"

"Çok utanç verici. Beni külot ve öbür şeylerle görmüştü."

"Seni tanımaz."

"Elbette tanır."

"Hayır, tanımaz. Tamamıyla farklı görünüyorsun." Marion Russell'ın üzerinde, Veronica bezindeki* İsa'nın yüzüne benzer şekilde, Bob Geldof'un yüzünün basılı olduğu battal bir tişört, bol bir şalvar pantolon vardı.

"Ödevinin konusu neydi?"

"Tennyson'un şiirinde optimizm ile pesimizmin çatışması," dedi Marion Russell.

"Haydi öyleyse dinleyelim bunu."

Vic Sanayi Yılı'nı öbür üç öğrenciye açıklamış olsa bile bunu çok kısa tutmuş olmalıydı, çünkü Robyn, Marion Russell ile döndüğünde oda sessizdi. Vic kaşlarını çatmış elindeki Tennyson kitabına bakıyor, öğrenciler ise bir kakımı seyreden tavşanlar gibi onu seyrediyorlardı. Marion içeri girdiğinde başını kaldırıp baktı ama, Robyn'in de tahmin ettiği gibi, gözleri tanıdığına dair bir sinyal vermedi.

Marion mırıl mırıl yeknesak bir sesle yazdıklarını kâğıttan okumaya başladı. Her şey yolunda gidiyordu, ta ki Marion, Locksley Hall'un

* Azize. Efsaneye göre Golgota'ya çıktığı sırada İsa'nın yüzünü bir bezle silen kadın.(ç.n.)

"*Koca dünya sonsuza kadar fırıl fırıl dönsün, değişimin çınlayan oluklarında* dizesinin, Victoryen Demiryolu Çağının inancını yansıttığını söyleyinceye kadar. Vic elini kaldırdı.

"Evet Mr. Wilcox?" Robyn ses tonunu ve bakışını elinden geldiğince öyle bir ayarladı ki karşısındakinin cesareti kırılsın.

"Şair trenleri değil, tramvayları düşünüyor olmalı," dedi Vic. "Çünkü tren oluklu rayda gitmez."

Simon Bradford birdenbire yüksek perdeden bir kahkaha patlattı. Sonra Robyn'in gözleriyle karşılaşınca, yaptığına pişman olmuş gibi göründü.

"Bu önermeyi eğlenceli mi buldun Simon?" dedi Robyn.

"Şey," dedi Simon, "tramvaylar. Bu pek şiirsel değillerdir de?"

"Okuduğum bu kitapta Demiryolu Çağı diye yazıyor," dedi Marion.

"Hangi kitapta Marion?" diye sordu Robyn.

"Bir eleştiri kitabı. Hangisi olduğunu şu anda hatırlayamıyorum," dedi Marion, bir deste notu gelişigüzel karıştırırken.

"Daima ikincil kaynakları da alın," dedi Robyn. "Aslında, saçma olsa da ilginç bir nokta. Bu şiiri yazdığında Tennyson trenlerin oluklu raylarda çalıştığını zannediyordu." Longman's Annotated baskısındaki dipnotu yüksek sesle okudu: "*1830'da, ilk trenle Liverpool'dan Manchester'a gittiğimde, tekerleklerin bir ray oluğunda hareket ettiğini zannediyordum. Kapkaranlık bir geceydi ve istasyonda, trenin çevresinde öylesine bir kalabalık vardı ki tekerlekleri göremiyorduk. Sonra bu dizeyi yarattım.*"

Gülme sırası bu kez Vic'e geldi. "Eh, bunu pek de iyi yaratamamış öyle değil mi?"

"Sonuç olarak cevap ne?" dedi Laura. Derslerde Robyn'in söylediği her şeyi kelimesi kelimesine kaydeden, oldukça hayal gücü yoksulu bir kızdı. "Tren mi tramvay mı?"

"Her ikisi de veya herhangi birisi," dedi Robyn. "Gerçekten önemi yok. Devam et Marion."

"Bir dakika," dedi Vic. "Her iki rayı birden kabul edemezsiniz. *Oluklu ray*, siz ona ne diyordunuz, düzdeğişmece değil mi?"

Öğrenciler Vic'in bu teknik terimi ortaya atmasından gözle görülür biçimde etkilendiler, Vic'in bunu hatırlamış olması Robyn'i de etkiledi ve neredeyse üzülerek onun söylediğini düzeltti.

"Hayır," dedi Robyn. "Bu bir metafor. '*Değişimin olukları*' bir me-

tafordur. Dünyanın zaman tünelinden geçişi, metal bir hat üzerinde hareket eden bir şeye benzetiliyor."

"Fakat ray oluğu, yolun ne tür olduğunu anlatıyor."

"Doğru," dedi Robyn hak vererek. "Bu bir metaforun içindeki düzdeğişmece. Ya da tam doğrusu, kapsamlayış: bütün yerine parça."

"Ama kafamda oluklu bir ray resmi varsa, tren olduğunu düşünemem ki. O yüzden tramvay olması gerekir."

"Sizler ne düşünüyorsunuz bu konuda?" dedi Robyn. "Helen sen?"

Helen Lorimer Robyn'e bakmak için isteksizce gözlerini kaldırdı. "Şey, Tennyson treni tasvir ettiğini düşünüyorduysa, o halde trendir, sanırım," dedi.

"Şart değil," dedi Simon Bradford. "Niyetli Yanılgı bu." Takdir bekleyerek Robyn'e baktı. Simon Bradford, önceki yıl Robyn'in Eleştirel Kuram seminerlerinden birine katılmıştı. Helen Lorimer, bu seminerlere katılmamıştı ve Niyetli Yanılgı'yı hiç duymamış olduğu açıktı, yüzü sol kulağındaki küpe gibi karamsarlaştı.

Hepsinin bir bekleyiş içinde Robyn'e baktıkları sırada kısa bir sessizlik oldu.

"Bu bir aporia," dedi Robyn. "Bir anlamda rastlantısal aporia, karar verilemez çok-anlamlılık, çözümlenemez çelişki. Tennyson'ın tren raylarını ima etmek istediğini biz biliyoruz. Helen'in dediği gibi, bu bilgiyi silip atamayız." (Kendi savı başka sözlerle dile getirilince gururu okşanan Helen Lorimer'ın yüzü, sağ küpesini andıran bir sevinçle parladı.) "Ama biz aynı zamanda biliyoruz ki trenler oluklu raylarda gitmez ve oluklu raylarda çalışan hiçbir şey metaforik olarak temaya uygun görünmüyor. Simon'ın dediği gibi tramvay pek şiirsel değil. O yüzden de okurun aklı bu dizeye anlam verme çabasıyla karışıp duruyor."

"Yani, beş para etmez öyle mi?" dedi Vic.

"Tam tersine," dedi Robyn. "Şiirdeki sayılı güzellikte dizelerden birisi olduğunu düşünüyorum."

"Final imtihanlarında Demiryolu Çağı ile ilgili bir soru gelirse, bunu örnek olarak verebilir miyiz?"

"Evet Laura," dedi Robyn sabırla. "Aporianın farkında olduğunuzu göstermeniz koşuluyla."

"Nasıl yazılıyor?"

Robyn, odasının duvarına raptedilmiş beyaz tahtaya, renkli keçe kalemle sözcüğü yazdı: "*Aporia*. Klasik retorikteki anlamı, tartışılan

konuya dair gerçek veya yapay şüphe. Günümüzde Dekonstrüksiyonistler bir metinde, daha radikal çelişki türlerine, mantığın tahribine, okurun beklentisini boşa çıkarmaya atıfta bulunmak için kullanırlar bunu. Dekonstrüksiyon akımının gözde mecazı olduğu söylenebilir. Hillis Miller bunu bir dağ patikasında yol almaya benzetir; sonra bu yolun çıkmaz olduğu anlaşılır; insan kendini bir yarın ucunda çaresiz bulur, ne geri gidebilir ne de ileri. Aslında, 'Çıkmaz yol' anlamına gelen Grekçe bir sözcükten türemiştir. Devam et, Marion."

Birkaç dakika sonra, belli ki '*oluklu ray*' konusundaki müdahalesinin başarılı olmasından cesaret alan Vic yine elini kaldırdı. O sırada Marion, Tennyson'ın duygularda fikirlerden daha güçlü olduğunu, oldukça akla uygun bir biçimde savunuyordu ve savını desteklemek için *Maud*'da âşığın lirik feveranını alıntılamıştı: *"Bahçeye çık, Maud, / Kara yarasa, gece uçtu gitti çünkü."*

"Evet, Mr Wilcox?" dedi Robyn kaşlarını çatarak.

"Bu şarkı," dedi Vic. 'Bahçeye çık, Maud'. Bir zamanlar büyükbabam söylerdi."

"Evet?"

"Şey, şiirdeki herif sevgilisine bir şarkı söylüyor, meşhur bir şarkı. Bu önemli ama, değil mi?"

"Tennyson, 'Bahçeye çık, Maud'u şiir olarak yazmış," dedi Robyn. "Daha sonra birisi bunu bestelemiş."

"Ah," dedi Vic. "Yanlış yaptım. Yoksa bir aporia mı bu?"

"Hayır, bir yanlış bu," dedi Robyn. "Sizden artık araya girmemenizi rica etmek zorundayım, lütfen, yoksa Marion hiç bitiremeyecek."

Vic rencide olarak sessizliğe gömüldü. Yerinde huzursuz huzursuz kıpırdandı; öğrenci bölümündekileri sinirlendirecek şekilde, söyledikleri bir şeyin tam ortasında ara sıra sabırsızca içini çekerek duraklamalarına neden oldu; elindeki kitabın sayfalarını çevirmek için parmaklarını yaladı; kitabı elinde öyle bir şiddetle gerip bıraktı ki, kitabın sırtı gürültüyle şakladı; ama bir daha fiilen araya girmedi. Bir süre sonra da, tartışmaya karşı ilgisini kaybedip Tennyson'un kitabını kendisi için karıştırıyormuş gibi bir görüntü arz etti. Ders bitip öğrenciler gittiğinde Robyn'e kitabı ödünç alıp alamayacağını sordu.

"Tabii, ama neden?"

"Şey, düşündüm ki eğer önceden bir kere okursam gelecek hafta konuşulacaklar hakkında belki bir fikrim olur."

"Ama biz gelecek hafta Tennyson yapmayacağız. Sanıyorum *Da-*

niel Deronda olacak."

"Yani Tennyson'u bitirdiniz mi? Hepsi o kadar mıydı?"

"Bu grubu ilgilendirdiği kadarıyla, evet."

"Ama sen onlara yazarın optimist mi pesimist mi, olduğunu söylemedin."

"Onlara ne düşüneceklerini söylemem," dedi Robyn.

"O zaman doğru cevapları öğrenmeleri nasıl beklenir?"

"Böyle soruların doğru cevabı yoktur. Sadece yorumları vardır."

"Öyleyse bunun manası ne?" dedi Vic. "Sonunda daha bilge olmayacaksan, bütün gün bir masanın çevresinde kitapları tartışmanın manası ne?"

"A tabii *daha bilgesin*," dedi Robyn. "Dilin düşünülenin ötesinde sonsuz karmaşık ve kaygan bir araç olduğunu öğrenirsin."

"Gerekli mi bu?"

"Hem de çok gerekli," dedi Robyn, masanın üzerindeki kâğıtlarla kitapları düzeltirken. "Gelecek hafta için *Daniel Deronda*'yı ödünç almak ister misin?"

"Ne yazmış o adam?"'

"O bir adam değil, bir kitap, George Eliot'un yazdığı."

"İyi yazar öyle mi, şu Eliot denen herif?"

"O bir kadındı aslında. Dilin ne kadar kaygan olduğunu görüyorsun değil mi? Ama, evet, çok iyidir. Tennyson'la *Daniel Deronda*'yı değiştirmek ister misin?"

"İkisini de alayım," dedi Vic. "Burada bazı iyi şeyler var." Tennyson'ı açtı ve küt işaretparmağıyla dizelerin izini sürerek yüksek sesle okudu:

> Kadın dediğin eksik erkek, senin bütün tutkuların da denk benimkine,
> Güneşe göre ay ışığı neyse şaraba göre su neyse tıpkı öyle.

"Locksley Hall'ı bir hakikat olarak kabul edeceğini tahmin etmem gerekirdi" dedi Robyn.

"Bam teline basıyor," dedi Vic, sayfaları çevirerek. "Mektuplarıma neden cevap vermedin?"

"Onları okumadım çünkü," dedi Robyn. "Açmadım bile."

"Bu pek hoş değil."

"İçlerinde ne olacağını çok iyi biliyordum," dedi Robyn. "Dahası, aptalca ve duygusalca davranıp durmadan Tennyson'u üzerime kusa-

caksan Gölge Programı'nın bu ikinci kısmını hemen durduracağım."

"Elimde değil. Durmadan Frankfurt'u düşünüyorum."

"Unut bunu. Olmamış gibi davran. Kahve ister miydin?"

"Bunun bir anlamı olmalıydı senin için."

"Bu bir aporia," dedi. "Çıkmaz yol. Hiçbir yere gitmez."

"Evet," dedi Vic acıyla. "Bir yar kenarında sıkışıp kaldım. Öne gidemiyorum, arkaya gidemiyorum."

Robyn içini çekti. "Özür dilerim Vic, çok farklı olduğumuzu hiç göremiyor musun? Başka bağların olduğu gerçeğini bir yana bıraksan bile."

"Aldırma onlara," dedi. "Onları hallederim."

"Biz iki ayrı dünyaya aitiz."

"Değişebilirim. Zaten değiştim de. *Jane Eyre* ile *Uğultulu Tepeler*'i okudum. Fabrikadaki çıplak kadın resimlerini defettim ve..."

"Ne yaptın?"

"Fabrikada temizlik yapıyorduk. Böylece çıplak kadın resimlerini duvarlardan çıkarttırma fırsatını değerlendirdim."

"Yenilerini hemen asmayacaklar mı?"

"Sendikaya oylama yaptırdım. Sendika sorumluları hevesli değildi ama ezici çoğunlukla Asyalı üyeler kaldırılması lehinde davrandılar. Onlar biraz fazla fazilet taslarlar ya."

"Vay canına! Etkilendim," dedi Robyn. Gülümsemesiyle onu kutsadı. Bunun bir hata olduğu anında ortaya çıktı; Vic Robyn'in elini yakalayıp, onun eski Tennyson'ın *Şiirler* kitabındaki gravürlerden birini anımsatan bir vaziyette, oturduğu sandalyenin yanında dizlerinin üzerine düşünce Robyn dehşete kapıldı.

"Robyn, bana bir şans ver!"

Robyn hızla elini çekti. "Seni budala seni, kalk ayağa!" dedi.

O anda kapıya vuruldu ve Marion Russell yaptığı gafın farkında olmadan nefes nefese odaya daldı. Eşikte duraladı ve dizlerinin üzerindeki Vic'e bakakaldı. Robyn sandalyesinden kayıp yere indi. "Mr. Wilcox kalemini düşürdü Marion," dedi. "Onu bulmamıza yardım edebilirsin sen de."

"Ah," dedi Marion. "Ne yazık ki edemem. Dersim var. Çantamı almaya geldim." Oturmuş olduğu sandalyenin altındaki kitaplarla dolu bir naylon alışveriş torbasını işaret etti.

"Pekâlâ," dedi Robyn, "alabilirsin."

"Özür dilerim." dedi Marion Russell çantasını alarak dönüp kapıya

doğru gitti ve son bir bakış fırlatıp odayı terk etti.

"Tamam, bu kadar," dedi Robyn ayağa kalkarken.

"Özür dilerim, kendimi kaybettim," dedi Vic dizlerinin tozunu silkeleyerek.

"Lütfen git şimdi," dedi Robyn. "Swallow'a fikrimi değiştirdiğimi söyleyeceğim."

"Kalmama izin ver. Bir daha olmayacak." Vic utanmış ve çaresiz gözüküyordu. Bu Robyn'e, Frankfurt'taki otelde odaya döndükleri zaman Vic'in kapı arkasında üzerine nasıl atladığını, sonra da şimdiki gibi birden nasıl bırakıp vazgeçtiğini hatırlattı.

"Sana güvenmiyorum. Bence sen birazcık delisin."

"Söz veriyorum."

Robyn tekrar konuşmadan önce, Vic'in cesaretini toplayıp gözlerine bakmasını bekledi. "Frankfurt'tan bahsedilecek mi?"

"Hayır."

"Ya şu aşk zımbırtısı?"

Vic yutkundu, süngüsü düşmüş vaziyette başını salladı "Tamam," dedi.

Marion Russell'a sergilemiş oldukları muhtemel tablo Robyn'in aklına gelince kıkır kıkır güldü. "Hadi gel bir kahve alalım," dedi.

Sabahın bu saatinde mutat olduğu üzere Öğretim Üyeleri Odası kalabalıktı. Kahve almak için küçük bir kuyruğa girmeleri gerekti. Vic hayretler içinde etrafına bakıyordu.

"Burada ne oluyor?" diye sordu. "Bu insanlar erken bir öğle yemeği mi yiyorlar?"

"Hayır, yalnızca sabah kahvesi."

"Ne kadar izinleri var?"

"İzin mi?"

"Buralarda canlarının istediği kadar takılabilirler mi demek istiyorsun?"

Robyn büyük rahat koltuklarda yayılmış, kahvelerini yudumlayıp, bisküvilerini ısırırlarken bir yandan da gazeteleri ve haftalık dergileri karıştıran ya da gülümseyerek sohbet eden meslektaşlarına baktı. Aşina olduğu bu manzarayı, birden bir yabancının gözüyle gördü ve kızarır gibi oldu. "Hepimiz kendi işimizi yaparız," dedi. "Bunu nasıl yapacağımız bizlere bağlıdır."

"Saat ona kadar işe başlamadığınıza ve saat on birde de kahve mo-

ları verdiğinize göre," dedi Vic, "çalışacak vakit nerede, ben göremiyorum." Davranışlarda kendini alçaltmayla haşinlik arasında orta bir nokta olduğunu bilmez görünüyordu. Birincisinde başarısızlığa uğramış, rotayı hemen ikincisine çevirivermişti.

Robyn iki fincan kahvenin parasını ödedikten sonra Vic'i, kampusün ortasındaki meydana bakan boydan boya camlı pencerelerden birinin önündeki boş sandalyelere doğru götürdü. "Sana şaşırtıcı gelse de," dedi Robyn, "bu odadaki insanların birçoğu şu anda çalışıyor."

"Hadi canım sende! Nasıl bir işmiş bu?"

"Üniversite meselelerini tartışmak, kurul gündemlerini oluşturmak. Yapılan araştırmalarla ilgili fikir teatisi yapmak ya da belirli öğrenciler hakkında istişarede bulunmak. Bunun gibi şeyler."

Tam o anda, yakınlarında oturan eski Mısır uygarlığı profesörünün, iyice duyulacak şekilde komşusuna, "Bu yıl senin lâleler nasıl, Dobson?" diye sorması talihsizlik oldu.

"Eğer yetkili olsaydım," dedi Vic, "bu mekânı tamamen kapatır, tezgâhın arkasındaki kadını koridorda servis arabasıyla bir aşağı bir yukarı dolaştırırdım."

Eski Mısır uygarlığı profesörü oturduğu yerde dönüp, Vic'e dik dik baktı.

"Hepsi pejmürde burdaki adamların, ne dersin? Kravat yok çoğunda. Şurdaki herife bak, gömleği dışarı sarkmış."

"O son derece seçkin bir ilahiyatçı," dedi Robyn.

"Elbiseleriyle yatmış gibi görünmek için mazeret değil, bu" dedi Vic.

Philip Swallow bir elinde kahve, öteki elinde koca bir deste kurul kâğıdıyla yaklaştı.

"Size katılabilir miyim?" dedi. "Nasıl gidiyor Mr. Wilcox?"

"Bizim rahat davranışlarımız Mr. Wilcox'u şoka uğrattı," dedi Robyn. "Kravatsız gömlekler, zaman sınırı olmayan kahve molaları."

"Sanayide bu olmaz," dedi Vic. "İnsanlar fırsattan istifade ederler."

"Bizim bazı arkadaşların da fırsattan istifade etmediklerinden emin değilim," dedi Swallow odaya çepeçevre bir göz gezdirerek. "Burada oturup kahveyle vakit geçirenler genellikle hep aynı yüzlerdir."

"Olur şey değil, siz patronsunuz değil mi?" dedi Vic. "Neden onlara bir ihtar vermiyorsunuz?"

Philip Swallow çıngıraklı bir kahkaha koyuverdi. "Ben kimsenin patronu filan değilim. Ne yazık ki siz de hükümetle aynı hataya düşüyorsunuz."

"Nasıl yani?"

"Üniversitelerin de, yönetim ile çalışan arasında belirgin bir ayrımın olduğu iş dünyasındaki gibi bir organizasyon modeline sahip olduklarını varsayıyorlar, halbuki aslında bu kurumlar fakültelerden oluşurlar. Kesintilerin bütün işin içine etmesinin nedeni de bu. Bu nahoş sözlerimi affet Robyn."

Robyn bu özrü duymamazlığa geldi.

"İşte," dedi Philip Swallow, "hükümet finans kaynağını keserken, aynen sanayide yaptıkları gibi, hiç kuşku yok ki aşırı istihdam yükünden ve benzer şeylerden kurtulup verimliliği artırmayı umuyordu. Eh, bir hadde kadar istihdam fazlası olduğunu kabul edelim – olmaması zaten mucize olurdu. Ancak sanayi kesiminde, iş gücünde yapılacak azaltmayı yönetim planlar, alt kademe yönetimden kimin gideceğine üst kademe yönetim karar verir, vesaire. Üniversitelerin yapılanmaları böyle piramit şeklinde değildir. Deneme süresini geçtikten sonra bir anlamda herkes eşittir. Kendi iradesi hilafına hiç kimse işten atılamaz. Hiç kimse emsallerinin işten atılması için oy vermeyecek."

"Hiç sanmıyorum," dedi Robyn.

"Hepsi iyi hoş da Robyn, ama hiç kimse birileri için işten atılma tehdidi oluşturan ders programı değişikliği için bile oy vermeyecek. Kesintilerin tartışıldığı kurullarda harcadığım saatleri hesaplamak istemem," dedi Philip Swallow usançla, "ve bütün bu süre zarfında tek bir an hatırlamıyorum ki, mevcut düzenlemelerimizin vazgeçilebilir herhangi bir tarafı olduğunu birisi kabul etsin. Herkes biliyor ki kesintiler yapılmak zorunda, çünkü kesenin ipleri hükümetin elinde, ama hiç kimse bunları hakikatte uygulamayacaktır."

"O zaman kısa zamanda iflas edersiniz," dedi Vic.

"Eğer erken emeklilik olmasaydı, şimdiye kadar çoktan iflas ederdik zaten," dedi Swallow. "Fakat erken emekli olmaya gönüllü olanlar, tabii ki her zaman kaybetmeyi en çok göze alabileceğimiz kişiler olmuyor. O zaman da şartları cazip kılmak için hükümetin bize çok para vermesi gerekiyordu. Yani netice itibarıyla parayı Robyn gibi pırıl pırıl gençlere harcamak yerine, insanların gidip Amerika'da çalışması, kendi hesabına iş yapması ya da hiçbir şey yapmaması için para veriyor duruma geldik."

"Bir keşmekeş olduğu ortada," dedi Vic. "Çözüm mutlaka sistemi değiştirmekte. Yönetime daha fazla güç verin."

"Hayır!" dedi Robyn ateşli ateşli. "Çözüm bu değil. Üniversiteleri

ticari kurumlara benzetmeye çalışırsanız, onları değerli kılan her şeyi tahrip edersiniz. Tam tersi daha iyi. Endüstriyel kuruluşlar için model olarak üniversiteleri alın. Üniversiteler nasıl fakültelerden oluşan kurumlarsa, fabrikaları da öyle yapın."

"Ha! Piyasada beş dakika bile varlığımızı sürdüremezdik," dedi Vic.

"Piyasa çok daha kötü durumda," dedi Robyn. "Üniversiteler bazı bakımlardan belki verimsiz. Güç tam olarak hiç kimsenin elinde olmadığı için kurullarda tartışarak belki bir sürü zaman harcıyoruz. Fakat herkesin bir üst basamağındaki kişiden korktuğu, herkesin kendi işinin peşinde olduğu, gider hesaplarında hile yaparak kazanç elde ettiği, tuvaletleri tahrip ettiği –çünkü biliyorlar ki şirket için uygunsa yarın işten atılabilir ve kimsenin de kılı bile kıpırdamaz– bir sisteme tercih edilir. Sen üniversiteyi tüm yanlışlarıyla ver bana, her zaman kabulüm."

"Eh," dedi Vic. "Eğer eline geçerse iyi iş." Başını çevirdi ve kampusün ana meydanında, sıcacık güne açık duran boydan boya camdan dışarı baktı.

Robyn gözleriyle onun baktığı istikameti takip etti. Gösterişli yazlık giysileriyle öğrenciler yeşil çimenlerin üzerine taç yaprakları gibi yayılmışlardı; okuyor, konuşuyor, kucaklaşıp öpüşüyorlar, ya da ders anlatan öğretmenlerini dinliyorlardı. Güneş, okurlar girip çıkarken bir fener kulesinin huzmeleri gibi parlayıp sönen camlı döner kapılarıyla kütüphanenin ön cephesinde, değişik biçim ve büyüklükteki biyoloji, kimya, fizik, mühendislik, eğitim ve hukuk bölümlerine ait binaların üzerinde parlıyordu. Güneş, botanik bahçesinde, spor merkezinde ve oyun sahalarıyla, insanların koştukları, vücut egzersizi yaptıkları yolda parlıyordu. Güneş, üniversite orkestrası ve korosunun dönem sonlarında "The Dream of Gerontius" u icra ettiği Büyük Salon'da, kurul salonu, komite odaları ve gazete çıkarılan ofislerden oluşan Öğrenci Birliği'nde, küçük ama seçkin bir şaheser koleksiyonuyla birlikte bağış yapılmış sanat galerisinin üzerinde parlıyordu. Çalışma ile oyunun, kültür ile tabiatın mükemmel bir uyum içinde olduğu, uzam, ışık ve latif topraklarda kurulu güzel binaların bulunduğu, her kişinin kendi ritmine ve eğilimine göre, özgürce mükemmellik ve kişisel tatmin peşinde koştuğu üniversite, bir insan topluluğu için her zamankinden çok daha ideal model olarak göründü Robyn'e.

Ve sonra da duygudaşlıkla dolu bir ürpertiyle aynı güneş West Wallsbury'deki fabrika binalarının oluklu sactan çatılarının üzerinde

kimbilir nasıl parlıyordur ve sıcaklık dökümhanenin içinde nasıl da hızla yükseliyordur, diye düşündü; ve öğle saatinde sendeleye sendeleye güneş ışığına dalan, yüzleri terli, parlak ışıkla karşılaşınca gözlerini kırpıştıran, tuğla duvarın gölgesinin düştüğü yağ lekeli kaba asfalta çömelip azığını yiyen, sonra fabrika düdüğünün sesiyle ikinci dört saatlik meşakkat için tekrar içerideki sıcağa, gürültüye ve pis kokuya dönen işçileri hayalinde canlandırdı.

Ama hayır! O cehennem çukuruna geri dönmelerine izin vermek yerine hayalinde onları kampuse taşıdı: tüm iş gücünü – işçiler, ustalar, denetçiler, müdürler, genel müdürler, sekreterler, temizlikçiler ve aşçıları, yağdan katılaşmış iş tulumları, kirli önlükleri, büyük – mağaza-iş gömlekleri ve çizgili takım elbiseleriyle – otobüslerle kentin karşı yakasına getirip kampusün giriş kapısının önünde indirdi ve uzun bir kafile halinde, yolunu şaşırmış bir ordu gibi, Danny Ram, kupola ocağındaki iki Sih ile kalıp çıkarma bölümündeki dev siyahi öncülüğünde gezip görsünler diye içeri bıraktı ve güzel binalara, ağaçlara, çiçek tarhlarına, çimenlere ve etraflarında oynayan ya da çalışan güzel genç insanlara şaşırmış, merakla bakarlarken esmer, kurumdan siyahlaşmış yüzlerinde göz akları fırıl fırıl dönüyordu. Güzel genç insanlar ve öğretmenleri vakit öldürmeyi ya da tartışmayı bıraktılar, fabrikadan gelenleri selamlamak üzere ayağa kalkıp onlara doğru yaklaştılar, ellerini sıktılar, içtenlikle buyur ettiler ve çimenlerin üzerinde, üniversitenin değerleri ile, ticaretin zorunluluğunun nasıl bağdaştırılabileceği ve daha adil olarak toplumunun tümünün yararına yeniden nasıl biçimlendirilebileceği konusunda fikir alışverişinde bulunmak amacıyla öğrenci ve öğretmenlerin yarısıyla, işçi ve yöneticilerin yarısından oluşan yüz kadar küçük seminer grubu düzenlediler.

Robyn birden Philip Swallow'un kendisine hitap ettiğini fark etti. "Affedersiniz," dedi, "hayal kuruyordum."

"Genç olmanın nimeti," dedi Swallow gülümseyerek. "Ben de bir an için, acaba işitme zorluğu mu çekiyorsun diye düşündüm Robyn."

"Bundan sonraki mesele," dedi Philip Swallow, "Ders Programı İnceleme Kurulu'nun raporuyla ilgili ne yapacağımız."

"Çöp sepetine at," diye önerdi Rupert Sutcliffe.

"Rupert için alay etmek kolay," dedi, Ders Programı İnceleme Kurulu'nun Başkanı Bob Busby, "ama ders programını yeniden düzenlemek hiç de kolay bir iş değil. Bölümdeki herkes kendi özel çıkarlarını korumak ister. Tüm ders programları gibi bizimki de bir uzlaşma."

"Müsaadenle, bu tam anlamıyla işlerliği olmayan bir uzlaşma," dedi Rupert Sutcliffe. "Hesabıma göre, her yıl yüz yetmiş üç adet farklı final sınav kâğıdı değerlendirmeyi gerektirecek."

"Değerlendirme sorununa henüz sıra gelmedi," dedi Bob Busby. "Öncelikle üzerinde anlaşmaya varılmış derslerin ana çatısını ele al-

mayı istiyorduk."

"Ama değerlendirme hayati," dedi Robyn. "Öğrencilerin alanlarıyla ilgili tüm yaklaşımlarını belirler. Yıl sonu sınavlarından tamamen kurtulup sürekli bir değerlendirme sistemine geçmek için bu bir fırsat değil mi?"

"Fakülte Kurulu bunu hiçbir zaman kabul etmez," dedi Bob Busby.

"Doğru da zaten," dedi Rupert Sutcliffe. "Sürekli değerlendirme anaokullarıyla sınırlı olmalı."

"Size de hatırlatmalıyım," dedi Philip Swallow usançla, "uygun zamanda Bölüm Kurulu'na hatırlatma yapmam gerekeceği gibi, bu uygulamanın hedefi kesintileri dikkate alarak kaynakları ekonomik kullanmak. Üç arkadaşımız bu yılın sonunda çeşitli nedenlerle ayrılacak. Gelecek yıl muhtemelen daha fazla kayıp verilecek. Gittikçe azalan kadroyla mevcut ders programını yürütmeye devam edersek, kişisel öğretim yükü katlanılamaz düzeye çıkacaktır. Ders Programı İnceleme Kurulu, hepimizin öğretim yapmak isteyeceği ideal koşullarda yeni bir ders programı tasarlamak için değil, karşı karşıya kaldığımız bu probleme çözüm bulmak amacıyla kuruldu."

"Rasyonalizasyon," dedi Vic, masanın öteki ucundan.

Robyn de dahil olmak üzere, Philip Swallow'un odasında toplanan herkes şaşırarak başını çevirip Vic'e baktı. Vic gayet tabii ki, ne Robyn'i izlediği kurul toplantılarında konuşuyordu, ne de o ilk günden sonra, bir daha derslerde müdahalede bulunmuştu. Üniversiteye haftalık ziyaretlerinde, Robyn'in odasının bir köşesinde ya da konferans salonunun en arka sırasında sessiz ve dikkatli oturuyor, Beşeri İlimler Fakültesi'nin merdivenlerinde ve koridorlarında sadık bir köpek gibi Robyn'i takip ediyordu. Robyn onun bütün bunlardan ne anladığını merak ediyor olsa da, bu sabah olduğu gibi çoğu zaman, Vic'in oradaki varlığını tamamen unutuyordu. Sömestrin dördüncü haftasıydı ve Bölüm Gündem Kurulu'nun bir toplantısındaydılar.

Bölüm'deki diğer her şey gibi, Gündem Kurulu'nun da bir tarihçesi ile, Robyn'in çeşitli kaynaklardan nakledilenleri azar azar birleştirerek vakıf olduğu bir hikâyesi vardı. On yıllar boyunca bölüm başkanlığını, mevcut her dakikasını açık hava sporları peşinde koşarak harcayan Gordon Masters adında kötü şöhretli bir eksantrik yapmıştı ve Bölüm Kurulu'nu, Yıllık Sınav Komisyonu Toplantısı dışında hiçbir zaman toplantıya çağırdığı duyulmamıştı. 1969 öğrenci olaylarının (Masters'ın akli dengesi bozulmuş vaziyette birdenbire emekliye ayrıl-

masına katkısı olmuştu) sonucu olarak, onun halefi Dalton yeni bir Üniversite yönetmeliğiyle Bölüm Kurulu toplantılarını düzenli olarak yapmaya zorunlu kılınmış ama o da böyle toplantıların gündemini gizleyerek bu kuralın arkasındaki demokratik niyeti kurnazca boşa çıkarmıştı. Mesai arkadaşları, bu nedenle, tartışılacak önemli meseleleri, ancak "Diğer Sorunlar" başlığı altında gündeme getirebiliyorlar, Dalton da buna karşılık, esnetip uyuşturan – saçma sapan kendi gündeminin tartışmasını, toplantı AOB'ye ulaşıncaya dek mütemadiyen uzatmanın yolunu buluyordu. Bu o kadar uzun zaman sürdü ki sonunda artık yeterli katılım olmamaya başladı. Bu stratejiyi etkisizleştirmek için, o zaman kıdemli öğretim üyesi olan Philip Swallow, değişim programıyla gittiği Amerika'dan enerji toplamış olarak yeni dönmüştü, adı Gündem Kurulu olan yeni bir alt-kurulu kurma başarısını gösterdi. Bu kurulun işlevi, sorunları esas Bölüm Kurulu'nda tartışılmaya uygun hale getirmekti. Dalton'un bir araba kazasında ani ölümünün akabinde kendisi Bölüm Başkanı olunca miras olarak devraldığı Gündem Kurulu'nu, tespit edilmiş herhangi bir konuda Bölüm'ün izleyeceği politikayı ve bunun asgari ihtilaf riskiyle esas Bölüm Kurulu'na nasıl sunulabileceğini düşünecek bir tür özel danışmanlar kurulu olarak kullandı. Gündem Komitesi *de facto** başkan olarak kendisi, Rupert Sutcliffe, Bob Busby, Robyn ile ender olarak katılan ve bu toplantıda bulunmayan bir öğrenci temsilcisinden oluşuyordu.

"Konuştuğunuz şey rasyonalizasyon," dedi Vic. "Maliyetleri düşürmek, verimliliği artırmak. Daha küçük iş gücüyle malzeme akımını sağlamak. Aynen sanayide olduğu gibi."

"İlginç bir fikir," dedi Philip Swallow nazikane.

"Belki Mr. Wilcox bizim için yeni bir ders programı tasarlamak ister," dedi Rupert Sutcliffe yılışık yılışık sırıtarak.

"Hayır, bunu yapmak elimden gelmez ama size bazı önerilerde bulunabilirim," dedi Vic. "İş hayatında başarı kazanmanın kesin sonuçlu tek yolu var: İnsanların istediği bir şeyi yap, iyi yap ve tek ölçüde yap."

"Henri Ford'un formülü, sanırım," dedi Bob Busby. Bu *aperçu*** dan gurur duyarak sakalını iki yana salladı.

"'Tarih zırvalıktır' diyen kişi değil mi bu?" dedi Rupert Sutcliffe. "İngiliz Edebiyatı Bölümü için pek parlak bir model gibi gelmiyor insana."

"Saçma," dedi Robyn. "Eğer bu modeli uygulayacak olsaydık, bü-

* *de facto:* (Lat.) Aslında; eylemsel olarak; fiilen. (y.h.n.)
** *aperçu:* Fr. Toplu bir bakış; genel özet. (y.h.n.)

tün öğrenciler için, hiçbir tercih hakkı olmaksızın, standart tek bir dersimiz olurdu."

"A, evet, doğrusu bunun için söylenecek çok şey var," dedi Rupert Sutcliffe. "Masters'ın yönetiminde ders programımız böyleydi. O günlerde sanki hem düşünecek, hem de birbirimizle konuşacak daha çok zamanımız vardı. Öğrenciler de yerlerini biliyorlardı."

"Güzel günlerin, ki aslına bakarsan bunlar pekâlâ can sıkıcı eski günlerdi, hasretini çekmek faydasız," dedi Bob Busby sabırsızca. "Senin işe başlayışından beri bu disiplin çok dal budak sardı Rupert. Bizim şu anda, ciddiye alınmaya değer yüz kadar yeni İngiliz yazarı bir yana, dilbilim, medya incelemeleri, Amerikan Edebiyatı, İngiliz Uluslar Topluluğu Edebiyatı, edebiyat teorisi, kadın araştırmaları derslerimiz var. Üç yılın içinde bunların hepsini birden tek program kapsamına almamız mümkün değil. Bir ders seçme sistemimizin olması lazım."

"Ve bunun sonunda, yüz yetmiş üç ayrı final kâğıdı ve sınırsız bir ders çizelgesi karmaşası içinde buluruz kendimizi," dedi Rupert Sutcliffe.

"Öğrencilere hiç seçim şansı tanımayan bir ders programından iyidir," dedi Robyn. "Zaten, Mr. Wilcox iki yüzlü davranıyor. Kendi fabrikasında bir üründen fazlasını yapıyor. Birçok farklı şey birden üretiyor."

"Doğru," dedi Vic. "Ama yönetimi devraldığım zaman yaptığımız kadar çok değil yine de. İşin püf noktası şu ki, tekrar edilebilir bir üretim işlemi, her seferinde farklı düzenleme yapılmasını gerektiren bir üretim işleminden daima daha ucuz ve daha güvenlidir."

"Tekrar ölümdür ama!" diye bağırdı Robyn. "Farklılık ise hayattır. Farklılık anlamın koşuludur. Saussure'ün dediği gibi, dil farklardan oluşan bir sistemdir."

"Ama bir *sistem*," dedi Rupert Sutcliffe. "Bizim bundan sonra elimizde bir sistem olacak mı, yoksa tam bir arapsaçı mı, soru bu. Bu belge," –Ders Programı İnceleme Kurulu'nun raporuna eliyle bir şaplak indirdi– "karmaşayı körükleyecek."

Bu tartışmayı başını eğmiş, birleştirdiği ellerine çenesini dayamış vaziyette dinlemiş olan Phillip Swallow yerinden doğrularak konuştu: "Doğru, mutat olduğu üzere, iki uç nokta arasında yatıyor. Kuşkusuz Robyn'in bakış açısını kabul ediyorum, eğer mütemadiyen aynı şeyleri öğretecek olursak, hepimiz sıkıntıdan ölür ya da aklımızı kaçırırdık,

aynı şekilde öğrencilerimiz de öyle. Öte yandan, pek çok şeyi aynı anda yapmaya çalıştığımızı ve bunların hiçbirini titizlikle yapmadığımızı söylemek sanıyorum ki doğru olur."

Robyn Philip Swallow'un bugün pek formunda gözüktüğünü düşündü kendi kendine. Sağ kulağının dışından kıvrılıp gümüşi gri saç kanadının altında kaybolan küçük saydam plastik bir solucan, onun işitme cihazını benimsemiş olabileceğini akla getiriyordu.

"Kısmen bir tarihsel süreç meselesi," diye devam etti Swallow. "Bir zamanlar, Rupert hatırlar, İngiliz Edebiyatı'nda Beowulf'tan* Virginia Woolf'a kadar, bütün öğrencilerin konferanslar ve haftalık bir tartışma dersi yoluyla müştereken izledikleri, esasen bir İngiliz Edebiyatı araştırma programı olan tek bir ders programı vardı. Biraz sıkıcı olsa da, hayat çok basit ve rahattı. Derken altmışlı ve yetmişli yıllara geldiğimizde, Bob'un bahsettiklerine benzer, her türden heyecan verici yeni maddeler eklemeye başladık, ama ilk ders programından herhangi bir şeyi çıkarmadan. Sonuç itibariyle bir de baktık ki, tartışma dersleri ile konferanslardan oluşan nüve müfredat programının tepesine yığılmış seçmeli seminerlerden oluşan geniş, ayrıntılı bir sistemin içindeyiz. Eh, biraz çılgınca olsa da, daha fazla öğretim elemanı alabilecek bol para olduğu sürece, bu ucu ucuna uygulanabildi, ama artık para suyunu çekmekte olduğu için, mevcut ders programının alt yapıya oranla aşırı yüklü olduğu gerçeğini sanırım kabul etmek zorundayız. Aynen, mürettebatı eksilmiş, pek çok yelkeni olan üç direkli bir gemi gibi. Bizler nereye gittiğimize ya da bu yolculuğun keyfini çıkarmaya hiç aldırış etmeden, sırf o lanet şeyin alabora olmaması için halatlarda aşağı yukarı tırmanarak kendimizi tüketiyoruz. Sana gelince Bob, sizin kurulun asli meseleyi dikkate aldığını sanmıyorum. Meseleyi Bölüm Kurulu'na getirmeden önce, mümkünse bir daha gözden geçirmeni rica edebilir miyim?"

"Peki," dedi Bob Busby göğüs geçirerek.

"Güzel," dedi Philip Swallow. "Gündemde başka bir madde için yer açılmalı: BGD."

"Tanrı aşkına nedir bu?" dedi Rupert Sutcliffe.

"Bölüm Girişim Projeleri. RY'nın yeni fikri."

"Bir şey daha!" diye homurdandı Bob Busby.

"RY her bölümün kendi faaliyetini desteklemesi için, özel sektör-

* *Beowulf:* İsveçli efsanevi kahraman Beowulf'un maceralarını anlatan eski İngilizce'de yazılmış destansı şiir. (VIII. Yüzyıl). (ç.n.)

den para toplamak amacıyla proje önermesini istiyor. Herhangi bir öneri var mı?"

"Eski eşya satışı gibi bir şey mi amaçlıyorsun?" dedi Rupert Sutcliffe. "Yoksa bir bayrak günü mü?"*

"Hayır, hayır Rupert! Danışmanlık, araştırma hizmetleri, o türden şeyler," dedi Swallow. "Hiç kuşkusuz, Fen Bilimlerinin çeşitli fikirlerle ortaya çıkması çok daha kolay. Buna karşılık Eski Mısır Uygarlığı kürsüsünün Nil'e rehberli paket turlar düzenleme teklifini planlıyor olmasını anlayabiliyorum. Bölüm olarak bizim kendimize sormamız gereken şey, dış dünyada pazarlanabilir neyimiz olduğu?"

"Pek çok güzel kız var bizde," dedi Bob Busby bir kahkaha patlatarak, ancak Robyn'in gözleriyle karşılaşınca gülmesi dudaklarında dondu.

"Anlamıyorum," dedi Robyn. "Biz halihazırda sınırlarımızı zorlayarak kendi öğrencilerimize ancak yetiyor ve kendi araştırmalarımızı yapıyoruz. Bir de para kazanmak için fazladan zaman ve enerjiyi nereden bulmamız bekleniyor?"

"Teori şu ki, elde edilecek ek gelirle daha fazla eleman alabileceğiz. Üniversite yüzde yirmisini kesecek, geri kalanını da biz istediğimiz gibi harcayabileceğiz."

"Peki zarar ettiğimizi varsayalım," dedi Robyn. "O zaman ne olacak?"

Philip Swallow omuzlarını silkti. "Onaylanmış bir projede üniversitenin garantisi bulunacak. Tabii ki o durumlarda yeni eleman alamayacağız."

"Biz de bir sürü değerli zamanı kaybetmiş olacağız."

"Bu risk var," dedi Philip Swallow. "Zamanın ruhu bu. Kişisel çaba. Kapitalizmde risk vardır. Doğru değil mi Mr. Wilcox?"

"Robyn'le aynı fikirdeyim," dedi Vic, Robyn'i şaşırtarak. "Piyasaya inanmadığımdan değil, inanıyorum. Ancak siz piyasa şartlarına uygun insanlar değilsiniz. Bu durumda sadece kapitalizm oyunu oynuyor olacaksınız. Sizler iyi yaptığınız şeye sımsıkı sarılmalısınız."

"Kapitalizm oyunu oynamakla neyi kastediyorsunuz?" diye sordu Philip Swallow.

"Siz gerçek anlamda kaybedemezsiniz, çünkü üniversite herhangi bir başarısızlık durumu için taahhütte bulunacak. Gerçek anlamda ka-

* Orijinal sözcük: *Flag day.* Sokaklarda küçük bayraklar satarak bir hayır kurumuna para toplanan gün. (ç.n.)

zanamazsınız, çünkü anladığım kadarıyla başarı için hiçbir bireysel teşvik yok.Varsayalım ki Robyn burada İngiliz Edebiyatı Bölümü için ticari bir projeyle ortaya çıktı, mesela bir sanayi kuruluşundaki güvenlik uyarılarının sözcüklerle ifade edilmesi üzerine bir danışmanlık hizmeti."

"Hiç de fena bir fikir değil, sahiden," dedi Philip Swallow, notunu alarak.

"Varsayalım ki bunun fevkalade kazançlı bir iş olduğu da ortaya çıktı. Robyn bir prim alacak mı bu durumda? Aylığı yükseltilecek mi? Bu işle herhangi bir ilgisi olmayacağı açık olan Mr. Sutcliffe'den daha hızlı terfi edecek mi?"

"Şey, hayır," dedi Philip Swallow. "Ama," diye muzafferane ekledi, "bu durumda bizim de onu burada tutabilmemiz mümkün olacak!"

"Mükemmel," dedi Vic. "Üniversite kârın tümünü alıp Sutcliffe gibi asalaklara tekrar paylaştırırken, Robyn kendi üç kuruşluk maaşını ödeyecek parayı kazanmak için kendini parçalayacak."

"Yaa, alındım buna," dedi Rupert Sutcliffe.

"Danışman olarak kendi başına işe atılması daha anlamlı olurdu," dedi Vic.

"Ama ben danışman olmak istemiyorum," dedi Robyn. "Sadece üniversite hocası olmak istiyorum."

Swallow'un çalışma masasındaki telefon çaldı. Ahizeye ulaşmak için iskemlesini masanın başından geriye doğru itti. "Sana telefon bağlama demiştim Pam," dedi sinirli bir sesle. Derken yüz ifadesi bir bekleyiş ciddiyetine büründü. "Öyle mi, peki, bağla." Karşı tarafın söyledikleri muhtemelen ancak birkaç dakika olduğu halde, sanki çok uzun zamandır sürüyormuş gibi, "Ya,", "Anlıyorum,", "Hay Allah!" dışında hiçbir şey söylemeden, duyabilmek için dikkat kesilerek dinledi. Bu tek taraflı konuşma sürerken, telefondaki muhatabının manyetik gücüyle masadan uzağa çekiliyormuş gibi, iskemlesini gittikçe daha çok, daha çok arkaya itiyordu. Robyn ve diğerleri iskemlenin dönüşü olmayan bir açıya yaklaşmasına çaresizce seyirci kaldılar. Philip Swallow ahizeyi yerine koymak için eğildiğinde, beklendiği gibi gürültüyle yere düşüp çöp tenekesine başını vurdu. Ayağa kaldırmak için hepsi birden aynı anda koştular. "Tamam, tamam," dedi alnını ovuşturarak. "UGC yönetmeliği gelmiş. Maalesef haber kötü. Bizim ödenek reel olarak yüzde on kesilecek. RY yüz kadar akademik post daha kaybetmek zorunda kalacağımızı düşünüyor. Philip Swallow bu duyuruyu

yaparken Robyn'in gözleriyle karşılaşmaktan kaçındı.

"Eh, hepsi bu kadar," dedi Robyn, odasına geri döndüklerinde. "İşimi muhafaza etmek için son şansım da işte böyle gidiyor."

"Üzüldüm," dedi Vic. "İşinde gerçekten çok iyisin."

Ölgün bir gülümseme belirdi Robyn'in yüzünde. "Teşekkür ederim Vic. Referans olarak seni gösterebilir miyim?"

Yağmur damlaları, gözyaşları gibi, görüşünü bulandırarak pencerenin büyük camından incecik çizgiler halinde iniyordu. Sömestr başındaki güzel hava devam etmemişti. Bugün yağmur suyuna batmış çimenlik meydanda, gülüp oynayan altın kızlarla delikanlılar yerine, şemsiyelerinin altına sığınmış, bahçe yolunda koşturan birkaç kişi vardı.

"Çok ciddiyim," dedi Vic. "Sen doğuştan öğretmensin. Metafor ile düzdeğişmece hakkındaki şu şey, mesela. Bunları her tarafta görüyorum şimdi. TV reklamları, renkli gazete-dergi ekleri, insanların konuşma biçimleri..."

Robyn dönüp gözleri ışıldayarak Vic'e baktı. "Bunu söylediğini duymak beni çok memnun etti. Eğer *sen* bunu anladıysan, herkes anlayabilir."

"Çok teşekkürler!" dedi Vic.

"Affedersin, kabalık etmek niyetinde değildim. Bu şu anlama geliyor ki, Charles hiçbir şey okumadan gelen öğrencilere, kuram öğretmememiz gerektiğini söylerken yanılıyordu. Bu aslı esası olmayan bir karşı çıkıştı. Düşünüyorum da, işte senden daha az okuyan kimse olmasın."

"Son birkaç hafta içinde, okuldan ayrıldığımdan bu yana geçen bütün o yıllardakinden daha fazla okudum," dedi. "*Jane Eyre, Uğultulu Tepeler, Daniel Deronda.* Şey, *Daniel Deronda*'nın yarısı. Bu herif – Matthew Arnold'ın, o öğleden sonraki ders için ödev olarak verilmiş olan, *Culture ve Anarchy*'sinin karton kapaklı baskısını cebinden çıkarıp, havada salladı – ve Tennyson. İşin tuhafı, en çok Tennyson'ı seviyorum. Şiir okumayı seveceğim hiç aklıma gelmezdi, ama seviyorum. Bazı şeyleri ezberleyip arabada kendi kendime okumak hoşuma gidiyor."

"Jennifer Rush yerine mi?" dedi Robyn hınzırca.

"Jennifer Rush'dan bıktım biraz."

"Güzel!"

"Onun kafiyeleri uyumlu değil. Tennyson ise bir kafiye ustası."

"Öyledir. Hangilerini ezberledin peki?"

Vic Robyn'in gözlerinin içine bakarak ezberden okumaya başladı:

Hayatımda bir resim vardı, boynuma sıkıca sarılan ve uçup giden o kadın.

Bırakıldım gölgenin içinde, viranede yapayalnız, oturakaldım.

"Gayet güzel," dedi Robyn, biraz duraksadıktan sonra.

"Duruma gayet uygun düştüğünü düşündüm."

"Boş ver bunu," dedi Robyn çabuk çabuk. Nereden bu?"

"Bilmiyor musun? 'Locksley Hall Sixty Years After' adlı bir şiir."

"Bu şiiri hiç okuduğumu sanmıyorum."

"Yani senin okumadığın bir şeyi mi okudum ben? Hayret!" Kendisinden çocukça memnun görünüyordu.

"Evet" dedi Robyn, "bir şiir zevki kazandıysan, Gölge Programı boşa gitmedi demektir."

"Ya sen?"

"Bir fabrikada çalışmak zorunda olmadığım için talihime şükretmeyi öğrendim," dedi Robyn. "Senin şu ışıksız fabrikalar ne kadar çabuk uygulanmaya başlarsa, o kadar iyi olur. Hiç kimse mütemadiyen aynı şeyi yaparak hayatını kazanmak zorunda olmamalı."

"Peki nasıl hayatlarını kazanacaklar o zaman?"

"Böyle bir şey yapmak zorunda olmayacaklar ki. Onun yerine öğrenci olabilecekler. Robotlar işlerin hepsini yapacaklar ve tüm serveti üretecekler."

"Ha, yani bunu birisinin yapmak zorunda olduğunu kabul ediyorsun öyle mi?"

"Üniversitelerin ağaçlarda yetişmediğini biliyorum, eğer demek istediğin buysa."

"Eh, sanırım bu da bir şeydir."

Kapıya vuruldu. Bölüm Sekreteri Pamela kapı aralığından başını uzattı. "Sana dışardan bir telefon var Robyn."

"Merhaba," dedi Morris Zapp'ın sesi, Robyn bölümün ofisinde ahizeyi aldığında. "Nasılsın?"

"İyiyim," dedi Robyn. "Siz nasılsınız? *Neredesiniz?*"

"İyiyim ve Euphoric'te evdeyim. Sıcak yıldızlı bir gece ve ben şezlonguma uzanmış körfez manzarasının zevkini çıkarıyor, bir yandan da telefon konuşmalarımı yapıyorum. Dinle, kitabını okudum. Bence müthiş."

Robyn moralinin ipi kopan bir balon misali havalandığını hissetti. "Sahiden mi?" dedi. "Sizin üniversitenin yayınevine önerecek misiniz?"

"Önerdim bile. Onlardan bir mektup alacaksın. Teklif ettikleri avansın iki katını iste."

"Bunu yapmaya cesaret edebileceğimi sanmıyorum," dedi Robyn. "Yine de ne kadar?"

"Hiçbir fikrim yok ama ne kadar olursa olsun, iki katına çıkarmaları için ısrarlı ol."

"Hayır deyip geri çevirebilirler."

"Çevirmezler," dedi Morris Zapp. "Olsa olsa seninle sözleşme imzalama isteklerini artırır. Fakat ben seni kitabın basılmasıyla ilgili aramıyorum. Bir iş için arıyorum."

"İş mi?" Pamela'nın daktilo gürültüsünü duymamak için eliyle öteki kulağını kapattı.

"Evet, buradaki Kadın Araştırmaları Bölümü'ne, sonbaharda işe başlamak üzere, kadrolu bir öğretim elemanı alacağız. İlgilenir misin?"

"Ah, evet," dedi Robyn.

"Çok iyi. Şimdi senin CV'ne ihtiyacım var, olabildiğince çabuk. Bana fakslayabilir misin?"

"Facts mı?"

"F-a-k-s, faks. Tamam unut gitsin. Uçakla yolla, özel ulak. Öğretim kadrosuyla tanışmak, bir makale vermek gibi bilinen şeyler için bir kaç günlüğüne buraya gelmen gerekecek. Tamam mı? Uçak biletinin parasını tabii ki biz ödeyeceğiz."

"Peki," dedi Robyn. "Ne zaman?"

"Gelecek hafta nasıl olur?"

"Gelecek *hafta*!"

"Ondan sonraki hafta. Meselenin aslı şu ki, seninle açık konuşacağım Robyn, bazı kafasız arkadaşların desteklediği bir aday daha var. Seni elimden geldiği kadar çabuk oyuna sokmak istiyorum. Senin aksanının hepsini oyun dışı bırakacağını biliyorum. Şu anda bizim Bölüm'de başka bir Brit yok. Bu senin için bir artı puan. Bizim burada bir sürü İngiliz hayranı var. İngiltere'den o kadar uzakta olmamızdan kaynaklanıyor olmalı bu. "

"Öbür aday kim?"

"Onunla ilgili bir endişen olmasın. Gerçek bir akademisyen değil.

Sadece bir yazar. Bunu bana bırak. Sana söylediğimi yap, iş senindir."

"Şey ... size nasıl teşekkür etsem?" dedi Robyn.

"Bunu beraberce düşünürüz," dedi Morris Zapp, ama ima zararsız gözüküyordu, bir şartlı refleks olduğu gayet açıktı. "Aylığının ne olduğunu bilmek istemiyor musun?"

"Peki," dedi Robyn. "Ne kadar?"

"Tam bir şey söylemem mümkün değil. Tabii henüz gençsin. Fakat diyebilirim ki kırk bin dolardan aşağı değildir."

Robyn sustu ve hızla zihinden bir hesap yaptı.

"Biliyorum çok değil..." dedi Morris Zapp.

"Bana çok makul geldi," dedi Robyn. Rummidge'de kazandığının tam iki katı olduğunu hesap etmişti.

"Ayrıca çok hızlı yükselecektir. Senin gibi insanlar şu sırada çok revaçta."

"Neyi kastediyorsunuz benim gibi insanlar derken?"

"Edebiyat teorisi de yapabilen feministleri. Burada bütün rağbet teoriye. Hayatın dersler ile konferanslar arasında uzun soluklu bir devridaim halinde geçecektir. Euphoric State tam şu sırada West Coast'ta yeni bir İleri Araştırma Enstitüsü'nün merkezi olma girişiminde bulundu. Eğer bu sonuçlanırsa Yale, Johns Hopkins ve Duke'den, bizimle sömestrler geçirmek için sıraya girecek bütün yağlı kuyrukların hepsini alırız."

"Çok heyecan verici," dedi Robyn.

"Evet, seveceksin bunu," dedi Morris Zapp. "CV'yi unutma, senin için referans vereceklerin bizim başkan Morton Ziegfield'e, derhal yazmalarını söyle. Yakında görüşmek üzere. *Ciao!*"

Robyn ahizeyi yerine koyup, yüksek sesle güldü.

Pamela daktilosundan başını kaldırıp baktı. "Annen iyi öyle mi?"

"Annem mi?"

"Daha önce sana ulaşmaya çalıştı, sen gündem toplantısındayken."

"Hayır annem değildi," dedi Robyn. "Annemin nesi var, merak ettim."

"Merak etmemeni ve bu akşam arayacağını söyledi."

"Öyleyse neden annem olduğunu zannettin?" dedi Robyn, sekreterin onun özel yaşamıyla ilgilenmesine sinirlenerek. Pamela kırılmış görünüyordu ve Robyn derhal pişman oldu. Gönlünü almak için güzel haberini onunla paylaştı. "En sonunda birisi bana iş teklifinde bulundu. Amerika'da!"

"Ooh, harika!"

"Ama bu aramızda kalsın Pamela. Profesör Swallow müsait mi?" "Désirée Zapp!" dedi Philip Swallow, Robyn hikâyeyi ona anlattığında. "Öteki aday Désirée olmalı."

"Öyle mi düşünüyorsunuz?" dedi Robyn.

"Buna bahse girerim. Désirée, tercihan West Coast'ta akademik bir görev aradığını, Noel kartının arkasına yazmıştı. Désirée'nin Morris'in Bölümü'nde olduğunu tahayyül et!" Aklına bu şekliyle gelen senaryoya kahkahayla güldü. "Morris onu engellemek için elinden geleni yapar."

"Beni bile işe alarak mı?"

"Kendini iltifat görmüş hissetmelisin," dedi Philip Swallow. "Eğer kazanabileceğini düşünmeseydi, aday olarak seni göstermezdi. Kitabından gerçekten etkilenmiş olmalı. Hiç kuşku yok ki, kitabını okumak istemesinin birincil nedeni buydu. Yıldız adayını seçmek için tüm Avrupa'yı dolaşmış olmalı. Tahminime göre Fulvia Morgana onu geri çevirdi..." Philip Swallow kendisini, Morris Zapp'ın beynindeki labirentte dolaşıyormuş gibi düşünmeye çalışarak dalgın dalgın camdan dışarı bakıyor ve çöp tenekesinin sebep olduğu alnındaki yumrunun üzerinde parmağını şefkatle gezdiriyordu.

"Désirée Zapp'la nasıl rekabet edebilirim? O dünyaca ünlü."

"Fakat, Morris'in dediği gibi, o gerçek bir akademisyen değil," dedi Philip Swallow. "Zannederim Morris'in onu vurma noktası da bu olacak. Akademik standartlar. Teorik bakımdan kusursuzluk."

"Ama Amerika'da birçok muteber akademisyen kadın aday olmalı."

"Onlar Désirée ile rekabete girme isteği duymuyor olabilirler. Désirée orada feministlerin bir kahramanı gibidir. Yahut ondan sadece korkuyor da olabilirler. Désirée mücadeleyi alçakça yapabilir. Başını nasıl bir derde sokuyor olduğunu bilsen iyi olur Robyn. Amerikan akademik hayatı vahşi bir rekabettir.* Farz et ki işe alındın, mücadele daha yeni başlıyor. Bu göreve liyakatını kanıtlamak için yayınlarını devam ettirmen lazım. Tenure'unun tekrar incelenme zamanı geldiğinde, meslektaşlarının yarısı seni arkandan hançerlemeye çalışıyor olacak, öbür yarısından bahsetmiyorum bile. Bunu gerçekten istiyor musun?"

"Seçim şansım yok," dedi Robyn. "Bu ülkede benim için hiçbir gelecek yok."

* Yazar, İngiliz Şairi Alfred, Lord Tennyson'un "In Memoriam" şiirine (1850) gönderme yapıyor. Orijinali: (*Nature in tooth and claw*). (ç.n.)

"Şu anda yok, öyle görünüyor," dedi Swallow göğüs geçirerek. "İşin kötüsü, bir kez gidersen geri dönmezsin."

"Nereden biliyorsunuz?"

"Dönmüyor insanlar. Onlar İngiliz ücretlendirme sistemine geri dönmeye cesaret edebilseler bile, buraya mülakata gelmeleri için bizim uçak biletlerini ödeme imkânımız yok. Yine de bir fırsat yakaladığın için seni suçlamıyorum."

"Benim için bir referans mektubu yazar mısınız o zaman?"

"Senin için parlak bir referans mektubu yazacağım," dedi Philip Swallow. "Ki, bu hak ettiğinden hiç de fazla değil."

Robyn, beyninde dönüp duran çok hoş, karmakarışık düşüncelerle, uçar adımlarla odasına geri döndü. Philip Swallow, Morris Zapp'ın teklifindeki parıltının birazını yok etmişti ama hangi şartlar altında olursa olsun potansiyel bir işverenin peşinde koşması memnuniyet yaratan bir değişiklikti. Vic'i tümüyle unutmuştu ve onu pencerenin yanında kamburunu çıkarmış yağmurlu havanın gri ışığında *Culture and Anarchy*'yi okurken bulunca bir an şaşırdı. Haberi söyleyince Vic pek memnun olmuş gözükmedi.

"Bu işin ne zaman başlayacağını söyledin sen?"

"Sonbaharda. Herhalde eylüldür."

"O zaman fazla zamanım yok."

"Ne için zaman?"

"Fikrini değiştirtmeye ikna etmek için, biliyorsun işte, zaman..."

"Ah Vic," dedi Robyn. "Bu aptallıktan vazgeçtiğini sanıyordum."

"Seni sevmekten vazgeçemem."

"Aptalca duygusallık yapma bana," dedi Robyn. "Bu benim şanslı günüm. Berbat etme."

"Affedersin," dedi, ayakkabılarına bakarak. Ayakkabısının burnundaki kurumuş çamur zerreciğine bir fiske vurdu.

"Vic," dedi Robyn, başını üzüntüyle sallayarak, "sana kaç kez söylemem gerek: Sevginin o bireysel olanına inanmıyorum."

"Öyle söylüyorsun," dedi Vic.

Robyn başını yukarı kaldırarak buna kızdığını belli etti biraz. "Bunu laf olsun diye mi söylediğimi öne sürüyorsun yani?"

"Söylediğimiz şeyi kastetmenin ya da kastettiğimiz şeyi söylemenin imkânsız olduğunu sanıyordum," dedi Vic. "Düşündüm ki konuşan 'ben' ile konuşulan 'ben' arasında daima bir kayma vardır."

"Vay vay!" dedi Robyn, ellerini kalçalarına koyarak. "Çok da çabuk öğreniyo*ruz*, ha?"

"Demek istediğim şu ki," dedi Vic. "Sevgiye inanmıyorsan neden öğrencilerine bu kadar özen gösteriyorsun? Neden Danny Ram'la ilgileniyorsun?"

Robyn kıpkırmızı kesildi. "Bu çok farklı bir şey."

"Hayır, değil. Onlar birer birey oldukları için ilgileniyorsun."

"Onlarla, bilgi ve özgürlükle ilgilendiğim için ilgileniyorum."

"Sözcükler... Bilgi ve özgürlük yalnızca birer sözcüktür."

"Son tahlilde elde kalan bunlardır. *Il n'y a pas de hors-texte.*"

"Ne?"

" 'Metin dışında hiçbir şey yoktur.' "

"Bunu kabul etmiyorum," dedi Vic, çenesini kaldırıp bakışlarını Robyn'in gözlerinde kilitleyerek. "Bu hiç özgür irademiz olmadığı anlamına gelir."

"Şart değil," dedi Robyn. "Metin dışında hiçbir şey olmadığını idrak ettiğinde, onu kendin yazmaya başlayabilirsin."

Kapı tıklatıldı ve Pamela'nın başı kapı aralığında tekrar belirdi.

"Annem mi?" dedi Robyn.

"Hayır, Mr. Wilcox'a," dedi Pamela.

"Otur Vic. Bu kadar çabuk geldiğin için teşekkürler," dedi Stuart Baxter, üzerinde pek az şey bulunan geniş masasının arkasından. Masa da duvardaki lambriler gibi, siyah dişbudak ağacından yapılmış zarif kaplamasıyla en son yönetici modasına uygundu. Şirketler topluluğunda yöneticilerin düzeyleri yükseldikçe, Vic bunu gözlemlemişti, masaları büyüyor ve üzerlerinde daha az kâğıt ve başka malzeme bulunuyordu. Yönetim Kurulu Başkanı Sir Richard Littlego'nun, gül ağacından kavisli masası da, Vic onunla gökdelenin en tepesindeki suit ofisinde bir vesileyle görüştüğünde üstü deri kaplı kurutma kâğıdı tamponu ve gümüş kaideli tüy kalem dışında tamamen çıplaktı. Stuart Baxter henüz o kadar göze çarpan bir sadeliğe ulaşmamıştı ama yine de gelen evraklar kutusu tümüyle boştu ve çıkan evrak kutusunda ise sadece tek bir yaprak kâğıt duruyordu. Baxter'ın ofisi Rummidge'in merkezindeki Midland Amalgamated'in yirmi katlı gökdelen binasının onsekizinci katındaydı. Başının arkasındaki güneydoğuya bakan büyük cam plakalı pencereler, kentin ağaçsız kasvetli kesimini kuşbakışı görüyordu. Fabrikaların yağmur sularıyla ıslanmış gri çatıları, depolar ve bitişik

nizam evler, yağlı kapkara bir denizin dalgalarıyla koyakları gibi ufka kadar uzanıyordu.

"O kadar uzakta değildim," dedi Vic. Rahat bir koltuğa oturdu, ki aslına bakılırsa koltuk rahatsızın da ötesindeydi, çünkü alçaktı ve işgal eden kişiyi Stuart Baxter'a aşağıdan bakmaya zorluyordu. Hangi açıdan olursa olsun Stuart Baxter'a bakmak, Vic'in özellikle hoşlandığı bir şey değildi. Yakışıklı bir adamdı ve bu hususun kıvaçla farkındaydı. Tıraşı mükemmel, saç kesimi kusursuz, dişleri beyaz ve düzgündü. Beyaz yakalı çarpıcı renklerde gömleklere meraklıydı. Tombul düzgün yüzü sağlıklı bir pembelikle bu yakaların üzerinde parlardı.

"Üniversite öyle mi?" dedi Baxter. "Son zamanlarda orada çok fazla zaman harcıyordun öğrendiğime göre."

"Şu Gölge Programı'nı takip ediyorum," dedi Vic. "Ters yönde. Buna ilişkin bir not gönderdim sana."

"Evet, ben de onu Başkan'a verdim. Henüz bir cevap almadım. Bunun yalnızca bir öneri olduğunu sanıyordum."

"CRUM balosunda şahsen Littlego'ya bundan bahsetmiştim. Bu fikri uygun bulduğu izlenimini verdi, onun için ben de devam ettim."

"Keşke bana söyleseydin Vic. GM'lerimin ne iş çevirdiklerinden haberdar olmak isterim."

"Bu kendime ait bir zaman sınırları içindeydi."

Baxter gülümsedi. "Anladığım kadarıyla kadın esaslı piliçmiş, senin şu gölge yani."

"Ben gölgeyim şimdi," dedi Vic.

"Görünüşe göre ondan ayrılamıyorsun. Duydum ki Frankfurt'a onu da yanında götürmüşsün."

Vic ayağa kalktı. "Eğer ofis dedikodularını tartışmak için beni buraya getirttiysen..."

"Hayır, çok daha önemli bir nedenle seni buraya getirttim. Otur Vic. Kahve?"

"Hayır, teşekkürler," dedi Vic koltuğun kenarına ilişerek. "Nedir bu?" Korkudan bağırsaklarının kasıldığını hissetti.

"Pringle's'ı satıyoruz."

"Satamazsınız," dedi Vic.

"Devir yapıldı, Vic. Duyuru yarın yapılacak. O zamana kadar gizli tabii ki."

"Ama biz geçen ay kâr etmiştik!"

"Küçük bir kâr. İşin dönmesini sağlayan çok küçük bir kâr."

"Ama büyüyecek. Dökümhanede iyileşme başladı. Peki yeni maça üfleme makinesi n'oldu?"

"Foundrax bunu iyi bir yatırım sayıyor. Onu uygun bir fiyata aldın."

"Foundrax mı?" dedi Vic'in soluğu kesildi ve lafın arkasını getiremedi.

"Evet, EFE Grubu'na satıyoruz. Malumun olduğu üzere Foundrax onların."

"İki şirketi birleştireceklerini mi söylemek istiyorsun?"

"Anladığım kadarıyla, amaç bu. Tabii ki modernize edilecektir. Şunu kabul edelim Vic, senin avlanma sahanda, hepsi de aynı şeyin peşinde olan haddinden fazla şirket var."

"Pringle's'da modernizasyon yapıldı zaten," dedi Vic. "Ben modernize ettim. Şirkette değişimi gerçekleştirmek üzere işe alınmıştım. Bunun da on sekiz ay alabileceğini söylemiştim. Ancak henüz bir yıl olmadan yapıp bitirdim. Şimdi sen tutmuş bana şirketi dize gelmiş siktiri boktan bir rakibe sattığınızı söylüyorsun."

"Hepimiz senin mükemmel bir iş başardığını düşünüyoruz Vic," dedi Baxter. "Ama Yönetim Kurulu Pringle's'ı uzun vadedeki stratejimize uygun görmedi."

"Demek istediğin," dedi Vic acı acı, "Pringle's'ı şimdi elden çıkaracak ve bunu önümüzdeki Yıllık Genel Kurul'da, bu yılın kârı olarak gösterebileceksiniz."

Stuart Baxter tırnaklarını inceledi ve hiçbir şey söylemedi.

"Norman Cole'un altında çalışmam," dedi Vic.

"Hiç kimse senden bunu istemiyor Vic," dedi Baxter.

"Öyleyse bu bir güle güle, teşekkür ederiz, buyrun bir yıllık ücretiniz ve hepsini hemen harcamayın."

"Arabanın sende kalmasına izin vereceğiz," dedi Baxter.

"Oh, pekâlâ o zaman."

"Üzgünüm Vic, gerçekten üzgünüm. Aklınız varsa yeni şirketin yönetiminde Vic Wilcox'u tutarsınız, dedim EFE'lilere. Ama anladığım kadarıyla bu Cole olacak."

"İkiyüzlü alçak herifle iyi eğlenceler dilerim onlara."

"Seninle açık konuşayım Vic, sanıyorum ki seninle ilgili etrafta dolaşıp duran bazı rivayetler onların cesaretini kırdı."

"Hangi rivayetler?"

"Fabrikadaki bütün çıplak kadın resimlerinin indirilmesi gibi."

"Sendikalar destekledi bunu."

"Destekledi̇ler biliyorum ama işte biraz ... eksantrik görünüyor. Sonra haftada bir gününü üniversitede geçirmek."

"Kendime ait zamanda."

"Bu da eksantrik. Geçen gün birisi senin inanç tazelemiş bir Hıristiyan olup olmadığını* sordu bana. Değilsin, değil mi?

"Hayır, Hıristiyan değilim," dedi Vic, gitmek üzere ayağa kalkarken.

Baxter de ayağa kalktı bu kez. "Eşyalarını taşıman için bugün öğleden sonra uygun olabilir. Cole yarın yönetimi devraldığında buralarda olmayı isteyeceğini sanmıyorum." Baxter masanın karşı tarafına elini uzattı. Vic onu havada öylece bıraktı, topuklarının üzerinde döndü ve çıkıp gitti.

Vic arabayı yavaş yavaş sürerek Pringle's'a geri döndü, daha doğrusu onu oraya araba götürdü, tıpkı dizginleri gevşek bırakılmış, çok iyi bildiği bir yolu takip eden bir at gibi. Arabaya dikkatini veremeyecek ölçüde duyduğu öfke ve endişeyle aklı tıkanmıştı. En kötüsü hangisi bilmiyordu – geçen yıl boyunca süren bütün o ağır zahmetli gayretin boşa gitmesi düşüncesi mi, bundan fayda elde edecek kişinin Norman Cole olmasındaki ironi mi, ya da Marjorie'ye tatsız haberi alıştırarak vermek zorunluluğu mu? Sonuncuya razı oldu. Otobanda yol alırken sol şeritte arkasına takıldığı, portakal rengi harflerle üzerinde, RIVIERA SOLARYUM yazan sarı bir Bedford kamyonet, hayatına çarpan yıldırımdan habersiz evde kendisini boşu boşuna güzelleştirme gayretindeki karısının dokunaklı görüntüsünü zihninde canlandırdı. Başlangıç olarak Tenerif'de geçirecekleri yaz tatilini iptal etmeleri gerekecekti. O yıl içinde eğer başka bir iş bulamayacak olursa, evi satmak ve en suite banyosu olmayan daha mütevazı bir yere taşınmak zorunda kalabilirlerdi.

West Wallsbury kavşağında, Vic önündeki sarı kamyonetin arkasından otobandan ayrıldı ve sadece vardiya değiştiğinde dolan ıssız kasvetli sokaklar boyunca onun kuyruğuna takılarak, kapılarındaki "Kiralık" ilanlarıyla terk edilmiş suskun fabrikaları, yeni sanayi bölgesindeki kocaman garaj kapıları gibi kepenkleri inik atölyeleri, Susan's

* Başlarından kötü şeyler geçmiş insanlar, "*born-again Christian*" olurlar ve İsa'ya yeniden iman etmenin yeni bir hayata başlamalarına yardımcı olacağına inanırlar. Fundamentalisttirler ve inançlarını yaymak için aktif mücadelede bulunurlar.(ç.n.)

Sauna'yı geçip Coney Lane'den aşağı indi. Pringle's'ı geçip yola devam edecek gibi görünen kamyonetin dönüp şirketin park yerine girmesi ve yönetim blokunun hemen önünde durması Vic'i şaşırttı. Ön koltuktan Brian Everthorpe aşağı atladı ve kamyonet uzaklaşırken şoföre elini sallayarak teşekkür etti. Arabasından inen Vic'i gecikmeli bir algıyla gördü ve yanına geldi.

"Merhaba Vic. Bugünün senin yetişkin-eğitimi günlerinden biri olduğunu sanıyordum."

"Birtakım şeyler çıktı. Peki senin arabaya ne oldu?"

"Kentin öteki tarafında bozuldu. Galiba alternatörü. Bir garaja bırakıp otostopla geldim buraya. Ciddi, öyle mi?"

"Ne?"

"Olan şeyler."

"Öyle de diyebilirsin."

"Biraz sarsılmış gözüküyorsun Vic, eğer söylememin bir sakıncası yoksa. Biraz önce kaza yapmış birine benziyorsun."

Vic müteredditi kaldı, Brian Everthorpe'a sır vermek aklını çeliyordu – iyiliksever bir dürtüyle yönetimin değişeceğine dair onu önceden uyarmak için değil, sadece kendi duygularını rahatlatmak, kendi şok duygusunu başka birine aktarmak ve bunun o anda yaratacağı etkiyi gözlemlemek için. Ya Everthorpe bu bilgiyi başkalarına sızdırırsa... Ne fark ederdi sanki? Midland Amalgamated ve Stuart Baxter karşında belki mahcubiyet duyabilir diye neden kaygılanacaktı? "Odama gelsene bir dakika," dedi pervasızca.

Resepsiyon salonu mobilya ve karton ambalaj kutularıyla doluydu. Shirley, Doreen ve Lesley bu karmaşanın ortasında, heyecanla bağrışarak uzun bej renkli bir kanapenin koruyucu naylonunu yırtıyorlardı. İki kız Vic'i görür görmez danışmadaki yerlerine sıvıştılar. Dizlerinin üzerine çökmüş Shirley bir yandan ayağa kalkmaya çabalıyor, bir yandan da eteğini aşağıya çekiştiriyordu.

"A, merhaba Vic. Bugün geleceğini sanmıyordum."

"Fikrimi değiştirdim," dedi Vic, etrafa bakarak. "Yeni mobilyalar geldi öyle mi?"

"Ambalajından çıkaracağımızı sanıyorduk. Sana sürpriz yapmak istemiştik."

"Öyle güzel ki Mr. Wilcox," dedi Doreen.

"Kumaşı çok hoş," dedi Lesley.

"Fena değil," dedi Vic, döşemelik kumaşı eliyle yoklarken düşünü-

yordu: Norman Cole'a küçük hoş bir sürpriz. "Eskisini at, olur mu Shirley?" Vic ofisine giderken, bu üç kadının birleşen şirkette kalıp kalmayacaklarını merak etti. Muhtemelen kalırlardı – sekreterlere ve santral memurlarına her zaman ihtiyaç olurdu sanki. Ama Brian Everthorpe'un kalmayacağı hemen hemen kesindi.

Vic odasının kapısını kapatıp Brian Everthorpe'a sır saklayacağına dair yemin ettirdi ve haberi söyledi.

Brian Everthorpe, "Hımm," dedi ve favorilerine vurdu.

"Pek şaşırmışa benzemiyorsun."

"Ben bunun gelişini görüyordum."

"Kahrolayım gördüysem eğer," dedi Vic. Everthorpe'a söylediğine şimdiden pişman olmuştu. "Ben kalmayacağım. Seni bilmem tabii."

"Eh, beni tutmazlar, bunu biliyorum."

"Görünüşe bakılırsa bu seni fevkalade sevindiriyor."

"Uzun zamandır buradayım. İşten çıkarılmaya uygunum."

"Öyle bile olsa."

"Ve acil durum planları yaptım."

"Hangi acil durum planları?"

"Bir süre önce küçük bir işe biraz para yatırdım," dedi Brian Everthorpe. "Artık o kadar küçük değil." Cüzdanından bir kart çıkarıp takdim etti.

Vic karta baktı. "Riviera Solaryum mu? Bu biraz önce seni bırakan kamyonet."

"Evet, arabamın motoru bozulduğunda oradaydım."

"İyi gidiyor öyle mi?"

"Çok iyi. Özellikle bu mevsimde. Mayorka ve Korfu'da geçirecekleri yıllık on beş günlük tatile hazırlanan bu kadınlar hep var, anlarsın ya, bütün Rummidge'de. İlk günlerinde domuz yağı gibi bembeyaz bir vücutla plaja inmek istemezler. Onun için de bizden solaryum kiralayıp evlerinde ön-tatil teni edinirler. Tatilden döndüklerinde de, yanık tenlerini korumak için yine bunlardan kiralarlar. Durmadan büyüyoruz. Geçen hafta elli solaryum yatağı daha satın aldık. Tayvan'da imal ediliyor, inanılmaz bir fiyatta."

"İşle her gün ilgileniyorsun öyleyse?"

"İşlere göz kulak oluyorum. Deneyimlerimden faydalanmalarını sağlıyorum, bilirsin işte," dedi Brian Everthorpe, bıyıklarını düzelterek. "İş hacmini genişletmek için ilişkilerimi kullanıyorum. Burada bir kart, orada bir kart."

Everthorpe'un ağzından azami itirafı almak için Vic öfkesini kontrol etmeye çabalıyordu. "Demek istiyorsun ki, tüm dikkatini Pringle's'a vermen gereken zamanda, sen Riviera Solaryum'un çıkarlarını gözetiyordun. Etik değerlere uygun mu bu?"

"Etik mi?" Brian Everthorpe kahkahayı koyverdi. "Bırak bunu şimdi Vic. Midland Amalgamated'in bize yaptığı etik değerlere uygun mu?"

"Benim düşünceme göre çıkarcılık, basiretsizlik. Ancak ben bunda etik değerlere aykırı hiçbir şey görmüyorum. Halbuki sen şirkete ait zamanda kendin için çalıştın. Tanrım, seni arayıp hiç bulamayışımızda şaşılacak bir şey yokmuş" diye patladı. "Herhalde solaryum yataklarının dağıtımıyla uğraşıyordun o sıralarda."

"Eh, işlerin yoğun olduğu dönemlerde ben de bir iki yatak teslimi yaptım, satış olsun da, anlarsın ya. Kendi paran olunca farklı oluyor Vic. Ama hayır, benim görevim bundan biraz daha üst düzey. Hatta, nihai olarak ben bu işi yönetmezsem şaşarım. Buradan alacağım tazminatla daha büyük bir hisse alabileceğim."

"Sen tazminatı hak etmiyorsun," dedi Vic. "Kıçına iyi bir tekme hak ediyorsun. Seni Stuart Baxter'a rapor etmek niyetindeyim."

"Hiç üzülmem," dedi Brian Everthorpe. "Riviera Solaryum'un büyük hissederlarından birisi de o."

Vic odasından taşıyacağı şahsi eşyasının çok az olduğunu fark etti. Bir masa ajandası, Marjorie ile çocukların on yıl önce Torquay'daki plajda çekilmiş çerçeveli bir fotoğrafı, Rumcol'dan ayrılırken armağan edilen bir masa çakmağı, birkaç referans kitabı, eski bir kazak ve bir dolapta duran, telleri kırılmış katlanan bir şemsiye – hepsi bundan ibaretti. Tamamı naylon bir süpermarket torbasına sığdı. Buna rağmen Vic dışarı çıkmak için sekreter odasından geçerken, Shirley gözlerini merakla dikti. Belki de Brian Everthorpe Vic'in ayrıldığını ona şimdiye kadar söylemişti bile."

"Yine mi dışarı çıkıyorsun?" diye sordu.

"Eve gidiyorum."

"Mezatçılara telefon ettim, eski kanepeyi yarın almaya gelecekler."

"İnşallah yenisi de o kadar sağlamdır," dedi Vic, kadının gözlerinin içine bakarak. "O kanepenin çok kullanılmaktan canı çıkıyor."

Shirley önce bembeyaz, sonra da kıpkırmızı oldu.

Vic kendisinden biraz utandı. "Hoşça kal Shirley, kanepeyle ilgilendiğin için teşekkürler," dedi ve hızla odadan çıktı.

Vic otobanda her şeyi sollayarak doğrudan doğruya hızlı şerite girdi ve tatsız bir şeyi geride bırakma isteğiyle hızla eve gitti. Marjorie onu mutfak kapısında görür görmez kötü bir şey olduğunu hemen sezinledi. Mutfak önlüğüyle lavabonun başında durmuş taze patatesleri kazıyordu. "Erken geldin," dedi, elindeki patatesi şapırtıyla suya düşürerek. "Ne oldu?"

"Bir çay yap, anlatacağım."

Marjorie titremesini engellemek için ıslak tombul parmaklarını birbirine kenetleyerek Vic'e dikti gözlerini. "Şimdi anlat Vic."

"Pekâlâ. Pringle's EFE Grubu'na satıldı ve Foundrax ile birleşti. İşten atıldım. Yarından itibaren."

Marjorie yanına gelip kollarını Vic'e doladı. "Oh, Vic," dedi, "senin için çok üzüldüm. O kadar çalışma heba oldu."

Gözyaşlarını, muhtemel bir isteri nöbetini engellemek için Vic kendini kastı. Fakat tuhaftır ki Marjorie sakindi ve Vic karısının bencillikten uzak tepkisi karşısında tuhaf bir şekilde etkilendiğini hissetti. Marjorie'nin omuzunun üzerinden mutfak tezgâhlarının düzgün yüzeylerine, üzerlerinde dizili pırıl pırıl mutfak aletlerine baktı. "Başka bir iş bulurum," dedi. "Ama zaman alabilir."

"Elbette bulacaksın sevgilim," Marjorie'nin sesi neredeyse neşeyle çınlıyordu. "Biliyordun değil mi? Bunun olacağını bir süredir biliyordun. Bu yüzden öyle garip davranıyordun."

Vic tereddüt etti. Kendisi öylesine dört başı mamur aldatılmıştı ki, ihanete uğramışlık duygusu öylesine midesini bulandırıyordu ki, içinde karısına gerçeği söyleme isteği uyandı. Fakat en azından Marjorie'nin sadakati, karar verdi ki insaflı bir yalanı hak ediyordu. "Evet," dedi, "böyle bir ihtimal olduğunu biliyordum."

"Bana söylemeliydin," dedi Marjorie, başını geriye çekip Vic'i nazikçe sarsarak. "Öyle üzüldüm ki. Seni kaybetmiş olduğumu düşündüm."

"Beni kaybetmek mi?"

"Belki başka bir kadın vardır diye düşünüyordum."

Vic kahkahayla güldü ve karısının kalçasına küçük bir şaplak vurdu. "Şu çayı yap artık," dedi. Stuart Baxter'ın haberi vermesinden itibaren şu ana kadar Robyn Penrose'u bir kez bile düşünmemiş olduğu-

nu hafif bir sarsıntıyla fark etti.

"Çayı salona getiririm. Baban orada."

"Babam mı? Ne yapıyor burada?"

"Uğradı öylesine. Beni yalnız bırakmamak için ara sıra yapıyor bunu. Sinirlerimin berbat olduğunu biliyor."

"Söyleme ona," dedi Vic.

"Peki," dedi Marjorie. "Ama haber nasıl olsa yarınki akşam gazetesinde çıkacak değil mi?"

"Haklısın," dedi Vic.

O yüzden bir koltukta uyuklayan yaşlı adamı uyandırıp bir fincan koyu çayla kendine getirdiler ve tatsız haberi verdiler. Mr. Wilcox bunu şaşırtıcı biçimde iyi karşıladı. Vic'in alacağı bir yıllık paranın küçük bir servet olacağını ve bu parayla hayat boyu yaşayabileceğini düşünüyordu. Vic de onu hayal kırıklığına uğratmadı – hemen o anda değil. Üç çocuk birer birer geldiklerinde durum onlara da anlatıldı. Hepsinin bir araya toplanmasıyla bir bakıma aile meclisi kurulmuş oldu. Vic bu olayın olası etkilerini en yalın ve ayrıntılı biçimde açıkladı. "Bu evin dışında hiçbir mülküm yok ve bunun üzerinde de büyük bir ipotek var," dedi. "Ben yeni bir iş buluncaya kadar kemerleri sıkacağız. Maalesef tatili de iptal etmemiz gerekecek."

"Oh, hayır!" diye sızlandı Sandra.

"Bencillik yapma öyle Sandra," diye azarladı Marjorie. "Tatil nedir ki?"

"Ben de Cliff'le kendi başıma giderim öyleyse," dedi Sandra. "Bütün yaz Tweezers'de çalışıp para biriktiririm."

"Güzel," dedi Vic, "evin geçim masraflarına katkıda bulunman şartıyla."

Sandra burnunu çekti. "Ya üniversite n'olacak? Herhalde başvuru yapmamı istemiyorsundur artık."

"Elbette başvuru yapmanı istiyorum. Ben senin ilgilenmediğini sanıyordum."

"Fikrimi değiştirmiştim. Para lafı edip duracaksan..."

"Bunun için para buluruz, merak etme. Eğer civarda bir üniversiteye başvurursan yararlı olur, düşün..." Büyük oğluna döndü. "Raymond, senin de işsizlik parandan birazını annene vermenin zamanı geldi artık."

"Ben buradan taşınıyorum," dedi Raymond. "Bir iş teklifi aldım."

Raymond, bu bildirinin akabindeki şamata yatıştığı zaman, onun da içinde olduğu müzik grubunun demo-teyp yaptığı stüdyonun kendisine yapımcı yardımcısı olarak iş teklif ettiğini açıkladı. "Bizim yaptığımız müziği hiç beğenmediler ama elektronik bilgimle onları feci etkiledim," dedi. "Sidney ile, stüdyo sahibi, sonra bir içki içmek için dışarı çıktık ve bana iş teklif etti. Stüdyonun donanımı yeterli değil, Sidney işi çok yeni kurdu ama geliştirilebilir. Londra'daki stüdyolarda kazıklanmadan bu civarda kayıt yapılacak bir yer arayan onlarca müzik grubu var."

"Baksana baba, niye kendi işini kurmuyor*sun*?" dedi Gary.

"Evet, şu senin spektrometre fikrin ne oldu?" dedi Raymond.

Vic oğullarına kuşkuyla baktı ama alay etmiyorlardı. "Bu bir düşünce," dedi Vic. "Eğer Tom Rigby de işten atılırsa, belki toplu parasını bir ortaklık kurmak için koyabilir. Yine de yüklüce bir banka kredisine ihtiyacımız olacak, ama bu tamamen bir düşünce."

"Sidney banka kredisi aldı," dedi Raymond.

"Sorun şu ki, gösterecek hiçbir teminatım yok. Ev tümüyle ipotekli. Bir banka bunu riskli bulur. Bir prototip üretebilmemiz için bile yapılması gereken bir sürü araştırma var."

"Evet ya, teelikeli, ortak olma," dedi Mr. Wilcox. "Şimdiki gibi bi iş arasan iyi olur. Rumcol belki seni geri alınca memnun olur, yahut Vanguard."

"İkisinin de şu anda genel müdürleri var baba."

"Bi genel müdürlük işi şart deel ki oğul. O kadar da kibirli olmak lüzum etmez ki."

"Ambarcılık işi falan mı demek istiyorsun büyükbaba?" dedi Gary.

"Küstahlık yapma Gary," dedi Vic. "Ne olursa olsun yeniden bir şirkette çalışmak istediğimden emin değilim. Bir vagon yükü pik demir kadar insani duyguya sahip holdingler ve şirketler için canımı çıkarmaktan gına geldi."

"Kendi işini kursan Vic," dedi Marjorie, "ben de sekreterliğini yapabilirim. Tasarruf etmiş oluruz."

"Hesapları Atari'mde yaparım ben de," dedi Gary. "Bir aile işi kurarız, bir Paki köşe dükkânı* gibi."

---

* Orijinal sözcük: *Corner shop.* Sigara, yiyecek maddesi, içki gibi ufak tefek günlük ihtiyaç maddeleri satılan, ancak her zaman köşede olmayan İngiltere'deki bu dükkânların çoğunluğu Pakistan ve Hindistan kökenli aileler tarafından işletilir. (ç.n.)

"Siz yapamazsınız," dedi Mr. Wilcox. "Çok çalışır onlar, eşşek gibi."

"Yeniden çalışmanın bir sakıncası yok benim için," dedi Marjorie. "Evde bütün gün sıkıntıdan patlıyorum, şimdi hepiniz büyüdünüz de. Ayrıca kendi işimiz olsa..."

Vic hayretle karısına baktı. Gözleri pırıl pırıldı. Gülümsüyordu. Yanaklarında gamzeler oluşuyordu.

Robyn o akşam kendini nihayet eve attığında, telefon sanki saatlerdir çalıyormuş gibi çalıp duruyordu. Arayan annesiydi.

"Kötü bir şey mi oldu?" dedi Robyn.

"Hayır, iyi bir şey sayılır, öyle umuyorum. Melbourne'daki bir avukatlık firmasından senin için taahhütlü bir mektup geldi. İmzalayıp aldım ve bugün öğleden sonra sana postaladım."

"Acaba neyle ilgili?"

"Geçenlerde Walter Enişten vefat etti," dedi Mrs. Penrose. "Senin Rummidge'e dönüşünün akabinde duyduk. Sana haber vermeye niyetlendim ama unuttum sonra. Tabii yıllardır hiçbir temasımız olmamıştı. Ailede başka kimsenin de olduğunu zannetmiyorum. Biraz inzivaya çekilmiş gibiydi, koyun çiftliğini o madene sattıktan sonra..."

"Anneciğim, bütün bunların benimle ne ilgisi var?" diye sordu Robyn araya girerek.

"Vasiyetnamesinde sana bir şey bırakmış olabilir diye düşünüyorum."

"Neden bıraksın? Kan bağımız yok değil mi?"

"Akraba sayılır, evlenme yoluyla akraba. Babanın kız kardeşi Ethel ile evliydi. Karısı çok genç yaşta öldü, arı sokmasından. Alerjisi vardı ve bunu bilmiyordu. Hiç çocukları olmamıştı. Üç yaşındayken cebindeki bütün parayı sakat çocuklara yardım kutusuna attırdığından beri sana hep zaaf duymuştu."

"Bu hikâye sahiden doğru mu?" Kısa pantalonu, siperlikli şapkası ile bacağının biri demirden, bozuk para atılması için elinde delikli bir kutu tutan boyalı alçıdan küçük erkek çocuk figürünü hatırladı. İngiliz göçmeni dükkân sahipleri tarafından getirilmişti ve Melbourne'da bir eşi daha yoktu, ama Robyn Walter Eniştesi'yle yaşadığı bu olaydan hiçbir zaman tam emin olamamıştı.

"Elbette doğru." Annesinin sesi aynen kutsal bir metni savunan bir dindar gibi kırgın geliyordu. "Walter'ın seni vasiyetnamesinde hatırla-

mış olması iyi olmaz mıydı?"

"Faydalı olacağına şüphe yok," dedi Robyn. "Emlak vergisi tebligatını daha biraz önce aldım. Bu arada aklıma gelmişken anneciğim, ben herhalde Amerika'ya gideceğim." Robyn annesine Morris Zapp'ın teklifini anlattı.

"Bak canım," dedi Mrs. Penrose, "seni o kadar uzakta düşünmek hoşuma gitmiyor ama herhalde sadece bir iki yıllığınadır."

"İşin pürüzlü yanı da bu aslında," dedi Robyn. "Gidersem geri dönmem güç olacak. Ama beni İngiltere'ye geri döndürecek başka bir iş çıkıp çıkmayacağını kim bilebilir ki?"

"Tabii canım, kendin için en uygun bulduğun şeyi yapmalısın," dedi annesi. "Son zamanlarda Charles'dan haber aldın mı?" diye ekledi hevesle.

"Hayır," dedi Robyn ve konuşmayı sona erdirdi.

Ertesi sabah aşağı kata indiğinde paspasın üzerinde iki zarf buldu. Birisi annesindendi, Melbourne'dan gelen mektubu bir zarfa koyup göndermişti. Ötekinin üzerindeki adres Charles'ın el yazısıyla yazılmıştı. İlk zarftakinin bir ihtimal vasiyetname olmasından doğan zevkli gerilim anlarını uzatmak için, önce Charles'dan gelen mektubu açtı. Çok uzun saatler çalışıyor olmasına ve günün sonunda yorgunluktan ölmesine karşın bankada işlerin iyi gittiğini yazıyordu. Ancak buna karşılık Debbie ile ilişkileri yürümemiş ve onun evinden taşınmıştı.

> Debbie bana o kadar alışılmışın dışında yeni bir insan tipi gibi geldi ki beni başlangıçta yanıltan bu oldu. Çabuk kavrayışı zekâyla karıştırmak gafletine düştüm. Samimiyetle söyleyeyim ki, canım, gayet aptal. Edindiğim tecrübeye göre, döviz satanların çoğu öyle. Bütün gün o elektronik ruletle oynamak için öyle olmaları lazım. Kaldı ki başka hiçbir şey düşünmüyorlar. Bankadaki zor bir iş gününden eve dönünce insanı bir sohbete ihtiyacın oluyor, pozisyonlar ile yüzde hesaplarını daha fazla konuşmaya değil. Bir süre sonra, sırf bir gerekçem olsun da bunları dinlemeyeyim diye televizyon seyretmeye başladım. Sonra da kendime ait bir yerimin olması gerektiğine karar verdim. Böylece Isle of Dogs'un yeni gelişen bölgesinde dubleks bir kat satın aldım – tabii tümü ipotek karşılığı, ama Londra'da emlak fiyatları, şu anda günde ortalama elli pound yükseliyor, onun için de kaybetmek gerçekten mümkün değil. Gelip bir hafta sonunu burada geçirmek ister miydin acaba? Bir gösteriye gider ve birkaç galeri gezebiliriz.

Ne düşüneceğini biliyorum- "Yok, hayır, *aynısı* tekrar olmaz." Ben de aynı fikirdeyim, durmadan ayrılıp tekrar bir araya gelmemiz çok absürd, çünkü sonuç olarak öyle görünüyor ki başka hiç kimseyle olmayacak. Acaba kaçınılınaza boyun eğip evlenmemizin zamanı gelmedi mi? Söylemek istediğim, ille de birlikte yaşamak değil, – ben Londra'da sen de Rummidge'de çalıştığın sürece zaten bunun mümkün olmayacağı açık – ama artık bu olaylara resmen bir nokta koymak. Rummidge'deki sözleşmen bitince başka bir iş bulamazsan, Rummidge yerine Londra'da işsiz olmak daha çok hoşuna gidebilir. O zamana kadar, senin en azından alıştığın hayat tarzını devam ettirecek yeterli parayı, eğer bu arada daha iyisi olmazsa tabii, kazanıyor olacağıma güvenim tam. Para kazanmak zorunda olmayan bir leydi olarak araştırmalar yapıp yayımlamaya devam etmemen için hiçbir neden yok. Bunu düşün. Ve yakında bir hafta sonu mutlaka gel.

Sevgiler, Charles

"Hıh!" dedi Robyn ve mektubu gerisin geriye zarfına tıkıştırdı. İkinci mektubu açtı. Ağdalı bir hukuk diliyle uzun uzadıya, Walter Enişte sinin vasiyetnamesinin tek varisi olduğu ve vergi düşüldükten sonra değeri üç yüz bin Avustralya doları olarak tahmin edilen bir mülkü ona bırakmış olduğu bildiriliyordu. Robyn sevinçten çığlık attı ve *Guardian*'daki döviz kurlarına bakmak için koştu. Sonra annesine telefon etti. "Haklıymışsın anneciğim, Walter Enişte vasiyetnamesinde bana bir şey bırakmış."

"Ne kadar canım?"

"Şey," dedi Robyn, "Hesabıma göre, vergileri ödedikten sonra, üç aşağı beş yukarı, yüz altmış beş bin sekiz yüz elli sterlin elime geçecek."

Mrs. Penrose bir çığlık attı ve sanki ahizeyi düşürdü. Babası anlaşılan banyodaydı, Robyn annesinin bağırarak havadisi verdiğini işitebiliyordu. Sonra tekrar telefona geldi. "Baban kutluyor seni. Senin için o kadar memnun oldum ki canım. Çok iyi bir para!"

"Bunu sizinle paylaşacağım tabii."

"Saçmalama Robyn! O senin paran. Walter Enişten onu sana bırakmış."

"Ama ne kadar tuhaf. Beni doğru dürüst tanımıyor bile. En yakın akrabası babam olduğuna göre ona bırakılmış olmalıydı. Yahut da eşit olarak bana ve Basil'a."

"Basil kendisi için gerekli olandan daha fazlasına sahip zaten. Babanla bana gelince, rahatımız gayet yerinde, yine de teklifte bulunmakla âlicenaplık gösteriyorsun, canım. Şimdi Amerika'ya gitmene gerek kalmayacak artık."

"Neden olmasın?" dedi, neşesi biraz sönen Robyn.

"İyi ama gitmene gerek kalmayacak ki. Yüz altmış beş bin poundun faiziyle yaşayabilirsin."

"Evet, haklısın sanırım," dedi Robyn. "Ama ben çalışmaktan vazgeçmek niyetinde değilim."

Gece yağmur yağmış. Gökyüzünde tek bir bulutun olmadığı güneşli, asude bir sabah – Rummidge atmosferinin sanki yıkanıp bütün kirliliğinden arınmış olduğu, cisimlerin asıl biçimleriyle renklerinin tüm berraklığıyla görülebildiği o ender günlerden biri. Üzerinde boydan boya düğmeli pamuklu bir elbise ve sandaletleriyle evinden dışarı çıkan Robyn, dışarıdaki ılık ve berrak havaya adımını atıyor, bir an duruyor, sokakta bir aşağı bir yukarı bakıyor, sanki bir kumsaldaymışçasına havayı keyifle ciğerlerine dolduruyor.

Onun şu orası burası çizik tozlu Renault'su, yan koltuğa Gladstone çantasını fırlattıktan sonra direksiyonun arkasına geçtiğinde amortisörlerinin üzerinde gıcırdıyor. Motor öksürerek kendine gelmeden önce, birkaç saniye kadar astımlılara özgü hırıltılar çıkarıyor. Çok yakında Renault'yu gıcır gıcır bir arabayla, şöyle şık ve güçlü bir şeyle değiştirebileceği, azıcık obur bir coşkuyla aklından geçiyor. Bir Porsche alarak Basil'ı hasetten çatlatabilir. Vic'in yabancı arabalarla ilgili vaazını hatırlayınca, hayır, Porsche olmaz, diye düşünüyor. Bir Lotus, belki, ama ne var ki bu arabalara etekle çok zor binilebilir. Sonra, ne kadar absürd diye düşünüyor, Renault benim amaçlarıma tam anlamıyla uygun, ihtiyacı olan tek şey yeni bir akü.

Robyn arabayı dikkatli ve yavaş yavaş kullanarak üniversiteye doğru yol alıyor. Talihin balışettiği paha biçilmez nadide bir yükü taşıdığının o kadar bilincinde ki, manyak bir şoförün yan bir sokaktan çılgınca fırlayarak çarpıp arabayı paramparça edeceğine dair pek de mesnedi olmayan bir korkuya kapılıyor. Fakat kampuse kazasız belasız ulaşıyor. Avondale Road'da Wilcox'ların evini geçerken, bir üst kat penceresinden toz bezi silken bir el, belki de Marjorie'ninki, gözüne ilişince, bir önceki gün Vic'in üniversiteden neden o kadar ani çağrıldığını ve neden geri dönmediğini öylesine merak ediyor. Ihlamur ağacının altına arabasını park ediyor, – burası her zaman münhaldir, çün-

kü öteki sürücüler ağacın dallarından damlayan yapışkan maddeden kaçınırlar, ama Robyn boyası matlaşmış Renault'nun yüzeyine parlaklık verdiği için tam tersine tercih eder – ve elinde Gladstone çantası, Beşeri İlimler Fakültesi binasına doğru yürüyor. Güneş ışınları kırmızı tuğlaya sıcacık bir ateş rengi veriyor ve henüz filizlenen parlak sarmaşık yapraklarının üzerinde pırıltılar saçıyor. Kurumakta olan çimenlerden belli belirsiz buhar yükseliyor. Robyn lobide, merdivenlerde ve İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün önünde, iş arkadaşları ile tanıdığı öğrencilere gülümseyip selam vererek Gladstone çantasını sallaya sallaya, (ocak ayındakinden daha hafif, zira sınavlar başlamak üzere olduğundan onun da öğretim yükü hafiflemiş bulunuyor) şen, uçar adımlarla yürüyor.

ÜÖÜB tahtasına ilan asmakta olan Bob Busby ona seslenerek, "Gelecek pazartesi UGC yönetmeliğinin olası etkilerini tartışmak üzere bir Olağanüstü Genel Toplantı olacak," diyor. "Durum iyi görünmüyor." Sonra sesini kısıp mahrem bir mırıltıya dönüştürerek: "Beklenenden belki daha önce bizden ayrılacağını duydum. Seni suçladığımı söyleyemem."

"Kim söyledi sana bunu?" diye soruyor Robyn.

"Sadece bir söylenti."

"Evet ama sen daha fazla yaymazsan memnun olurum," diyor Robyn. Bob Busby'nin meraklı olmasına ve Pamela'nın da boşboğazlığına –çünkü söylentinin kaynağı herhalde sekreterdi– bir an için canı sıkılarak koridorda yürümeye devam ediyor. Bölümde hiç kimseye mirastan bahsetmeyeceğinin altını kalın bir çizgiyle çizerek aklına not ediyor.

Her zamanki gibi kapısında dikilmiş onunla görüşmek için bekleyen biri var. Robyn biraz daha yaklaşınca onun Vic Wilcox olduğunu görüyor: Onu hemen tanıyamamasının nedeni, üzerinde her zamanki koyu renk takım elbisesinin yerine, kısa kollu bir triko ile ütüsü düzgün ince kumaştan bir pantalon olması. Elinde iki kitap tutuyor.

"Seni beklemiyordum," diyor kapısının kilidini açarken. "Dün kaçırdıklarını telafi etmek istiyor musun?"

"Hayır," diyor Vic, Robyn'in arkasından odaya girip kapıyı kapatırken. "Bundan sonra gelmeyeceğimi sana söylemeye geldim."

"Ya," diyor Robyn. "Eh, artık pek fark etmez. Öğretim yılı sona ermek üzere nasıl olsa. Ben sınav kâğıtlarını okurken izlemeyi pek de eğlenceli bulmazdın zaten. Ayrıca Pringle's'da bir kriz falan mı var?"

"Pringle's'la işim bitti," diyor Vic. "Pringle's, Foundrax'ın ait olduğu gruba satıldı. Dün telefonla çağırmalarının nedeni buymuş. Artık işsizim, bugünden itibaren." Düşen mevkiinin bir simgesiymiş gibi eliyle rahat kıyafetini işaret ediyor.

Vic tüm ayrıntıları anlattığında Robyn, "Ama böyle bir şeyi sana nasıl yapabilirler? Bunun adı seni kapıya koymak, tam olarak bu, yani uyarı falan yapmadan öyle mi?"

"Ne yazık ki öyle."

"Ama çok gaddarca!"

"Bir kez karar verdiler mi hiç oyalanmazlar. Biliyorlar ki bir hafta daha kalsaydım, intikam almak için tüm şirketin içine ederdim. Tenezzül edeceğimden değil ya."

"Çok üzüldüm Vic. Kendini yıkılmış hissediyor olmalısın."

Vic omuz silkiyor. "Biraz kazanırsın, biraz kaybedersin. Gariptir ki bunun hayırlı bir yanı oldu. Talihsizlik bir aileyi yeniden toparlar."

"Marjorie çok üzüldü mü?"

"Marjorie mükemmeldi," diyor Vic. "Aslında" perçemini eliyle geri atıyor ve Robyn'den bakışlarını kaçırıyor tedirgince – "Bir anlamda barıştık. Sana söylemeliyim diye düşündüm."

"Memnun oldum," diyor Robyn tatlılıkla. "Bunu duyduğuma gerçekten çok memnun oldum."

"Yanlış şeyleri düzeltmek istedim," diyor Vic, Robyn'e endişeyle göz atarak. "Ne yazık ki biraz aptalca davrandım."

"Üzülme bunun için."

"Bir rüyada yaşıyordum. Bu olay beni uyandırdı. Aklımı kaçırmış olmalıydım ki orta yaşlı cüce bir mühendiste bir şey bulacağını hayal ettim."

Robyn kahkahayla gülüyor.

"Sen çok özel bir insansın, Robyn," diyor Vic ciddiyet ve vakarla. "Günün birinde seninle evlenmeye layık olan bir erkekle karşılaşacaksın."

"Beni tamamlaması için bir erkeğe ihtiyacım yok," diyor Robyn, gülümseyerek.

"Bu henüz onunla karşılaşmadığından dolayıdır."

"Aslında tam da bu sabah bir teklif aldım," diyor Robyn hafife alarak.

Vic'in gözleri büyüyor. "Kimden?"

"Charles'dan."

"Kabul edecek misin?"

"Hayır," diyor. "Peki ne yapacaksın şimdi? Herhalde başka bir iş arayacaksın."

"Hayır, bu keşmekeşten gına geldi artık."

"Yani emekli mi olacağını mı söylemek istiyorsun?"

"Emekli olmayı mali bakımdan kaldıramam. Zaten işsiz yok olurum ben."

"Ergin bir öğrenci olarak üniversitede İngiliz edebiyatı öğrenimi görebilirsin." Robyn gülümsüyor, ne tam olarak ciddi, ne de tam olarak şaka yapıyor.

"Kendi işimi kurmayı düşünüyorum. Sana sözünü ettiğim spektrometre yapma fikrini hatırlıyor musun? Tom Rigby ile dün gece konuştum, o da istekli."

"Harika bir fikir! İşte şimdi tam fırsatı."

"Gereken sermayeyi bulma meselesi."

"Benim epeyi bir sermayem var," diyor Robyn. "Sizin spektrometre işine yatırım yaparım. Ben bir... ne deniyor ona? Ha, sessiz ortak olurum."

Vic kahkahayla gülüyor. "Ben burada altı basamaklı bir rakamdan bahsediyorum."

"Ben de öyle," diyor Robyn ve ona mirastan bahsediyor. "Al bu parayı," diyor. "Kullan. Ben istemiyorum. Benim de emekli olmaya niyetim yok. Amerika'ya gidip çalışmayı tercih ediyorum."

"Hepsini kabul edemem," diyor Vic. "Doğru olmaz."

"Yüz bin al," diyor Robyn. "Yeterli mi?"

"Fazlasıyla."

"O zaman tamam işte."

"Hepsini kaybedebilirsin, biliyorsun."

"Sana güveniyorum Vic. Seni çalışırken gördüm. Gölgen olarak seni izledim." Gülümsüyor Robyn.

"Öte yandan kendini bir milyoner olarak da bulabilirsin. O durumda kendini nasıl hissedersin?"

"Bunu göze alacağım," diyor Robyn.

Önce nefesini tutup sonra vererek Robyn'e bakıyor. "Ne söyleyebilirim?"

" 'Teşekkür ederim,' iyi olur."

"Teşekkür ederim öyleyse. Tom Rigby ile konuştuktan sonra avukatıma bir belge düzenlemesini söyleyeyim."

"Tamam," diyor Robyn. "Tam bu noktada el sıkışmamız gerekmez mi?"

"Bir gece olsun bunu düşünmelisin," diyor Vic.

"Gece bunu düşünmek istemiyorum," diyor Robyn, Vic'in elini tutuyor ve tokalaşıyor. Kapı vuruluyor ve eşikte Marion Russell beliriyor. Üzerinde büyük harflerle, SADECE BAĞLANTI KUR yazısı olan battal boy bir tişört var. "Ah, özür dilerim," diyor. "Daha sonra gelirim."

"Tamam, ben gidiyorum," diyor Vic. Kitapları birdenbire Robyn'e uzatıyor. "Bunları geri getirdim. Ödünç verdiğin için teşekkürler."

"Ah, peki, bitirdiğinden emin misin?"

"*Daniel Deronda*'yı bitirmedim ama artık okuyacağımı hiç sanmıyorum," diyor. "Doğrusu Tennyson'ın bende kalmasına itirazım olmazdı, eğer bu fazla bir nüshaysa. Hatıra olarak."

"Elbette," diyor Robyn. Masasına oturup gösterişli işlek yazısıyla kitabın başındaki boş yaprağa, "Vic'e, sevgilerimle, gölgenden," yazıp Vic'e geri veriyor.

Vic ithafa şöyle bir göz atıyor. "'Sevgilerimle,'" diye tekrarlıyor. "*Şimdiki durumda* bunu bana söylüyorsun." Acı acı gülümsüyor, kitabı kapatıyor, başıyla selam vererek hoşça kal diyor ve orada oyalanıp duran Marion'un önünden geçerek odadan dışarı çıkıyor.

Marion, Robyn'in masasının yakınına bir iskemle çekip kenarına ilişiyor. Öne eğiliyor ve tüm dikkatini toplayarak kaygıyla Robyn'e bakıyor. "Doğru değil, değil mi, Amerika'ya gideceğiniz?" diyor.

Robyn kalemini fırlatıyor. "Hey Allahım! Burada insanın hiçbir şeyi gizli kalamaz mı? Nereden duydun bunu?"

Marion mahçup, ancak kararlı. "Koridorda. Birkaç öğrenci Mr Sutcliffe'in dersinden çıkıyordu... Onlar konuşurlarken duydum. Sadece gelecek yıl Kadın Yazını dersinizi almak istiyordum da."

"Planlarımı seninle tartışamam Marion. Bu özel bir mesele. Gelecek yıl ne yapacağımı kendim de bilmiyorum. Yapman gereken yalnızca bekleyip görmek."

"Özür dilerim, kabalık oldu biraz, sanıyorum ki sadece... İnşallah gitmezsiniz Robyn. Bölümdeki en iyi hocasınız, herkes öyle söylüyor. Ayrıca Kadın Araştırmaları dersini verecek kimse de kalmayacak."

"Başka bir şey var mı Marion?"

Kız göğüs geçirip başını sallıyor. Gitmeye hazırlanıyor.

"Bu arada aklıma gelmişken," diyor Robyn. "Senin Kissogram fir-

ması Londra'ya da gönderiyor mu?"

"Hayır, genellikle göndermiyor. Ama orada da aynı işi yapanlar var."

"Londra'da birisine bir gorilli mesaj göndermek istiyorum da," diyor Robyn.

"Sizin için bir ajans adı bulabilirim," diyor Marion.

"Öyle mi? Çok teşekkürler. Mesajın City'deki bir bankaya götürülmesini istiyorum, sabahla öğle arasında. Goril kıyafetindeki bir adam danışmadan nasıl geçiyor?"

"A, biz hep tuvaletlerde kıyafet değiştiririz," diyor Marion.

"Güzel," diyor Robyn. "O halde en kısa zamanda bul Marion."

Marion gidince Robyn bir A4 bloknotu alıyor ve küçük bir şiir tasarlamaya koyuluyor, bunu yaparken de kendi kendine gülümsüyor. Biraz sonra yine kapıya vuruluyor ve Philip Swallow çekine çekine odaya giriyor.

"Günaydın Robyn. Birkaç dakikan var mı?" Marion Russell'ın kalktığı iskemleye oturuyor. "Referans mektubunu Amerika'ya gönderdim."

"Ne kadar çabuk! Çok teşekkür ederim."

"Robyn seni temin ederim ki, mektup senden kurtulmaya hevesli olduğumuz izlenimini hiç mi hiç taşımıyor. Aslına bakarsan, biz gelecek yıl sensiz işin altından nasıl kalkacağız, bilmiyorum. Birçok öğrenci senin derslerine kayıt yaptırdı."

"Ocak ayında siz söylemiştiniz," diyor Robyn, "eğer bir iş imkânı çıkarsa, müracaat etmemin iyi olacağını."

"Evet, evet, çok haklısın."

"Buradan göç etmeyi özellikle istiyor değilim. Ama mutlaka bir iş istiyorum."

"Evet, işte benim de seninle konuşmak istediğim konu bu zaten. Diyeceğim şu ki, 'virement'ın ne demek olduğunu araştırıp buldum."

"Virement mı?"

"Evet hatırlarsın hani... Collins'in yeni baskısında buldum. Bir bütçede belirli bir amaç için, yani başka bir şey için ayrılmış olan finansal kaynakların kullanım serbestisi anlamına geliyormuş. Bizim fakültede bugüne kadar 'virement' yoktu ama gelecek yıl alacağız."

"Bu ne anlama geliyor?"

"Bu şu anlama geliyor ki, fakültedeki bazı uygulamaları kısıtlamaya karar verirsek, kaynakları yeniden yönlendirebiliriz. İngiliz

Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenci sayısı fazla olduğuna ve buna karşılık fakültedeki daha küçük bazı bölümler tamamen yok olmanın eşiğinde olduğuna göre, yeni kesinti furyasına rağmen yine de Rupert'in yerini değiştirebilmemiz ihtimali var."

"Anlıyorum," diyor Robyn.

"Sadece bir ihtimal, dikkat et," diyor Philip Swallow. "Hiçbir şey garanti etmiyorum. Bu şartlar altında, acaba burada kalarak gelecek yıl ne olacağını görmeyi düşünür müydün?"

Robyn düşünüyor. Philip Swallow onu düşünürken izliyor. Robyn onun endişe içinde kendisini incelemesinden kaçmak için iskemlesini çevirip pencereden dışarıya, kampusün ortasındaki yeşil dörtgen alana bakıyor. Güneş ışığının cezbetmesiyle dışarı çıkan öğrenciler, şimdiden çift çift ve ufak gruplar halinde bir araya gelmeye başlıyorlar. Nemli otların üzerine uzanabilmek ya da oturabilmek için naylon torba veya ceketlerini yayıyorlar. Çim tarhlarının birinde bir bahçıvan, zeytin yeşili iş tulumuyla genç bir siyahi, bir çim biçme makinesini, çiçek tarhlarının çevresinde ve uzanmış yatan öğrencilerin arasında dikkatle yön vererek aşağı yukarı itiyor. Öğrenciler bahçıvana engel olacaklarını gördükleri zaman kalkıyorlar ve eşyalarıyla birlikte bir kuş sürüsü gibi başka bir çimen parçasına yerleşiyorlar. Bahçıvan öğrencilerle aynı yaşlarda ama aralarında iletişimin hiçbir biçimi yok – bir baş selamı ya da bir gülümseme, ağızdan çıkan bir sözcük, hatta bir bakış bile. Öğrenciler açısından aşikâr kasti bir kibir, ya da genç bahçıvan açısından belirgin bir kırgınlık yok, sadece temastan iki taraflı, içgüdüsel bir kaçınma var. Fiziksel olarak sınırları bitişik olan ayrı dünyalarda ikamet ediyorlar. Irk ve sınıf farklılıklarıyla, tam bir İngiliz'e özgü başa çıkma usulüne benziyor bu da. Pringle's çalışanlarının akın ettikleri kendi ütopik kampus görünümü Robyn'in aklına gelince, kendi kendine esefle gülümsüyor. Katedilecek çok uzun bir yol var.

"Peki," diyor Robyn Philip Swallow'a dönerek. "Kalacağım."

Virginia Woolf
Orlando

Edebiyat/Çev.: Seniha Akar/213 sayfa/ISBN 975-539-026-X

Virginia Woolf'un romanları arasında *Orlando*, her türlü olabilirliği ve gerçekliği dışlayan, fantastik öğelerle bezenmiş konusu, coşkulu, abartılı, mizah yüklü anlatımıyla özgün bir yere sahiptir.

İngiltere'nin en soylu ve nüfuzlu ailelerinden birinin tek mirasçısı olan olağanüstü güzel, duyarlı, şair ruhlu *Orlando* serüven dolu yaşantısına Kraliçe I. Elizabeth'in gözdesi ve Haznedar'ı olarak başlar. Arayışlar içinde geçen inişli çıkışlı dört yüz yıllık yaşamının orta yerinde büyük bir dönüşüme uğrar. İstanbul'da II. Charles'ın elçisi olarak bulunduğu sırada mucizevi bir biçimde kadın olur. Bir süre Bursa dolaylarında Çingeneler arasında doğayla iç içe yaşar. Yeni kimliğiyle İngiltere'ye döndüğünde 18. yy. edebiyat çevrelerinin ünlü nüktedanları arasında can sıkıntısından patlar, 19. yy'ın kadınlara biçtiği rolün içinde boğulacak gibi olur. Ancak aykırı, enerjik, sorgulayan kişiliğinin yardımıyla tüm toplumsal değişimlerin ve kendi yaşamındaki büyük dönüşümün üstesinden gelmeyi başarır. Romanın sona erdiği 1928 yılında olanca boyun eğmez çağdaşlığıyla dimdik ayaktadır.

Virginia Woolf bu keyifli romanda bize yalnızca sıradışı bir kahramanın olağanüstü öyküsünü anlatmakla kalmaz, ince değinmelerle, keskin bir mizahla, çarpıcı simgelerle İngiltere tarihinin son dört yüz yıl boyunca geçirdiği dönüşümleri ve bunların İngiliz yazınındaki yansımalarını iki yüz sayfalık bir metne şaşırtıcı bir ustalıkla sığdırır.

"*Orlando* bir anlamda Virginia Woolf'un 'Sanatçı androjen olmalıdır' sözünün birebir karşılığı niteliğinde. *Orlando* erkekken bir günde kadına dönüşür. Ama iç dünyası hiçbir karışıklığa uğramaz. Woolf, *Orlando*'da kişinin içinde bulunan çift cinsiyetini özgürce yaşayabileceğini savunur."
Gül Dirican / *Milliyet Sanat*

Virginia Woolf
Dalgalar

Edebiyat/Çev.: Oya Dalgıç/229 sayfa/ISBN 975-539-106-1

Çağımızın en büyük yazarlarından olan Virginia Woolf'un başyapıtı *Dalgalar*'ı sunuyoruz sizlere...

Eleştirmenlerin "düzyazıyla yazılmış görkemli bir şiir" diye değerlendirdikleri kitap, aynı zamanda, Woolf'un "kitaplarının en karmaşığı, en güç anlaşılır" olanı. Woolf, "zamanı ve mekânı tam vermekten vazgeçeceğim" diyerek, *Dalgalar*'da dış dünyayı yok eder. Üç erkek ve üç kadının çocukluklarından yaşlılık dönemlerine kadar tüm hayatlarının anlatıldığı kitapta dış dünya nesnel olarak değil, ancak kişilerin iç dünyalarına yansıdığı kadarıyla verilir. "Bir olay örgüsüne uyarak değil, bir ritme uyarak" yazılan kitap, "şiir olmayan herhangi bir şey edebiyata neden girsin ki" diyen Woolf tarafından iki yıl içinde üç kez yazılır ve dalgaların sesine uydurularak, şiir gibi yüksek sesle okunarak düzeltilir...

Gerçekçi roman geleneğinden tam bir kopuşu temsil eden *Dalgalar*, bilinç akışı tekniğiyle yazılan romanların en önemlilerinden biridir...

"Virginia Woolf, 1931'de yayımladığı *Dalgalar*'ı yazarken, bu kitapla o güne değin hiçbir başka romancının göze alamayacağı değişik şeyleri yapmak istediğini, bu romanın o güne değin yazılan hiçbir başka romana benzemeyeceğini biliyordu. (...) Çünkü *Dalgalar*, 'hem düzyazıyla kaleme alınacak, hem de şiir olacaktı; hem roman olacaktı, hem de tiyatro oyunu.' "

Mina Urgan / *Virginia Woolf*

"*Dalgalar*, Virginia Woolf'un tüm yapıtları arasında, sanatının biçimini ve işlevlerini algılayışı konusunda en doğrudan ipuçlarını içereni. Gerçekliğin korkutucu karmaşasına insan bilincinin derinliklerinden süzülüp getirilmiş bir düzen ve ya da anlam verme çabası."

Sibel Irzık

"*Dalgalar*'ın Türkçe çevirisini tek cümleyle tanıtmam gerekseydi eğer, şöyle derdim: Hangi sayfasından başlarsanız başlayın okumaya, size bütün şiirsel incelikleri tattıracak, ustalıkça çevrilmiş bir yapıt. (...) Öte yandan, Woolf gibi çevrilmesi güç bir yazarın yapıtını başarılı bir dille Türkçeye kazandıran Oya Dalgıç'ı kutlamak gerekir. Dilinin arılığı bir yana, yazarın deyiş özelliklerini aktarmaktaki ustalığıyla, edebiyat okurlarına yeni bir başucu kitabı sağlamış oluyor."

Mustafa Öneş / *Yeni Dergi*

Carlos Fuentes

Kutsal Bölge

Edebiyat/Çev.: Handan Akdemir/167 sayfa/ISBN 975-539-169-X

Sadece Meksika edebiyatının değil, dünya edebiyatının da büyük ustalarından olan Carlos Fuentes'ten sımsıcak bir roman: *Kutsal Bölge.*

Fuentes bu romanında Ulysses mitini yeniden yaratıyor, Penelope ve Telemakhos'un, Kirke'nin kılık değiştirmiş çağdaş karşılıklarını bütün insanların tek ortak diliyle, duyguyla anlatıyor.

Ünlü Meksikalı film yıldızı Claudia Nervo, güçlü kişiliği, "bugün"ü kararlı bir şekilde yaşaması ve zamana meydan okumasıyla herkesi büyüleyen efsane bir kadındır. Ama onu asıl efsaneleştiren, yirmi dokuz yaşındaki "mirasyedi oğul" Mito'dur (mit). Mito, zaman zaman gerçekleşmesi imkânsız aşkının acılarından ve "küfür"den kaçıp kutsal bölgeye, yalnız yaşadığı evine sığınır (*maison d'être?*). Annesini ve ona karşı duyduğu karmaşık ilgiyi Mito'nun ağzından dinlerken, gerçekle efsane arasında gidip geliyor, imge denizlerinde yüzüyoruz. Bu hummalı gelgitlerde dünyanın gizemini araştırıyor, tinsel dünyayla nesneler dünyasının hesaplaşmasına tanık oluyoruz ve bazılarımız, belki de "Dünyanın gizemi görünendir," sonucuna varıyor.

Şiir için birileri "çeviride kaybolan şeydir," demiş, ama bu kitap için geçerli değil bu. Başka zamanlarda sıradan, zararsız gibi görünen kelimeler Fuentes'in romanında art arda gelince okura tedirgin bir edebiyat hazzı veren tuzaklara dönüşüyor.

Şiir tadında bir roman; kelimenin büyüsüne hâlâ inananlar için...

Julio Cortázar
62
MAKET SETİ

Edebiyat/Çev.: Aslı Biçen/216 sayfa/ISBN 975-539-151-7

60'larda büyük bir patlama yapan Güney Amerika edebiyatının, en önde gelen isimlerinden birisi Cortázar. Arjantinli yazarı bu üretken dönemin oldukça iddialı diğer yazarlarından ayıran özelliği ise kuşkusuz dile çektirdiği azaplar. Usta, çok basit, çok sıradan gibi görünen deneyimleri en muhteşem biçimde anlatma hünerine sahip ender yazarlardan. Okuyucunun hem beynini hem de hislerini aynı anda açık tutmasını ve yazdıklarına şahsi tepkiler vermesini talep eden Cortázar, edebiyatta dilin saydam bir araç olarak kullanılmasıyla yetinmeyen, olay örgüsünden çok üsluba önem veren okuyucular için tam bir okuma ziyafeti sunuyor.

62'de bu üslup zenginliğinin yanı sıra olağanüstü bir hayal gücüyle karşılaşıyoruz; roman, gerçekle gerçekötesinin o son derece ince sınırının bir o tarafına bir bu tarafına gidip gelmelerle dolu; bu açıdan da yer yer bilinen gerçeklik tanımını fazlasıyla sınıyor. Kitabın en belirgin gerçeküstü teması vampirlik, ama bu kelime roman boyunca neredeyse hiç açık açık zikredilmiyor. Bir kavramın adım başı afişe edilmeden, güçlü bir alt akıntı gibi nasıl bütün bir romanda kendini duyurabileceğini gösteriyor usta bize. Bunun yanı sıra bir grup insanın imkânsızlarını: İmkânsız aşkları, yaşantıları, olayları da durmadan geri dönüşlerle, şiirsel vurgular, tekrarlar ve saplantılarla; bazı bölümlerde ciddi bir mizahla çarpıcı bir biçimde aktarıyor. Hem kronolojiyle hem de psikolojik determinizmle oynuyor; başı sonu olmayan, âdeta sonsuz bir zaman diliminde olayların peşi sıra sürüklenen "kişiler" yaratıyor.

Kendine ait o bambaşka evreniyle, muhteşem diliyle, emsalsiz tuhaflıklarıyla eşsiz bir eser.

James Agee

Ailede Bir Ölüm

Edebiyat/Çev.: Tomris Uyar/294 sayfa/ISBN 975-539-160-6

Ailede Bir Ölüm James Agee'nin Türkçedeki tek kitabı.
Amerika'nın içe kapalı, geleneklerine bağlı bir yöresinde doğup büyüyen Agee, geleneksel aile ilişkilerini, insanların yaşam ve ölüm karşısındaki yalnızlıklarını büyük bir sadelik ve incelikle işlemesiyle dikkatleri çekiyor...
Agee yaşamı ve ölümü varoluşçu bir açıdan sorgulamıyor. Daha çok bir olgunun ya da olayın insanlar üzerindeki etkisini garip denebilecek bir tutku ve yoğunlukla betimliyor. Birbirlerine kanbağlarıyla bağlı insanların duygusal yaşantılarının acı bir olayın ağırlığı karşısında altüst oluşunu, belli "an"larda aralarında kurulan uzaklık ve yakınlıkları anlatıyor. Davranışlar, sözler ve jestlerle kurulan bu duygu dünyasını olağanüstü bir titizlik ve duyarlıkla yansıtıyor Agee. Bilinci kılı kırk yararcasına didikleyen üslubuyla Faulkner'ı çağrıştırsa da "dış dünya" daha ağır basıyor Agee'de. Romanda "bir çılgının anlattığı masal"a benzetilen hayat, tüm karmaşıklığı ve acımasızlığı ile önümüze seriliyor: Yabancı, uzak, kayıtsız ve her türlü anlamlandırmaya açık... Agee bu açıklığı aile ilişkileri, insanlar arası iletişim ve iletişimsizlikle dolduruyor: Uyulması gereken kurallar, söylenmesi gereken sözler, karşılıklı ödevler ve alttan alta akan gerçek duygu ve düşünceler...

Her türlü abartıdan uzak, yalınlığın ve içtenliğin edebiyattaki karşılığı olan bir roman *Ailede Bir Ölüm*...
Gündelik hayatın "basit" gerçeklerini incelikli bir üslupla anlatan bir yazar *James Agee*...
Ve bu yalınlığın, içtenliğin, inceliğin Türkçedeki dünyasını kuran bir çevirmen *Tomris Uyar*...

John Barth

Masal Masal İçinde

Edebiyat/Çev.: Aslı Biçen/248 sayfa/ISBN 975-539-082-0

1950'ler sonrası Amerikan edebiyatının en yaratıcı yazarlarından sayılan John Barth nihayet Türkçede. *Masal Masal İçinde*, ya da özgün adıyla *Khimaira*, sıkıcı olmadan da deneysel edebiyat yapılabileceğini kanıtlayan olağanüstü bir yazarın en keyifli, en oyuncul metinlerinden biri.

Kitap; adını aldığı aslan kafalı, yılan kuyruklu, keçi gövdeli mitolojik canavar gibi üç bölümden, birbiriyle bağlantılı üç *novella*'dan oluşuyor. Bunlardan ilkinde Arap mitolojisine, *Binbir Gece Masalları*'na dönüp Şehrazat'ın kız kardeşi Dünyazat'ın hikâyesini anlatıyor yazar. Sıkı bir feminist ve cinsel özgürlük yanlısı olan Şehrazat, "erkek şovenist" Şah Şehriyar'ın kadın katliamını durdurmanın yollarını aramaktadır. Tam hikâye anlatma sanatı üzerinde kafa yorarken bir Cin çıkagelir. Birkaç roman yazdıktan sonra bir tür tıkanmaya uğramış, çözümü de anlatının ilk kaynaklarına, mitolojiye dönmekte arayan, yirminci yüzyıldan bir yazardır bu Cin. Hikâye anlatmayla sevişme arasındaki benzerliklerden, anlatıcılığın doğasından falan söz ettikten sonra Şah'ın zulmünü hikâyelerle engellemeye karar verirler.

Diğer iki novella da, Yunan mitolojisinin iki ünlü kahramanı, Medusa-kesen Perseus'la Khimaira-katili (acaba?) Bellerophon'un, kahramanlık müessesesinin gerekleriyle başa çıkmaya çalışırken yaşadıkları zorluklar eğlenceli bir olay örgüsü içinde, "masal masal içinde" kalıbıyla aktarılıyor. Kadın haklarına ve ekolojiye duyarlı, ama maalesef kafayı ölümsüzlüğe takmış bu kahramanlar hikâyelerini yaşamakla yetinmeyip bir de kendileri anlatmaya çalışıyorlar.

Yazmak ve yaşamak hakkında çok düşünmüş, bir yandan uç deneylere girişirken bir yandan da hikâye anlatmanın keyfinden hiç vazgeçmemiş bir yazar Barth...

Paul Bowles

Esirgeyen Gökyüzü

Edebiyat/Çev.: Belkıs Çorakçı Dişbudak/279 sayfa/ISBN 975-539-178-9

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin en önemli yazarlarından olarak gösterilen Paul Bowles, Fas'a yerleştikten sonra yazdığı ilk roman olan *Esirgeyen Gökyüzü*'nde, öyküsüne fon olarak seçtiği Doğu'yu ve Büyük Çöl'ü bir karşıtlığın simgesi olarak ele alır ve modern Batılı insanın uğradığı ruhsal çölleşmeyi bu karşıtlığın şiddeti bağlamında anlatır.

Modern dünyadan kendilerini tecrit eden Port ile Kit, bir sığınak olarak Doğu'yu tercih ederler ve yanlarına dostları Tunner'ı da alarak Fas'tan Afrika'nın içlerine doğru sonu belirsiz bir yolculuğa çıkarlar. Ancak bu yolculuk onlar için bir kurtuluş olmaktan çok bir yitiş ve yitirilişi beraberinde getirir. Büyük Salıra boyunca kat ettikleri yolda ruhsal yalnızlıklarıyla giderek daha fazla yüz yüze gelir, anlam yitiminin içlerinde yarattığı boşluğun yansımasını Çöl'de bulurlar. Bu boşluk, onların birbirlerinin benliklerini daha şiddetle talep etmelerine ve birbirleri için iyice ezici birer yük haline gelmelerine neden olur. Böyle bir ıssızlıkta ve çoraklıkta, Port ve Kit için aşk bile saçmalaşmaya ve anlamsızlaşmaya başlar. Sanki *Çorak Ülke*'de gezinen iki zavallı ruhtur onlar. Çöl, içine düştükleri bunalımı zalimce yüzlerine çarpmakta, ruhlarındaki çölleşmenin bir metaforu haline gelmektedir. Batılı insanın kendi medeniyetinden uzakta içine düştüğü acıklı durum, yabancılaşmanın, hayatla kurulan zayıf bağların onarılmayacak biçimde kopmasının ve bundan kaynaklanan sürekli bir rahatsızlık ve huzursuzluğun bir göstergesidir. Bu noktada Doğu, Batı için bir kaçış ya da bir alternatif olarak değil, bir yüzleşme ve hesaplaşma yeri olarak vardır artık. Çöl, kaçmaya çalışan modern insanı korumak yerine yutınakta, ona başka bir yaşam olanağı sunmamaktadır, çünkü kendi benliğine ve hayatın özüne yabancılaşan bu insan her yere ve her şeye de yabancılaşmıştır... *Esirgeyen Gökyüzü* boşluğa düşenlerin, tutunamayanların romanıdır...

Paul Griffiths

Bendeniz ve Marco Polo

Edebiyat/Çev.: Güzin Özkan/167 sayfa/ISBN 975-539-179-7

Her büyük edebi eser gibi bu kitap da ele avuca sığınıyor. Onun için "Hakikatin çoğulluğunu ve değişkenliğini anlatıyor" ya da "Doğu ile batıyı karşı karşıya getiriyor" ya da "Batının temel değerlerini sorguluyor" ya da "Okuyucuyu zamanda ve mekanda yolculuğa çıkarıyor" diyenler olacaktır. Ama tarihin koca bir dilimi ve dünyanın yarısı bir kaleidoskobun içine sokulmuş, insanlık durumu bütün karmaşıklığı ve renkliliğiyle seyrimize sunulmuşken, böyle klişelere söz düşer mi?

En iyisi sözü yazara bırakalım: "Kıskandığım, onun şahsı değil, sureti, hatırası. Belleğimin yarattığı mahluk ruhumu bürüdü. Bana ait olanı tanınmaz, keyif vermez, sevilmez kıldı. Şu ana kadar yaptıklarını ilelebet yapabilir: Kinsai'nin ada-mabetleri ile durgun sulara bakan sarayları arasında mekik dokuyabilir, refakatçisinin kerametlere ışık tutan incelikli açıklamalarını dinleyebilir, ülkesinden sonra aklına da hakim olamadığını hissetmeye başlamış bir hükümdarın maiyetinde yer alabilir, Beihai parkında dolaşabilir, bir cariyenin kollarında kendinden geçebilir. Benim derdim, hatırladıklarımın özgürlüğüne ortak olmak, onun gibi bir bellek kahramanı haline gelmek. Belki elinizdeki kitabı yazmamın nedeni de bu, başka zihinlere girme, oralarda gezip tozma arzusu. Boşuna mı uğraşıyorum? Göreceğiz. Siz ve ben."

"Yirmi yıl sonra Çin'den Venedik'e dönen Marco Polo bir savaşa katılır ve Cenevizlere esir düşer. Hücre arkadaşı, roman yazarı Pisalı Rustichello'dur, Polo'yu ona anılarını yazdırmaya ikna eder. Kalem, dinleyecek, dudak bükecek, değiştirecek, süsleyecektir. Ortaya çıkan ironiler, belirsizlikler, olgu-kurgu kaymalarıdır postmodern yazarın malzemesi... Eco, Calvino, Perec gibi Avrupalı yazarların oluşturduğu gelenek çerçevesinde felsefi, ansiklopedik, renkli, gerilimli, şaşırtıcı bir Çin bulmacası."
The Good Book Guide

"Anlatım örgüsü Arap kaligrafisi kadar zarif... Paul Griffiths muhteşem yazıyor."
The Daily Telegraph

Laurence Sterne
Duygu Yolculuğu

Edebiyat/Çev.: Nihal Yeğinobalı/120 sayfa/ISBN 975-539-088-X

Geçen yüzyılda Dostoyevski, Rus edebiyat geleneğinin içindeki yazarlık çizgisini vurgulamak amacıyla, "Hepimiz Gogol'un paltosundan çıktık!" demişti. Bizler de yirminci yüzyılda onun bu nükteli deyişine benzer bir analoji kurmaya kalkışarak şöyle diyebiliriz belki: "Bütün modern edebiyat Laurence Sterne'ün cübbesinden çıkmıştır!"

Evet, deyim yerindeyse bütün modem edebiyat bu cübbeden çıkmıştır. Çünkü Papaz Laurence Sterne 1759'da birinci cildi yayımlanan ilk eseri *Tristram Shandy'nin Yaşamı ve Görüşleri* ile edebiyat dünyasında son derece yenilikçi bir çığır açmış olan öncü bir yazardır. Yenilikçiliğinin temelinde, geleneksel öykülerne anlayışını ve olay örgüsünü bir yana iterek yazıya, tıpkı yaşamda olduğu gibi, doğal bir esneklik ve canlılık getirmeye çalışması yatar. Bu yanıyla o, yurttaşı İrlandalı Joyce ve Beckett gibi yazarların ağababası sayılabilir. "Bilinç akışı" tekniğinin savunucularından Virginia Woolf'un da kendi yazarlığında Sterne'den bunca esinlenmesi nedensiz değildir. Filozof John Locke'un "fikirlerin çağrışımı" kuramından etkilenen Sterne, daha 18. yüzyılın ortalarında, insan zihninin doğal işleyişine kâğıt üzerinde uygun düşecek bir yazı ritmi yaratmaya çalışmıştır. Nitekim, kendi yaşam yolculuğunun sona erdiği 1768 yılında yayımlanan *Duygu Yolculuğu*'nun açılış cümlesi bu yenilikçi anlayışın somut bir örneğidir: "Fransa'da," dedim, "bu işlerin daha bir kolayını biliyorlar."

Yani roman, sıradan bir konuşma üslubuyla açılır.

Laurence Sterne'ün *Duygu Yolculuğu*'nu yazarken güttüğü kaygı, Fransa ve İtalya'da yaşadıklarını, geleneksel gezi kitaplarındaki gibi öykülemek, oralarda tanık olduğu farklı davranış kalıplarını geleneksel biçimde betimlemek değildir. Onun bakış açısı özellikle ve öncelikle öznel'dir. Onun kaygısı kendi duygularını dışarı vurmaktır. O yalnızca kendi heyecan ve tutkularının peşine takılır, yaşadığı şeylere her an hareket halinde olan bir zihnin gözüyle bakar; yazarken bakış açısı her an değişir; konudan sapmaya eğilimli, hınzır ve eğlendirici üslubu daldan dala konan bir kelebek gibidir. İşte bu yüzden, Virginia Woolf'un da vurguladığı üzere, yolda rastladığı "ölmüş bir eşek" onu "devasa bir katedral"den daha çok ilgilendirir.

Eğer insan yaşamını bir "yolculuk" metaforuyla dile getirmek mümkünse, bu yolculuğa, günümüzün "paket tur" yolcuları gibi önceden ölçülüp biçilmiş hazlarla değil, tıpkı Steme'ün anlatmaya çalıştığı gibi, "özel ve öznel" duygularla çıkmayı bilenler için bir kitap *Duygu Yolculuğu*...

Carlos Fuentes
Doğmamış Kristof

Edebiyat/Çev.: Aslı Biçen/511 sayfa/ISBN 975-539-185-1

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında roman sanatına kendi damgasını vurmuş sayılı yazarlardan biri olan Fuentes'in, onu "önemli" yazar olmaktan "büyük" yazar olmaya çıkardığı söylenen iki başyapıtından biri olan *Doğmamış Kristof*'u sunuyoruz sizlere.

Roman 1992'de "ters-ütopik" bir Meksika'da geçiyor. Kuzey Amerika'nın Meksamerika olduğu, ABD'li petrol şirketlerinin güney eyaletlerini ele geçirdiği paramparça olmuş bir Meksika bu. Borç yükü altında ezilen; çevre kirliliğinin öldürücü boyutlara ulaştığı; siyasetçilerin yoksul halkı simgesel eylemler ve yarışmalarla oyalamaya çalıştığı, başarısız kalınca da katliamlara başvurmaktan kaçınmadığı, hepimize tanıdık gelecek bir "tatlı vatan". Bu yarışmalardan biri de, Kolomb'un Amerika'yı keşfedişinin 500. yıldönümü olan 12 Ekim 1992'de doğacak ve soyadı Kolomb'a (İspanyolca "Palamo") en çok benzeyen bebeğin 21 yaşında ülkenin yöneticisi olacağını ilan eden yarışmadır. İşte bu yarışmanın ürünü olan, henüz doğmamış Kristof Palomar, romanın anlatıcısıdır. Rahmin içinde her şeyi görür ve anlatır cenin Kristof: "Geçmişi olmayan" ve başının üzerinde bir hale taşıyan annesi Angeles'i, "asi muhafazakâr" babası Angel'i, siyasi ilişkileri sayesinde mülti-milyarder olmuş işadamlarını, ülkeyi yetmiş yıldır yöneten kâbus parti PRI'yı, nefes alınmaz hale gelmiş, çöp ve lağım kuşatması altındaki Mexico City'yi, paranın tatil yeri Acapulco'yu, sokak çocuklarını, yok sayılan Yerlileri, ağzından yeşil salyalar akan polis şefini... görür ve anlatır. Hatta Cervantes, Rabelais, Sterne, Diderot, Gogol ve Dickens'ı anarak romanın soykütüğünü bile çıkarır.

Peki nedir bu romanı başyapıt kılan? Fuentes'in memleketi Meksika'ya duyduğu nefret ve acı yüklü sevginin insanı sersemleten yoğunluğu belki; belki geçmişin ve bugünün mitleri karşısında takındığı büyülenmişlikle karışık eleştirelliğin romanın dokusuna kattığı zenginlik ya da yazarın okura da bulaşan öfke ve enerjisi; ama galiba en önemlisi Fuentes'in dille durmadan oynarken, diğer postmodern romancıların tersine, sadece haz ve keyif değil; aynı zamanda bir şiddet, bir elektrik de ileten saplantılı oyunculluğu.

"Epeydir şöyle yoğun, çarpıcı, müthiş bir roman çıkmıyor" diyenlere duyurulur.

"Joyce'un Ulysses'inden sonra, hiçbir romancı bu denli özel bir dil ve bu denli yetkin bir labirent kuramaz, sanılmıştı. Oysa bu tehlikeli serüveni göze alma cüreti gösteren, üstelik bu cüretle düz orantılı bir başarı grafiği çizen birkaç romancı oldu dünyada: (...)
Doğmamış Kristof'le Fuentes ilk akla gelen örneklerden."
Enis Batur

Alison Fell

Başucu Oğlanı

Edebiyat/Çev.: Elif Özsayar/231 sayfa/ISBN 975-539-279-3

Heyan kültürü on birinci yüzyılda Japonya'da açan nadide bir çiçek... Kyoto Sarayı'nın erkekleri dönemin şık dili Çince'de zamanın bilimleriyle meşgulken, dolduramayacakları kadar boş vakitleri olan saray hanımları Japonca'yı kendilerine mal ettiler ve erkeklerin hiç kalkışmayacağı bir şeyi yaptılar; duygularını kâğıda geçirdiler. Heyan kültürünün; saray duvarlarının içinde doğan, yaşayan ve ölen bu kapalı kültürün üzerine bütün bildiklerimizi kadınların tanıklığına borçluyuz. Haz ve mutluluk arayışını meşru bir hedef olarak yaşam tarzının merkezine yerleştiren bu toplulukta, en gözde toplumsal silahlar incelik, zekâ ve nüktedanlık; ama hepsinden çok, şairlik yeteneği ve birikimiydi. Bir kadın, şiiri, zarafeti ve hazırcevaplığıyla bütün erkeklerin başını döndürebilir, bu konuda daha az yetenekli olanlar karanlık bir kadere boyun eğmek zorunda kalabilirdi.

Başucu Oğlanı, yetenekli genç şair Onogoro Hanım'ın Kyoto Sarayı'ndaki yaşantısı üzerinden bu unutulmuş zamanda bir kadın olmanın neye benzediğini anlatıyor. Saray hayatının entrikalarla örülü erkekler cephesinde iktidar savaşı sürüp giderken, Onogoro'nun şiir ve seksle örülü kadın dünyasında başka türlü bir sorun baş gösterir: Şair hanım, soylu âşığına gereken ihtirasla karşılık veremez olunca, arzusunu kızıştırmak için sözcüklerin sihrine başvurur. Hikâye anlatma ustası kör Oyu, Onogoro'nun yatağının başucundaki paravanın arkasına gizlenerek onun hapsolmuş heyecanının serbest kalmasını sağlar.

Alison Fell, yüzyıllarca geriye giderek, bugün de içinden çıkamadığımız bir konuyu, kadın cinselliği ve kadınla erkek arasındaki o derin uçurumu, bugünkünden çok başka bir zamana yerleştiriyor... Onogoro Hanım'ın çıkış yolu bulamayan hırs ve özlemleri, kıskançlıkları, güçsüzlüğü, korkuları ve gizli arzuları yatak odasında beklenmedik zorluklar doğururken, Oyu'nun hikâyeleri bu çalkantılı duygu dünyasına ayna tutuyor.

Alison Fell'in şiirsel diliyle bir kat daha güzelleşen bu aşk ve arayış hikâyesini seveceğinizi umuyoruz.

Alison Fell

Bayan Gulliver Cüceler Ülkesinde

Edebiyat/Çev.: Zeynep Çiftçi/288 sayfa/ISBN 975-539-360-9

Bu kitabın kahramanı "Bayan Gulliver" yabancımız değil. Jonathan Swift'in ilk kez 1726'da yayımlanan ve bir yergi başyapıtı olarak edebiyat tarihinde haklı bir yer edinen eserini, okurlar kimi zaman *Gulliver'ın Gezileri* diye, kimi zaman *Güliver'in Seyahatleri* diye okuyup tanıdılar. Bu romana aşina olanlar, o dönem İngiltere'sinin yaygın değer ve inançlarının temsilcisi konumundaki bir cerrah ve kaptan olan Lemuel Gulliver'ı da, denize açılıp ortadan kaybolmasından sonra geçirdiği köklü değişimleri de hatırlayacaktır. Ne var ki aynı okurlar, geride bıraktığı saygıdeğer eşi Mary Gulliver hakkında, olup bitenlere çaresizce seyirci kalışı dışında pek bir şey hatırlayamayacaktır.

Şair ve romancı Alison Fell, geride bırakılmış bu silik roman kahramanı için yepyeni bir hayat, yepyeni bir kader hayal ediyor. Swift'in romanında payına fazla bir şey düşmeyen bu kırık gönüllü kadın kahraman, Alison Fell'in hayal gücünü arkasına alarak kendine ait bir maceraya yelken açıyor. Bu yolculuk sorumsuz, sevgisiz ve bencil bir koca yüzünden bastırılmış kadınlığını yeniden keşfetmeye, kendini tanımaya, hayatı ve aşkı öğrenmeye dönüşüyor... Hikâyeyi anlatan ise kuşaklar boyunca sahiplerinin hem sırdaşı ve yoldaşı hem de kölesi olmuş İskoçyalı bir oyuncak bebek *Lady Mary*. Kadınlık dünyasındaki güzellikten erdeme, annelikten eşliğe, aşktan sevgiye, politikadan ekonomiye, cilt bakımından eğitime, erotizm ve sekse açılan kocaman yelpazede söyleyecek çok şeyi olan bir ateşli bilge.

Bay ve Bayan Gulliver'ların maceraları belki birbirine benzemiyor; ama ikisini birbirine bağlayan ortak nokta, ikisinin de hayat değiştirici birer keşif yolculuğuna çıkmış olması. Bu kitapta "esas kahraman" olan Bayan Gulliver ise kendi ruhundaki hapishaneleri, cinselliğine vurulmuş kilitleri, onu mutlu olmaktan alıkoyan engelleri keşfederek dönüyor bu zorlu ve sürprizli yolculuktan...

Bayan Gulliver Cüceler Ülkesinde zekice kurgulanmış, eğlenceli, kesinlikle cüretkâr ve kadınların dünyasına dair samimi bir roman. Akıcı üslubu, renkli coğrafyası, masalsı gerçeküstücülüğü ve hiç düşmeyen temposuyla benzerine az rastlanan, kesinlikle erkeklerin de okuması gereken bir roman.

"Olay örgüsüyle modern gerilim romanlarını aratmayan, mücevher değerinde, şık bir roman..."
New Statesman

"Göz kamaştırıcı bir başarı...zekâ dolu, berrak, komik ve felsefi."
Literary Review

William Morris
Gelecekten Anılar
BİR HUZUR ÇAĞI

Edebiyat/Çev.: Ekin Bodur/272 sayfa/ISBN 975-539-359-5

Geleceğin "tam olgun" toplumuna ulaşmanın yolu nedir? İnsanların tümüyle eşit olduğu; ne emeğin ne de malların alınıp satılmaya ihtiyaç kalmadan üretilip paylaşıldığı bir topluma nasıl, hangi yollardan geçilerek ulaşılacaktır? Mülkiyet tümüyle ortadan kaldırılmadan birtakım "düzenlemeler"le bu mümkün müdür? 19.Yüzyılda Londralı sosyalistler arasında geçen ve belli bir yaşın üzerindeki okurlara hiç de yabancı gelmeyecek bu tartışma, yine şaşırtıcı derecede benzer biçimde, hizipler arasında bir sağırlar diyaloğu halinde sürer, karşılıklı bağırış çağırışlarla hiçbir sonuca varmayacağı belli olurken tartışmaya katılanlardan biri öfkeyle toplantı yerini terkeder. Soğuk bir Britanya gecesinde evine dönerken çok büyük bir tutkuyla "ne olur bir gününü olsun görebilsem, sadece tek bir gününü" demektedir kendi kendine. Yatağına yatıp az önceki dileğinin ne kadar 'olamayacak' bir dilek olduğuna hayıflanarak uykuya dalar; ve gözlerini yeniden açtığında 22. yüzyılın pırıl pırıl bir yaz sabahında bulur kendini... Hem Marx'ı hem de dönemin öteki sosyalistlerini derinden etkileyen, büyük tartışmalara yol açan William Morris'in bu ütopyası, bizler için de ilginç; ulaşım, iletişim teknolojilerinin 22. yüzyılı neye benzeteceğini tasavvur ederken hangimiz antikite ile ortaçağın karışımı olacak bir dünya görüyoruz? Morris, geleceğin toplumsal yapısını, insanların fiziksel ve zihinsel güzelliğini, mimarisini, tüm bunların doğayla uyumunu bir Grimm masalı tadında betimliyor olsa da, 'devrimin gerçekleşme süreci'nde çekilen acıları tüm ayrıntılarıyla, son derece gerçekçi ve yalın bir dille sunuyor.

Gelecekten Anılar öncelikle bir memnuniyetsizliğin ifadesidir. İkinci olarak da, dünyanın ne kadar farklı bir yer olabileceğini düşünen tek bir insanın tutkularından ve tasalarından doğan kişisel bir hülyadır. Hikâye, daha iyi bir dünyanın mümkün olduğunu vurgular. Bizlerden beklenen Morris'in hayalini yalayıp yutmamız değildir. Tersine; kendi hayalimizi kurmamız için bu hikâye bize gereken cesareti verir.

Clive Wilmer